

T.C.
SELÇUK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI İLİŞKİLER BİLİM DALI

**GÜVENLİKLEŞTİRME ARACI OLARAK GÖÇ: AB
GÖÇ POLİTİKALARININ GELİŞİMİ VE YÜKSELEN
AŞIRI SAĞIN ETKİSİ**

Mehmet TÜRKALP

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Dr.Öğr. Üyesi Aslıgül SARIKAMIŞ KAYA

Konya-2023

TEŞEKKÜR

... Yetkili masaya vurdu ve seslendi;,

"Pasaportunuz yoksa resmi olarak ölüsünüz":

Fakat biz hala hayattayız canım, biz hala hayattayız....

W.H. Auden – Refugee Blues

Avrupa’da göçmen/yabancı karşıtlığı ve Aşırı sağ uzun yıllardır birbirini etkileyen olgular olagelmıştır. Auden ’in İkinci Dünya Savaşı’na giden dönemde Avrupa’dan ABD’ye göç eden Yahudi göçmenler için yazmış olduğu şiir’deki insan odaklı bakış açısının günümüzde de güncelliğini koruduğunu söylemek zor olmayacaktır. Bu temelde özellikle son yıllarda göçmenlerin göç yolunda ve/veya AB sınırları içerisinde sıklıkla karşı karşıya kaldığı ötekileştirmenin temelleri, gerekçeleri ve uygulayıcıları üzerinde durulması ve AB’nin göçe yönelik güvenlik merkezli bakış açısının anlaşılması ve aşırı sağ partilerin güvenlikleştirici bakış açısındaki etkileri tespit isteği bu çalışmanın ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Bir şiir kadar zarif olmayacak olsa da, bu çalışmayı göç yolunda veya göç ettiği ülkelerde kimliği, kültürü ve dini sebebi ile hayatını kaybetmiş tüm masum insanlara armağan ediyorum.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında bana lisans ve yüksek lisans öğrenimim boyunca ilham veren, destekleyen ve özellikle Uluslararası İlişkiler Teorilerine merak duymamı sağlayan saygıdeğer danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Aslıgül Sarıkamış Kaya’ya teşekkür ederim. Henüz lisans öğrenimimin ilk senesinde beni araştırmaya ve yazmaya teşvik eden ve Lisans Bitirme Projeme danışmanlık yapan Doç. Dr. Zerrin Savaşan’a, halen çalışmalarımda faydalandığım yazarlar ile tanıştıran ve ufkumu genişleten kıymetli Prof. Dr. Dave Jervis’e, Tez Savunma Jürime katılarak, kıymetli yorumlarda bulunan Doç. Dr. Ayselin Gözde Yıldız ve Doç. Dr. Önder Aytaç Afşar’a ve bana büyük bir mutluluk yaşatarak kitabında yer veren Prof. Dr. Metin Aksoy’a da teşekkürü borç bilirim.

Son olarak, çocukluğumdan bugüne kadar bana karşı merhametli, hoşgörülü, sevgi ve saygılı şekilde yaklaşan ve bu ilkeler temelinde yetiştirmeye gayret eden

kıymetli annem Emine Türkalp ve babam Kemal Türkalp'e, her zaman yanımda olarak yüzümün daima gülmesine vesile olan kız kardeşlerime ve bu çalışmayı hazırladığım süreçte yanımda olan, enerjimi kaybettiğimde bana enerji veren, her ne kadar bu yazıyı okuyamayacak olsa da dört ayaklı dostum Sophia'ya teşekkür ederim.

Mehmet Türkalp

Konya - 2023

ÖZET

Bu tezin amacı Avrupa Birliği göç politikalarının güvenlikleştirilmesinde aşırı sağın etkilerini araştırmaktır. Bu bağlamda söz edim ile güvenliğin algısal boyutunu öne çıkaran Kopenhag Okulu'nun ortaya çıkardığı Güvenlikleştirme Teorisi'nin yanı sıra, Paris Okulu'nun üzerinde durduğu pratikler ve profesyoneller ile göçün güvenlikleştirilmesi araştırmanın kavramsal çerçevesini oluşturmaktadır. Göçün güvenlikleştirilmesi Avrupa Birliği özelinde ele alınarak, AB göç politikalarında güvenlik merkezli bir inceleme yapılmıştır. Bu bağlamda 2001 New York, 2004 Madrid ve 2005 Londra'da gerçekleşen terör olayları ile birlikte AB'de göçün bir güvenlik konusuna dönüştüğü tespit edilmiştir. Özellikle Arap Baharı ile sığınmacıların ana hedeflerinden olan AB'nin göçe yönelik bakışı, göç politikaları ve (düzensiz) göçü önlemek ve sınırlandırmak için oluşturduğu araçlar incelenmiştir. Bu politika ve araçların oluşumunda AB'yi etkileyebilme gücüne sahip önemli bir aktör olarak aşırı sağ partiler değerlendirilmiştir. Aşırı sağ partilerin AB göç politikalarına olan etkileri ise genel olarak Arap Baharı sonrası katıldıkları seçimlerde elde ettikleri başarılar bağlamında incelenmiştir. Tez içerisinde AB'de göçün bir tehdit olarak algılanması ile aşırı sağcı partilerin de seçimlerde daha büyük başarı gösterdiği savı ileri sürülmüştür. Aşırı Sağ Partilerin özellikle Avrupa Parlamentosu, Avrupa Konseyi ve AB vatandaşları üzerindeki etkileri çerçevesinde AB göç politikasının güvenlikleştirilmesi sürecinde etkin bir rol oynadıkları tezin temel argümanını oluşturmaktadır. Göçün bir güvenlik tehdidi olarak güvenlikleştirilmesi ile aşırı sağ partilere olan desteğin, AB nezdinde ortaya çıkarılan politikalara doğrudan ve dolaylı etkileri olduğu sonucuna varılmıştır. Bu etkilerin Arap Baharı sonrası AB'de ortaya çıkan göçe yönelik güvenlik merkezli alınan kararlarda somut karşılık bulduğu tespit edilmiştir. Bunun yanında özellikle AB vatandaşları üzerinde yaratılan korku ikliminin de bu etkileri arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Güvenlikleştirme, Göç, Avrupa Birliği, Aşırı Sağ, AB Göç Politikaları

ABSTRACT

The aim of this thesis is to research the effects of the far right on the securitization of European Union migration policies. In this context, the Securitization Theory of the Copenhagen School which emphasizes the perceptual dimension of security on the basis of speech act, as well as the practices and professionals emphasized by the Paris School and the securitization of migration constitute the conceptual framework of the research. By considering the securitization of migration in the specific context of the European Union, a security-centered examination of EU migration policies has been made. In this context, it has been determined that migration has turned into a security issue in the EU with the terrorist attacks in New York in 2001, Madrid in 2004 and London in 2005. Especially with the Arab Spring, the EU's perspective on migration, migration policies and the tools it has created to prevent and limit (irregular) migration have been analyzed. Far-right parties have been evaluated as an important actor that has the power to influence the EU in the formation of these policies and instruments. The effects of far-right parties on EU migration policies are analyzed in the context of their success in the elections after the Arab Spring. In the thesis, it is argued that far-right parties have achieved higher success in the elections as migration is seen as a threat in the EU. The main argument of the thesis is that far-right parties play an effective role in the process of securitization of EU migration policy, especially within the framework of their effects on the European Parliament, the European Council and EU citizens. It is argued that the securitization of migration as a security threat and the support for far-right parties have direct and indirect effects on EU policies. It has been found that these effects have found a concrete response in the security-centered decisions on migration that emerged in the EU after the Arab Spring. In addition, it has been concluded that the atmosphere of fear created especially on EU citizens has also increased these effects.

Key Words: Securitization, Migration, European Union, Far-Right, EU Migration Policies

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

TEŞEKKÜR.....	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT.....	IV
İÇİNDEKİLER.....	V
KISALTMALAR.....	VIII
ŞEKİLLER	XI
TABLOLAR	XII
HARİTALAR.....	XIII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

Göç ve Güvenlikleştirme

Giriş.....	5
1.1. Güvenlik.....	5
1.1.1. Uluslararası İlişkilerde Güvenlik	6
1.1.2. Yeni Güvenlik Yaklaşımları	10
1.1.2.1. Aberystwyth Okulu ve Özgürleştirme	11
1.1.2.2. Paris Okulu ve Güvenlik(siz)leştirme	13
1.1.2.3. Kopenhag Okulu	15
1.1.2.3.1. Bölgesel Güvenlik Konseptleri	16
1.1.2.3.2. Sektörel Güvenlik	17
1.1.2.3.3. Güvenlikleştirme	19
1.2. Güvenlik Konusu Olarak Göç.....	28
1.2.1. Düzensiz Göç	34
1.2.2. Göçün Güvenlikleştirilmesi	37
Sonuç.....	43

İKİNCİ BÖLÜM

Avrupa Birliği'nin Göç Politikası

Giriş.....	45
2.1. Avrupa Birliği Göç Politikaları 'nın Gelişimi	45
2.1.1. Açık Kapı Politikası – Misafir İşçi Dönemi	46
2.1.2. Aile Birleşmesi Dönemi	48
2.1.3. Soğuk Savaş Sonrası Dönem	50
2.2. Avrupa Birliği Göç Politikası 'nın Hukuki Çerçevesi	52
2.2.1. Schengen Antlaşması	54
2.2.2. Dublin Sözleşmesi	55
2.2.3. Maastricht Antlaşması	56
2.2.4. Amsterdam Antlaşması	57
2.2.5. Tampere Zirvesi	58
2.2.6. AB Temel Haklar Şartı	58
2.2.7. Sevilla Zirvesi	59
2.2.8. Lahey Programı	60
2.2.9. Avrupa Göç ve İltica Paktı	61
2.2.10. Lizbon Antlaşması	61
2.2.11. Stockholm Programı	62
2.3. AB Göç Politikası Araçları	63
2.3.1. FRONTEX	65
2.3.2. Vize Bilgi Sistemi (VIS)	67
2.3.3. Schengen Bilgi Sistemi (SIS)	67
2.3.4. EURODAC	68
2.3.5. CEAS	69
2.3.6. EUROSUR	70
2.3.7. Geri Kabul Anlaşmaları	71
2.4. Arap Baharı ve Suriye İç Savaş'ının AB Göç Politikasına Yansımaları.....	73
2.5. Avrupa Birliği'nde Göçün Güvenlikleştirilmesi	85
Sonuç.....	96

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AB Göç Politikalarının Güvenlikleştirilmesinde Aşırı Sağ Partilerin Rolü

Giriş.....	98
3.1. Avrupa’da Aşırı Sağ	98
3.2. Yeni Aşırı Sağın Yükselişi: Ülke Örnekleri	110
3.2.1. Almanya	111
3.2.1.1. İkinci Dünya Savaşı Sonrası Almanya’da Aşırı Sağ	111
3.2.1.2. Almanya için Alternatif ve PEGIDA	115
3.2.2. Fransa	119
3.2.2.1. Ulusal Cephe ve Jean Marie Le Pen.....	119
3.2.2.2. Ulusal Birleşim ve Marine Le Pen.....	121
3.2.3. İtalya	124
3.2.3.1. İkinci Dünya Savaşı Sonrası İtalya'da Aşırı Sağ	124
3.2.3.2. Kuzey Ligi	127
3.2.3.3. İtalya ‘nın Kardeşleri	131
3.2.4. Avusturya ve Avusturya Özgürlük Partisi	133
3.2.4.1. Jörg Haider Dönemi	134
3.2.4.2. Heinz-Christian Strache Döneminden Günümüze	136
3.3. Göç Bağlamında Aşırı Sağ ve AB	138
3.3.1. Avrupa Birliği Göç Politikası’nda Aşırı Sağın Etkileri	139
3.3.2. Aşırı Sağın Göçe Bakış Açısının Toplumsal Etkileri	151
Sonuç.....	156
 SONUÇ	 158
KAYNAKÇA.....	165

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AfD	: Alternative für Deutschland (Almaya İçin Alternatif)
AKP	: Avrupa Komşuluk Politikası
AN	: Alleanza Nazionale (Ulusal İttifak)
AP	: Avrupa Parlamentosu
BM	: Birleşmiş Milletler
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
CDU	: Christlich Demokratische Union Deutschlands (Almanya Hristiyan Demokrat Birliği)
CEAS	: Common European Asylum System (Avrupa Ortak Sığınma Sistemi)
CSU	: Christlich-Soziale Union (Hristiyan Sosyal Birliği)
DVU	: Deutsche Volksunion (Alman Halk Birliği)
ECR	: European Conservatives and Reformists (Avrupa Muhafazakarlar ve Reformistler Grubu)
EURODAC	: European Asylum Dactyloscopy Database (Avrupa Sığınmacı Parmak İzi Veri Tabanı)
EUROJUST	: EU Agency for Criminal Justice Cooperation (AB Ceza Yargılaması İş Birliği Ajansı)
EUROPOL	: European Police Office (Avrupa Polis Ofisi)
EUROSUR	: European External Border Surveillance System (Avrupa Sınır Gözetim Sistemi)
FdI	: Fratelli d'Italia (İtalya'nın Kardeşleri)

FI	: Forza Italia (İleri İtalya)
FN	: Front National (Ulusal Cephe)
FN	: Forza Nuova (Yeni Kuvvet)
FPÖ	: Freiheitliche Partei Österreichs (Avusturya Özgürlük Partisi)
FRONTEX	: European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders (Avrupa Dış Sınırlarda Operasyonel İşbirliği Ajansı)
GAM	: Global Approach to Migration (Göçe Küresel Yaklaşım)
GAMM	: Global Approach to Migration and Mobility (Göçe ve Hareketliliğe Küresel Yaklaşım)
GKA	: Geri Kabul Anlaşması
HoGeSa	: Hooligans gegen Salafisten (Selefilere Karşı Holiganlar)
ID	: Identity and Democracy Group (Kimlik ve Demokrasi Grubu)
IOM	: International Organization for Migration (Uluslararası Göç Örgütü)
İŞİD	: Irak ve Şam İslam Devleti
LN	: Lega Nord (Kuzey Ligi)
M5S	: Movimento 5 Stelle (Beş Yıldız Hareketi)
MNR	: Mouvement National Republicain (Cumhuriyetçi Milli Hareket)
MSI	: Movimento Sociale Italiano (İtalyan Sosyal Hareketi)
NATO	: North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü)
NSDAP	: Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei (Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi)
NPD	: Nazionaldemokratische Partei Deutschlands (Almanya Ulusal Demokratik Partisi)
ÖVP	: Österreichische Volkspartei (Avusturya Halk Partisi)

PdL	: Il Popolo della Liberta (Özgürlük Halkı)
PEGIDA	: Patriotische Europaer Gegen die Islamisierung des Abendlandes (Batının (Akşam Ülkesi 'nin) İslamlaşmasına Karşı Yurtsever Avrupalılar)
PiS	: Prawo i Sprawiedliwosc (Hukuk ve Adalet Partisi)
PVV	: Partij voor de Vrijheid (Özgürlük Partisi)
RABIT	: Rapid Border Intervention Teams (Acil Sınır Müdahale Ekipleri)
REP	: die Republikaner (Cumhuriyetçiler)
RN	: Rassemblement National (Ulusal Birleşim)
SIS	: Schengen Information System (Schengen Bilgi Sistemi)
SPD	: Sozialdemokratische Partei Deutschlands (Almanya Sosyal Demokrat Partisi)
SRP	: Sozialistische Reich Partei (Sosyalist Reich Partisi)
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
TDK	: Türk Dil Kurumu
VIS	: Vısa Infırmation System (Vize Bilgi Sistemi)

ŞEKİLLER

2.1. 2008-2015 arası AB’de Sığınmacı Sayısı	77
2.2. 2015-2021 arası AB’de Sığınmacı Sayısı	81
2.3. Çeşitli Yıllarda FRONTEX Bütçesi	91
2.4. Avrupa Parlamentosu Konuşmalarında Göç Konusu	94
3.1. 2015 yılında AB vatandaşlarının göçe bakışı	152

TABLÖLAR

2.1. Bir Katalizör Olarak ‘Göç Krizi’	90
2.2. AB Belgeleri Düzeyinde Uluslararası Göçü Güvenlikleştirme	93
3.1. AfD, RN, LN, FdI ve FPÖ ’nün 2004 yılından itibaren AP seçim sonuçları.....	140
3.2. Aşırı Sağ Partilerin Göçü Güvenliklestirmesi	142
3.3. Şu an AB’nin karşısındaki en önemli konunun ne olduğunu düşünüyorsunuz?.....	153

HARİTALAR

2.1. AB'ye Yönelik Göç Rotaları	78
---------------------------------------	----

GİRİŞ

Avrupa, uzun yıllar boyunca göçler için önemli bir hedef noktası olarak görülmüş ve özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra Avrupa'ya yönelik göç artarak devam etmiştir. Batı Avrupalı devletler savaş sonrası başta dağılan ekonomik altyapıları temelinde özellikle ekonomik olarak birbirleri ile ortak hareket etme eğiliminde olmuştur. Batı Avrupalı devletler ekonomik refahı ve kalıcı barışı sağlamak amacıyla 1951 yılında yapılan Paris Antlaşması ve 1957 Roma Antlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğunu kurmuştur. 1990'lı yıllarda Berlin Duvarı'nın yıkılışı ve Soğuk Savaşın sona ermesi ile ortaya çıkan göç hareketleri ile Avrupa Birliği göç olgusu daha kurumsal bir düzlemde ele alınmaya başlanmıştır. Bu dönemde Yugoslavya'da yaşanan bölünme ile savaşın ve güvensizliğin zannedildiği gibi Avrupa'dan uzaklaşmış bir olgu olmadığı görülmekle birlikte özellikle düzensiz göçmenler konusu önemli bir 'meydan okuma' olarak Avrupa Birliği (AB)'nin karşısında belirmiştir. Günümüzde ekonomik bütünleşmede ilerlemiş Avrupalı devletler göç konusunda henüz tam bir iş birliği oluşturamamıştır.

Bu çalışmada AB'de göç alanındaki bu iş birliği girişimlerinin başta aşırı sağ partiler olmak üzere farklı grupların ulusal güvenlik konuları olarak nasıl değerlendirdiği incelenmiştir. Çalışma içerisinde bu konulardan toplumsal sektör içerisinde yer alan göç konusunun askeri, politik, ekonomik ve çevresel boyutları da incelenecek olup, ortak bir göç ve sığınmacı politikası oluşturma girişiminden bahsedilecektir. Bu girişimlerin ortaya çıkmasında ve uygulanma aşamasında aşırı sağ partilerin bu süreçleri nasıl etkilediği üzerinde durulurken, AB'de göçün hangi temeller üzerinden güvenlikleştirme ve dışsallaştırmaya maruz kaldığı tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın üzerine kurulmuş olduğu ana soru Aşırı Sağ Partilerin AB göç politikalarını neden ve nasıl güvenlikleştirildiğidir.

Bu ana sorunun yanı sıra ayrıca çalışma içerisinde Güvenlikleştirme'nin teorik çerçevesi, Göçün neden ve nasıl güvenlikleştirildiği, Avrupa Birliği'nin göç politikaları zaman içinde nasıl değiştiği, Arap Baharı sonrası Avrupa Birliği'nde göçe bakış açısı, Avrupa Birliği göç politikasını uygulamak için hangi araçları kullandığı, Göçün güvenlikleştirilmesinde aşırı sağın etkileri nasıl olduğu sorularına yanıt aranmıştır. Yapılacak bu çalışma ile birlikte, son yıllarda AB ülkelerinde oy

oranları giderek artan ve ulusal ve ulusüstü parlamentolarda temsil imkânı bulan aşırı sağ partilerin yükselişinde, AB'nin göç ve sığınmacı politikasının etkileri ve buna karşılık aşırı sağın bu politikalara olan etkilerinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır. Bunun yanında özellikle Arap Baharı sonrasında ortaya çıkan Suriye İç Savaşı ile birlikte artan düzensiz göçün AB içerisinde aşırı sağın etkileri ile nasıl ve hangi şekillerde bir güvenlik tehdidi olarak görüldüğü, nasıl güvenlikleştirildiğinin tespiti de amaçlanmaktadır.

Çalışma ortaya çıkmasında özellikle Türkçe ve İngilizce literatürde aşırı sağ partilerin göç konusunda AB ile olan etkileşimlerine yönelik çalışmaların eksikliği önemli olmuştur. Çalışma, literatüre önemli bir katkı yapması niyeti ile önemli olmaktadır. Bu çalışma özellikle 11 Eylül 2001 tarihinde El-Kaide terör örgütünün New York'ta bulunan Dünya Ticaret Merkezine yapmış olduğu saldırı sonrası yüksek sesle ifade edilmeye başlanılan göç-terör-İslam üçgeninin 2015 sonrası Avrupa'nın kalabalık kentlerinde yaşanan sözde Irak ve Şam İslam Devleti (İŞİD) saldırıları ile batılı toplumlarda geniş kitlelerce kabul gören bir olguya dönüşmesi, pek çok Müslüman göçmene karşı ötekileştirici ve güvenlikleştirici bakış açısının aktörleri, sebep ve sonuçlarının analizi açısından da önemli olacaktır. Bunun yanında özellikle son 20 yıldır genel olarak göçe daha özeldir ise düzensiz göçlere yönelik güvenlik merkezli bakış açısının ve bu güvenlik merkezli bakışta aşırı sağ partilerin etkilerinin tespiti ile özellikle güncel bir konu olan aşırı sağ partilerin çoğu AB ülkesindeki yükselişleri ile arasındaki bağlantının tespiti açısından önemli olmaktadır.

Çalışmanın diğer bir önemi ise özellikle Arap Baharı sonrası Türkiye Tunus Fas gibi düzensiz göçlerin transit olarak geçtikleri ülkeler ile AB arasındaki ilişkilerin değişen doğası ve bu ülkelerin AB nezdinde artan değeri ile bu ülkeler ile olan ilişkilerinin geliştirilmesi ile yalnızca göç politikalarını değil, pek çok AB politikasına olan etkilerinin tespiti açısından olmaktadır. Bu temelde çalışma, yalnızca Türkçe literatürde değil, aynı zamanda genel literatür içerisinde özellikle AB göç politikası ve aşırı sağ ilişkileri konusunda yenilikçi ve öncü bir çalışma olma niyetindedir.

Bu çalışmada kullanılan temel yöntem ise Kopenhag Okulu'nun üzerinde durduğu söz-edim temelinde değerlendirilen eleştirel söylem analizi ve Paris

Okulu'nun üzerinde durduğu bürokrasi ve profesyonellerin pratikleri olmaktadır. Bununla birlikte özellikle Türkçe ve İngilizce akademik literatür kapsamlı şekilde incelenmiş, AB kurumlarının resmi belgeleri, sözleşmeler, görüşmeler, sonuç bildirileri ve aşırı sağ partilerin parti programları, seçim afişleri, manifestoları gibi belgelerden faydalanılmıştır.

Çalışmanın temel sınırlılıkları ise çalışma içerisinde kullanılan temel yaklaşımlar, teoriler ve görüşlerin, hemen hemen tüm sosyal bilimler çalışmalarında olduğu gibi kesin kanıtlar eşliğinde sunulmaması olarak değerlendirilebilmektedir. Sosyal bilimlerin doğası gereği insan ve toplum ilişkilerinde ortaya konan öngörülerin sıklıkla istisnalar ile çevrelenmesi bu konuda çalışmanın kapsamında sınırlılık oluşturabilmektedir. Bunun yanında özellikle Arap Baharı sonrası aşırı sağ partilerin yükselişinin toplumsal karşılığını ve yükselişin toplumsal temellerinin inşasının analizinde kullanılabilecek saha araştırması gibi yöntemlerin yapılamaması bir başka sınırlılık olarak gösterilebilmektedir. Son olarak çalışma içerisinde aşırı sağ partilerin temsilcileri ve AB yetkilileri ile yüz yüze mülakat imkânı bulanamamış, bunun yanında çevrimiçi mülakat isteği ise bahsi geçen kişilere ulaşmada yaşanan zorluk gerekçesi ile gerçekleştirilememiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde ilk olarak güvenliğin kavramsal çerçevesine yer verilirken, Uluslararası İlişkiler teorileri temelinde bu kavramın zaman içerisinde ki dönüşümü ve farklı yorumlamaları anlatılmaktadır. Bununla birlikte temelde 1973 Petrol Krizi ile başladığı görülse de, daha çok Soğuk Savaşın sonlarına doğru çeşitlenen çeşitli güvenlik değerlendirilmeleri üzerinde durulacak olup, özellikle güvenliği genişleten ve derinleştiren yaklaşımlar olarak da isimlendirilen yeni güvenlik yaklaşımlarında bahsedilmektedir. Bu yeni güvenlik yaklaşımlarının belki de kendisine en çok referans verileni Kopenhag Okulu ve Okulun en önemli teorisi olarak değerlendirilebilecek güvenlikleştirme teorisinden ise detaylıca bahsedilmiş olup, bu teoriye gelen eleştirilere de yer verilmektedir. Devam eden kısımda güvenlikleştirme teorisinin belki de en sık kullandığı alanlardan olan göç olgusunun kavramsal çerçevesi ele alınırken, özellikle düzensiz göçe vurgu yapılmaktadır. Son olarak ise göçün güvenlikleştirilmesinin teorik çerçevesi incelendikten sonra göçün en sık güvenlikleştirildiği bölgelerden olan Avrupa Birliği'nde göçün güvenlikleştirme süreci detaylıca analiz edilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise bir önceki bölümün sonunda bahsedilen AB’de göçün güvenlikleştirilmesi konusu temelinde AB’de göç politikalarının gelişiminin 3 önemli dönemi üzerinde durulmuştur. Buna ek olarak özellikle son dönemde ortaya çıkan hukuki altyapı incelenmiş olup, Arap Baharı’na kadar gelen süreçte ortaya çıkan başlıca antlaşma, sözleşme ve programlardan bahsedilmektedir. Bunun yanında bu hukuki çerçevesi temelinde ortaya çıkan çeşitli göç ve sığınmacı politikası araçları ve kurumları da bu bölümde değerlendirilmektedir. Son olarak Arap Baharı ve Suriye İç Savaşı sonrası Avrupa’ya yönelik artan düzensiz göçmenlerin bu hukuki çerçeve ve ürünlerinde yaratmış olduğu değişiklik incelenmiş olup, özellikle AB’nin bu dönemde yönetmekte zorlandığı düzensiz göç konusunun etkileri üzerinde durulmaktadır.

Çalışmanın son bölümünde ise özellikle Arap Baharı ve Suriye İç Savaşı sonrası AB’de göçün güvenlikleştirilme sürecinde etkili olan aşırı sağ partilerin temelleri, kavramsal arka planı, unsurları ve gelişimi üzerinde durulmaktadır. Bununla birlikte bu aşırı sağ partilerin yine bu dönemde girmiş oldukları hem ulusal hem yerel hem de AB seçimlerinde elde etmiş oldukları başarı temelinde Almanya, Fransa, İtalya ve Avusturya’da yer alan başlıca aşırı sağ partilerin yükselişi incelenmektedir. Ayrıca bu partilerin AB’de göç politikası oluşumunda ve göç politikası araç ve kurumlarının kullanılmasında olan etkileri de değerlendirilmekte olup, son olarak bu partilerin AB vatandaşları üzerinde yaratmış oldukları algısal değişim analiz edilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM GÖÇ VE GÜVENLİKLEŞTİRME

Giriş

Bu bölümde güvenliğin yıllar içerisinde değişen algısal dönüşümü ve bu dönüşümün Uluslararası İlişkiler disiplini içerisinde genişleyen ve derinleşen çerçevesi bu bölümde incelenecek olup, disiplin içerisinde yer alan teorilerin güvenliğe yönelik tanımları üzerinde durulacaktır. Yeni Güvenlik Çalışmaları olarak bilinen başta Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme teorisi merkeze alınarak, çeşitlenen yeni tehdit algılamalarından Göç ve daha özelde Düzensiz Göç'ün kavramsal çerçevesi anlatılacaktır. Bu bağlamda son olarak özellikle 11 Eylül 2001 terör saldırısı ve Arap Baharı sonrası literatürde sıklıkla üzerinde durulan Göçün Güvenlikleştirilmesi incelenecektir.

1.1. Güvenlik ve Güvenlikleştirme Teorisi

İnsanoğlu tarih boyunca kendini güvende hissetme arzusu ve arayışı içinde olmuştur. Başta Thomas Hobbes ve J.J. Rousseau olmak üzere pek çok düşünür 'de bu arzunun ve arayışının bir sonucu olarak Devlet gibi yapıların oluşumuna referans vermiştir (Türkalp, 2022, s.101). Böylesine önemli bir güdü olan güvende hissetme arzusu, insanların belirli haklarından vazgeçerek devletlere devretmesi ile daha incelenebilir bir olgu haline dönüşmüştür. Devletlerin zamanla sistematik hale getirerek tesis etmeye başladığı güvenlik olgusu farklı dönemlerde, farklı şekillerde yorumlanabilir bir görüntü çizmiştir. Öyle ki uzun yıllar boyunca güvenlikten bahsedildiğinde daha çok askeri ve katı bir anlayış çerçevesinde değerlendirilen bu olgu, 20. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren yaşanan teknolojik gelişmeler, dönemin siyasi durumu ve insanlar arasında artan iletişim gibi faktörler ile değişmeye başlamıştır (Walt, 1991, s.212-213). Bu dönemde askeri güvenlik daha önceki güvenliğin askeri boyutuna odaklanan anlayışın yanı sıra sosyal ve ekonomik temalı güvenlik tehditlerinin de olabileceği çalışmalarda yer almaya başlamıştır. Sıklıkla egemenlik kavramı ile ilintili şekilde kullanılan güvenlik kavramının bu dönüşümünde özellikle 1989 sonrası yaşanan küresel dönüşümün etkileri olduğu görülebilmektedir. Bu doğrultuda güvenliğin bir kavram ve olgu olarak ne

olduğundan bahsedilmesi ve Uluslararası İlişkiler teorilerinin güvenliğe bakış açıları ile bu dönüşümün anlaşılması daha kolay olacaktır.

1.1.1. Uluslararası İlişkilerde Güvenlik

Güvenlik olgusu bahsedildiği gibi neredeyse insanlığın ortaya çıkması ile birlikte ortaya çıkmış olsa da, güvenliğe yönelik akademik çalışmaların başlaması 20. Yüzyılda hız kazanmıştır (Sancak, 2013, s.125). Günümüzde güvenliğe referans vermeden çalışmak neredeyse imkânsız olmakla birlikte güvenlik kavramının tanımlanmasına yönelik pek çok çalışma yapılmasına karşın üzerinde uzlaşılan bir tanım yapılamamıştır (Williams, 2008, s.1-2). Bilgin (2010, s.76), güvenlik kavramının ortak bir tanımı olmamasını bu kavramın türetilmiş bir kavram olması ile açıklamaktadır. Bununla birlikte kavramın etimolojisi incelendiği takdirde, kavramın İngilizce karşılığı olan “Security” kelimesi, Latince ’de kaygı ve üzüntüden emin olma ve emniyet hali anlamına gelen “Securus” kelimesinden türetilmiştir (Birdişli, 2011, s.151). Bu kelimedeki “se”, bir şeyden emin olma veya özgür olma anlamında kullanılırken, “cura” ise kaygı, üzüntü anlamını vermektedir (Arends, 2009:5). Bunun yanında kavramın Türkçe karşılığı olarak kullanılan güvenlik kelimesi, Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde “Toplum yaşamında yasal düzenin aksamadan yürütülmesi, kişilerin korkusuzca yaşayabilmesi durumu” olarak açıklamaktadır (TDK,2022). Brauch (2008, s.2) ise güvenliği daha çok barışla ilintili bir kavram olarak değerlendirirken, ulus devlet yapısı, devlet üstü ve ulus devletlerin dışında kalan aktörler için olağanüstü önlemler gerektiren bir hareket sebebi olarak değerlendirmiştir. Bu kavramın belirli bir değer sistemi ile anlam kazandığı üzerinde de durmaktadır.

Güvenlik kavramı sıklıkla ulusal güvenlik kavramını ifade ederken, devletlerin ana aktör olduğu ve hayatta kalma durumuna referans verir şekilde kullanılmaktadır (Bigo, 2012, s.278). Bu temelde Arnold Wolfers (1952, s.484-485), daha çok ulusal güvenliğin üstünde dururken, güvenliği bir kişinin edindiği değerlere karşı olarak bir tehditten yoksun olması ve bu değerlere karşı bir saldırı korkusu taşımaması olarak açıklamaktadır. 1980’lerden itibaren ise başta Barry Buzan ‘ın çalışmaları temelinde ortaya çıkan yeni güvenlik çalışmaları temelinde güvenliğe yönelik yapılan tanımlamalarında çeşitlendiği görülmektedir (Buzan, 1983;1991;1997). Bir örnek

olarak Mesjasz (2004, s.5) güvenliğe yönelik daha önceden yapılan tanımların genellikle devletlerin çatışma potansiyeli temelinde değerlendirildiğini ve sıklıkla sınırların güvenliğine referans verdiğini ifade ederken, özellikle Soğuk Savaş sonrası güvenliğin daha çok insanların günlük hayatını da kapsayan iş güvenliği, sağlık güvenliği, çevre güvenliği, suçtan korunma vb. gibi daha farklı alt başlıklar altında incelenmeye başlandığını ifade etmiştir.

Güvenlik, günümüzde pek çok farklı alt dala ayrılmış olsa da genel olarak (herhangi bir) tehditten yoksunu olma durumunu ifade etmek için kullanılan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada bahsedilen tehdit kavramı da güvenliğin anlaşılması için önemlidir. Ullman (1983, s.133), tehdide yönelik yapmış olduğu tanımda özellikle iki farklı bakış açısının üzerinde durmaktadır. İlk olarak daha geniş perspektifte bir devlete yönelik kısa bir zamanda o devlet içerisinde yaşayan insanların hayat kalitesinin ortadan kaldırılmasını sağlayan olay veya eylemler dizisi olarak açıklarken, ikinci olarak ise bir devlet veya hükümet içerisinde yer alan kişi, grup veya şirketlerin kullanabilecekleri politik seçeneklerin daraltılması olarak tanımlamaktadır. Bir başka bakış açısı ile Bilgin (2010, s.78) ise özellikle soğuk savaş döneminin hâkim güvenlik anlayışı temelinde tehdidi “Tehdit = Kapasite + Niyet” formüleleştirerek daha çok niyet üzerinde durmuştur. Bu noktada tehdidin çoğu zaman muğlak olması, temel güvensizlik konusunu oluşturmaktadır. Kim için Güvenlik sorusunun cevabını karşılayan bu tehdit kavramı ile birlikte özellikle tehditlerin sayısı artması ile birlikte güvenliğin de öneminin arttığı görülmektedir (Özdemir ve Özdemir, 2018, s.116). Bu tanımların da üzerinde durduğu ortak bir konu olan tehditten korunma durumunu Uluslararası İlişkiler disiplini altında ortaya çıkan pek çok teori farklı şekilde yorumlamıştır.

Uluslararası İlişkiler ’in Birinci Dünya Savaşı sonunda bir disiplin olarak ortaya çıkmasında kurucu tartışmanın taraflarından biri olan İdealizm temsilcileri, Immanuel Kant’tan sık sık referans yaparak, güvenliğin ve barışın uluslararası iş birliği ile tesis edilebileceğini vurgulamışlardır (Kıyıcı, 2012, s.16). Buna karşın Realistler ise dünyada şiddetin önlemeyeceğine inanmışlardır (Baylis, 2008, s.70). Bunun bir sonucu olarak güvenliğin sağlanması için güç kavramını kullanmışlardır. Realistler, İdealistlerin aksine insan doğasında güç, çıkar ve hırs gibi kavramları öne çıkarmıştır (Ergüven, 2016, s.786-788). Bu temelde devletlerinde bu insan

doğasından hareketle ulusal çıkar, güç, caydırma, ve silahlanma gibi kavramları ortaya vurgulamışlardır.

İkinci Dünya Savaşı ile birlikte pek çok açıdan bu tartışmanın galip tarafı olarak görülen Realizm, disiplin içerisinde hâkim olmayı sürdürürken özellikle 1973 Petrol Krizi ve sonrası dönemde güvenliğin ekonomik yönünün belirginleşmesi ile yeni teorilerde ortaya çıkarak, güvenliğe yönelik yeni bakış açıları için zemin hazırlanmıştır (Waltz,1990, s.21-24). Soğuk Savaş döneminin devleti öne alan ve güvenliğin çoğu zaman yalnızca askeri olarak algılandığı dönemde ortaya çıkan neo-realizm teorisi 'de, realizmin karamsar bakış açısını devam ettirmiştir. Güvenliğe bağlantılı Uluslararası sistemin içerdiğini iddia ettikleri güç dağılımı, güvenlik ikilemi ve anarşi kavramlarını öne çıkarmışlardır (Waltz,1990, s.29-32, 36). Neo-realist yazarlara göre güvenlik veya güvensizliğin uluslararası sistemin bir sonucu olarak ortaya çıktığı belirtilmiştir (Baylis, 2008, s.72). Bununla birlikte Neo-realistlere göre güvenliğin sıfır toplamı bir oyun olduğu görüşü temelinde güvenlik bazen tehdit 'in kaynağı da olabilmektedir (Ergüven, 2016, s.790). Neo-realist yazarlar, devleti ana aktör olarak kabul ederken, devletler dışında aktörlerinde olabileceğini kabul etmiş ve klasik realizmin aksine güvenliğin sağlanması için sınırlı olsa iş birliğinin olabileceğini belirtmiştir (Bakan ve Şahin, 2018, s.141).

Bu dönemde disipline önemli bir bakış açısı kazandıran diğer bir yaklaşım ise neo-liberal yaklaşımdır. Robert O. Koahne ve Joseph Nye 'nin entegrasyon temelli bakış açısı ile ortaya çıkan bu yaklaşımda devletler halen temel aktör olarak kabul edilmekle birlikte, güvenliğin sağlanabilmesi için devletlerin yalnız başlarına yeterli olmadığını, onların yanı sıra uluslararası örgütler, çok uluslu şirketler gibi yapılarında sistem içerisinde önemli aktörler olmasını vurgulamıştır (Yıldırım, 2020, s.1703-1704).

Soğuk Savaşın sona ermesi ile birlikte güvenliğe yönelik askeri güvenlik temelli bakış açısının da değişmeye başladığı görülmüştür. Bu dönemde güvenliğe yönelik önemli katkılardan bir diğerini ise Sosyal İnşacılık Teorisi yapmıştır. Nicholas Onuf 'un çalışmaları ile felsefi olarak temelleri oluşan ve Alexander Wendt 'in öncülük ettiği bu yaklaşımda önceliğin bireye çevrilmiş olması ile özellikle neo-realizmin sunmuş olduğu güç ve çıkar bağlantısına karşı çıkararak önemli olanın devletlerin sahip olduğu kimlikler olduğu öne sürülmektedir (Wendt, 1999, s.224-

233; 2013, s.6). Bu bağlamda Soğuk Savaş döneminin tehdit= kapasite +niyet merkezli değerlendirmesinin yanlış olduğu üzerinde durmuşlardır (Sandıklı ve Emeklier, 2012, s.39). Çalışmalarında sıklıkla toplumsal alan üzerine çalışan Wendt, bu çalışmalar ile birlikte, bu dönemde yapılan güvenlik çalışmalarının da çeşitlenmesini ve güvenliğin farklı yorumlarının da yapılmasını sağlayarak, devam eden süreçte ortaya çıkacak güvenlik merkezli teorilerin ortaya çıkmasında katkı da bulunmuştur (Karabulut, 2021, s.70). Bu bakış açısıyla sosyal inşacılık devletlerin güvenlik algılarında Neo-realizmin üzerinde durduğu güç kapasitelerinden daha ziyade kültür, kimlik vb. gibi sosyal yapıların daha geçerli olduğu belirtmektedir (Wendt, 1995, s.72-74).

Bu dönemde diğer önemli bir yaklaşım ise Post-Modernizm olarak karşımıza çıkmaktadır. Richard Ashley, Cyntia Weber ve David Campbell gibi isimler en önemli temsilcileri olmakla birlikte toplum tarafından kabul edilmiş ön kabulleri reddetmiştir (Karabulut, 2021, s.72). Temel aktör olarak bireyi gören bu yaklaşım, günümüzdeki güvenlik sorunlarının kaynağı olarak modern ulus devlet yapısını görmektedir (Karabulut, 2021, s.72).

Güvenliğe yaptığı çalışmalar ile önemli olan diğer bir yaklaşım ise Feminist Teori olmuştur. Güvenliğe yönelik temel yaklaşımlarını ise özellikle şiddet ve savaş gibi olguların bir güvenlik tehdidi olarak oluşmasında erkek egemen düşünce olduğunu iddiası olduğu söylenebilmektedir (Tickner, 2004, s.46-47; Arı, 2014, s.38).

Güvenlik çalışmalarını Sosyal inşacılar ile birlikte en çok etkileyen diğer bir teori olarak, eleştirel teori olmuştur. Eleştirel teori 'nin ortaya çıkmasında Frankfurt Okulu önemlidir. 1923 yılında Almanya'daki Toplumsal Araştırmalar Enstitüsü çevresinde bir araya gelen yazarlar bu teorinin temelini atmışken daha sonra ki süreçte artan siyasi baskılar nedeniyle ABD'de çalışmalarına devam etmişlerdir (Wyn-Jones,1999, s.8). Başlarda çoğu Marksist olan yazarların güvenliğe yönelik çalışmalarında da bu etkilerden bahsedilebilmektedir. Frankfurt Okulundan etkilenen başta Robert Cox olmak üzere eleştirel teori yazarları özellikle Antonio Gramsci'den aldıkları perspektif ile hegemonya kavramı üzerinde durmuştur.

Bireylerin özgür gelişmesinin önünde engel olan eşitsizliği ve hiyerarşik yapılanmaları da bu temelde eleştirmişler ve eleştirel teorilerin temelde eğitici

çalışmalar olduğunu iddia etmişlerdir (Wyn-Jones,1999, s.161-162). Bu bakış açısı ile Aberystwyth Okulu başta olmak üzere eleştirel güvenlik çalışmalarına Özgürleşme kavramını kazandırmışlardır. Bu temel ile Frankfurt Okulu'nun devlet yerine insanı merkeze alan bir yaklaşım olduğu görülmektedir (Taşdelen ve Giray, 2020, s.278). Üretim yaptıkları dönem ve önlerde ki engeller göz önüne alındığında Frankfurt Okulu'nun eleştirel güvenlik teorilerine yön verdiği ve etkilediği yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun bir örneği olarak Soğuk Savaş sonrası ortaya çıkan ve Frankfurt Okulu'nun argümanlarını destekleyerek geliştirmeye çalışan Aberystwyth Okulu akademisyenleri karşımıza çıkmaktadır (Birdişli, 2014, s.233). Devam eden bölümde Aberystwyth Okulu ile birlikte Paris Okulu gibi yaklaşımlar ve post-yapısalcı, eleştirel ve sosyal inşacı yaklaşımları barındıran Kopenhag Okulu değerlendirilecektir. Bunun yanında Bilgin (2010, s.71-72) sosyal inşacı, feminist, post-modernist yaklaşımları da yeni güvenlik yaklaşımlarına dâhil etmesine karşın, temel çalışma konularının güvenlik olmaması sebebi ile bu çalışma içerisinde yeni güvenlik yaklaşımları içerisinde değerlendirilmemişlerdir. Buna karşın yeni güvenlik yaklaşımlarının ortaya çıkmasındaki etkileri de göz ardı edilmemiştir.

1.1.2. Yeni Güvenlik Yaklaşımları

1990'lar ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin dağılması, Yugoslavya'nın dağılması, Uluslararası terör, küresel ekonomik krizler ve düzensiz göç gibi yeni tehdit algılamaları ile birlikte Uluslararası İlişkiler disiplini altında yer alan teorilere tepki olarak yeni güvenlik teorileri üretilmeye başlamıştır (Benam, 2011, s.193; Buzan, 1997). Walt (1991, s.216,217) 1970'lerin ortasından beri oluşmaya başladığını iddia ettiği bu dönemi, güvenlik çalışmaların Rönesans dönemi olarak belirtirken, özellikle bunu uluslararası güvenlik çalışmalarının disiplin içinde ana konulardan olmaya başlaması ve bu çalışmaların Disiplinlerarası bir form kazanması ile ilişkilendirmiştir. Yeni teoriler, devletlerin her biri farklı niteliklere sahip olmaları ve güvensizliğin de bir parçaları olmaları sebebiyle analizin temelinde yer almaması gerektiği konusunda ortak bir düşünce belirtmişlerdir (Baylis, 2008, s.81). Yeni güvenlik yaklaşımlarını klasik güvenlik yaklaşımlarından ayıran en önemli unsur ise klasik jeopolitik rekabet yerine sosyo-politik travmalar sonrasında

ortaya çıkmasıdır (Birdişli,2014, s.236). Güvenlik analizlerinin merkezinde ise sosyal inşacılar benzer şekilde insanı öne çıkarmaktadırlar (Bakan ve şahin, 2018, s.144).

Soğuk Savaşın sona ermesi birlikte güvenliğın yalnızca askeri değıl, pek çok ekonomik ve sosyal konuyu kapsadığı belirtmişlerdir (Buzan,2008, s.117; Küçük, 2021, s.4). Bunun yanı sıra geleneksel güvenlik yaklaşımlarının genellikle politik teorilerde yararlanmasına karşın yeni güvenlik yaklaşımları felsefe, sosyoloji ve sosyal psikoloji gibi alanlardan da fazlasıyla yararlanmıştır.(Birdişli, 2014, s.236). Diğeri önemli bir fark ise daha çok savaş ve barış üzerine yoğunlaşan ve güvenliğı yönelik bakış ağılarını buna göre şekillendiren klasiklere göre, şiddetin önlenebilmesi, insanların refahı ve mutluluğın da kapsayacak şekilde güvenlik üzerine çalışmaları olmuştur (Buzan, 1997, s.13; Bilgin, 2010, s.72). Başka bir yorum ile güvenliğın sağılanması konularının aksine güvensizliğın sebepleri üzerine yoğunlaşmışlardır. Bununla birlikte bireylerin siyasi, sosyal veya ekonomik baskılardan uzak kalmasının analiz için önemli bir kriter olması gerektiğini belirleterek farklı sosyal politikalar üzerinde de çalışmışlardır.

1.1.2.1. Aberystwyth Okulu

Aberystwyth veya Galler Okulu olarak bilinen eleştirel güvenlik teorisyenleri özellikle Soğuk Savaştan sonra ortaya çıkan yeni güvenlik sorunlarına yönelik yaptıkları eleştirileri Frankfurt Okulundan aldıkları perspektif ile yapmıştır (Wyn-Jones, 1999; Floyd, 2007, s.330). Aberystwyth Okulu çevre güvenliğı gibi geleneksel teoriler için ikinci planda kalan konuların önem kazanması için güvenliğın kavramsal ve anlamsal olarak derinleştirilmesini amaçlarken, aynı zamanda güvenliğın genişletilmesi içinde çaba göstermektedir (Bilgin, 2010, s.84; Booth, 1994, s.15). Bu anlamda çok da eski sayılmayan bir eleştirel güvenlik teorisi olan Aberystwyth Okulu, özellikle 2001’de yaşanan terör eylemleri sonrası çok daha fazla çeşitlenen güvenlik meseleleri anlamaya yönelik çalışmalarını yapmaktadırlar. Temsilcileri arasında Ken Booth, Richard Wyn Jones, Keith Krause, Michael Williams ve Andrew Linklater gibi yazarlar bulunmaktadır (Taşdelen ve Giray, 2020, s.279).

Çalışmalarında büyük oranda bireyi merkeze alan Aberystwyth Okulu, Paris Okulu ile birlikte Özgürleştirici güvenlik yaklaşımları olarak sınıflandırılmakta ve genellikle eleştirel olarak sınıflandırılan fakat genellikle sosyal inşacı temalar içeren ve birey ve toplum 'un yanı sıra devleti 'de merkezine alan Kopenhag Okulu ve Güvenlik Toplumu yaklaşımlarından farklılık göstermektedir (Booth, 1991, s.319; Birdişli, 2014, s.236). Booth (1994, s.15) güvenliğin öznelerarası üretilmiş bir fenomen olduğu üzerinde dururken, güvenliğı biz onu ne yaparsak (nasıl anlarsak) o şekilde tanımlamaktadır. Bu temelde yaklaşımın güvenliğin siyasiliğinin anlaşılması için çaba gösterdiği söylenebilmektedir (Bilgin, 2010, s.85). Bununla birlikte Robert Cox'un üzerinde sıklıkla durduğu ve özellikle Soğuk Savaş sonrası Dünya'da tek egemen güç olarak değerlendirilen ABD'nin hegemonyasını çözümlemek için kullandığı ötekileştirme kavramı ile diğereleştirel güvenlik yaklaşımlardan ayrılmıştır (Taşdelen ve Giray, 2020, s.279).

Aberystwyth Okulu, feminist teorinin de sıklıkla üzerinde durduğu ötekileştirme kavramını kullanırken, özneler ve nesneler arasındaki ayrımı da belirlemiştir. Buna göre güvenlik çalışması yapan gözleyen ile gözlemlenen taraf arasındaki iletişim koparılarak gözlemlenen taraf ötekileştirilmektedir. Bunun en önemli sebebi ise gözleyen tarafın kesin koşulları çerçevesinde gözlemlenen tarafı sınırlamakta bu durumda objektiflikten uzaklaşmaktadır (Birdişli, 2014, s.245). Bunun bir sonucu olarak tek taraflı gözlemler sonucu oluşan teorilerin genelliğinin kaybolması olarak açıklanabilmektedir. Aberystwyth Okulu bu tür güç ilişkisi temelinde gerçekleşen güvenlik yaklaşımların güvensizliğı ortaya çıkardığını söylemektedir (Birdişli, 2014, s.246).

Frankfurt Okulundan aldıkları perspektif ile özgürleştirme üzerine çalışan bu yaklaşımın temsilcileri, aynı zamanda güvensizliğin kaynağını ararken temelde hegemonya üzerine düşünmüş ve Jack Synder'in oluşturduğu *Stratejik Kültür* kavramının önemini üzerinde durmuştur. Yazarlar Stratejik Kültür'ü, devletlerin veya hükümetlerin savaş ve barış gibi temel güvenlik kaygıları ve tehditlerde ki davranış kalıpları olarak açıklarken, stratejik kültürlerin kalıcı olmadığını ve değişebildiğinin de altını çizmektedir.(Booth, 2005, s.25; Smith, 2002, s.4-5). Paris ve Kopenhag Okullarının aksine güvenliğin belli konularda olumlu olduğunu belirtirken, özellikle salgın hastalıklar gibi insanların hayatını doğrudan

etkileyebilecek ve zarar verebilecek konulara karşın güvenlik merkezli yaklaşımın olumlu olabileceğini iddia etmektedir (Aktaran: Küçük, 2021, s.17). Buna karşıt şekilde güvenliğe yönelik olumsuz yaklaşan Paris ve Kopenhag Okullarının incelenmesi de önemli olacaktır.

1.1.2.2. Paris Okulu

Aberystwyth Okulu gibi özgürleştirici güvenlik yaklaşımları olarak nitelendirilen ikinci yaklaşım ise Paris Okuludur. Paris Okulu, Fransa'nın Kuzey Afrika'daki varlığından kaynaklı olarak artan göç ile birlikte ortaya çıkan göçmen sorunlarından sonra ortaya çıkmıştır (Birdişli, 2014, s.237). Başta Didier Bigo olmak üzere Paris Okulu temsilcilerinin daha çok siyaset sosyolojisinden etkilendikleri görülmektedir (Embel ve Savaş, 2022, s.38; Sula, 2021, s.97). Paris Okulu'nun ortaya çıkmasında bu Okulun temsilcilerini en çok etkileyen kişilerin ise Fransız filozof Michel Foucault ve Pierre Bordieu olmuştur (Embel ve Savaş, 2022, s.40; Dedemen, 2019, s.17). Paris Okulu'nun kurucusu ve yaklaşımın üzerine kurulu olduğu çoğu düşünceyi ise Didier Bigo yapmıştır. Paris Okulu'nun güvenlik yaklaşımı incelendiğinde özellikle sosyal inşacı yaklaşımlara benzer şekilde güvenliğin bir sosyal inşa süreci ile değerlendirildiği görülmektedir (Küçük, 2021, s.10). Bunun yanında daha önceleri güvenliğin referans nesnesi olarak görülen devletin hayatta kalmasının yanında grup psikolojisi, kişisel güvenlik, suç korkusu, refah devleti ekonomisi, risk yönetimleri gibi pek çok konuyla çeşitlendiğine vurgu yapmaktadır (Bigo, 2012, s.278; Bigo ve McCluskey, 2018, s.121).

Bu noktada Paris Okulu'nun Kopenhag Okulundan farklı olarak analizlerinde pratikler üzerine de eğildiği görülmektedir (Bigo, 2002, s.65; 2012; Balzacq, 2008a). Bu pratiklerin gerçekleştiği güvenlik alanının ise yeni teknolojiler ile profesyonelleşmesi üzerinde durulmuş ve eleştirmiştir (Bigo, 2012; C.A.S.E. Collective, 2006, s.457). Bu bağlamda güvenlik tehdidi olarak görülen konuların söylemlerden ziyade daha çok bu yeni profesyonellerin alanına dâhil ederken güvenliğin teknik bir konu olarak değerlendirilerek bu konuların siyasallaşmaktan çok güvenlik(siz)leştirildiğini iddia etmektedir (C.A.S.E. Collective, 2006, s.457-459).

Paris Okulu güvenliğe vurgu yaparken, daha çok iç güvenliğin dış güvenlik ile olan kesiştiği noktalarla değerlendirmeye çalışmaktadır. Özellikle Avrupa'nın göçe olan yaklaşımındaki iç ve dış alandaki güvenlik ve güvensizliğin bir Möbius Şeridine benzediği belirtmektedir (Bigo, 2001). Bu bakış açısı ile Möbius şeridinin sonsuz yüzlü yapısını daha çok iç ve dış güvenlik pratiklerinin temelde birbirinden bağımsız olmadığı temelinde anlatılmaktadır (Bigo, 2001, s.113). Paris Okulu'nun ana argümanının güvenliğin kamu düzeni ve barış ile kavramsallaştırılarak, polis, ordu veya herhangi bir sınırla kısıtlanamayacağı ve kimlik üzerinden iç ve dış güvenliğin ortak bir güvenlik alanını olarak kavramsallaştırılması olarak değerlendirilebilmektedir (Bigo, 2000, s.320-321; 2001, s.96; Huysmans, 2006, s.47). Bununla birlikte özellikle AB gibi ulusüstü yapıların bu iç ve dış güvenlik ayrımını bulanıklaştırdığı ifade edilirken bu durumun herhangi bir iç güvenlik konusunun dışa yansırken, dış güvenlik konusunda içe yansıdığı ifade edilmiştir (Bigo, 2000, s.338; C.A.S.E. Collective, 2006, s.459). Kopenhag Okulu'nun sözün eylemsel tarafını öne çıkaran söz-edimi ile güvenlikleştirme teorisine karşın, Paris Okulu söz-edimin yanı sıra araçların ve pratiklerin yani uygulamaların güvenlik(siz)leştirilmesine vurgu yaptığını belirtmektedir (Bigo, 2000, s.323; Embel ve Savaş, 2022, s.38-39).

Paris Okulu bahsedildiği gibi özellikle göç ve göçmen konularında çalışmalar üretmiştir. Buna göre göç günümüzde hükümetler tarafından bir araç olarak güvenlik(siz)leştirilmektedir. Vatandaşlarda yaratılan korku ile hükümetlerin güvenliği sağlamak adına ürettiği politikalarda meşrulaştırılmış olmaktadır (Dedemen, 2019, s.17). Bu noktada hükümetler vatandaşın endişesini gidermek için harekete geçerken gözetim başlamaktadır (Bigo, 2000, s.336-337; Ereker, 2022).

Paris Okulu sıklıkla Kopenhag Okulu ile birlikte değerlendirilme eğiliminde olmuştur (Bigo, 2012, s.283). Temelde Kopenhag Okulundan ayrıldığı nokta ise aktörden yani güvenlikleştirmeyi yapanın kim ve ne olduğu noktasında olmaktadır. Öyle ki Balzacq (2011, s.19-28) bu iki Okulu, güvenlikleştirme teorisinin iki farklı şekli olarak değerlendirirken, Kopenhag Okulu'nu Söz-Edimi temelinde Felsefi Güvenlikleştirme ve Paris Okulu'nu ise Pratiklerin bağlantısı temelinde Sosyolojik Güvenlikleştirme olarak isimlendirmektedir. Bununla birlikte Kopenhag Okulu uluslararası ve ulusüstü güvenliğe yönelik çalışma üretmekte iken, Paris Okulu daha

çok içeriden kaynaklanan güvelik konusunda çalışmaktadır (Ereker, 2022). Bunun sebebi ise Paris Okulu'nun iç ve dış ayrımını ortadan kaldırması ve bu sebeple sürecin başlangıcının iç taraftan olmasıdır (Ereker, 2022). Diğer güvenlik teorileri ile karşılaştırıldığında Paris Okulu daha çok güvenliği olumsuz etkileyen politikalar ve unsurlar üzerinde durarak farklılaşmıştır (Çil, 2019, s.19). Paris Okulu ile birlikte bahsedildiği üzere güvenlikleştirme başta olmak pek çok güvenlik teorisini ortaya çıkıdığı önemli bir güvenlik yaklaşımı Kopenhag Okulu'nun daha detaylı şekilde incelenmesi önemli olacaktır.

1.1.2.3. Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme Teorisi

Kopenhag Okulu, 1990'lı yılların başında Danimarka'nın Kopenhag şehrinde yer alan Barış ve Çatışma Araştırma Enstitüsü (Centre for Peace and Conflict Research) çevresinde toplanmıştır (McSweeney, 1996, s.81). Ole Waever ve Barry Buzan 'ın yön verdiği çalışmalara Jaap de Wilde, Morten Kelstrup, Pierre Lemaitre ve Elizabeth Tromer gibi isimler katkı sağlamaktadır (Türkalp, 2022, s.103). Bununla birlikte Akgül-Açıkmeşe (2011, s.46), Okul 'un ortaya çıkmasında özellikle neo-realist teorideki askeri güvenlik temelli devletin öncelendiği politika sürecine bir tepki olduğunu belirtmektedir. Kopenhag Okulu, güvenliği devletlerin ve toplumların olası tehlikelerden uzaklaşması, kendilerine ait olan bağımsız kimliklerini tehditlerden savunması ve diğer güçlerin karşısında kendi güçlerini saklama kabiliyetleri olarak açıklanmıştır (Buzan,1991, s.433).

Okul 'un temsilcilerden Barry Buzan (1983, s.36-72), *İnsanlar, Devlet ve Korku* isimli eserinde daha önceleri devletleri birbirine benzeten realist- neo-realist yaklaşımların argümanlarını tümüyle reddetmezken, devletlerin her konuda aynı özellikleri taşımayacağını belirterek, her devletin kendi özellikleri ile güvenliği anlamlandırıldığının üzerinde durmuştur. Buna ek olarak Okul, bir analizin yapılması ile ilgili olarak dünyanın birbiri ile entegre olmadığına vurgu yaparken, yalnızca belirli sayıda farklı aktörün güvenlik dinamiklerini etkileyeceğini belirtmiştir (Buzan ve Waever, 2003, s.43). Bunun bir sonucu olarak da analizlerin daha bölgesel olacak şekilde yapılmasının gerektiğini savunmaktadır.

Kopenhag Okulu'nun güvenliğe yönelik çoğulcu bakış açısı temelde 1973 Petrol Krizi ve Soğuk Savaşın yumuşama döneminde daha çok üzerinde durulan

ekonomi, çevre ve toplumsal konularının da değerlendirilmeye başlaması ile oluşmaya başlamış olsa da, özellikle Soğuk Savaşın bitişi ile daha kabul edilebilir öngörüler haline gelmiştir (Akgül-Açıkmeşe, 2011, s.47). Bunun yanında Kopenhag Okulu güvenliğe bakış açılarını geleneksel güvenlik anlayışları gibi devlet merkezli ve inşacılık-realizm-post-yapısalcı teorilerin ortasında olarak tanımlanmaktadır (Arı,2021, s.457; Baysal ve Lüleci, 2015, s.65; Balzacq vd., 2016, s.518). Daha genel bir ifade ile, yapılan analizlerde neo-realist argümanlardan varoluşsal tehditler ve hayatta kalma güdüsü ile devleti merkeze almanın yanı sıra devamında analizin sosyal inşacı yaklaşımlar ile irdelenmesi ile analiz birimini daha fazla çeşitlendirmesi olarak açıklanabilmektedir (Krause, 1998, s.300-301; Coşkun, 2014, s.183-184). Karacasulu (2007, s.98) ise Okul ‘un kendini sosyal inşacı tanımlamamasına karşın bahsi geçen sürecin ortasında sosyal inşacıların yer aldığını bu sebeple onları da sosyal inşacı olarak değerlendirmektedir.

Kopenhag Okulu’nun literatüre kazandırdığı 3 temel teori bulunmaktadır. Bunlar; Bölgesel Güvenlik Konseptleri Teorisi, Sektörel Güvenlik Teorisi ve son olarak Güvenlikleştirme Teorisidir (Waeber, 2004, s.8; Wilkinson, 2007, s.8). Bununla birlikte farklı bir teori olup olmadığı zaman zaman tartışılmış olsa da güvenlikleştirme teorisindeki güvenlikleştirme sürecinin tam tersini ifade eden güvenlik-dışlaştırma kavramı da Okul ‘un literatüre kazandırdığı bir kavramdır. Kopenhag Okulu’nun literatüre kazandırmış olduğu bu teorilerden özellikle çalışmanın konusu olan güvenlikleştirme teorisi sıklıkla referans verilen bir teori olarak karşımıza çıkmaktadır (Türkalp, 2022, s.104). Güvenlikleştirme teorisinin anlaşılması için diğer iki teoriden bahsetmek önemli olacaktır.

1.1.2.3.1. Bölgesel Güvenlik Konseptleri

Bölgesel Güvenlik Konseptleri ve Sektörel Güvenlik teorilerinin temelini Barry Buzan atılmış olmakla birlikte genel olarak Okulun teorileri olarak değerlendirilmektedir (Akgül-Açıkmeşe, 2008, s.145). 2003 yılında Ole Waeber ile yapmış oldukları *Bölgeler ve Güçler: Uluslararası Güvenliğin Yapısı* isimli eserde dünyada yer alan farklı güvenlik konseptlerini ve bu bölgelerdeki güvenlik değişkenlerini incelemiştir. Bölgesel Güvenlik Konseptleri Teorisi üretilirken yazarlar küreselleşme sürecinin hızlanması ile teknoloji ve haberleşmenin hızlanmasına

karşın güvenlik tehditlerinin kısa mesafelere daha kolay ulaştığını belirtirken, her şiddet ve terörün faaliyetlerinde coğrafi konumların ve bölgelerin bağlantısı olduğunu söylemektedir (Buzan ve Waever, 2003, s.466-467; C.A.S.E. Collective, 2006, s.454). Yazarlar ek olarak ortaya çıkan bu şiddet içerikli tehditlerin bulundukları bölgelerin göz ardı edilmesi ile doğru şekilde analiz edilemeyeceği görüşünü belirtmektedir (Buzan ve Waever, 2003, s.466-467). Bunun yanında bu farklı Bölgesel Güvenlik Konseptleri, o bölgelerdeki aktörlerin güvenlik merkezli uygulamalarına bağlı olması temelinde sosyal olarak inşa edilmiştir (Buzan ve Waever, 2003, s.48).

Güvenlik konsepti kavramını ele alırsak, coğrafi olarak tanımlanan ve içerdiği güvenlik pratikleri ile birleri arasında daha fazla bağımlı şekilde kalan bölgesel güvenlik sistemi olarak açıklanabilmektedir (Arı, 2021, s.469-475). Yazarlar küresel olarak dünyadaki bütün ülkelerin bağımlılığın derecesinin coğrafi olarak değişkenlik gösterse de bir şekilde birbirlerine bağımlı olduğunu belirtmektedir (Buzan ve Waever, 2003, s.46). Bölgesel Güvenlik Konseptleri, analiz yapılacak bir ülkenin hangi bölgede olduğundan bağımsız bir analiz yapılmasının yanlış olacağını, analiz yapılırken devletlerin yanı sıra uluslararası sistem ve diğer aktörlerinde bu analize dâhil edilmesi gerektiğini ifade etmektedir (Dedemen, 2019, s.19).

1.1.2.3.2. Sektörel Güvenlik

Okulun diğer önemli bir teorisi olan Sektörel Güvenlik Teorisi, Avrupa'da güvenliğe yönelik yapılan vurgularda daha çok askeri güvenliğe karşın, askeri güvenliğin askeri olmayan taraflarının da incelenmesi fikri ile oluşturulmuştur (Buzan, 1991, s.434-439; 1997, s.16). Buzan da (2008, s.116) Soğuk Savaş döneminde askeri merkezli güvenlik bakış açısının de-kolonizasyon süreci ve Soğuk Savaşın sona ermesi ile birlikte özellikle 11 Eylül'e kadar geri planda kaldığının üzerinde durmaktadır. Güvenlik Sektörünün referans nesnelere yönelik oluşan tehditlerin türlerine göre değerlendirileceğini belirten teori, sektörleri ise tanımlayıcı özel etkileşim tipleri olarak değerlendirmiştir (Buzan vd., 1998, s.7). Bununla birlikte güvenliğin hangi sektör altında olduğu göz ardı edilen çalışmalarda, yapılan analizin karmaşık olacağı düşüncesi ile güvenliği 5 farklı sektöre ayırmışlardır. Askeri, Siyasi, Ekonomik, Toplumsal ve Çevre olarak ayrılan güvenlik sektörleri ile

yapılacak analizlerin bu çerçeveler içinde değerlendirildiğinde daha anlaşılır olacağını iddia etmişlerdir (Buzan, 1997, s.15; Buzan vd., 1998, s.8). Bu sektörlerin içerdiği konulara bakmak gerekirse:

... askeri sektör daha çok kuvvete yönelik ilişkileri içerirken, siyasi sektör otoriteyi, tanıma ilişkilerini ve yönetim statüsünü; Ekonomik sektör ticaret, finans ilişkileri ve üretim konularını; toplumsal sektör göç gibi kolektif kimlik ilişkilerini barındırırken son olarak çevre sektörü ise insan faaliyetleri ve dünyanın biyosferi gibi konuları içermektedir (Buzan vd., 1998, s.7).

Daha genel bir anlatı ile askeri sektörün daha çok saldırı ve savunma gibi konularda ki yeteneğini anlatırken en öncelikli olan sektör olduğu anlaşılabilmektedir (Buzan, 1991, s.433; Dedemen, 2019, s.19). Siyasi sektör ise devletin kurumsallığına ve kurumsal istikrarına karşı ortaya çıkan tehditleri içermektedir. Bu bakış açısı ile terör, iç savaş ve kalkışma gibi konular bu sektör altından değerlendirilmektedir (Buzan, 1991, s.433). Bir diğer sektör Ekonomik sektör ise daha çok üretim ve doğal kaynakların erişimine olan vurguyu belirtmektedir (Akgül-Açıkmeşe, 2011, s.59; Buzan, 1991, s.433). Toplumsal sektör ise belki de karşımıza en sık çıkan sektörlerin başında geldiği söylenebilmektedir. Özellikle Soğuk Savaşın bitişi ile Kopenhag Okulu'nun da sıklıkla üzerinde durduğu ve acil güvenlik önlemlerinin anlaşılmasında en efektif sektör olduğu görülmektedir (Smith, 2002, s.2). Buna ek olarak Kopenhag Okulu temsilcileri toplumsal güvenlikle sıklıkla kimlik üzerinden güvenlikleştirme yapıldığını belirtmektedirler (Buzan, 1997, s.17; C.A.S.E. Collective, 2006, s.453). Öyle ki daha çok kimlik üzerinden yapılabilecek tehditleri içeren toplumsal sektörün konuları arasında göç, organize suçlar, kaçakçılık gibi sıklıkla karşılaşılan durumlar yer almaktadır. Ole Waever de daha sonraki çalışmalarında bu toplumsal güvenlik sektörü üzerinde sıklıkla durmuştur (Waever, 2008). Özellikle 1990'dan sonra toplumsal olayların artışına vurgu yapan Waever, burada özellikle kimlik kavramının güvenlik analizinde önemli bir durumu olarak değerlendirmiş ve kendisinin öncülük ettiği güvenlikleştirme çalışmaları için önemli bir dayanak oluşturmuştur (Akmanlar, 2019, s.25). Son olarak değerlendirilen çevre sektörü ise, daha çok iklim değişikliği gibi doğal tehditler ile yine çevre üzerindeki insan tehditlerine vurgu yapmaktadır (Buzan, 1991, s.433; 1997, s.17).

Bu teori temelde devlet merkezli olmakla beraber, geleneksel teorilerde olduğu gibi devlet egemen bakış açısı değildir (Miş, 2011, s.369). Daha sonraları özellikle bu teorinin ortaya çıkarmasını sağlayan Barry Buzan’a karşı eleştiriler de bu sebeple ortaya çıkmıştır (Akmanlar, 2019, s.26). Kopenhag Okulu’nun ortaya çıkarmış olduğu bu teoriler ve bu teorilerin sıklıkla referans verilir olması ile güvenlik teorileri arasında farklı bir konuma sahip olduğu söylenebilmektedir. Bölgesel Güvenlik Konseptleri Teorisi ve Sektörel Güvenlik Teorisi’nin yanında belki de en önemli teori ise güvenlikleştirme teorisi olmuştur. Bu teori, Okulun çalışmalarına duyulan ilginin en önemli sebeplerinden biri olurken, aynı zamanda Okulun diğer teorileri ile birebirini tamamlar şekilde kullanılmaktadır (Smith, 2002, s.3).

1.1.2.3.3. Güvenlikleştirme

Güvenliğe yönelik dil bilimi temelinde pek çok çalışma yapılmış olsa da, Güvenlikleştirme teorisi bu çalışmaların arasında en başarılı olan ve en çok referans verilen teori olmuştur (Huysmans, 2011, s.371). Ole Waever öncülüğünde ortaya atılan bu teorinin ortaya çıkmış olduğu post-Sovyet dönemi ‘nin etkileri, toplumsal olayların devletlerin sınırlarını ve egemenliğini sarsan konular olarak değerlendirilmesinin bir sonucu olarak ortaya çıktığı söylenebilmektedir (Waever, 2007, s.76; Akgül-Açıkmeşe, 2011, s.58). Waever ‘in 1995 Yılında yazmış olduğu *Securitization and Desecuritization* isimli makalesi ile bu teori ilk kez literatüre katılmıştır (Türkalp, 2022, s.103). Özellikle Waever ve Buzan ‘ın yaptıkları çalışmalar ile de güvenlikleştirme teorisi derinleşmiş ve zenginleşmiştir.

Waever (2007, s.74), güvenlik ve güvensizlik kavramlarının birbirinden farklı şekilde kurulmadığının üzerinde durmaktadır. Bunun neticesinde bu teorinin oluşmasında, güvenliğin kendiliğinden ortaya çıkan bir durum olduğunu ve bu güvenliği bir olgu yerine kavram olarak değerlendirme fikrine yönelttiği eleştiri etkili olduğu söylenebilmektedir. Waever de güvenliğin söylem veya söz-edim (speech act) ve bir nevi sosyal inşa süreci ile incelenmesi gerektiğini iddia etmiştir (Guzzini, 2015, s.8; Waever, 2007). Buzan vd. (1998, s.23) güvenlikleştirmeyi bir konuyu politikleştirmenin daha ekstrem bir hali olarak nitelendirmektedir.

Bununla birlikte özellikle Jacques Derrida ‘nın da etkisi ile yalnızca söylemlerin değil, metinlerin de önemli olduğu ve söz edimi içerisinde

değerlendirilmesi üzerinde durulmuştur (Akgül-Açıkmeşe, 2011, s.60-65; C.A.S.E. Collective, 2006, s.452). Ayrıca teorinin Austin'in söz edimi kavramının yanında Carl Schmitt 'in beklenti politikası kavramı ve politik realizmi ve Derrida 'nın metinlerarası yaklaşımları ile Kenneth Waltz 'ın hayatta kalma dürtüsü argümanının sentezi ile oluşturulmuş, politik-güvenlik söz edimi 'nin kolektif teorisi olduğu söylenebilmekle birlikte bu yaklaşımlardan da belirli noktalarda ayrılmıştır (Waever, 2015, s.122; Coşkun, 2014, s.183; Bourbeau, 2014, s.187-190).

Waever 'in geleneksel güvenlik anlayışında yapmış olduğu tespitler ile birlikte özellikle göç, terör insan hakları ve refah gibi konularında yavaş yavaş güvenlik konuları arasına girdiği görülmüştür (Iov ve Bogdan, 2017, s.15). Bu temelde güvenlikleştirmeye konu olan durum genellikle belirli bir referans nesnesine karşı olarak ortaya çıkan *varoluşsal tehdit* olarak değerlendirilmektedir (Buzan, 1997, s.14; Huysmans, 2011, s.373). Bu doğrultuda ortaya çıkan güvenlikleştirme teorisi ise geleneksel anlayışın referans nesnesi yani kimin güvenliğinin sağlanacağı konusunda devleti öne çıkarmasına itiraz etmemiştir. Öyle ki güvenlikleştirme, temelde kimin güvenliği sorusunun cevabından ziyade tehditler ne olduğu ve bu tehditlerin kim tarafından, nasıl inşa edildiği ile ilgilenmektedir. Waever 'in de üzerinde durduğu gibi kimin sorusundan çok, nasıl sorusunun daha önemli olduğudur (Waever, 2004, s.8). Özetle güvenlikleştirme teorisinin ortaya çıkmasının temelinde bir şeyi güvenlik sorunu haline getiren şey nedir soruna cevap aranması olarak açıklanmaktadır (Buzan vd., 1998, s.21). Burada özellikle nasıl güvenlik sorunu haline döndüğü sorusunun en temel nedeni ise, genellikle politika yapıcıları tarafından bir sorun olarak görülen konuların bir ulusal tehdit olması ile birlikte aldıkları savunma tedbirlerinin meşru olarak görülmesidir (Huysmans, 2011, s.374). Daha farklı bir açıklama ile bir politika yapıcı normalde tehdit içermeyen herhangi bir konuyu güvenlikleştirerek onu bir tehdit olarak kabul ettirebilir ve buna karşı olağanüstü tedbirler alarak aslında amaçladığı başka bir şeyi gerçekleştirebilir düşüncesi güvenlikleştirmenin oluşmasında önemli bir düşünce olarak karşımıza çıkmaktadır (Bilgin, 2010, s.83; Krause, 1998, s.313).

Güvenlikleştirme teorisi, esas olarak söz-edim (Speech Act) kavramını öne çıkarmaktadır. Söz-Edim, kullanılan sözcüklerin harekete geçirime gücü üzerinden anlaşılan bir kavramdır (Buzan, 1997, s.14; 1998, s.26; Huysmans, 2011, s.372;

Waeber, 2007, s.72-75). J.L. Austin'in *How to do Things with Words* isimli eseri ile ortaya çıkan bu kavram, bir sözün söylenmesi ile birlikte bir edim yani eylemselliğinin olduğunu belirtmektedir (Austin, 1962). Bu bakış açısıyla güvenlikleştirme teorisyenleri güvenliğin kendisini de bir söz-edim olarak değerlendirmektedirler (Baysal ve Lüleci, 2015, s.71).

Bu teori ile siyasi olayların sosyal fenomenler olarak ampirik şekilde incelenmesi sağlanmaktadır (Waeber, 2015, s.123). Buna göre bir söz-edim 'den bahsedildiğinde güvenlik konusunda kendiliğinde ortaya çıkmaktadır. Waeber bununla ilgili olarak bir konudan bahsederken güvenlik ifadesinin kullanılması durumunda o konunun kendiliğinden güvenlikleştirildiğini, yani bir güvenlik sorunu olarak yansıtıldığını belirtmektedir (Waeber, 2004, s.9).

Taureck (2006, s.54) ise güvenlikleştirmeye yönelik yaptığı genel tanımda güvenlikleştirmeyi bir olay veya durum sonrasında referans ülkenin siyasi elitleri tarafından söz-edimi ile güvenlikleştirilerek, normal şartlar altında uygulanamayacak politik ve olağandışı düzenlemeleri meşru kılmak olarak değerlendirmektedir. Söz-edimi ile birlikte özellikle önceleri ihmal edilen başta toplumsal sektör konuları içinde güvenlikleştirilen konu hakkında harekete geçirmeye çalışmaktadır (Sula, 2021, s.91).

Geleneksel olarak güvenlik konusu olarak gösterilmeyen göç, din, kültür vb. sosyal konuların özellikle Soğuk Savaşın bitmesi ile birlikte Sovyetler Birliği tehlikesinin ortadan kalkması sonrası yeni güvenlik tehditleri konularına söz edimi ile güvenlikleştirilmesi sonucunda bir güvenlik tehdidine dönüştüğü belirtilmektedir. Waeber (2004, s.9-10) buradan hareketle söz edimi ile güvenlikleştirilen ve tehdit haline getirilen bu konuların tercih edilmeyecek sonuçlar doğurabileceğini belirtmektedir. Öyle ki çoğu zaman siyasetin doğası gereği siyasi elitler güvenlikleştirmeye sıklıkla başvurabilmektedirler.

Güvenlikleştirme sürecinde ise konuların ilk olarak siyasallaştırılması ile başladığı görülmektedir. Buzan vd. 'de (1998, s.23) destekler şeklide bu süreci siyaset dışı bir konunun ilk olarak siyasileştirilmesi ve daha sonra bir güvenlik sorunu olarak güvenlikleştirilmesi olarak açıklamaktadır. Siyaset dışı konuların hangi aşamada bırakılacağına ise genellikle siyasi elitler karar vermektedir. Söz-edimi ile ilgili diğer bir önemli husus ise üzerinde güvenlik sorunu olarak değerlendirilen her

konunun güvenlikleştirilip güvenlikleştirilmediği konusudur. Buna karşılık güvenlikleştirme sosyal bir alanda özneler-arası bir süreç olması sebebiyle her konu söz edimi yapıldığı zaman güvenlikleştirilebilmektedir (Taureck, 2006, s.54).

Güvenlikleştirme'nin başarılı olabilmesinin en önemli etkeni ise güvenlikleştirmeyi yapan aktörün, hedef kitleyi, bahsi geçen ve tanımlanmış bir varoluşsal tehdit iddiası çerçevesinde bir güvenlik tehdidi olduğu konusunda ikna etme ve etkileyebilme gücü sonucunda acil önlemler alması ve kuralları ortada kaldırarak birimler arasında ilişkileri etkileyebilmesi olarak değerlendirilmektedir (Akgül-Açıkmeşe, 2011, s.61; Buzan vd., 1998, s.24-26). Bununla birlikte güvenlikleştirmeye çalışılan konular, dinleyicilerin bu konuyu bir güvenlik kabul etmişse güvenlikleştirmenin başarısından söz edilebilmektedir (Buzan vd.,1998, s.25; Miş, 2011, s.355).

Bunun yanında Balzacq (2005) ise güvenlikleştirme sürecini daha farklı şekilde yorumlarken üç önemli duruma işaret etmektedir. Bunlardan ilki, hedef kitlenin ortak bir referans nesnesi çerçevesi, hedef kitlenin Güvenlikleştirici aktörün güvenlikleştirilen konu hakkında bilgili ve güvenilir olarak algılanması temelinde ikna edilmeye hazır olması ve kamu yetkililerinin (profesyonellerin) resmi şekilde yetki verme veya reddetme kabiliyetleri temelinde hedef kitle ile ilgili olanlar, ikinci olarak güvenlikleştirici aktörün sunduğu argümanların hedef kitle üzerindeki etkiler temelinde içerik ile ilgili olanlar ve son olarak ise güvenlikleştirici aktörün hedef kitleyi siyasi kazanımlar temelinde etkilemek için ne kadar inandırıcı olduğu noktasındaki kapasiteleri temelinde Güvenlikleştirici aktör ile ilgili olanlardır (Balzacq, 2005, s.192).

Güvenlikleştirme ile ilgili diğer bir konu ise güvenlikleştirmenin öğeleridir. Yazarlar bu öğeleri 3 şekilde değerlendirmektedir. Bu öğelerden ilki, *Referans Nesnesi* yani güvenlikleştirilen durumun kim veya ne için olduğuna verilen yanıtıdır. Bu genellikle devletleri ifade etmektedir. Bir diğeri, *Güvenlikleştirici Aktör* olarak isimlendirilmektedir. Güvenlikleştirici aktör, güvenlikleştirme sürecini kimin başlattığına verilen yanıt olmaktadır. Son olarak ise *İşlevsel Aktör* olarak sıralanabilmektedir. (Balzacq, 2005, s.178; Buzan vd., 1998, s.36) İşlevsel aktörler ise güvenlikleştirmenin yapıldığı sektöre göre değişmemektedir. Buzan vd. işlevsel aktör ile ilgili olarak, Güvenlikleştirici aktör veya referans nesnesi olmadan güvenlik

ile ilgili kararları etkileyen aktörler olarak tanımlamaktadır (Buzan vd.,1998, s.36). Örneğin medya bir işlevsel aktör olarak görülebilmektedir. Burada belirtilen aktörler birbirinden bağımsız sıralanmışsa da, genellikle referans nesnesi ve Güvenlikleştirici aktörün olduğu çoğu zaman güvenlikleştirme karşımıza çıkmaktadır. Bunun sebebi güvenlikleştirici aktör güvenlikleştirmeyi yaparken genellikle ya kendine ya da kendinin de içinde bulunduğu bir referans nesnesi üzerinden güvenlikleştirme yapmaktadır (Baysal ve Lüleci, 2015, s.80). Bununla birlikte bu durumlarda güvenlikleştirme sürecinin başarılı olması daha kolay olmakla beraber bu durum kendisine daha fazla meşruiyet kazandırmaktadır (Buzan vd., 1998, s.36; Baysal ve Lüleci, 2015, s.80).

Teori’de önemli olan konulardan bir diğeri ise güvenlikleştirici aktör’ün yalnızca siyasi elitler olup olmadığı konusudur. Yazarlar bu konuda herhangi bir sınırlama koymamakla birlikte etki özelliği olan kişi, grup ve kurumların bu süreci yapabileceği konusunun üzerinde dursalar da genellikle güvenlikleştirme sürecini siyasi elitlerin başlattıklarını belirtmişlerdir (Waeber, 2004, s.24; Huysmans, 2011, s.375). Buna ek olarak siyasi liderlerin, bürokratların, hükümetleri baskı gruplarının ve lobi örgütlerinin de pratik olarak sıklıkla güvenlikleştirmeye başvurduğu görülmektedir (Buzan vd.,1998, s.40-41). Buna karşın Güvenlikleştirici aktörün tespiti, birbirine bağımlı fakat bağımsız eden pek çok aktörün varlığı sebebiyle zor olmaktadır. Bunun tespiti ise araştırmacının görevidir (Baysal ve Lüleci, 2015, s.79). Bir başka bakış açısıyla Balzacq (2008a, s.76) ise aktörün tespitinden daha çok güvenlikleştirme sürecinin, özellikle güvenlikleştirici aktörlerin (genellikle siyasi elitlerin) bir sorunu nasıl güvenlik konusu haline dönüştürdüğü ve politika aracının ömrünün nasıl sosyal süreçler ile ilerlediğinin tespiti konusunu daha önemli bulmaktadır.

Kopenhag Okulu, güvenlikleştirme öğelerinin yanında güvenlikleştirme süreci ile ilgili *kolaylaştırıcı koşullar* kavramının da üzerinde durmuştur. Kolaylaştırıcı koşullar, olduğu takdirde güvenlikleştirmeyi başarıya ulaştıran, olmaması halinde de başarısızlıkla sonuçlandıran şartlar olarak gösterilmektedir (Buzan vd., 1998, s.31-32; McDonald, 2008, s.567). Kopenhag Okulu temsilcileri bu kolaylaştırıcı koşulları iç ve dış olarak ikiye ayırmaktadır. İç koşullar, dilsel koşullar olarak isimlendirilirken, dış koşullar ise toplumsal koşullar olarak anlaşılmaktadır (Buzan

vd.,1998, s.32). Bir konunun başarı ile güvenlikleştirilebilmesi için ise iç ve dış koşulların bir noktada birleşmesi gerekmektedir (Baysal ve Lüleci, 2015, s.83).

Güvenlikleştirme ile birlikte benzer süreçleri takip eden diğer bir süreç ise güvenlik-dışlaştırma olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna göre herhangi bir konunun güvenlikleştirilmesi kadar güvenlik-dışlaştırılması da mümkündür. (Sula, 2021, s.95). Ek olarak Kopenhag Okulu temsilcileri, güvenlik-dışlaştırma 'nın, güvenlikleştirmeye göre daha iyi bir tercih olduğunun altını çizmektedir (Bilgin, 2010, s.81). Bunun en temel sebebi ise bir konunun güvenlik sorunu haline dönüştüğü takdirde, o konuya bir çözüm veya öneri getirmek zor olacak olmasıdır (Aktaran: Sula, 2021, s.95). Buradan da anlaşılacağı gibi güvenlikleştirme, güvenlik kavramının negatif yönünü vurgulamaktadır (Miş,2011, s.351). Waever (2004, s.9) güvenlik-dışlaştırmayı, konuların tehdit seviyesinin azaltılması olmadığı, bunun aksine bahsi geçen konunun tamamen tehdit olmaktan çıkarılması olarak açıklamaktadır. Diğer bir ifadeyle güvenlikleştirilen konuların güvenlik alanı dışına çıkarılmasının konunun tam olarak anlaşılması ve çözülmesi için önemli olacağı vurgulanmaktadır. Buna benzer şekilde Glover 'de (2011, s.79) güvenlik-dışlaştırmının daha çok çalışılması ile güvenlikleştirme teorisinin de zenginleşeceğine vurgu yapmaktadır.

Güvenlikleştirme ile ilgili diğer önemli bir konu da güvenlikleştirme sürecinin nasıl analiz edileceği konusudur. Buzan vd. 'ne (1998, s.32) göre güvenlikleştirme üzerinde çalışmak, temelde söylem ve politik gruplar üzerinde çalışmak olarak ifade edilmektedir. Buna göre analiz yapılırken kimin hangi konuları kim adına yapmış neden ve nasıl yaptığı üzerinde durulmalıdır. Baysal ve Lüleci (2015, s.76) ise güvenlikleştirme sürecine yönelik bir analiz yapılırken, değerlendirilen konunun gerçekten bir tehdit olup olmadığı analize dâhil edilmemeli, bahsi geçen konunun nasıl bir yol ile güvenlikleştirilmesi ve bir güvenli sorunu haline getirildiği üzerinde durulması şeklinde ifade etmişlerdir.

Akgül-Açıkmeşe (2011, s.61) güvenlikleştirmeyi özetle bir aktörün herhangi bir konuyu varoluşsal bir tehdit, mutlak öncelik gerektiren ve siyaset üstü şekilde söz-edimi ile hedef kitleyi ikna etme girişimi olarak özetlemektedir. Bunun yanında

güvenlikleştirme teorisi daha çok orta düzeyde¹ inceleyen bir teori olup özellikle devletler ve/veya toplulukların (grupların) birbirleri ile arasındaki güvenlikleştirme sürecine odaklanmıştır (Buzan ve Waever, 2009, s.254).

Bununla birlikte yazalar 2009 yılında yapmış oldukları çalışmada orta düzey ve sistem düzeyi arasındaki alana yönelik yeni bir akış açısı ile makro-güvenlikleştirme kavramını ortaya çıkarmıştır. Makro-güvenlikleştirmenin anlaşılması için daha çok orta-düzey güvenlikleştirmelerin birleştirilmesi ve koordine edilmesi önemli olmaktadır (Buzan ve Waever, 2009, s.257). Öyle ki makro-güvenlikleştirme 'de, Soğuk Savaş örneğinde olduğu gibi iki evrensel iddiası olan (evrenselci)² güvenlikleştirme aktörünün birbirlerini etkileyen bir 'seçkinler topluluğu' oluşturduğu söylenmektedir (Buzan ve Waever, 2009, s.260). Bu makro-güvenlikleştirmeye eski ABD başkanı George W. Bush'un öncülüğünü yaptığı "Teröre (yönelik) Küresel Savaş" örnek gösterilebilmektedir. Buzan ve Waever de bu bakış açısını değerlendirirken bu açılım ile temelde orta düzeyde daha çok devletlerin olduğu güvenlikleştirme girişiminin aksine, makro düzeyde Samuel Huntington'ın üzerinde durduğu İslam ve batı arasındaki medeniyet çatışması iddiasını terör temelinde referans nesnesinin batı medeniyeti olarak görüldüğüne vurgu yapmaktadır (Buzan ve Waever, 2009, s.272-274). Yazarlar, makro-düzeyde girişilen bir güvenlikleştirmenin orta-düzeye nazaran daha az başarılı olabileceğine vurgu yaparken, bu girişimlerin yeni olmadığı üzerinde durmaktadır (Buzan ve Waever, 2009, s.269-274).

Güvenlikleştirme teorisi genel hatları ile akademik olarak çok ilgi görmüş ve hakkında pek çok eser üretilmiştir. Güvenlikleştirmeye yönelik çalışmalar incelendiğinde genelde hedef kitle, içerik, güç ilişkileri ve güvenlikleştirme araç ve

¹ Diğer düzeyler: Makro/Sistem Düzeyi ve Mikro/Bireysel Düzeydir. Sistem düzeyinde referans nesnesi tüm insanlık iken bireysel düzeyde referans nesnesi insanlardır. Bu sebeple bu düzeylerde güvenlikleştirme yapmak orta düzeye göre daha zordur (Buzan ve Waever, 2009, s.254).

² Yazarlar 4 farklı evrenselcilik olduğunu belirtmişlerdir. Bunlar: (i) Kapsayıcı Evrenselcilik (İnsanların şartlarını en iyi hale getirme konusunda en iyi yolu sunduğunu savunan Liberalizm, Marksizm, Hristiyanlık, İslam vb. dini veya seküler ideolojik inançlar (ii) Özel Evrenselcilik (Bir grup/toplum için insanlığın geri kalanından farklı olarak daha üstün hak ve statüler isteyen Nazizm, Beyaz üstünlükçü Avrupa emperyal doktrini vb. ideolojik inançlar, (iii) Mevcut Sistem Evrenselcileri (Daha çok uluslararası toplumu referans nesnesi olarak kabul ederken topluma karşı tehditleri içermektedir. (iv) Fiziki Tehdit Evrenselciliği (Genel hatları ile tüm insanlığı küresel şekilde tehdit eden salgın hastalıklar, nükleer silahlar, küresel ısınma vb. ile ilgili iddiaları içermektedir (Buzan ve Waever, 2009, s.260-261).

uygulamaları üzerine çalışmalar yapıldığı görülmektedir (Balzacq vd., 2016, s.499-507) Bununla birlikte bu teori 'ye karşı bazı eleştirilerde vardır. Bu teoriye karşı tepki ve eleştiri olarak karşımıza çıkan en önemli örnek, yalnızca siyasi elitlerin söz edimi ile güvenlikleştirmenin aksine, alternatif olarak başta Paris Okulu olmak üzere güvenlik profesyonelleri 'nin pratikler ile güvenliksizleştirme yaklaşımı olarak değerlendirilebilmektedir (Huysmans, 2011; Baysal, 2020;). Bunun yanında Bigo ve McCluskey (2018, s.119), yaptıkları çalışmada Paris Okulu'nun Kopenhag ve Aberystwyth Okullarının karşısında görülmesini anlamsız bir değerlendirme olduğunu ve reddedilmesi gereken bir költürçülüğe sebep olduğunu ileri sürerek karşı çıkmaktadır. Bir diğer eleştiri, sıklıkla güvenlikleştirme sürecinin ve Kopenhag Okulu'nun diğer teorilerinin objektif olmaktan daha çok sübjektif yargılar taşıdığı iddiası olmakta, buna karşın yazarlar bu durumu reddederek, güvenlikleştirmenin bireysel olmadığını ve süjeler arasında değerlendirilmesi gerektiğini söylemiştir (Buzan vd., 1998, s.30; Waever, 2003, s.12). Akgül-Açıkmeşe (2011, s.63) ise bu eleştirinin temelinde Okulun bu konuda tutarlı ve daha keskin ifadeler kullanmadığı olduğunu vurgulamaktadır.

Başka bir eleştiri olarak Bourbeau (2014) ise hem Paris Okulu'nun pratikler ve profesyoneller temelinde ortaya çıkan güvenlik(siz)leştirme kavramını hem de Kopenhag Okulu'nun söz-edim temelinde ortaya çıkan güvenlikleştirme kavramlarını ayrı ayrı eksik bulurken, bu eksiklikleri 3 başlık altında toplamıştır. Bunlar; (i) süreklilik ve değişim konuları, (ii) kimlerin güvenlikleştirme aracı (aktörü) olabileceği konusu ve (iii) güvenlikleştirme sürecinin tasvirindeki eksiklikler (Bourbeau, 2014:190-191). Ek olarak bu iki teorinin birlikte değerlendirilmesi gerektiği ve bu şekilde birbirlerini tamamladıklarını iddia etmektedir (Bourbeau, 2014, s.205).

Floyd (2011) ise, güvenlikleştirme sürecinde konu olan durumlar üzerine değerlendirme yaparken, güvenlikleştirmenin ahlaki olmasını sağlayan 3 kriter olduğunu ve ancak bu üç kriter bir arada olduğu durumda ahlaki olacağını iddia etmiştir. Bunlar: (i) Ortaya çıkan varoluşsal tehdidin doğal olması yani biri bunu tespit etmesine bakılmaksızın ortaya çıkması, (ii) güvenlikleştirilen konunun ahlaki olarak meşru olması (iii) ve güvenlikleştirme sonrası gelen tepkinin güvenlikleştiren aktörün kötü niyeti olmadan orantılı şekilde söz konusu tehdide uygun olmasıdır

(Floyd, 2011, s.428). Bu temelde her güvenlikleştirmenin olumsuz bir anlama gelmeyeceğine vurgu yapıldığı söylenebilmektedir. Buna örnek olarak insanların hayatını etkileyen salgın hastalıklar vb. gösterilebilmektedir. Ek olarak yazar, güvenlikleştirme teorisinin öne sürülen yapısı ile bu kriterlerin sağlanmayacağını ileri sürerek eleştirmekte, bir çözüm olarak hedef kitlenin süreçten muaf tutulmasını önermektedir (Floyd, 2011, s.428). Güvenlikleştirmeyi ise Paris Okulu perspektifine benzer şekilde güvenlikleştirme hareketi ve güvenlik pratiklerinin birlikte olması ile değerlendirmektedir (Floyd, 2011, s.429).

Bunun karşısında Waever (2011, s.472-473) ise bu eleştiriye katılırken, güvenlik-dışılaştırmanın güvenlikleştirmeden daha çok tercih edilmesi gerektiğini, fakat her zaman güvenlik-dışılaştırmanın en iyi yol olduğunu iddia etmediğini belirtmektedir. Guzzini (2015, s.11-12) ise Kopenhag Okulu'nun daha çok devlet merkezli bakış açısını aktörlerin güvenliği sağlaması konusunda mantıklı bulmasa da, teori 'nin gerçekçi bir yaklaşımı içerdiğini belirtmektedir.

Bir başka eleştiri konusu Teori'nin daha çok Avrupa, ABD ve Avusturalya gibi ekonomik olarak kalkınmış demokratik bölgede uygulanabilir olduğu konusudur. Bu bağlamda Wilkinson (2007) yapmış olduğu çalışmada Kırgızistan örneği üzerinde analiz yaparken, teorinin bahsi geçen bölgeler dışında kullanılmasının kısıtlılığına dikkat çekmiştir. Wilkinson'a (2007, s.12-13) göre batılı ülkelerde yer alan demokrasi ve ifade özgürlüğü gibi değerler temelinde yapılan değerlendirmeler belirli bir çerçevede analize imkân verirken, batılı olmayan ülkelerde bu ve benzeri değerlerin eksikliği noktasında analize imkân olmayabilmektedir. Bu temelde teori 'nin özellikle yerel etkileri, şartları ve toplumları, kimlikleri ve devlet gibi kavramların karşılığının tüm dünya' da aynı şekilde algılanmadığını değerlendirmesi gerektiğini ifade etmektedir (Wilkinson, 2007, s.22).

Farklı bir perspektif ile Stritzel (2007) ise güvenlikleştirme teorisinin içsel bir sosyal sihir anlayışı olduğunu belirtirken, söz-ediminin 'gerçek dünyayı' incelemeye yetmeyecek kadar sınırlı olduğunu belirtmektedir. Bunun aşılması ve toplumsal alanın varlığını daha kapsayıcı şekilde ele alması için ise güvenlikleştirmenin üç katmanlı şekilde incelenmesini önermektedir (Stritzel, 2007, s.377). Bunlar: (i) eklemlenmiş bir tehdit metnin etkileme gücü, (ii) bunun mevcut söylemlerdeki yerleşikliği (iii) ve Güvenlikleştirici aktörlerin konumsal gücüdür.

Bunun dışında diğerk bir eleştiri, teori içerisinde yer alan varsayımların birçok açıdan tartışılabileceği ve temel aktör olarak devleti olmaması gerektiğini sylenmelerine rağmen teorilerinin daha çok devlet merkezli oldu eleştirisi söylenmektedir (Knudsen, 2001, s.361-364). Bu eleştiride olduğu gibi devlet-merkezli bakışlı güvenlik anlayışında günümüzde en çok güvenlikleştirilen konular genel toplumsal konular, daha özelde de güç olmaktadır. Bunu destekler şekilde Glover ‘de (2011, s.79) güvenlikleştirme ve güvenlik-dışılaştırma teorilerinin anlaşılması için özellikle gn iyi anlaşılmasına vurgu yapmaktadır. Özellikle gn referans ülkesine yönelik getirmiş olduğu ekonomik, sosyal ve kültürel durumlara vurgu yapılmaktadır. Bu noktada çalışmanın da ana temalarından olan gn anlaşılması önemli olacaktır.

1.2. Güvenlik Konusu Olarak G

G, tarihi olarak insanlığın tarihi kadar eski bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır (Castles ve Miller, 2008, s.7). Bundan referansla insanlık tarihi bir göçler tarihi olarak değerlendirilmelidir (Türkalp, 2022, s.108). Basit bir tanım ile herhangi bir canlının bulunduğu konumu terk ederek belirli sebepler ve koşullar altında yeni bir yere gitmesi olarak açıklanabilmektedir. Bu tanım daha genel bir tanım olmakla birlikte, zaman içerisinde ge yönelik pek çok farklı tanım yapılmıştır. Uluslararası G rgtn (IOM) ‘nn (2019, s.103) hazırlamış olduğu g terimleri sözlüğünde g, bir kişi veya bir grup insanın bir devletin içinde veya sınırları aşarak başka ülkelere yönelik yer değiştirmesi olarak tanımlanmaktadır. TDK sözlüğünde (2022) ise benzer şekilde göçü ekonomik, toplumsal veya siyasi sebepler ile bireylerin veya toplulukların bir yerleşim yerinden veya bir ülkeden başka bir yere içi olarak tanımlamaktadır. nver (2003, s.178) ise göçü insanların bulundukları yerlerden geçici olmaması koşulu ile başka bir yere gidip yerleşmesi olarak tanımlanmaktadır. Battır da (2021, s.7) benzer şekilde göçü insanların içinde yer aldıkları yerden fiziki olarak ayrılması ve başka bir yere gitmesi şekilde ifade ederken gn mekânsal değişiklik boyutunun üzerinde durmuştur.

Gn yaygın olarak kabul edilen tanımı ise Birleşmiş Milletlerin (BM) yapmış olduğu tanım olmaktadır. BM’ye göre olağan olarak yaşadığı yer dışındaki bir yerde en az bir yıl yaşayan kişilerin göç etmiş olarak değerlendirilmektedir

(Şemşit, 2010, s.9). Şemşit (2010, s.9) ise bu tanıma karşın göçün temelde göçmenler üzerinden değerlendirilmesinin yanlış olacağını vurgularken, kaynak ve hedef ülkelerdeki önemli siyasi, sosyal ve ekonomik etkilerinin üzerinde durmaktadır. Bununla birlikte göçün pek çok şekilde tanımlanması mümkün olduğu için göçün sebeplerinin incelenmesinin bu olgunun anlaşılması için önemli olacaktır.

Göçün sebeplerini demografik, ekonomik, sosyal, politik ve çevresel faktörler olarak sınıflandırmak mümkündür. Demografik sebeplerin temelinde nüfus artışı gibi konular yer alırken, ekonomik sebeplerin temelinde ise işsizlik ve yoksulluk yer almaktadır. Bu sebepler ekonomik sebepleri ile sıklıkla örtüşmektedir (de Haas, 2011, s.63). Ayrıca başka ülkelerde yer alan daha iyi çalışma olanakları ve ülkelerin ekonomik durumu gibi etkenler göçün ekonomik sebepleri arasında değerlendirilebilmektedir (de Haas, 2011, s.62). Sosyal sebepler ise, insan haklarının ihlal edilmesi, ayrımcılığa maruz kalma gibi daha zorunlu sebepler olabilirken, tarihsel bağlar ve eğitim gibi tercih sebebiyle de olabilmektedir (Black vd., 2011, s.7). Politik sebepler ise genellikle göçün kitleselliği konusunda en çok öne çıkan sebep olmaktadır. Savaşlar, İhtilaller, terör, çatışmalar, güçlü bir diaspora oluşturma isteği, iç savaşlar, baskılar ve genel olarak güvenliğe yönelik endişeleri içeren politik sebepler özellikle son yıllarda artan iç savaşlar veya dıştan gelen saldırılar ile bir hayli artmıştır (Özdemir ve Özdemir, 2018, s.114; Moore ve Shellman, 2004, s.727-728). Son olarak çevresel sebepler ise kısaca afetler, doğa olayları veya nüfusun ekolojiyi tahribatı ile iklim değişikliği gibi sebeplere vurgu yapmaktadır (Black vd., 2011, s.7). Bununla birlikte göçün sebepleri arasına girebilecek özellikle sağlık ve evlilik gibi pek çok konu sayılabilmektedir. Bu konuları ise daha çok sosyal gerekçelerin altında değerlendirilmesi gerekmektedir (Kemal, 2019, s.37).

Bu sebepler ile birlikte özellikle teknolojinin gelişmesi ile insanların doğdukları yer ile olan bağlarının zayıfladığı ve özellikle düzensiz şekilde göç edilmesine sebep olduğu söylenebilmektedir. Göç edilmek istenilen ülkelerin yasal şartlarını göz ardı ederek o ülkeye kaçak yollarla göç edilmesi, gitmek istenilen hedef ülkelerde işsizliği arttırıcı, sosyal güvenliği tahrip edici ve ülkenin değerleri ile çatışma gibi riskleri de beraberinde getirdiği ifade edilmektedir (Ekici ve Tuncel, 2015, s.12).

Göçün sebeplerin yanında bazı teorilerde literatürde karşımıza çıkmaktadır. Kısaca bahsetmek gerekirse, *Ravenstein Göç Kuramı* olarak bilinen yaklaşım temelde göçün genel geçer kurallarını tespit etmeye odaklanmıştır. Göçe yönelik çeşitli metotları değerlendiren E. George Ravenstein, oluşturduğu kuramlarda genellikle endüstrileşme üzerine odaklandığı görülmektedir. Bu bağlamda göçlerin iktisadi boyutu üzerinde durmuştur. Diğer önemli bir göç teorisi ise Everett Lee'nin ortaya çıkardığı *İtme-Çekme Kuramı*dır. Kurama göre bir göçün gerçekleşmesi için bireysel olarak göçün kaynağı olan yerin ve göç edilecek yerin çeşitli çekici ve itici özellikleri üzerinden bir analiz yapılması savunulmuştur. Bunun yanında Lee, göçün anlaşılmasını karmaşık ve zor olarak değerlendirirken, bahsedilen faktörlerin yanında bireysel (mikro) ve kitlesel (makro) engellerin de iyi belirlenmesi gerektiğini belirtmektedir (Uslu-Ak, 2021, s.1753; Çağlayan, 2006, s.68-75).

Bir başka kuram ise *Petersen'in Beş Göç Tipi*'dir. Neden tüm insanların göç etme eğilimi farklı sorusu üzerine çalışmaya başlayan William Petersen, 5 farklı göç tipi üzerine çalışmıştır. Bunlar; (i) fiziksel engeller temelinde gerçekleşen İlkel Göçler, (ii) herhangi bir zorlama ile gerçekleşen Zoraki Göçler, (iii) herhangi bir zorlama olmaksızın sosyal baskılara karşı kendi göç etme iradesine sahip olunan Yönlendiren Göçler, (iv) bireysel kararlar sonucu gerçekleşen Serbest Göçler, (v) Kitlesel Göçlerdir. Bir diğer teori ise temelde ortaya çıkan iş imkânlarını merkeze alarak göçü analiz eden *Kesişen Fırsatlar Kuramı*dır. Kurama göre herhangi bir yerde ortaya çıkan iş fırsatının boyutu ve niteliği, bölgeye yapılacak göçünde boyutunu belirlemektedir. Son olarak değinilmesi gereken diğer önemli bir kuram ise *İlişkiler Ağı Kuramı*dır. Bu kuram diğer kuramlardan farklı olarak göçleri, göçmenleri merkeze alarak değerlendirmektedir. Buradan hareketle daha önce göç etmiş olan insanlar, yeni göç edecek insanlar için bir bağlantı ve kolaylık oluşturmaktadır. Bunun bir sonucu olarak göçler sürekli şekilde kendi kendini yenileyen bir form kazanmaktadır (Çağlayan, 2006, s.75-88; Uslu-Ak, 2021, s.1753-1754). Bu kuramlar temelde göçlerin ana motivasyon kaynakları ve metotları üzerine farklı yorumları ifade ederken, genel olarak üzerinde uzlaşılan herhangi bir kuramın olmadığı ileri sürülmektedir.

Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Bölümü'nün 2020 yılında yapmış olduğu çalışmada 2000 yılında 173 Milyon göç etmiş kişi³ olduğunu belirtirken bu sayı 2020 yılında 281 milyon olduğu belirirken bu göç eden kişilerin bir ülkede toplandığı durumda, Çin, Hindistan ve ABD'nin arkasından dünyanın en kalabalık 4. Ülkesi olacağı vurgulanmaktadır (UN DESA, 2020, s.5-6; Batalova, 2022, s.2). Bunun yanında dünyada en fazla göç alan ülkenin 51 milyon kişi ile ABD olduğu belirtilirken, ikinci sırada 16 milyon kişi ile Almanya ve üçüncü sırada 13 Milyon kişi ile Suudi Arabistan gelmektedir (UN DESA, 2020, s.10). Burada önemli olan bir husus olarak McAuliffe, Lee ve Abel (2022, s.29), özellikle ABD gibi bazı ülkelerin yalnızca girişleri kaydederken ülkeden çıkışları kaydetmediği için çekinceli olarak değerlendirmektedir. Bunun yanında 2000 yılından 2020 yılına kadar geçen zamanda mülteci ve sığınmacı sayısının 17 milyon arttığı belirtilmektedir (UN DESA, 2020, s.6).

Günümüzde en fazla mülteci ve sığınmacı bulunduran ülkenin ise 4 Milyon civarında kişi ile Türkiye'dir (UN DESA, 2020, s.11). İlk on ülke arasında yer alan tek Avrupa ülkesi, Almanya olarak karşımıza çıkmaktadır (UN DESA, 2020, s.11). Bunun yanında her ne kadar teknolojinin gelişmesi ile birlikte düzensiz göç rotalarını tespit etmek kolaylaşsa da, düzensiz göçlerin yapısı gereği tespitinin ve net verilerin elde edilebilmesinin halen zor olduğu olmaktadır. (Castles ve Miller, 2008, s.8).

Göç ile ilgili diğer önemli bir konuyu ise göç eden kişilere karşı verilen yapılan farklı isimlendirmelerdir. Bu farklı kavramlar sıklıkla birbiri yerine kullanılıyor olsa da içerdikleri anlam ve kazanımlar konusunda birbirlerinden farklılaşmaktadır (McConnell, 2016, s.2). Öncelikle Göçmen kavramından bahsetmek gerekmektedir. Göçmen, en genel hali ile göç etmiş kişileri belirtmek için kullanılan bir kavram olmakla birlikte pek çok ülke göçmen kavramını ve göçmen olma şartını kendi ulusal hukukları temelinde değerlendirmektedir (Barışık, 2020, s.15). Bunun yanında göçmenlik daha bireysel bir kavram olmakla birlikte gönüllü şekilde göç etmenin bir ürünü olarak değerlendirilmektedir (Vardar, 2015). Öyle ki diğer statülerden farklı olarak göçmenler, kendi ülkesinde ki haklarından faydalanabilmektedirler.

³ Göçmen, Mülteci, Sığınmacı ve diğer yerinden edilmiş kişilerin toplamını ifade etmektedir. Bununla birlikte AB gibi iç sınırlar denetimlerinin olmadığı bir bölgede yer alan ülkeler arası yer değişimini de kapsamaktadır.

Göç eden kişiler için kullanılan diğer bir kavram ise Mülteci 'dir. Mülteci kavramı özellikle çizilen hukuki şartları ile önemli bir kavramdır. Bu bağlamda BM bu kavramı ırkı, dini, milliyeti, belirli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncesi nedeniyle zulüm göreceği konusunda haklı bir korku taşıyan ve bu sebeple ülkesinden ayrılan ve bu korku sebebiyle ülkesine dönemeyen veya dönmek istemeyen kişi olarak tanımlamıştır (UN, 1951, s.1-2; UNHCR, 2017, s.3). Bu bağlamda mülteci hakları 1951 yılında kurulan Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) ve uluslararası hukuk tarafından korunmaktadır (Çelebi, Özçürümez ve Türkay, 2011, s.1). BM'nin 1951 yılında yapmış olduğu Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme ve 1967 yılında ki protokol ile mülteciliğin temel tanımı ve hakları oluşturulmuştur (Kemal, 2019, s.16). Bu belgelerin yanı sıra devam eden yıllarda BM ve diğer Uluslararası kuruluşlar mültecilere ve mülteci haklarına yönelik pek çok çalışma yapmıştır⁴. Bu temelde değerlendirildiğinde mülteci kavramını diğerlerinden ayıran en önemli özelliğin uluslararası hukuk tarafından korunuyor ve belirli hakları sağlıyor olması olarak ifade edilebilmektedir.

Diğer önemli bir kavram ise Sığınmacı kavramıdır. IOM (2019, s.14), sığınmacı kavramını mülteciler ile aynı korkuları taşıyan fakat gittiği devletin resmi makamlarınca ya da BM tarafından mülteci statüsünü almamış kişi olarak tanımlamaktadır. Her sığınmacının mülteci statüsünü olamayacağı vurgulanırken, her mültecinin başta sığınmacı olduğunun altı çizilmelidir. Bunun yanında bağlantılı sayılabilecek ikincil koruma kavramı da önemlidir. İkincil Koruma, 1951 sözleşmesinde yer alan şartları sağlamayan fakat ivedilikle korunması gereken kişiler için kullanılmaktadır (UNHCR, 2017, s.28-31).

Burada bahsedilmesi gereken son önemli kavram ise geçici koruma kavramıdır. Geçici Koruma genellikle ikincil koruma ile birbirini karşılar şekilde kullanılmakla birlikte, öngörülmesi zor ve acil nitelikli durum sebebiyle kitlesel şekilde hareket göç eden kişilerin geçici süreliğine korunması olarak tanımlamıştır (UNHCR, 2017, s.34). Bu kavramlar temelde aynı anlamı içermekte olup özellikle 2011 sonrası dönemde Türkiye'de ki Suriyelilerin yasal statüsünü oluşturmaktadırlar (Şahal-Çelik

⁴ 1967 BM Ülkesel Sığınma Bildirisi, 1977 Avrupa Konseyi Ülkesel Sığınma Bildirisi örnek olarak gösterilebilmektedir.

ve Şemşit, 2020, s.69). Bununla birlikte geçici korumanın en ayırıcı özelliği ise göçün kitlesel şekilde olması gerekliliğine yapılan vurgu olmuştur.

Göç, genellikle güvenlik ile beraber kullanılmaya çok müsait bir olgu olarak değerlendirilmektedir. Güç ve güvenliğe yönelik akademik çalışmalar nispeten yeni olarak değerlendiriyor olsa da, geçmişte yaşanan göçlerde çoğu zaman bir güvenlik sorunu olarak değerlendirilmiştir (Iov ve Bogdan, 2017, s.15; Ekici ve Tuncel, 2015, s.10). Bunun en temel sebebi özellikle kitlesel ve düzensiz göçlerin sıklıkla göç edilen ülkede yarattığı sınır ve buna bağlı olarak egemenlik sorunu olarak değerlendirmesidir. Örneğin büyük göç olarak da isimlendirilen kavimler göçü yaşandığı dönemde göç edilen bölgelerde ki devletlerin ve halkların zarar görmesine ve başka coğrafyalara göç etmesine sonuç olmuştur. Bir anlamda yaşanan bir göçün başka bir göçüde tetiklemiş olduğu görülmektedir. Buradaki temel sebep ise gelen göçün sonucunda ortaya çıkan güvenlik sorunları olarak görülebilmektedir.

Bu temelde bir güvenlik konusu olarak göçün anlaşılmasına yönelik diğer önemli bir konu ise göçün türü olarak karşımıza çıkmaktadır. Tür olarak anlatılmak istenen ise göçü tetikleyen sebeplerin nitelikleri ve göçün gerçekleşme yollarıdır. Bunlardan ilki göçün boyutunu anlatmak için kullanılan bireysel – kitlesel göç ayrımıdır. Bireysel göçler bir kişi veya küçük bir grubun kendi istekleri ile yapmış olduğu göçler olarak değerlendirilmiş (Battır, 2021, s.82). Bu tür göçlerde kişiler genellikle kendileri göçlerinin ekonomik yükünü taşımaktadır. Kitlesel Göçler ise genellikle alışılmışın dışında kalabalıkta göçün yaşanmasını ifade ederken, genellikle tek bir kaynaktan çıkan göçmenlerin birbiri ile aynı veya farklı hedefe yaptığı yer değiştirme hareketi olarak açıklanabilmektedir.

Genellikle göçün siyasi ve çevresel sebepleri bu göç türünde ana motivasyon olmaktadır (Battır, 2021, s.82). Bununla birlikte kitlesel göçler günümüzde güvenlik konusunda en çok referans verilen göç türü olmakla birlikte yalnızca göçmenleri değil, göç edilen yerdeki siyasi ve toplumsal yapıyı etkilemektedir. Diğer bir göç türü olarak genellikle yüksek vasıflı kişilerin pek çok sebeple başka bir devlete yapmış olduğu beyin göçleri olarak gösterilebilmektedir (Barışık, 2020, s.9).

Bir başka göç türü ise göçün şartlarını anlatmayı amaçlayan gönüllü-zorunlu göç ayrımıdır. Gönüllü göçler genelde göç eden kişilerin daha iyi hayat şartları, eğitim, aile ve refah içeriklidir. Zorunlu göçler ise göç eden kişinin bulunduğu yerde

ortaya çıkan savaş, iç savaş, çatışma, şiddet veya baskı gibi sebepler ve toprak kaybı gibi ekonomik sebepleri barındıran ve göç eden kişinin iradesi dışında yapılan göçlere vurgu yapmaktadır (Barışık, 2020, s.12-13; Battır, 2021, s.83).

Bir diğer göç türünde ise göçün süresine vurgu yapan kısa – uzun süreli göç olarak sınıflandırılabilir. Bunun dışında göçün mekânsal konusunu içeren iç – dış göç ayrımı karşımıza çıkmaktadır. Diğer önemli bir ayrım olarak da yasal-yasadışı göç ayrımı önemlidir. Öyle ki yasal göçler, göç edilen kaynak ülke ve hedef ülkenin yasal olarak tüm şartlarını sağlayan göçler olmakla birlikte yasadışı göçler bu sürece dâhil olmayıp yasadışı yollarla yapılan göçleri anlatmaktadır. Son olarak ise düzenli ve düzensiz göç ayrımını göçe yönelik genel sebeplerini ve türlerini genelleyen bir tür olarak değerlendirilebilmektedir. Düzenli göçler sıklıkla yukarıda bahsedilen türlerden bireysel, gönüllü ve yasal bir göç sürecine vurgu yaparken, genellikle hedef ülke için bir güvenlik sorunu görülmemektedir (Barışık, 2020, s.4). Düzensiz göç ise günümüzde göç ve güvenlik konularının üzerinde çalıştığı ortak bir tür olarak değerlendirilmektedir. Bu doğrultuda göçün güvenleştirilmesi konusunun daha anlaşılabilmesi için özellikle bir güvenlik sorunu olarak görülen düzensiz göçlerin üzerinde durulması önemli olacaktır.

1.2.1. Düzensiz Göç

Düzensiz göç, akademik olarak yeni ortaya çıkmış bir olgudur. Belirsiz bir kavram olan düzen göç kavramı sıklıkla siyasallaşmış ve hatta güvenleştirilmiş bir kavram olarak da değerlendirilmektedir (Şemşit,2010, s.25). Buradan hareketle göçlerin türlerine göre farklı şekilde değerlendirilmesi 'nin özellikle güvenlik ile olan ilişkisinde önemli olmaktadır. Bireysel ve düzenli bir göçün çoğu zaman göç edilen devletler için kabul görmesinin yanında şiddetten kaçma ve sığınma temelinde düzensiz ve kitlesel göçlerin sıklıkla güvenlik ve yasadışı kavramları ile ilişkilendirilmesi buna örnek gösterilebilmektedir (De Genova, 2013, s.1180-1811; Guild vd. 2008, s.3). Düzenli göçler 'in aksine düzensiz göçler genellikle kitlesel, zorunlu ve yasal prosedürlerin dışında gerçekleşmektedir.

Düzensiz Göç kavramı gündelik hayatta ve hukuk sistemlerde daha çok yasadışı göç olarak isimlendirmekte, bunun yanında bu kavramın çağrıştırdığı olumsuz anlam sebebi ile kullanılması doğru olmamaktadır. Bunun temel sebebi ise

yasadışı olan şeylerin insan davranışları olduğu, insanlar olmadığı konusundaki görüştür (Şemşit,2010, s.25). Bununla birlikte Avrupa Konseyi ve Avrupa Parlamentosu (AP) daha önceleri kullanılan yasadışı göç kavramının yarattığı olumsuz algısının yerine düzensiz göç kavramının kullanılmasını önermiştir (European Parliament, 2009, s.24). Bu sebepten dolayı günümüzde halen güvenlikleştirici aktörler tarafından yasa dışı göç şeklinde kullanılırken, bu kullanım sıklıkla göçün bir güvenlik konusu haline gelmesine sebep olmaktadır (Iov ve Bogdan, 2017, s.15).

Düzensiz göçün tanımlanmasına yönelik literatürde pek çok tanımlama yapılmakla birlikte genel kabul edilmiş bir tanımı yoktur. Bazı kurum ve yazarların düzensiz göçe yönelik tanımları sıklıkla referans verilen tanımlar olmaktadır. En sık kullanılan tanımı yapan IOM (2019, s.116) düzensiz göçü kaynak, transit veya hedef ülkeye giriş veya çıkış yapılırken bunları düzenleyen kanun, yönetmelik veya uluslararası anlaşmalar dışındaki kişi hareketleri olarak tanımlamıştır.

Buradan hareketle düzensiz göçün yeni bir göç türüne de değindiği görülmektedir. Transit Göç olarak isimlendirilen bu göç türünün temelde kaynak ve hedef ülke arasında kalan ve hedefe ülkeye doğru giderken üzerinde geçici süreyle kalınan göç türü olarak tanımlanmaktadır. Düvell, (2008, s.1) transit göçü sentetik bir kavram olarak değerlendirirken, yalnızca düzensiz göçleri değil yasal olmayan pek çok göç çeşidi içinde kullanıldığını da belirtmiştir. Özellikle AB ülkeleri içerisine yapılan düzensiz göçler özelinde transite göç için istenmeyen göç kavramı da sıklıkla kullanılması ile bu konu siyasi bir söylem haline dönüşmüştür (Collyer vd., 2014, s.15-16; Düvell, 2008, s.1).

Düzensiz göçün daha iyi anlaşılabilmesi için düzensiz göçün unsurlarına bakılması önemli olacaktır. Bu unsurlardan ilki, kişinin veya kitlenin bulunduğu kaynak ülkeden yasadışı şekilde çıkmak veya gitmek istenilen hedef ülkeye yasadışı şekilde girmektir. İkinci olarak, yasal şekilde girilen bir ülkeden orada bulunma izni bitmesine rağmen kalmaya devam etmek ve son olarak hedef ülkede çalışma izni bitmiş olmasına rağmen çalışmaya devam etmek olarak sıralanmaktadır (Broeders, 2007, s.723).

Bununla birlikte daha çok düzensiz göçün gerçekleşme sürecine odaklanan bu unsurlar pek çok farklı yazar tarafından çeşitlendirilmiştir. Bunlardan en

önemlilerden birisi Tapinos 'un (1999, s.231) düzensiz göçün tanımında belirttiği düzensiz göçün altı temel gerçekleşme yolunu vurgulayan tanımdır. Buna göre belirtilen altı temel düzensiz göç; (i) yasal şekilde ülkeye girme ve ikamet etme fakat yasadışı çalışma (ii) yasal şekilde ülkeye girme fakat yasadışı ikamet etme ve çalışma (iii) yasal şekilde ülkeye girme fakat yasadışı ikamet etme ve işsiz olma (iv) başta yasadışı şekilde ülkeye girerken daha sonradan yasal ikamet izni alma fakat yasadışı şekilde çalışma (v) yasal şekilde ülkeye girme, ikamet etme ve çalışma (vi) ve yasadışı şekilde giriş ve ikamet etme ve işsiz olma olarak sınıflandırılmıştır.

Özellikle başta ABD ve AB'de son yıllardaki katı vize politikası gibi sebeplerle de düzensiz göçün arttığı söylenebilmektedir (İşcan-Erdoğan, 2019, s.25). Düzensiz göçe dair verilen unsurlar genellikle devletlerin başta sınır gibi egemenliklerinin bir ifadesi olan konuları aşındırdığı için düzensiz göçün sıklıkla bir güvenlik tehdidi olduğu üzerinde durulmaktadır.

Düzensiz göçün bir güvenlik problemi olarak görülmesinin diğer bir nedeni ise, etkilerinin özellikle transit ve hedef ülkelerde fazla olması söylenebilmektedir. Bunun temel sebebi genellikle kitlesel yapılan bu göçler devletlerin egemenliklerini aşındırıp bir güvenlik sorunu haline dönmesinin yanında özellikle göç sırasında veya sonunda yarattığı ekonomik, sosyal ve kültürel yıpranmalara olarak açıklanmaktadır (Castles ve Miller, 2008, s.17-22).

Bunun yanında düzensiz göçe karşı alınan önemler ve üretilen politikalarda çok kısıtlayıcı olmaktadır. Özellikle zorunlu bir sebep olması halinde ortaya çıkan kitlesel göçlerin pek çok konuda göç edilen hedef ülkede istikrarsızlık yarattığı bir gerçek olmakla birlikte sıklıkla göçün kimlik temelli güvenlikleştirilmesi, göç etmenin bir insanlık hakkı olması ve insan hakları çerçevesinde muamele görmeleri gerektiğini gözden kaçırmaktadır (Glusac, 2014:173-174; Türkalp, 2022, s.109). Bu bağlamda özellikle göçmenlerin psikolojileri sıklıkla göz ardı edilmekle birlikte bütün göçmenlere potansiyel tehdit olarak algılamının da bu göçmenleri daha çok suça ve aşırılışmaya teşvik ettiği görülmektedir (Ateş ve Yavuz, 2017, s.1292; Bigo, 2009, s.588). Bununla birlikte düzensiz göçlerin artmasında özellikle insan ve uyuşturucu kaçakçılığı gibi yasa dışı sektörlerin artması sebep ve sonuç anlamında önemli olmaktadır (Iov ve Bogdan, 2017, s.15; Zolberg, 2006, s.240). Bu noktada genel anlamı ile göçün daha özelde ise düzensiz göçün güvenlikleştirilmesinden

bahsedilmesi, düzensiz göçlerin hangi sebep ve metotlar ile güvenlikleştirildiğinin incelenmesi gerekecektir.

1.2.2. Göçün Güvenlikleştirilmesi

Göçün bir güvenlik konusu olarak akademik alanda değerlendirilmesi henüz yeni bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun yanında göç olgusunun güvenlik ile olan ilişkisi çok daha eski zamanlara dayanmaktadır. Göçler insanlık tarihinin ortaya çıkmasından günümüze, özellikle göçün yaşandığı yerde ki insanlar tarafından zaman zaman bir güvenlik sorunu olarak görülmüştür. Bu sorunun kaynağını da biz-öteki ayrımı olduğu söylenebilmektedir (Waever, 2008, s.155). Daha geniş bir ifade ile güvenliğe yönelik yapılan güvenlikleştirici söylemlerde vurgulanan ‘ötekiden’ (göçmenlerden), bize daha genel itibari ile toplumsal kimliğe yönelik yozlaştırıcı bir girişim olarak algısal yönlendirme vardır (Glover, 2011, s.80).

Bunun yanında göç-güvenlik ilişkisi genelde göçün kültürel ve ekonomik etkileri ile olmaktadır (Kabacaoğlu ve Memişoğlu, 2021, s.9; Faist, 2002, s.12). Örneğin, insanların hayatlarını kısıtlı imkânlarla devam ettirdiği bir bölgeye gelen göçmen sıklıkla o bölge insanı tarafından politik güvenliğe, ekonomik güvenliğe ve toplumsal sağlığa bir tehdit olarak görülme ve ‘istilacı’ olarak gidilen ülkede kimliği ortadan kaldıracığı şeklinde değerlendirilme eğiliminde olacaktır (Glover, 2011, s.81; Smith, 2002, s.2; Demirtaş, 2019, s.2). Bunun en temel sebebi ise hâlihazırda sınırlı imkânlarla sahip olan bölge insanının, ellerindeki sınırlı kaynağı paylaşma konusundaki çekinceleri olacaktır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde göçü kapsayan güvenlik çalışmalarının henüz yeni bir durum olmasının başlıca sebebinin, güvenlikleştiren aktörün hangi konuları bir güvenlik meselesi haline getirildiğiyle alakalı olacaktır.

Buzan ve Waever (1997, s.246), Okula gelen objektiflik eleştirilerini değerlendirirken, devletler tarafından göçün gibi toplumsal konuların bir güvenlik problemi olarak görülmesini genel olarak toplumsal güvenlikleştirmenin nesnel değil, daha pragmatist şekilde değerlendirilmesi şeklinde yorumlamaktadır. Öyle ki, Soğuk Savaş sonuna kadar uluslararası sistemin başat aktörlerinden olan devletler için göç tamamen bir güvenlik konusu olarak düşünülmemiştir. Bunun en önemli

sebebi ise, bahsedilen dönemden önce güvenlik konusu genellikle askeri temaları içeriyor olmasıdır.

Soğuk Savaş sonrasında değişen uluslararası sistem ile birlikte devletlerin askeri güvenlik anlayışının çeşitlendiği görülmüştür. Göçün bir güvenlik meselesi haline dönüşmesinde bir diğer gerekçe olarak da özellikle 20. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren yaşanan teknolojik gelişmeler ve haberleşme imkânlarının artması ile göçlerin geniş kitlelerce takip edilebilmesidir. Buna ek özellikle 1990'lar sonrası ortaya çıkan iç savaşlar ve çatışmalar gibi şiddet içerikli konuların artması ile birlikte düzensiz göçlerin artmış olması olarak da söylenebilmektedir. Düzensiz göçlere karşı devletlerin kendi ulusal politikalarının etkisizliği de bu dönemde göçün güvenlik merkezli dönüşümünde etkili olmuştur (Bigo, 2002, s.77; Gök, 2016, s.66). Bu gelişmeler ile birlikte özellikle artan uluslararası terör eylemlerinin genellikle eylemin gerçekleştirildiği ülkelere gelen göçmenler tarafından yapılması, göç ve güvenlik konularının kaçınılmaz olarak beraber değerlendirilmesini sağlamıştır (Doğan, 2007, s.18; Demirtaş, 2019, s.2; Karyotis, 2007, s.2).

Bu yeni dönemde Walt'ın (1991) tabiri ile Rönesans dönemini yaşayan güvenlik çalışmaları da bu dönüşümün anlaşılması adına çalışmalar yapmıştır. Waever (2008, s.153) göçleri toplumsal güvenlik sektörünün altında değerlendirmektedir. Toplumsal Güvenliği ise “bir kimliğin algılanan bir tehdide karşı savunulması, ya da daha açık söylemek gerekirse, bir topluluğun kimliğine yönelik algılanan bir tehdide karşı savunulması” olarak tanımlamaktadır. Bununla yanında daha çok ekonomik ve birey temelli değerlendirilen sosyal güvenlik ve toplumsal güvenliğin aynı şeyler olmadığına da altını çizmektedir (Waever, 2008, s.155). Ayrıca göçün toplumsal olarak en sık görülen tehditlerden olduğunun da altını çizilmektedir. Bu bakış açısıyla göçün toplumsal bir tehdit olarak motivasyonunu şu şekilde açıklamaktadır: “X halkı, Y halkı tarafından istila edilmekte veya o halk yüzünden özelliklerini kaybetmektedir; X topluluğu eskisi gibi var olmayacaktır, çünkü nüfusu diğerleri oluşturacaktır. X kimliği, nüfusun yapısındaki değişim nedeniyle (Çinlilerin Tibet’e, Rusların Letonya’ya göçü gibi) farklılaşmaktadır” (Waever, 2008, s.158). Bununla birlikte devam eden süreçte

ortaya çıkabilecek diğer motivasyonları da *Yatay Rekabet*, *Dikey Rekabet* ve *yok olma düşüncesi*⁵ gibi kavramlar ile açıklamaktadır.

Huysmans (2006, s.51) ise güvenlikleştirme teorisinin göçü varoluşsal olarak birbirleri ile iki şekilde değerlendirildiğini belirtmektedir. Bunlar; (i) göç, bir bağımsız siyasi birimin (genellikle devlet) kimliğini ve işlevsel yeteneklerini varoluşsal olarak tehdit eden olay ve gelişmeler ile bağdaştırılır (ii) özerk bir siyasi birlik olarak değerlendirilen toplumu tehlikeye atmaktadır.

Bir başka bakış açısı ile Glover (2011) ise göçün güvenlikleştirilmesinde genellikle 4 konunun altını çizmektedir. Bunlar, (i) kimlik, (ii) güvenlik-dışlaştırma konusunun anlaşılması ve uygulanması konusundaki yetersizlikler, (iii) siyasi elitlere gereğinden fazla vurgu yapılarak konudan uzaklaşılması ve (iv) siyasi elitlerin söylemlerine gereğinden fazla vurgu yapılırken bu elitlerin popülist söylemlerinin yeterince vurgulanmamasıdır (Glover, 2011, s.94).

Göçün bir güvenlik meselesine dönüşmesinde özellikle SSCB'nin dağılması ile birlikte Doğu Avrupa'dan, Batı Avrupa'ya başlayan göç dalgası ile Yugoslavya'nın dağılma sürecinde ki göçlerin bir katalizör görevi gördüğü de söylenebilmektedir. Bu dönemde artan göç ile birlikte, devletlerin yeni güvenlik anlayışında en önemli tehditlerden birini genel anlamda göçler daha özel olarak ise düzensiz göçler oluşturmaktadır (Türkalp, 2022, s.107). Bu perspektifle göç ve güvenlik ilişkisi üzerinde çalışan yazarlar, göçün nasıl bir sosyal inşa sürecinden geçtiğine odaklanmıştır. Bu bağlamda ortaya çıkan güvenlikleştirme teorisi ve güvenlik(siz)leştirme teorisi göçün güvenlik meselesi olması konusunda önemli çalışmalarda bulunmuştur. Bunlardan çalışmanın da üzerine kurulduğu güvenlikleştirme teorisi özellikle söz-edim kavramı, güvenlik(siz)leştirme teorisi ise pratikler ve profesyoneller ile bu süreci analiz etmektedir.

Göçün güvenlikleştirilmesi olarak isimlendirilen bu inşa süreci, temelde siyasi elitlerin kendilerine yeni bir tehdit alanı belirlemesi ile özellikle ekonomik, kültürel,

⁵ Burada bahsedilen *yapay rekabet* daha çok asimilasyondan kaçmaya vurgu yaparken bir yere göç eden insanların bir süre sonra kendi kimliklerini muhafaza etme mücadelesi içinde olacaklarına vurgu yaparken *dikey rekabet* ise daha üst bir yapı altında gelenler ve ev sahiplerinin daha geniş bir kimliğe ya da bölgeselleşerek daha dar bir kimliğe doğru evrimleşmesine vurgu yapmaktadır (Waeber, 2008, s.158). Bununla birlikte diğer bir motivasyonu da *yok olma düşüncesi* temelinde ortaya çıkabilecek salgın hastalıklar, doğal felaketler temelinde ev sahibi halkın nüfusunun azalacağı düşüncesi olmaktadır (Waeber, 2008, s.159).

dilsel ve dinsel temalar üzerine kurulmuştur. Bunun yanında Güvenlikleştirme teorisinin temsilcileri göçün toplumsal güvenlik sektöründe yer aldığını ve bu temelde anlaşılması gerektiği konusuna vurgu yapmaktadır (Küçük,2021, s.7). Buzan vd.leri 'nin göçün güvenlikleştirilmesine yönelik temel söylemler üzerine yaptıkları analiz sonrası, güvenlikleştirici aktörün genel olarak kullanmış olduğu söylemin göçlerin bulunulan ülkede veya bölgede yaratacağı kimlik, kültürel ve demografik dağılımda yapabileceği değişikliğe vurgu yaparak, istila, işgal gibi kavramlar olduğu ve bunun üzerinden bir güvenlikleştirme süreci başlattığını belirtmiştir (Buzan vd., 1998, s.121). Burada belirtilen işgal ve istila kavramları özellikle insanların milliyetçi duygularını uyandırdığı için genel kabul görmesinin zor olmayacağı söylenebilmektedir.

Bir diğer bakış açısı ile Bigo ve Paris Okulu teorisyenleri ise göçün son yıllarda daha çok bir 'göç sorunu' olduğunu vurgulamaktadır (Bigo, 2002, s.63). Göçün bir güvenlik sorunu olarak görülmesinde ise sıklıkla politikacılar ve profesyoneller aracılığı ile devlete meydan okuyan bir şekilde yansıtıldığı üzerinde durmaktadır (Bigo, 2002, s.71). Bununla birlikte göçmenlerin bir güvenlik tehdidi olarak algılanması konusunu ise insanların devletlerin ürettiği politikalarda ve yönetim biçiminde devlete verilen şahsiyet ile ilgili olduğu üzerinde durmaktadır (Bigo, 2002, s.65).

Bu bağlamda Kopenhag Okulu'nun temsilcilerinin güvenlikleştirme yaklaşımına benzer şekilde söz-ediminin bir güvenlikleştirme aracı olduğunu düşüncesini kabul etmekle birlikte bu aktörleri genişleterek güvenlikleştirmenin söz-edimi 'nin yanında liderlerin veya grupların yarattığı endişe durumu ve seferberlik ile özel güvenlik profesyonellerinin iş birliği ile ortaya çıktığını belirtmektedir (Bigo, 2002, s.74; Küçük, 2021, s.13). Güvenlik(siz)leştirme teorisi ile değerlendirildiği durumda, yalnızca siyasi elitlerin göçü güvenlikleştirilmediği aynı zamanda pratik olarak kolluk kuvvetleri ordu, medya, istihbarat ofisleri, sosyal hizmet personelleri ve yargıçlar gibi devlet yetkililerinin de göçmenlere karşı davranışları ile göçün ve göçmenlerin bir güvenlik tehdidi olarak yansıtıldığı savunulmaktadır (Bigo, 2002, s.63; Meç, 2018a, s.132). Burada pratikler ile yapılan ben-öteki ayrımı önemli olmaktadır (Meç, 2018a, s.133). Bigo da (2002, s.70-71) bunu destekler şekilde

Fransa'ya gelen Cezayirliilerin sıklıkla adı konmamış tehditler olarak görüldüğünü belirtirken, bunun daha çok dizayn edilmiş bir durum olduğu üzerinde durmaktadır.

Özellikle 11 Eylül saldırıları sonrası uluslararası göçün güvenlikleştirilmesi, merkez sağ ve aşırı sağ partilerce daha sık karşımıza çıkmakla birlikte göçe yönelik yapılan veya yapılamaya çalışılan güvenlikleştirme çabalarının temelinde ise göçü sıklıkla artan uluslararası terör ve İslam ile ilişkilendirme eğiliminde olmaktadır (Huysmans, 2006:5-6; Karamanidou, 2015, s.38; Waever, 2008, s.172; McDonald, 2008, s.577). Artan terör olaylarının genellikle İslam'ın belirli radikal bir kesimleri tarafından hayata geçirilmesi, beraberinde islamofobi 'nin de sıklıkla güvenlikleştirilen göçün bir parçası olarak kullanıldığı konusunu ortaya çıkarmaktadır (Bigo, 2002, s.63; Ekici ve Tuncel, 2015, s.19). Buzan da (2008, s.117) ayrıca İslam hedefli güvenlikleştirmenin Samuel Huntington'ın *Medeniyetler Çatışması* temelinde oluştuğunu iddia etmiştir.

Başarılı bir göç güvenlikleştirmesine örnek olarak Buzan (2008, s.119) ve Akgül-Açıkmeşe 'nin (2011, s.66) üzerinde durduğu, 11 Eylül sonrası dönemin ABD Başkanı George W. Bush'un *Şer Ekseni* açıklamasıyla birlikte ortaya çıkan vatanseverlik yasası başarılı güvenlikleştirmeye bir örnek olarak değerlendirilmektedir.

Göçün güvenlikleştirilmesine diğer bir örnek olarak eski ABD Başkanı Donald Jr. Trump'ın ilk olarak Müslüman göçmenlere daha sonra da Meksikalı göçmenlere yönelik söylemleri gösterilebilmektedir. Donald Trump'ın daha George W. Bush döneminde yapımına başlanan Meksika sınırındaki duvarı bitirme taahhüdünü ABD başkanı olduktan sonra hayata geçirmesi ile göçe karşı güvenlikleştirmenin önemli bir örneği olmuştur (McCaskill, 2016). Meksikalı göçmenleri 'Büyük Amerika' karşısındaki istilacılar olarak değerlendiren Trump'ın bu tür vaatler ile başkan olmasının ardından Trump'ın başarılı bir güvenlikleştirici aktör örneği olduğu söylenebilmektedir. Bunu destekler şekilde Kabacaoğlu ve Memişoğlu (2021, s.5) Trump'ın 2017 ve 2019 yılları arasında yapmış olduğu konuşmaları analiz ederek toplam 118 konuşmada göç, göçmen, mülteci, sığınma ve sığınmacı kelimelerinin yer aldığının tespit etmiş ve özellikle siyasal, sosyal ve ekonomik gerekçeler ile göçü güvenlikleştirdiğini belirtmektedir.

Bir diğerk örnek olarak özellikle güvenlik profesyonelleri ve pratikleri temelinde buna benzer şekilde 1994 yılında ABD Başkanı Bill Clinton'un başlattığı *Sınır Bekçisi Operasyonu* ile düzensiz göçün önlemeye çalışması gösterilebilmektedir (Ihlamur, 2008, s.139). Fransa'da bulunan Ulusal Birleşim Partisi lideri Marine Le Pen'in Müslüman göçmen kadınların kullandıkları Başörtüsüne hedef göstererek, Fransa'nın İslam ile savaş verdiğini belirterek, bu konuyu bir güvenlikleştirme sürecine alması da farklı bir örnek olarak gösterilebilmektedir (Doğru, 2020). Bu konuşmaların akabinde başörtüsünün kullanımının spor gibi bazı alanlarda yasaklanması, bu güvenlikleştirmenin başarılı olduğunu göstermektedir (Küçük, 2022). Bu örneklerden de görüldüğü gibi İslam dini de özellikle göç ve terör bağlantısı sebebi ile güvenlikleştirme sürecine dâhil edilmektedir. Bu noktada dinlerin güvenliklestirmesi ile ilgili olarak Waever (2008, s.165-168) belki de ayrı bir sektör olmaya en yakın aday şeklinde yorumlamaktadır.

Bunların yanında 11 Eylül sonrası İslam'a ve Müslüman göçmenlere karşı başlatılan güvenlikleştirme sürecinin karşısında, terörizm ve İslam'ın ayrılmasına yönelikte dışsallaştırma⁶ çalışmaları olmakla birlikte, Buzan (2008, s.120) bu dışsallaştırmanın başarılı olduğunu iddia etmektedir. Kopenhag Okulu'nun söz-edim temelli göçün güvenlikleştirme perspektifinin yanında, Paris Okulu'nun üzerinde durduğu pratik merkezli güvenlik(siz)leştirmesine ise ABD'nin sınır polisleri, Avrupa Birliği'nin Avrupa Dış Sınırlarda Operasyonel İşbirliği Ajansı⁷ (FRONTEX) adındaki sınır koruma ajansı ve sınır gözetleme kurumları örnek olarak gösterilebilmektedir (Karamanidou, 2015, s.45). Bununla birlikte özellikle artan haberleşme ve gözetim araçlarının da başta Kuzey ülkelerince yaygın şekilde kullanılması, yine Paris Okulu'nun göçe yönelik güvenlik(siz)leştirme perspektifinde değerlendirilebilmektedir.

Başta göç etme hakkı olmak üzere inanç özgürlüğü ve ibadet hakkı gibi insan hakları arasında olan konuların güvenlikleştirme sürecinde olması, pek çok açıdan tartışmalı bir konu olarak da insanların üzerine düşünmesi gereken konu olmaktadır. Göçün güvenlikleştirilmesi sürecinde son yıllarda genellikle güvenlikleştirici aktör

⁶ Dışsallaştırma temelde göç konusundaki politikaları göçün kaynağı veya transit ülkesine taşımının amaçlanmasını ifade etmektedir.

⁷ Günümüzde Avrupa Sınır ve Sahil Koruma Ajansı ismini kullanmaktadır.

olarak görülen aşırı sağ parti ve grupların büyümesi de önemli olmaktadır. Çoğu aşırı sağcı popülist siyasi parti göç ve İslam'ı birlikte güvenlikleştirme gayreti gösterirken, kitleleri ve etkileri de artmaktadır (Faist, 2002, s.12).

Günümüzde dünyanın neredeyse her coğrafyasında göçün güvenlikleştirmesine rastlamak mümkündür (Demirtaş, 2019, s.5). Bunun yanında göçün güvenlikleştirmesine karşı son çeyrek yüzyılda artan ilginin belki de en görünür olan bölgelerinden birini Avrupa Kıtası oluşturmaktadır. Özellikle Arap Baharı sonrası AB özelinde göç başta Aşırı sağcı artiller olmak üzere en önemli tehditlerin başında gösterilmiştir. Bu temelde pek çok kez eleştirilen bir konu olan AB Göç politikalarının tam ve etkili bir çerçeve çizememiş olması da önemlidir. Bu bağlamda AB'de göç politikalarının incelenmesi ve bu politikaların nasıl daha güvenlik merkezli bir çerçeveye oturtulduğunun anlaşılması gerekmektedir.

Sonuç

Güvenlik, kısaca tehditten yoksun olma durumunu ifade etmektedir. Bu bağlamda güvenlik ile birlikte doğal olarak tanımlanması gerek diğer bir kavram olan tehdit ise Soğuk Savaş'ın sona ermesinden önce daha çok askeri güvenliğe referans yapmıştır. Barry Buzan'ın güvenliğe yönelik yapmış olduğu 5 farklı sektör tanımı, güvenlik algısının genişlemesini sağlamıştır. Akabinde başta Ole Waever olmak üzere Kopenhag Okulu yazarları tarafından güvenliğin algısal boyutu üzerinde durulmuş ve söz edim temelinde Güvenlikleştirme Teorisi ortaya çıkmıştır. Ek olarak Didier Bigo'nun öncülüğünü yatığı Paris Okulu'nun pratikler merkezli güvenlik(siz)leştirme yaklaşımı ile güvenliğin bir tehdit algıları inşa ve ikna etme süreci olduğu belirtilmiştir. Güvenliğe yönelik genişleyen tanımlarda, en dikkat çekici nitelikte olan ise Toplumsal Sektör içerisinde değerlendirilen Göç konusu olmuştur. Göçler sıklıkla ülkelerin ekonomik, kültürel ve demografik yapılarını tehdit eder şekilde güvenlikleştiriyor olup, özellikle 11 Eylül 2001 Terör Saldırısı ve Arap Baharı sonrasında sıklıkla uygulandığı gözlemlenmiştir. Göçün Güvenlikleştirilmesi temelde düzensiz göçleri kapsıyor olsa da, ilerleyen yıllarda yükselen aşırı sağ ile düzenli göçleri de içerecek şekilde yaygınlaşacağı ileri sürülebilmektedir. Buna en ciddi örnek olarak Eski ABD başkanı Donald Trump'ın Meksikalı göçmenleri toplumda sıklıkla suçların merkezine koyarak, varoluşsal bir

tehdit şeklinde güvenlikleştirme sürecine dâhil etmesi, acil bir önleme mekanizması olarak Meksika sınırına yapılan duvarı inşa ettirmeye başlaması gösterilebilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

AVRUPA BİRLİĞİ'NİN GÖÇ POLİTİKALARI

Giriş

Bu bölümde göçün güvenlikleştirilmesinde AB örneği incelenecek olup, ilk olarak başta Soğuk Savaş ve sonrası döneminde Batı Avrupalı Devletler ve AB’de göçe yönelik bakış açısı ve politikalar üzerinde durulacaktır. AB’nin kurumsal olarak Arap Baharı ve Suriye İç Savaşı’na kadar olan süreçte göçe yönelik ortaya çıkardığı hukuki çerçevesi incelemek olup, bu hukuki çerçevenin ortaya çıkardığı araçlar üzerinde durulacaktır. Sonrasında Arap Baharı ve Suriye İç Savaşından bahsedilecek ve bu bölgelerden yola çıkan düzensiz göçmenlerin hedef bölgesi olarak görülen AB bölgesinin dış sınırlarının korunmasına yönelik süreçten bahsedilecektir. Göçün Güvenlikleştirilmesi yaklaşımı Avrupa Birliği örneği üzerinden değerlendirirken, nasıl ve kim tarafından bu güvenlikleştirilme sürecinin yürütüldüğü analiz edilecektir.

2.1. Avrupa Birliği Göç Politikaları ’nın Gelişimi

Tarihsel süreç içerisinde Avrupa Kıtası göçmenler için cazip bir bölge olmuştur. 1-5. Yüzyılları arasında yaşanan ve günümüz Avrupa halklarının temellerinin atıldığı *barbar göçleri* olarak isimlendirilen göçler, Orta Asya’dan Avrupa’ya başlayan büyük göç veya bir diğer adıyla kavimler göçü, Avrupa içerisinde Franklar ve Gotlar gibi ilk Avrupa kavimleri ve kavimler göçü ile Avrupa’ya ulaşan Hunların bölge halklarına yaptığı saldırılar sonrası yaşanan göçler ve emperyalizm temelinde özellikle Nijerya, Kamerun, Fas ve Tunus gibi Afrika ve Endonezya, Tayland ve Vietnam gibi Güney Doğu Asya ülkelerden Avrupa’ya yapılan göçler gibi örnekler, Avrupa kıtasının bir göçler kıtası olduğunun önemli bir göstergesi olarak gösterilebilmektedir (Türkalp, 2022, s.111).

Özellikle 30 Yıl Savaşları sonrası yapılan Westphalia antlaşmaları ile ortaya çıkan ulus-devlet yapısının önemli bir çıktısı olarak değerlendirilebilecek sınır temelli egemenlik anlayışı ile birlikte göçlerin pratik anlamda güvenlik merkezli

algılanmasının başladığı görülmektedir (Glusac, 2014, s. 160). Göçün temel güvenlik sorunlarından olması Soğuk Savaşın sonuna kadar gündeme gelen bir konu olmadığı ve iş birliği temelinde ortak bir göç politikasına gerek duyulmadığı görülmektedir (Vardar-Tutan, 2018, s.38). Bunu destekler şekilde Karaşahin 'de (2012, s.72) Soğuk Savaşın sonuna kadar olan bu dönemde ki göç politikasını 1945-1980 arası pasif ve 1980-1990 arasında gayri-resmi iş birliği dönemleri olarak isimlendirmektedir.

Soğuk Savaş sonrası dönemde özellikle gözetleme ve haberleşme teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin yanında güvenliğe yönelik tehditlerin algısal olarak dönüşümün de paralel olduğu ve çeşitli sosyal konuların bile kimi zaman askeri güvenliğe çekildiği görülebilmektedir (Broeders, 2007, s.76). Açıkmeşe 'de buna benzer şekilde Soğuk Savaşın dinamikleri, küreselleşme, devletlerin birbirlerine olan karşılıklı bağımlılığın artması gibi konular temelinde askeri güvenlik temelli bakış açısının korunmasını sağladığını ifade etmektedir (Akgül Açıkmeşe, 2011, s.47).

Bu tür gerekçelerle birlikte Avrupa için göçün bir güvenlik sorunu olarak değerlendirilmesinin Soğuk Savaş sonrasında ortaya çıkan Yugoslavya'nın dağılma süreci ve Sovyetler Birliği'nin dağılması sonucu yaşanan göçlerin etkili olduğu söylenebilmektedir (Lindstrom, 2005, s.589). Bu dönemde entegrasyonunu derinleştiren Batı Avrupa ülkeleri Maastricht Antlaşması ile üç sütunlu bir Avrupa Birliği inşa ederken, göç ve sığınma konularını da 'Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanı' sütununa yerleştirmişlerdir (Balzacq ve Carrera, 2005, s.1; Duruel, 2017, s.2). Üye devletlerin yaptığı zirveler ve sözleşmelerde göçe yönelik bakış açısının ortaya çıkan düzensiz göçler ve yeni ortaya çıkan bu ulusüstü yapının kendisine ötekiler belirleyerek, ortak bir Avrupalı kimliğinin oluşması açısından önemli olarak görülmüştür (Özerim, 2014, s.43). Bu zirveler ve sözleşmeler sonunda oluşturulmaya başlayan Avrupa Birliği göç politikası ve araçlarından bahsedilmeden önce Avrupa Birliği'nde göç politikasının tarihsel süreçte gelişimi incelenecektir.

2.1.1. Açık Kapı Politikası – Misafir İşçi Modeli

İkinci Dünya Savaşından sonra Batı Avrupa devletlerinin ekonomilerini yeniden inşa etme sürecinde, özellikle sanayi altyapılarının yenilenmesinde işgücü açığını kapatmak için göçmen kabulü gündeme gelmiştir (Hansen, 2003, s.25; Duruel, 2017, s.2). Savaşın sonunda ortaya çıkan bu yeni bakış açısı çerçevesinde özellikle SSCB'nin önemli bir güç haline gelmesinin bu sürecin hızlandırılmasına yönelik olan gayretleri de pekiştirdiği görülmüştür (Mor, 2010, s.505). Savaş sonrası dönemden hemen sonra Batı Avrupa devletlerinde ortaya iki farklı göç politikası ortaya çıkmıştır. Özellikle 1945-1968 yılları arasını kapsayan ilk dönemde Batı Avrupa'nın göç'e olan bakış açısının açık kapı politikası şeklinde gerçekleştiği söylenebilmektedir (Koç, 2020, s.75). Açık kapı politikası'nın göçe uyarlanmasında ilk metot, Batı Avrupa ülkelerinin daha çok Afrika'da yer alan Nijerya, Fildişi Sahilleri, Ruanda ve Kamerun gibi eski sömürgelerinden getirilerek ağır sanayi işlerinde istihdam edilen ucuz iş gücü olarak karşımıza çıkmaktadır (Broeders, 2007, s.75; Huysmans, 2006, s.65).

Özellikle Batı ve Orta Afrika ülkelerini kapsayan bu eski sömürge ülkelerinden gelen göçmenlerin yanı sıra diğer bir diğer metot ise özellikle gelişmekte olan ülkelere gelen misafir işçiler olmuştur (Hansen, 2003, s.26-27). Başta Türkiye, Yunanistan, Fas, Tunus gibi daha gelişmekte olan ülkelere gelen bu misafir işçiler, sıklıkla geçici göçmenler olarak değerlendirilmiştir (de Haas, 2011, s.61; Moldovan, 2018, s.79). Savaş sonunda Batı Avrupa'ya gelen göçmenler her ne kadar kültürel uyum konusunda zorluk çekmiş olsalar da, bu dönemde göçmenlerin bir güvenlik meselesi olarak değerlendirildiğini söylemek zor olacaktır. Bunun sebeplerinin başında bu dönemde gelen işçilerin genellikle daha sonra ülkelere dönemleri beklendiği ve bu sebeple bir entegrasyon çabasına gerek olmayışı gelmektedir (Van Mol ve De Valk, 2016, s.32). Bu temelde Avrupa'nın savaş sonrasında göçe yönelik bakış açısının ekonomik temelli olduğu ifade edilebilir. Bu dönemden sonra Batı Avrupa ülkeleri büyük bir hızla ekonomik olarak gelişmeye başlamıştır. Avrupalı ülkelerin ekonomik olarak hızla toparlanması neticesinde Avrupalı devletlerin açık kapı politikası döneminde göçmenlere yönelik düşük ücretler, kültürel uyumsuzluk, mikro milliyetçilik gibi pek çok sorunu da beraberinde getirmiştir.

2.1.2.Aile Birleşmesi Modeli

Avrupa’da göçe yönelik temel kırılmalardan diğer bir dönem ise 1960 sonrasında ortaya çıkan küresel ekonomik meseleler ile olmuştur (Hansen, 2003, s.27). 1967-1968 yılında ki ekonomik durgunluk dönemi ve 1973 yılında yaşanan ve pek çok ekonomiyi olumsuz etkileyen Petrol Krizi gibi gelişmeler ile birlikte Avrupa devletlerinde göçe yönelik açık kapı politikasının sona erdiği görülmüştür (de Haas, 2011, s.61; Moldovan, 2018, s.79). Öyle ki bu dönemde halen ortak bir göç politikası olmayan Batı Avrupa devletleri, kendi ulusal politikaları dâhilinde göçün sınırlandırılmasına dair adımlar atmıştır (Karyotis, 2007, s.3; Gyeney ve Molnar, 2016, s.185). Bunun en temel sebebinin ekonomik olarak daha çok iyileşen ve altyapı konusunda önemli bir mesafe kat eden devletlerin göçmenleri ekonomik kazançtan ziyade, yeni dönemde artık bir ekonomik yük olarak değerlendirmeye başlamasıdır (Van Mol ve De Valk, 2016, s.35). Bu dönemden sonra Avrupa’ya olan göçlerde de pek çok kısıtlama söz konusu olmaya başlamakla birlikte tamamen göçün bir güvenlik sorunu olduğu konusu gündemde değildir.

Bu dönemde göçe yönelik olumsuz bakış açısının temelinde güvenlik değil, ekonomi olduğunu görülmektedir. Geçici göçmen olarak görülerek üzerinde pek durulmayan misafir işçi formülü konusunun da, bu dönemde yaşanan aile birleşmeleri ve göçmenlerin nüfuslarında yaşanan büyük artış ile birlikte önemli bir konu haline dönüşmüştür. Batı Avrupa’da 1950 yılında %1,3 olan göçmen nüfusunun 1965 yılında %3,6 ya çıktığı görülmektedir (Hatton ve Williamson, 2004a, s.10). Bunun akabinde savaş sonrası yavaş yavaş tekrar güç toplamaya başlayan aşırı sağ siyasi ve sosyal yapıların işsizlik üzerinden yapmış olduğu göçmen karşıtı söylemler ve Avrupalı halkların iş konusundaki endişeleri sebebiyle göçmen kabulünün engellenmesine olan desteğin güçlendiği görülmüştür (Ay, 2019, s.39).

Artan toplumsal endişelerin yanında, özellikle ekonomik krizlerin etkisiyle Avrupalı devletler göçe yönelik politikalarında da pek çok düzenlemeye gitmiştir. Daha önceleri işçilere yönelik kolaylaştırıcı olan politikalar, bu dönemde daha sınırlayıcı politikalara döndürülmüştür. Bu dönemde göçe yönelik yeni yaklaşım aile birleşimleri ve diğer bireysel mültecilik gibi konuları içermektedir (Çetinkaya, 2018, s.57).

Aynı dönemde önemli bir diğer politika ise daha önce gelen işçilerin ülkelerine dönemleri için teşviklerin yapılması olmuştur. BM'nin tahminlerine göre daha önce gelen işçi statüsünde ki göçmenlerin %10'nun 2 yıl içerisinde kendi ülkelerine dönmüş olduğu iddia edilmiştir (Gençler, 2005, s.175). Buradan hareketle göçmen sayısında azalma beklenirken, bunun aksine daha önce gelen göçmenlerin aile birleşimi kapsamında aileleri de bu ülkelere gelirken, özellikle işçilerin hak ve şartlarına yapılan iyileştirmeler ile göçmenlerin sayısında %10'un üzerinde artış olduğu görülmektedir (Gençler, 2005, s.175). Buna ek olarak Huysmans da Avrupa'da değişen göçe bakış açısının eski hoşgörülü anlayıştan daha çok kontrol etmeye odaklı politikalara döndüğünü belirtmiştir (Huysmans, 2000, s.754).

Avrupa devletlerinin göç politikalarında kısıtlamalara gitmesinin bir sonucu olarak kaçak göçmenler de Avrupalı devletler için önemli bir konu haline gelmiştir. Bu dönemde Avrupa ülkelerinde serbest piyasaya geçişinde etkisiyle göçmenlerin ekonomik olarak kalkınmaya yardımcı olarak değerlendirilen konumları da değişme göstererek, daha çok çeşitli sosyal ve ekonomik hakları sömüren insanlar olarak bir tehdit şeklinde değerlendirilmeye başladığı da görülmektedir (Lindstrom, 2005, s.589). Bu bakış açısı ile birlikte Fransa ve İngiltere başta olmak üzere Avrupalı devletlerin göçmenlerin azaltılmasına yönelik ulusal politikalarınca da çeşitli düzenlemeler yaptıkları görülmektedir (Tan, 2019, s.47). Bu düzenlemelerin etkisi ile Avrupa'da 1973 yılında 6.3 milyon olan göçmen sayısı 1987 yılında 5,8 milyona kadar azalmıştır (Aktaran: Dearden, 1997, s.4).

Bu dönemde göçmenlere yönelik sınırlayıcı politikalarının analiz edilmesinde dönemin siyasi şartlarının da etkili olmuştur. Soğuk Savaşın yumuşama dönemine denk gelen bu dönemde devletlerin askeri güvenlik tehditlerinde yaşanan kısmi yumuşama ile birlikte özellikle göç ve sosyal konularda yaşanan daha güvenlik merkezli bakış açısını etkilemektedir (Türkalp, 2022, s.112-113). Buna paralel olarak Huysmans da (2000, s.755) bu dönemdeki göçün ekonomik temellerle sınırlandırılması konusunu daha çok göçün siyasallaşması ile açıklamaktadır. 1980'li yıllarda dünya genelinde artan mülteciler ve sığınmacılar ile birlikte özellikle Avrupalı devletler nezdinde de göçe yönelik ilginin arttığı söylenebilmektedir. Özellikle bu dönemde göç politikalarının Avrupayı bir merkez olarak gören ve iş

birliği temelinde ortak bir bakış açısını içerecek şekilde olması, bir başka deyişle Avrupalılaşmaya başlamıştır (Huysmans, 2006, s.66). 1990'lı yıllarda Avrupa ülkeleri arasındaki entegrasyon süreci hız kazanırken, özellikle sınırların güvenliği ve göçe yönelik çeşitli ortak antlaşmalarında oluşmaya başladığı görölmüştür.

2.1.3. Soğuk Savaş Sonrası Dönem

Yugoslavya'nın dağılma döneminde sayısı 650 bini geçen sayıda insanın da Avrupa düzenli veya düzensiz şekilde göç edildiği tespit edilmiştir (Schierup vd., 2006, s.22). Özellikle 1990'lar'da yaşanan gelişmelere ek olarak artan göçlerde 1960'lardan itibaren başta Afrika'da yer alan Nijerya, Ruanda ve Cezayir gibi eski sömürge ülkelerinin bağımsızlıklarını ilan etmesi de önemli bir yer tutmaktadır (Van Mol ve De Valk, 2016, s.39).

Avrupa Birliği'nde göç politikalarının hukuki temelini gelişmesi de bu dönemde karşımıza çıkmaktadır (Kanat ve Aytaç, 2018, s.59). Daha önceleri Schengen, Avrupa Tek Senedi ve Trevi grubu gibi girişimler karşımıza çıkmış olsa da, özellikle 1990'ların başında değişen uluslararası şartlar ve yaşanan yoğun göç hareketler ile göçe yönelik özel politikalar ve girişimler bir ihtiyaç olmuştur (Baran, 2016, s.27). Devam eden süreçte yaşanan terör saldırıları da AB'deki zirve kararlarını etkilemiştir.

11 Eylül 2001 tarihinde Dünya Ticaret Merkezine yönelik terör saldırısı ve 2004 Madrid metro istasyonu ve 2005 Londra terör saldırıları ile birlikte daha güvenlik temelli göç politikalarına evrilmiştir (Düzgel ve Özdağ, 2021, s.20; Karyotis, 2007, s.6). Her ne kadar 1990'lı ve öncesi döneme referans verilen bir kavram olarak değerlendirilebilse de, Soğuk Savaşın sona ermesi ile AB'nin uygulamış olduğu seçkin göçmen yaklaşımı ve 2001 sonrası daha güvenlik merkezli göç ve güvenlik politikaları temelinde dış sınırları bir kale gibi yükselen, iç sınırları ise yavaş yavaş soluklaşan *Kale Avrupası*⁸ fikrine yol açmıştır (Yılmaz, 2021, s.16).

⁸ *Kale Avrupası* (Fortress Europe) kavramı Avrupa'da derinleşen bütülenleşme ile birlikte sıklıkla literatürde kullanılan bir kavram haline gelmiştir. Genel olarak akademide kabul görmüş bir kavram olmakla birlikte temelde "bir taraftan iç sınırların kaldırılarak entegrasyon ve 'Avrupa vatandaşlığı' nın geliştirilmesi, diğer taraftan ise dış sınırların daha da güçlendirilerek Birlik duvarlarının

Bununla birlikte özellikle yaşanan terör saldırıları akabinde ortaya çıkan göç politikalarında bu fikrin önemli bir etkisi olduğunu söylenebilmektedir.

Göçün daha güvenlik merkezli değerlendirildiği bu dönemde, AB pek çok yeni göç politikasının geliştirilmesine yönelik hukuki temel ve araç ortaya çıkarmıştır. Bu noktada bu denemelerden biri ise ABD'nin Yeşil Kart sistemine rakip olarak *Mavi Kart* sisteminin oluşturulması olmuştur (Aykaç ve Yertüm, 2017, s.18). Bunun yanında daha çok nitelikli iş gücünün AB'ye kolay erişmesi temelinde değerlendirilen bu kart, 2009 yılında Avrupa Komisyonu tarafından onaylanırken, AB'nin göç politikasında önemli bir katkı sunamamıştır (Moldovan, 2018, s.83; Aykaç ve Yertüm, 2017, s.19).

Düzensiz göçün engellenmesini de kapsayan *Avrupa Komşuluk Politikası*⁹ (AKP)'da önemli bir girişim olarak karşımıza çıkmaktadır. Göç özelinde, daha çok göçün nedenlerinin üzerinde durulan bu yeni politika ile göç özelinde AB'ye komşu olan ülkelerin kaynak veya transit göçe sebep vermemesi açısından bu ülkelerin sosyal, ekonomik ve siyasi eksikliklerinin giderilmesini amaçlanmıştır (Ay, 2019, s.48). Bunun yanında düzensiz göçün önlenmesiyle ilgili olarak sınır yönetimi ve insan kaçakçılığı gibi organize suçlar ile mücadele edilmesine vurgu yapılmıştır (Türkeş-Kılıç, 2018, s.9).

Bu dönemden itibaren Avrupa'ya her yıl belirli sayıda düzensiz göçmen akışı devam etmiş olsa da, özellikle 2010 yılında Tunus ve Libya'da başlayan Arap Baharı ve 2011 yılında Suriye'de çıkan iç savaş ile birlikte sayısı milyonları bulan kişinin Avrupa'ya, daha da özelinde AB'ye, kaçak şekilde göç ettiği tahmin edilmektedir.

yükseltilmesi" şeklinde değerlendirilmektedir (Tan, 2019, s.75). Bu bağlamda özellikle AB göç politikaları başta olmak üzere güvenlik ve pek çok konuda üretilen ortak politikalar'daki etkisi bu politikaların daha çok AB sınırlarını merkeze alan ve dışarıya karşı daha katı ve keskin belirlenmesi şeklinde olduğu görülmektedir.

⁹ *Avrupa Komşuluk Politikası* (The European Neighbourhood Policy) ilk olarak 2002-2003 yıllarında girişimlerine başlanmış, 2004 yılında ise resmi olarak Avrupa Komisyonu tarafından ortaya çıkarılmıştır. Bu politika, AB genişleme bölgesinde yer almayan fakat AB'ye sınırı bulunan veya bağlantılı ülkeler ile dostluk ilişkilerinin geliştirilmesi ve ortaya çıkarılan Eylem Planları ile bu ülkelerde kalkınma ve istikrara katkı sunulması ve politikaların uyumlu hale getirilmesini amaçlamaktadır. Bunun yanında AKP'nin Kale Avrupası yaklaşımını güçlendiren bir politika olarak oluşturulduğu belirtilmektedir (Türkeş-Kılıç, 2018, s.7-8). Günümüzde Doğu ve Güney bölgelerinde yer alan Ukrayna, Belarus, Moldova, Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan, Fas, Cezayir, Tunus, Libya, Mısır, Filistin, İsrail, Ürdün, Libya ve Suriye AKP'nin içerisine dâhildir. Rusya ile de ayrı bir ortaklık anlaşması yapılmışken, daha sonra bu anlaşma askıya alınmıştır (Yazgan, 2021, s.270).

Arap Baharı ve Suriye İç Savaşından kaçan göçmenlere ait daha detaylı sayısal bilgilerden çalışmanın ilerleyen kısımlarında bahsedilecektir. Bu dönemde AB'nin göç politikası konusundaki eksikliğinin de gözler önüne serildiği söylenebilmektedir. Öyle ki bu süreçte AB'ye gelen yüzbinlerce sığınmacıya uygulanan şiddet bunun bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. AKP ile bu düzensiz göç sorununun çözülebileceği düşüncesi, bu dönemde karşımıza çıksa da, bu politikanın eksiklikleri sebebiyle başarılı olduğunu söylemek zor olacaktır (Dalak, 2018, s.45). Bu dönemde düzensiz göçü engelleme ve gelen göçmenleri geri gönderme stratejisini merkeze alan AB ve üye devletlerin göçe karşı günümüze kadar gelen süreçte daha çok güvenlik temelli bir bakış açısının ve AB'nin göç politikaları oluşumunun hukuki altyapısı ve üzerinde durulan değerlerin anlaşılabilmesi için incelenecektir.

2.2. Avrupa Birliği Göç Politikası'nın Hukuki Çerçevesi

Avrupa Birliği'nin temellerinin ortaya çıktığı İkinci Dünya Savaşının hemen akabindeki dönemde Avrupalı devletlerin pek çok konuda ortak hareket etmeye yönelik attığı adımlar görülmektedir. AB ülkelerinin ortak kabul ettiği ve bu sebeple ortak göç politikalarını belirleyen ilk metin olarak 1951 Cenevre Sözleşmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. BM tarafından yapılan bu sözleşmede mültecilerin hakları ve geri göndermeme ilkesi gibi konular yer alırken, AB bu sözleşmeyi 1967 yılında iç hukuku için bağlayıcı şekilde yerleştirmiştir (Bayraklı ve Keskin, 2015, s.10-11). Bununla birlikte özellikle son yıllarda bir hayli gündem konusu olan ve göçe yönelik 1951 Paris Anlaşması ve 1957 Roma Antlaşmasında da üzerinde durulan emek göçüne yapılan vurgular ile bu temelde atılmıştır (Castles, 2004, s.213; Moraes, 2003, s.117). Avrupa Birliği'nde ortak bir göç politikası oluşturma süreci 1980'lerin ikinci yarısında bu konuya ilişkin önemli gelişmeler görülmektedir.

Burada karşımıza çıkan önemli bir örnek 1986 yılında ortaya çıkan Avrupa Tek Senedi yer almaktadır. Avrupa Birliği'nin göçe yönelik ortak bir bakış açısı sunması ve politikalar üretmeye başlamasını içeren bu senet, Avrupa Birliği'nin tek pazar olarak değerlendirilmesini içerirken, bölgenin birliğine vurgu yapmaktadır (Givens ve Luedtke, 2004, s.145; Karyotis, 2007, s.4). Bunun yanında özellikle kişilerin

serbest dolaşımı ile düzenli göçün kolaylaştırılmasını sağlayan bu belge ile göçe yönelik olumlu bakış açısında konusunda ortak bir perspektif sunulmuştur. Bu bağlamda tamamen göç konusunda ortaya çıkarılan bir belge olmasa da, ortak bir adım atılması noktasında destekleyici bir çalışma olmuştur.

Tamamen göçe yönelik ortak politika üretme çabası ise Avrupa Tek Senedinden daha önce ilk olarak 1975 yılında İtalya'nın Trevi bölgesinde bir araya gelen 12 üye devletin adalet ve içişleri bakanları toplantısı ile ortaya çıkmıştır. 1975 yılındaki Roma Zirvesi'nde 5 farklı grup ortaya çıkmışken özellikle Trevi 3. Çalışma grubu olarak isimlendirilen bu grup içinde temel olarak terörizm ve kaçakçılık gibi konular işlenirken, 1980'li yıllardan itibaren ad-hoc görüşme grubu formunda göç ile alakalı ileri ki yıllarda ne tür çalışmaların yapılabileceğine yönelik görüşmeler de yapmıştır (Moraes, 2003, s.117; Karamanidou, 2015, s.41). Bununla birlikte özellikle AB üyesi ülkelerin göçe yönelik bakış açılarını değerlendirirken, vize, iç ve dış sınırların kontrol edilmesi, uyuşturucu ve insan kaçakçılığı ve göçmenlik ve sığınma ile ilgili konular ve özellikle EUROPOL ve 1985 yılında imzalanan Schengen Antlaşmasının da grubun etkileri neticesinde oluştuğu söylenebilmektedir (Bunyan, 1993, s.8; Karyotis, 2007, s.4).

Göç temelli diğer önemli bir çalışma olarak 1988 yılında ki Rodos Zirvesinden sonra yine Koordinatörler grubunun¹⁰ etkisi ile ortaya çıkan *Palma Belgesi* gösterilebilmektedir. Bu belge de özellikle düzensiz göçlere karşı AB'nin dış sınırlarının güçlendirilmesi gerektiği, güçlendirilmezse düzensiz göçler ile birlikte ekonomik olarak iktidarsızlığın oluşabileceği üzerinde durulmuştur (Lavenex, 2018, s.1201; Vardar-Tutan, 2018, s.40).

Trevi grubu ve Palma Belgesi ile birlikte devam eden yıllarda göçe yönelik önemli katkı yapan diğer görüşmeler ve antlaşmalar ile oluşturulmaya çalışılan bir hukuki alt yapı olmakla birlikte yine göçe ve daha özelde düzensiz göçe karşı pek çok düzenleyici ve sınırlayıcı araçta ortaya çıkmıştır (Broeders, 2007, s.72). Bu noktada Schengen Antlaşması iş birliği içerisinde üretilen ortak politikaların bir yansıması olarak ortaya çıkan göç araçları için bir milat olarak olmaktadır. Bu

¹⁰ Trevi Grubu, Ad-Hoc göç grubu vb. grupların aylık olarak toplanması ile ortaya çıkan göç merkezli raporları değerlendiren grup olarak isimlendirilmektedir (Bunyan: 1993, s.8).

bağlamda AB'nin göç konusunda hukuki çerçevesini oluşturan çeşitli zirve ve belgelerin yanında, ortaya çıkan araçları ayrı ayrı değerlendirmek devam eden bölümlerde AB içerisinde göçün güvenlikleştirilmesinin anaşılabilmesi için önemlidir.

2.2.1. Schengen Antlaşması

Bir önceki kısımda bahsedilen AB'de göç politikalarının gelişiminde özellikle 1973 sonrası göçe yönelik olumsuz bakış açısı ve göçün kısıtlanması ile birlikte özellikle AB sınırlarının nasıl korunacağına yönelik bir politika eksikliği dikkat çekmiştir (Duruel, 2017, s.3). 1985 yılında Lüksemburg'da imzalanan Schengen Antlaşması bu eksiliğin giderilmesine yönelik bir çalışma olarak ortaya çıkmıştır (Moraes, 2003, s.117). Schengen Antlaşması Almanya, Hollanda, Fransa, Belçika ve Lüksemburg tarafından imzalanmıştır. Bu antlaşma ile birlikte antlaşmaya taraf olan ülkelerin sınırları, Schengen sınırları olarak kabul edilirken, 1990 yılında yapılan Schengen Uygulama Antlaşması ile birlikte taraf ülkelerin kendi aralarındaki sınırlarının kaldırılması ve üye devletlerin ortak vize düzenlemesi gibi konuları içermektedir (Baran, 2016, s.27; Castles, 2004, s.217). 1995 Schengen Uygulama Antlaşmasının yürürlüğe girmesi ile birlikte fiili olarak başlayan antlaşma temelde taraf ülkelerin vatandaşları veya taraf ülkelerde bulunan göçmenlerin diğer taraf ülkelere girişinde sınırları ortadan kaldırması ile önemli olmuştur (Bunyan, 1993, s.8; Guild vd., 2008, s.10).

Diğer önemli bir konu ise bu sürecin kontrolü bakımından önemli bir araç olarak da Schengen Bilgi Sistemi kurulması amaçlanmıştır (European Council, 2000, s.42). Bu sistem çalışmanın devam eden bölümlerinde daha detaylı şekilde anlatılacaktır. Bu temelde dış sınırların daha sistemli kontrolü için ortaya çıkan pek çok aracından temelini oluşturmuştur (Garner, 2007, s.64). Schengen 'in Avrupa göç politikasında ortaya çıkardığı diğer önemli bir konu ise, taraf ülkelere kaldırılan iç sınırların devletlerin istediği takdirde sınırlandırabileceğine yapmış olduğu vurgudur. Öyle ki özellikle 2015 yılından itibaren başta Almanya olmak üzere pek çok AB üyesi bu antlaşma gereğince iç sınır serbestliğini askıya almış ve sınır denetimleri

getirme imkânı bulmuştur (Fakhoury, 2016, s.71; Dalak, 2018, s.116). Bunun yanında 2019 yılının sonunda ortaya çıkan Covid-19 pandemisi sonrası Koronavirüs enfeksiyonun hızlı şekilde yayılmasının engellenmesi amacıyla AB üyesi ülkeler sınır kontrollerini uygulamaya başlamıştır.

2.2.2. Dublin Sözleşmesi

1990 yılında imzalanan Dublin Sözleşmesi temelinde ortak politikalara yönelme konusunda olduğu görülmüştür. Bununla birlikte Özellikle SSCB ve Yugoslavya'nın dağılma sürecinde Avrupa'ya yönelik çok sayıda düzensiz göçmen akını yaşandığı görülmüştür (Duruel, 2017, s.3; Hatton ve Williamson, 2004b, s.19). Özellikle SSCB ve Yugoslavya'nın dağılma sürecinde yüz binlerce kişinin yerinden olması ve AB ülkelerine sığınmaya çalışması, AB'nin yeni göç politikaları üretmesi konusundaki gerekliliği göz önüne sermiştir (Ay, 2019, s.43; Garner, 2007, s.67). Bu bakış açısıyla daha önce Trevi ve Avrupa Tek senedi temelinde oluşturulmuş geçici göç gruplarının öncülüğünde 1990 yılında imzalanan Dublin Sözleşmesi, 1997 yılında yürürlüğe girmiştir.

Dublin Sözleşmesi temelde ortaya çıkan göç hareketlerinde üye ülkelerinin iltica başvurularındaki ortak bakış açısına vurgu yapmaktadır (Duruel, 2017, s.4). Bu sözleşmenin özellikle gelen sığınmacıların sığınmak istedikleri ülkeye başvuru yapabilmelerini engellemesinden dolayı sıklıkla insan hakları konusunda problemli bir sözleşme olarak değerlendirilmektedir (Duruel, 2017, s.4). Bu sözleşmenin genel çerçeveye diğer önemli bir katkısı ise Avrupa ülkelerine gelen sığınmacıların geldikleri üye ülkenin istediği takdirde güvenli bir üçüncü ülkeye¹¹ göndermesine imkân vermesidir (Tan, 2019, s.73). Bunun en önemli şartı ise güvenilir üçüncü ülkenin 1951 Cenevre Sözleşmesinin bir tarafı olması gerekliliğidir (Akgün, 2016, s.74). Bu durum özellikle Arap Baharı sonrası Türkiye ile yapılan Geri Kabul Anlaşmasının anlaşması açısından önemli olacaktır.

¹¹ AB tarafından Güvenli üçüncü ülke olarak görülen bazı devletler; ABD, Kanada, İsviçre, Norveç, Avustralya olarak sıralanabilmektedir (Tan, 2019, s.73).

İlerleyen yıllarda gelen göçmenlerin sayısı ve algısal farklılıkları ile bu sözleşme 2003 ve 2013 yıllarında yenilenmiştir. 2003 yılında ortaya çıkan Dublin II sözleşmesinin hukuki altyapısı genel itibarı ile Amsterdam antlaşmasının özünü içerecek şekilde revize edilmiştir (Bayraklı ve Keskin, 2015, s.11). Dublin II tüzüğü 2 Eylül 2003 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu yeni tüzükle birlikte Dublin I tüzüğü, Amsterdam anlaşmasını da kapsayacak şekilde güncellenmiştir (Tan, 2019, s.79). Bununla yanı sıra özellikle gelen sığınmacıların ilk ayak bastıkları ülkeye başvuru yapmasına yönelik karar alınırken, bu durum AB'nin dış sınırlarında yer alan özellikle güney ve doğu üye ülkelerinde sığınmacıların daha çok yoğunlaşmasına sebep olmuştur (Yılmaz, 2021, s.175).

FRONTEX 'in de bu dönemde yaşanan sığınmacı yığılmasının kontrolünü önlemek için ortaya çıktığı söylenebilmektedir (Yılmaz, 2021, s.175). Özellikle gelen göçmenlerin kimlik tespiti gibi konular üzerinde önemli olan bu yeni tüzük ile birlikte AB'nin yasa dışı göçmenler ile etkin şekilde mücadele etmeyi amaçladığı EURODAC gibi araçların da bu yeni tüzük çerçevesinde oluştuğu söylenebilmektedir. Son olarak Dublin sözleşmesinin 3. Ayağı olarak değerlendirilen ve daha önce ortaya çıkan tüzüklerdeki etkisizliği gidermek amacı ile oluşturulan Dublin III tüzüğü ise 19 Temmuz 2013 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Dublin II tüzüğünde özellikle sorumlu devletin belirlenmesi konusundaki yavaşlığın eleştirilmesi gibi konular temelinde yeniden revize edilmiştir. 2015 yılındaki artan sığınmacı sayısı ile birlikte ise Dublin III tüzüğünün de revize edilmesi üzerinde durulmuştur. Bu temelde Dublin IV tüzüğü olarak değerlendirilen yeni reformalar 2016 yılında bir taslak şeklinde oluşturulmuş olsa da, daha önceki çalışmalarda eksikliği kapatamamıştır (Dalak, 2018, s.108).

2.2.3. Maastricht Antlaşması

1992 yılında imzalanan ve 1 Kasım 1993 yılında yürürlüğe giren Maastricht Antlaşması esas olarak 3 önemli sütundan oluşmuşken, göç ve göçün yönetimi konusuna da özellikle vurgu yapılmıştır (Balzacq ve Carrera, 2005, s.4; Kaunert ve Leonard, 2012, s.7). Bu antlaşma ile göçmen ve sığınmacılar konusu

hükümetlerarası iş birliği çerçevesinde düzenlenmiştir (Tepealtı, 2020, s.102). Daha önceleri ortaya çıkan Trevi grubu da bu anlaşma çerçevesinde üç temel sütundan biri olan adalet ve içişleri sütununa eklenmiştir (Gyeney ve Molnar, 2016, s.186). Göç ve sığınmacı gibi konularda devletlerin yanı sıra AB'nin de yetki almaya başladığı söylenebilmektedir (Güleç, 2015, s.86).

Bu antlaşmanın göçe yönelik diğer önemli bir katkısı ise AB üyesi devletlerin AB'nin dış sınırlarının denetiminde, sığınmacı konusundaki politikalarında, dışarıdan gelen üçüncü ülke vatandaşlarının birliğe göçü konusunda ve özellikle yasadışı bir diğer adıyla düzensiz göçün önlenmesine yönelik çalışmalar görülmektedir (European Communities, 1992, s.61). Bunun bir göstergesi olarak Avrupa Polis Ofisi (European Police Office - EUROPOL), Maastricht antlaşma çerçevesinde kurulmuştur (Dalak, 2018, s.35).

2.2.4. Amsterdam Antlaşması

Dublin antlaşması ile göçe yönelik iltica konularında çeşitli gelişmeler kaydeden AB, 2 Ekim 1997 yılında imzalanan ve 1 Mayıs 1999 yılında yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşması ile ortak göç politikalarında Maastricht sonrası en önemli gelişmeyi yaşamıştır. Amsterdam Antlaşmasının Maastricht sonrası ortak göç politikalarının temel antlaşması olduğunun belirtilmektedir (Dalak, 2018, s.38). Amsterdam Antlaşması ile Maastricht'te oluşturulan 3 sütundan, adalet ve içişleri sütuna dâhil edilen göç konusunu vize, iltica, göç ve kişilerin serbest dolaşımına ilişkin diğer politikalar ismi ile Avrupa toplulukları isimli birinci sütuna eklemiştir (Koçak ve Gündüz, 2016, s.75). Bu gelişme ile birlikte AB kurumlarının özellikle göç konusunda yetkili olarak görülmüş ve yetki ve sorumlulukları bakımından önemli bir hale gelmiştir (Toprak, 2017, s.41).

Bu antlaşma ile birlikte Avrupa Birliği'nin dış sınırlarından geçiş konusunda düzenlemeler yapıldığı görülmektedir. Ayrıca Antlaşma ile AB sınırları içerisindeki serbest dolaşım vurgulanırken, dış sınırların kontrolü, iltica sistemi, göç ve suç konularında da ortak bir şekilde gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir (European Union, 1997, s.5). Amsterdam Antlaşması'nın AB açısından en önemli etkisi AB

kurumlarının artık göç konusunda karar verici bir niteliğe dönüşerek göçe yönelik çeşitli kurumların tesis edilmesi ve politikaların üretilmesi konusunda bağlayıcı yetkiler sağlaması olduğu ileri sürülmektedir (Castles, 2004, s.217; Boswell, 2003, s.627). Amsterdam Antlaşması pek çok açıdan üye devletlerin ulusal göç politikalarının önüne geçememiş olsa da, özellikle göçe yönelik güvenlik temelli bakış açısının anlaşılması açısından önemli olmuştur (Ay, 2019, s.45).

2.2.5. Tampere Zirvesi

15-16 Ekim 1999'da başlayan Tampere Zirvesi, temelde 2000-2005 yılları arasındaki göç yaklaşımını içeren bir zirve olmuştur (Ay, 2019, s.47). Bu bağlamda Amsterdam Antlaşmasında belirtildiği gibi yeni dönemde özgürlüğe yönelik güvenlik ve adalet alanının temeli olduğu şeklinde bir yaklaşım ortaya çıkmıştır (European Council, 1999). Avrupa değerleri temelinde öncelikli olanın özgürlük olduğunun da altı çizilmiştir (European Council, 1999). Bu noktada özellikle geri kabul anlaşmaları gibi araçlarında özellikle düzensiz göçle mücadele konusunda temellerinin bu program temelinde atıldığı görülmektedir (Balzacq, 2008b, s.24; Moraes, 2003, s.120; Sheryazdanova, 2015, s.91). Ortaya konan maddeler ile düzensiz göçün AB için önemli bir güvenlik meselesi olarak görülmeye başlanmıştır. Düzensiz göçler ile AB'ye gelen sığınmacıların kendi ülkelerine veya geldikleri transit ülkelere gönderilmesi konusunda ise daha çok bu insanların ikna edilmesi metodu üzerinde durulmaktadır (Castles, 2004, s.218; Gyeney ve Molnar, 2016, s.188; Koç, 2020, s.114). Bu rogram sonucunda 5 yıllık dönem içerisinde EURODAC, CEAS gibi araçlar ortaya çıkarken, sınırlarda yapılan aramaların ve sınır kontrollerinin de daha kapsamlı şekilde gerçekleştirilmesi karşımıza çıkmaktadır (Akgün, 2016, s.79). Bu program ile de göçe ve daha özelde düzensiz göçe karşı tam bir iş birliği hedeflense de, iş birliğinde sorunlar olmuştur.

2.2.6. AB Temel Haklar Şartı

Tampere sonrası göçe ve sığınmacılara yönelik önemli bir diğer gelişme ise 2000 yılının son günlerinde AP, Konsey ve Avrupa Komisyonun başkanlarının ilan

ettiği AB Temel Haklar şartı olarak karşımıza çıkmaktadır. AB Temel Haklar Şartı, özü itibari ile AB'nin ortak politikalar üretme konusundaki kararlılığa vurgu yapmaktadır. Bununla birlikte üye devletlerin vatandaşlarının temel haklarının korunmasını vurgularken, Avrupa Birliği'nde oluşturulacak bir anayasa içinde önemli bir adım olmuştur. Ayrıca bu şart, özellikle ortak kimlik olgusunun benimsenmesi niyeti ile önemli olmaktadır (Karamanidou, 2015, s.44).

2.2.7. Sevilla Zirvesi

2001 yılında Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan terör saldırı ve teröristlerin yabancı göçmenler olması gerçeği ile birlikte Avrupa Birliği'nin göç politikalarında da bu dönemden itibaren çok daha güvenlik merkezli politikaların hayata geçirildiği söylenebilmektedir (Düzgel ve Özdal: 2021, s.21; Moraes, 2003, s.120-121). Bunun bir göstergesi olarak 21-22 Haziran 2002 tarihinde İspanya'nın Sevilla kentinde düzenlenen zirve çıkmaktadır. Bu zirvede temel olarak göçe yönelik iş birliği vurgusu yapılırken, özellikle düzensiz göçlere ve insan kaçakçılığına yönelik tedbirlerinde üzerinde durulduğu görülmüştür (European Council, 2003, s.530). Bununla birlikte Tampere hedeflerine bağlı olarak ortak göç politikalarının üretilmesi ve desteklenmesine yönelik girişimlerde bu zirvede dikkat çekmektedir (European Council, 2003, s.530).Bahsedildiği gibi bu zirvenin yapılmasında göç-terör referanslı bakış açısının etkisinden uzak olduğunu söylemek zor olacaktır (Dinçer ve Eşsiz, 2021, s.75). Bu bağlamda özellikle göçün güvenlik temelli bir şekilde ele alındığı karşımıza çıkmaktadır. Bu dönemde AB üyesi devletler kendi ulusal meclislerinde özellikle düzensiz göçe yönelik yeni yasalar çıkarmıştır (Tepealtı, 2020, s.107). Bunun yanında özellikle geri kabul anlaşmaları gibi göçün dışsallaştırılması konusunda önemli olan araçların etkin olarak kullanımı vurgulanırken, bu konuda görüşme halinde olunan üçüncü ülkeler ile bu süreçlerin hızlandırılmasına karar verilmiştir. Bu bağlamda 11 Eylül sonrası AB'nin göçün dışsallaştırılması konusuna önem verdiği görülebilmektedir. Bu durum devam eden süreçte AB'de göçün güvenikleştirilmesi süreci içinde önemli bir nokta olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.2.8. Lahey Programı

11 Eylül 2001 yılında gerçekleştirilen terör saldırısının akabinde Sevilla zirvesinde iş birliği vurgusu yapan AB'nin 2004 yılında ki Madrid Tren istasyonlarında gerçekleştirilen terör eyleminde 191 kişinin hayatını kaybetmesi ve 1247 kişinin yaralanması sonrası göçe karşı tam anlamıyla güvenlik merkezli bir yaklaşım benimsemiştir (Gyeney ve Molnar, 2016, s.188; Yılmaz, 2021, s.176). Bu yeni dönemde göçün daha çok güvenlik sorunlarının kaynağı olduğu algısı artmış ve AB'de acil bir şekilde toplanarak 2004 yılında Lahey (Hague) zirvesini yapmıştır (Council of The European Union, 2005, s.1). Lahey programı olarak isimlendirilen bu program temelinde 2005-2010 yılları arasındaki göç yaklaşımı üzerinde durulmuştur (Balzacq, 2008a, s.25; Türkalp, 2022, s.117).

Bu programın diğer önemli bir çıktısı ise özellikle düzensiz göçe yönelik yapılan vurgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu temelde düzensiz göçün resmen bir güvenlik sorunu olarak değerlendirilmesi ve bunun önlenmesine yönelik gerekli sınır koruma gibi araçların ve tedbirlerin üretilmesi üzerinde durulması temelinde Amsterdam'dan sonra AB Göç politikasında önemli bir iskelet olmuştur (Çakmak, 2018, s.40; Luedtke, 2009, s.31). Başta FRONTEX olmak üzere günümüzde kullanılan göç politikası araçlarının da bu program dâhilinde olduğu görülmektedir (Güleç, 2015, s.87). Bunun yanında Avrupa Mülteci Fonu gibi¹² göç politikası ürünleri de bu program ile ortaya çıkmıştır. Lahey programı ile geçmişte vurgulanan özgürlük ve adalet gibi değerlerin aksine güvenliğin AB göç politikasında hâkim olmaya başlamıştır (Guild vd., 2008, s.8; Karamanidou, 2015, s.43). Bu perspektifle AB'de göçe yönelik bakışın özellikle bir güvenlik sorunu olarak algılanmaya başlaması ve bu dönemde yaşanan terör olayları ile göç-terör ilişkisi temelinde değerlendirilmesi önemlidir (Çetinkaya, 2018, s.71).

Lahey Programının etkileri ile 2005 yılında Avrupa Konseyi Tarafından Göçe Küresel Yaklaşım (Global Approach to Migration - GAM) ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşım ile göçün AB sınırlarından uzak tutulmasının üzerinde durulmakla birlikte bunun metodu olarak geri kabul anlaşmaları ve güvenli üçüncü ülke gibi araçların ortaya çıktığı görülmüştür (Akgün, 2016, s.89). Bunun yanında 2005 yılında ortaya

¹² Diğerleri Entegrasyon Fonu, Dış Sınırlar Fonu, İade Fonudur.

çıkan GAM 'ın, bu dönemde daha önce oluşturulmuş politikaların bir tekrarı olduğu söylenebilmektedir. Bununla birlikte Yılmaz (2021, s.176), Lahey ve GAM ile birlikte göçün Geri Kabul Anlaşmaları ile birlikte açıkça dışsallaştırılma sürecinin hızlandırılmasını, *Kale Avrupası* fikrinin kararlı bir şekilde desteklendiği ve geliştirildiği konusuna dikkat çekmektedir. Bu durum devam eden yıllarda ortaya çıkan diğer belgeler ile birlikte sıklıkla üzerinde durulan *Önleme ve Geri Gönderme* yaklaşımının kaynaklarından.

2.2.9. Avrupa Göç ve İltica Paktı

Avrupa Göç ve İltica Paktı 25 Eylül 2008 tarihinde dönemin AB dönem başkanı Fransa'nın öncülüğünde yapılmıştır. Özellikle dönemin ekonomik bir kriz içinde olması, göçe yönelik çıkarılan bazı ulusal yasaların başta Fransa ve Hollanda olmak üzere bazı ülkelerde yarattığı toplumsal gerilim ve son programın devamında meydana gelen terör eylemleri ile bu dönemde aşırı sağ partilerinde yeniden güçlendiği bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki bu dönemden sonra ortaya çıkan göç politikalarında az veya çok aşırı sağ partilerinde etkileri olduğu ileri sürülebilmektedir. Avrupa Göç ve İltica Paktı olarak ortaya çıkan bu yeni sözleşme ile AB'nin göçe yönelik hem üyelerine hem üye olmayan dünya devletlerine karşı belirli bir taahhütte bulundukları söylenebilmektedir (Tepealtı, 2020, s.109).

2.2.10. Lizbon Antlaşması

AB'nin göçe yönelik ürettiği politikaların diğer önemli bir basamağı 1 Aralık 2009 yılında yürürlüğe giren Lizbon antlaşması ile birlikte olmuştur. Bu antlaşma 'da tüm metin boyunca birlik ifadesi kullanılması sebebiyle AB'nin de tüzel kişiliğini kazandığı antlaşma olarak değerlendirilmektedir (Vardar-Tutan, 2018, s.47). Bu durumun önemi ise bu AB'nin diğer uluslararası antlaşmaların tarafı olabileceği gibi başka örgütlerin içinde yer almasına olanak sağlamasıdır (Tepealtı, 2020, s.110). Bunun yanında antlaşma içerisinde daha önce ki antlaşmalarda da üzerinde sıklıkla durulan AB'nin adalet, özgürlük ve güvenli bir alanda iç sınırlarının olmadığı vurgusu yapılmaktadır (European Union, 2007, s.11). Bu temelde yine benzer şekilde

dış sınır kontrolleri gibi konularda iş birliğinin teşvik edildiği görülmektedir (European Union, 2007, s.58).

Lizbon antlaşması ile Avrupa Parlamentosu'nun veto hakkına sahip olması ile birlikte bu yapının önemine vurgu yapılırken, Konsey ile birlikte temel yasa yapıcılar olarak görülmüştür (Luedtke, 2009, s.3; Özerim, 2014, s.33). Bu durum ilerleyen yıllarda Avrupa Parlamentosu'nda sayıları artan aşırı sağ görüşlü milletvekillerine ek olarak Konseyin de karar alma süreci konusunda yapılan reformla, alınan kararların nitelikli oy çoğunluğu ile alınabileceği belirtilmiştir (European Union, 2007, s.18). Bu durum Avrupa Parlamentosu'nda artan aşırı sağ görüşlü vekillerin AB politikalarına dolaylı şekilde güvenlik merkezli bir bakış açısı sunmasına ve karar alma sürecine doğrudan etki edebilmelerine katkı sağlamıştır. Bunun yanında bu sürecin özellikle göç konusunu da kapması ile birlikte alınacak kararların daha hızlı alınabilmesine katkı yapmasının amaçlandığı söylenebilmektedir.

2.2.11. Stockholm Programı

Lizbon Antlaşması ile birlikte hukuki altyapısı oluşturulan bu program, 11 Aralık 2009 tarihinde AB Konsey Zirvesi sonunda 2010-2015 yıllarını kapsayacak yeni göç yaklaşımı şeklinde ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte önceki antlaşmalarda vurgulanan güvenlik, adalet ve özgürlük geliştirilmesine yönelik vurgu devam etmiştir (Council of The European Union, 2009:1). Devam eden süreçte ortaya çıkan Arap Baharı sürecinde pek etkili olamayan bu yaklaşım, ilerleyen yıllarda dönemin şartlarına göre değiştirilmek durumunda kalmıştır.

Göç ve güvenlik konusunun birbirleri ile birlikte kullanılmasının devam ettiği bu antlaşmada, düzensiz göçün önlenmesine vurgu yapılmıştır (Iov ve Bogdan, 2015, s.17; Moldovan, 2018, s.81). Bu doğrultuda ortaya çıkarılmış olan düzensiz göçü önemle araçlarının güçlendirilmesi de vurgulanmaktadır (Council of The European Union, 2009, s.53). Buna örnek olarak FRONTEX 'in silahlandırılması ve bu temelde düzensiz göçün AB güvenliği için büyük tehditlerden biri olduğu algısı oluşturulması örnek gösterilebilmektedir (Güleç, 2015, s.89). Öyle ki bu dönemden itibaren AB'ye ulaşmaya çalışan pek çok kişinin görmüş oldukları insan haklarını

ihlal eder şekilde gerçekleşen müdahalelerin temelleri de bu dönemlerde atıldığı görülmektedir.

2.3. Düzensiz Göçün Önlenmesine Yönelik AB Göç Politikası Araçları

AB üye devletleri ortak bir göç politikası oluşturma niyeti ile birçok önemli belge kabul etmişlerdir. Amsterdam Zirvesi ile birlikte AB'nin karar verici bir nitelik kazanması ve 11 Eylül ve 2004-2005 yıllarındaki terör saldırılarının olduğu dönemde ve sonrasında ortaya çıkan bu çabaların en önemli sonuçlarının başında özellikle düzensiz göçün önlenmesine karşın oluşturulmuş çeşitli mekanizmalar yer almaktadır (Broeders, 2007, s.77-79). Bununla birlikte düzensiz göçün önlenmesine yönelik önemli adımların biri ise 14-15 Aralık 2001 tarihinde yapılan Laeken Zirvesi olmuştur. Zirvenin sonuç metninde düzensiz göç önlenmesine yönelik araçların eksikliği vurgulanarak, AB sınırlarının daha iyi korunması, dış sınırların korunmasındaki kurumların iş birliği, uyuşturucu ticareti ve ulusal hukukların uyumlandırılması edilmesi gerekliliği vurgulanmıştır (European Council, 2001, s.12-13). Sevilla Zirvesi'nde de üçüncü ülkelerin iş birliği reddetmesi halinde yaptırım uygulama yetkisini de bu dönemde yaptırımların AB için bir araç kullanıldığını göstermektedir. Bu temelde 2003 yılında yapılan Selanik Zirvesi ile birlikte ise özellikle dış sınırların korunmasına yönelik iş birliği ve bir yapı kurulması üzerinde durulurken, FRONTEX 'in kurulmasına yönelik önemli bir adım atıldığı görülmüştür (Council of The European Union, 2003, s.4-5).

Arap Baharı sonrası sığınmacıların Avrupa'ya gelmeye çalışmasına karşın başta FRONTEX olmak üzere bu araçlarında daha çok güçlendirilmesi ve daha etkin kullanımı amaçlanmıştır. Göçün güvenlikleştirilmesinde bu programa sıklıkla referans verilirken, ortaya çıkan araçların Paris Okulu'nun güvenlik(siz)leştirme yaklaşımı temelinde göçün Güvenlikleştirici aktörlerinden olduğu iddi edilebilmektedir. Boswell de (2007, s.602) bu bakış açısını destekler şekilde göç ve terör algısını devam ettirir şekilde bu araçların terörizmin önlenmesi amacına da vurgu yapmaktadır. Bu kurumların oluşmasında düzensiz göçmenlerin terör ile bağlantılı şekilde algılandığı görülmektedir.

Kopenhag Okulu'nun güvenlikleştirme teorisinde ise bu araçları göçün güvenlikleştirilmesinin bir sonucu olarak değerlendirmekte mümkündür. Göçün bir güvenlik sorunu olarak algılanması ile birlikte normal şartlarda ihtiyaç olarak görülmeyen bu tür araçların ortaya çıkmasını bu temelde değerlendirmek mümkündür. Bu noktada AB'nin kolluk kuvveti olarak değerlendirilebilecek AB Ceza Yargılaması İş Birliği Ajansı (EUROJUST) ve EUROPOL 'ün de sıklıkla bu yapılar ile birlikte çalıştığı söylenebilmekle birlikte temel kuruluş amaçlarının daha çok adli konular olması doğrultusunda bu araçların içerisinde değerlendirilmeyecektir. Bununla yanında özellikle Arap Baharı sonrası başta EUROPOL ve EUROJUST 'ın da sıklıkla göç politikasının araçları ile birlikte çalıştığı altı çizilmelidir. Arap Baharı ile birlikte daha çok vurgulanan düzensiz göçlere karşı *önleme ve geri gönderme* yaklaşımında göç araçları bir hayli önemli olmuştur. FRONTEX ve EUROSUR gibi gözetim ve koordinasyon araçları daha çok düzensiz göçün önlenmesine yönelik araçlar olmuştur. Bunun yanında bu stratejinin en önemli uygulama aracı Geri Kabul Antlaşmaları olmaktadır. GKA'lar göçmenlerin gelmesini engellemek için üçüncü ülkeler ile iş birliği yapılması ve gelen göçmenlerin geri gönderilmesine yönelik önemli araçların başında olmaktadır.

Tepealtı (2020, s.126) göç politikası araçların hangi aşamada uygulandığını göz önüne alarak 3 farklı araç tipi olduğunda bahsetmektedir. Bunların ilki sınır öncesi önlemler olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu önlemler daha çok üçüncü ülkelerle iş birliği çerçevesinde geri kabul anlaşmaları olarak değerlendirilebilecekken bir diğeri ise vize verilmesi gibi legal sürece vurgu yapmaktadır. İkinci olarak sınır araçları yer almaktadır. Bu araçların en önemli örneği FRONTEX olduğu söylenebilmektedir. Son olarak ise giriş sonrası olarak araçlardır. Bu araçlar temelde gelen göçmenlerin denetlenmesi, herhangi bir suç ile bağlantısını araştırılması bunların olması halinde sınır dışı gibi konuları içermektedir.

Bahsedilen bu 3'lü tanımın yanı sıra bu araçları pasif ve aktif araçlar olarak ikiye ayırmak da mümkündür. EURODAC, Vize Bilgi Sistemi (VIS) ve Schengen Bilgi Sistemi gibi araçlar daha çok gelen göçmenlerin resmi olarak kayıt edilmesi gibi daha temel görevleri yürütmek için kullanılmaktadır. Başta FRONTEX olmak üzere Geri Kabul Antlaşmaları ve EUROSUR 'da AB göç politikalarının daha

dışsallaştırıcı unsurunu oluşturduğu söylenebilmektedir. Bu araçlar içerisinde sıklıkla FRONTEX öne çıkmakta, bu araç ise temelde özellikle FRONTEX operasyonel kabiliyeti ile düzensiz göçe karşı sınır kontrollerini yürütmektedir. Bu bağlamda FRONTEX başta olmak üzere bu araçlardan bahsetmek Arap Baharı sonrası AB’de göçün güvenlikleştirilmesini anlamak için önemli olacaktır.

2.3.1. FRONTEX

16 Ekim 2004 tarihinde Avrupa Birliği organlarından Konsey’in kararı ile Varşova merkezli olarak kurulan Avrupa Birliği Üye Ülkelerinin Dış Sınırlarının Yönetimi için Operasyonel İşbirliği Ajansı (European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States - FRONTEX), günümüzde AB’nin düzensiz göçün önlenmesine yönelik en aktif şekilde kullandığı araçlarından biridir (Leonard, 2010, s.232). Leonard ve Kaunert (2022, s.1421-1422) FRONTEX’in kurulması sonrası ilk meydan okumalardan birisinin 2005-2006 yılları arasında İspanya’nın Kanarya adalarına yönelik başlayan düzensiz göçler olduğu ve Hera I ve Hera II operasyonları ile o dönemden itibaren sıklıkla ‘göç krizi’ ifadesi ile göçün güvenlikleştirilmesi üzerinde durmaktadır. Temel görevi AB’nin dış sınırlarında kontrol ve gözetim görevi olmayan bu ajans temelde dış sınırlarının kontrolü konusunda sorumlu olan devletlerin arasında koordinasyon görevini yürütmektedir (Garner, 2007, s.71).

Bununla birlikte özellikle Arap Baharı sonrası düzenlemiş olduğu operasyonlar ile bu ajansın daha aktif bir şekilde düzensiz göçle mücadele ettiği söylenebilmektedir. Özellikle kendisine bağlı Acil Sınır Müdahale Ekipleri (Rapid Border Intervention Teams - RABIT) ile deniz yolu ile göç etmek isteyen sığınmacıların önlenmesine odaklanmıştır (Leonard, 2010, s.245). Bu temelde gelen göçmenlere gereksiz şiddet uygulaması ve sığınmacıların hayatlarını tehlikeyi atması sebebiyle pek çok eleştiriye konu olmaktadır (Bostancı, 2017, s.62; Leonard, 2010, s.232).

FRONTEX kuruluşunda 6 temel görevi olduğunun üzerinde durulmuştur. Bunlar; (i) Dış sınırların kontrorlünde devletlerin arasında koordinasyonu sağlamak,

(ii) üye ülkelerin ulusal sınır görevlilerinin ortak eğitim standartları dâhilinde yardım etmek, (iii) dış sınırların kontrollü ve gözetilmesi ile ilgili çeşitli araştırmalarda bulunmak, (iv) risk analizlerini yapmak, (v) dış sınırların korunmasına yönelik ihtiyaç duyan AB üyesi ülkelere yardım etmek (vi) ve son olarak ortak geri dönüş operasyonlarının icra edilmesinde üye devletlere yardım etmektir (European Council, 2004, s.4). Bu görevler ile birlikte FRONTEX, AB dışında ki üçüncü ülkelerin ilgili kurumları veya uluslararası kurumlar ile de görüşmeler yapabilmektedir (Tan, 2019, s.58).

FRONTEX kuruluşunda her ne kadar bir koordinasyon ajansı olarak planlanmış olsa da, özellikle düzensiz göçün artması sonrası 2015 yılında ki düzenlemeler sonrası operasyonel bir yapı haline dönüştüğü görülebilmektedir. Buna bir örnek olarak özellikle Arap Baharı sonrası ortaya çıkan sınır koruma operasyonları gösterilebilmektedir. Bu operasyonel yapısının güçlendirilmesine yönelikte çalışmalar ortaya çıkmıştır. Bu temelde 2015 yılında ki Brüksel’de yapılan AB liderleri zirvesinde FRONTEX ‘in operasyonel etkisinin artması gerektiğini belirtirken, ajansa yeni yetkiler verilmesi konusunda da anlaşılmıştır (European Council, 2015a, s.1). Ajansın ismi de dönemin güvenlik temelli bakış açısını yansıtır şekilde *Avrupa Sınır ve Sahil Koruma Ajansı* olarak değiştirilmiştir.

2016 yılında ki *Avrupa Sınır ve Kıyı Güvenliği Tüzüğü* sonrası operasyonel bir yapı haline dönüştüğü görülebilmektedir (Bilgin, 2017, s.60). Bunun yanında ajansın bulunduğu AB ülkesinin ulusal sınır korumaları ile de çatışmayacak şekilde ortak çalışması konusunda anlaşılmıştır. Bu gelişme ile birlikte FRONTEX ‘in AB’nin sınır polisine dönüşmeye başlamıştır. Bu operasyonel yapısı ile özellikle 2015 sonrasında FRONTEX ‘in İtalya, Yunanistan ve İspanya gibi Akdeniz’e bağlantısı olan AB üyesi ülkelerinde aktif operasyonlar düzenlediği görülmektedir. Almanya ve Avusturya gibi üye devletlerde de eğitim ve analiz birimleri görev yapmaktadır (Tan, 2019, s.60).

Göçün güvenlikleştirilmesi hususunda sıklıkla referans verilen FRONTEX, başlıca genellikle üçüncü bir ülkenin askeri saldırısı ve korsanlık faaliyeti gibi konularla mücadele etmek için kurulmuş olmasına karşın göçmenleri bir operasyon sebebi olarak görmeye başlaması ve koordine ettiği operasyonlarda üye ülkelerin

geleneksel yarı askeri yapıları ile kurduğu ilişki sebebiyle göçün güvenlikleştirilme sürecinde etkili olduğu ileri sürülmüş, bu durum güvenlikleştirme sürecinin bir çıktısı olarak yer alan olağanüstü tedbirler'e bir örnek olarak yorumlanmıştır (Turgay, 2021, s.15). Arap Baharı sonrası düzensiz göçmenlere yönelik icra edilen başta Poseidon olmak üzere operasyonlarda göçmenlerin denize geri itilmesi konusu sebebi ile de pek çok eleştiri almıştır. Bu eleştirilerden devam eden bölümlerde bahsedilecektir.

2.3.2. Vize Bilgi Sistemi

FRONTEX gibi 2004 yılında Konsey'in kararı ile ortaya çıkan Vize Bilgi Sistemi (Visa Information System - VIS), temelde AB'nin ortak vize politikasına geçmesi ile birlikte gelen taleplerin ortak şekilde değerlendirilmesini amaçlamaktadır (Broeders, 2007, s.77-78; Tan, 2019, s.54). Bununla birlikte özellikle Schengen bölgesine yönelik düzensiz göçün etkilerini en aza indirebilmek için gelen göçmenlerin parmak izlerini de içeren bu sistem sıklıkla üye ülkelerin kolluk kuvvetleri ve EUROPOL gibi kolluk kuvvetleri yapıları ile bilgi paylaşmaktadır (Balzacq, 2008a, s.89; Tan, 2019, s.54-55).

Düzensiz göçün engellenmesine yönelik bir düşüncenin sonucu olarak oluşturulan bu sistem, temelde gelen göçmenlerin bilgilerini elektronik bir sistem içinde toplamaktadır (Council of The European Union, 2004, s.6; Broeders, 2007, s.85). Schengen vizesi veren konsolosluklar ve Schengen üyesi ülkelere üçüncü ülkelere olan sınır girişlerinde bu veriler toplanmaktadır (Broeders, 2007, s.85-87). Bu sistem Ulusal Vize Bilgi Sistemi (N-VIS) ve Merkezi Vize Bilgi Sistemi (C-VIS) olarak iki farklı sistemin birleşmesi ile oluşturulmaktadır. (Balzacq ve Carrera, 2005, s.38). Genel yapısı itibari ile gelen göçmenlerin kimlik tespiti üzerine çalışan sistem, özellikle kuruluş felsefesinde yer alan düzensiz göçmenlerin engellenmesi niyeti ile önemli olmaktadır.

2.3.3. Schengen Bilgi Sistemi

Genel yapısı ve amaçları itibari ile VIS'a benzer şekilde oluşturulan diğer önemli bir sistem ise Schengen Bilgi Sistemi (Schengen Information System - SIS)

olarak karşımıza çıkmaktadır. 1985 yılında ki Schengen Antlaşması ile ortaya çıkan SIS'ı VIS'tan ayıran en temel özellik ise yalnızca dışarıdan gelen kişilerin yanı sıra AB vatandaşlarının da bilgilerini içermesi olarak belirtilmektedir (Broeders, 2007, s.79-82; Dalak, 2018, s.42). Bununla birlikte bu sistem sıklıkla üye devletlerin, zaman zaman üçüncü ülkelerin ve uluslararası kurumların verileri sağladığı bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu sistemin oluşmasındaki en temel amaç ise AB sınırları içerisinde gerçekleştirilen suçların sonundaki ihbarların yapılması olarak karşımıza çıkmaktadır. Sıklıkla kayıp ve çalıntı konularında kullanılan bu sistem, AB üyesi ülkeler arasında bu ihbarları paylaşarak suçların önlenmesi konusunda önemli bir araç olarak değerlendirilmektedir (Gyeney ve Molnar, 2016, s.186-187). Bu bağlamda AB göç politikalarının hukuki temellerinin atıldığı sözleşmelerde sıklıkla vurgulanan güvenli, adaletli ve özgür Avrupa söylemlerinin sağlanmasına katkı sağlamaktadır. Avrupa'da ki en kapsamlı kamu güvenliği sistemi olarak değerlendirilen bu sistem, 2003 yılında güncellenerek SIS II ismi ile kullanılmaya devam etmekte olup, VIS içinde bir rol olmuştur (Broeders, 2007, s.82; Tepealtı, 2020, s.130). Bu temelde özellikle gelen göçmenlerin suç ile ilişkilerinin tespit edilmesinde de bu sistem önemli olmaktadır.

2.3.4. EURODAC

AB'nin göçü kontrol etme araçlarından bir diğeri ise Avrupa Sığınmacı Parmak İzi Veri Tabanı (European Asylum Dactyloscopy Database - EURODAC) olmaktadır. 11 Aralık 2000 tarihinde AB'nin organlarından Konsey'in almış olduğu karar neticesinde kurulan ve 2003 yılında kullanıma başlanılan EURODAC, temelde AB'ye sığınma başvurusu yapan insanların parmak izlerinin kaydedilmesi amacıyla kurulmuştur (Tan, 2019, s.62). Bu sistemin çalışma şekli ise Otomatik Parmak izi Tanımlama Sistemi (AFIS) ile giriş ülkesinde elde edilen verilerin diğer üye ülkeler ile paylaşılması şeklinde olmaktadır (Balzacq ve Carrera, 2005, s.46). Bu amaç temelinde sığınma başvurusu yapan kişilerin farklı ülkelere tekrar başvuru yapmasının önlenmesi hedeflerken, Dublin Sözleşmesinde hedeflenen bu amacın da

etkili şekilde kullanılmasını sağlamaktadır (Tepealtı, 2020, s.131). Bununla birlikte özellikle BMMYK ve diğer uluslararası örgütler ile elde etmiş olduğu verileri paylaşmaktadır (Tan, 2019, s.61).

Bu sistem temelde sığınma başvuru yapan 14 yaş ve üzeri kişilerin parmak izlerinin kaydedilmesini sağlamakla birlikte bu kişilerin sığınma talebinin kabul edilmesi, AB sınırları içinden ayrılması ve sığınma talebinde bir gelişme olmamasına karşın 10 yıl içinde veri tabanından silinmesini sağlamaktadır (Broeders, 2007, s.83; Hakverir, 2019a, s .118). Bu aracın çalışma sistemi ve daha uygulanabilir yapısı ile SIS'in tamamlayıcı unsuru olarak AB'nin göç politika araçlarında önemli olmaktadır (Akgün, 2016, s.95). Bostancı (2017, s.62), bu sistemin uygulanabilir olması ve daha çok düzenli göçmenleri hedeflemesi sebebiyle EURODAC 'ı en başarılı AB göç politikası olarak değerlendirmektedir.

2.3.5. CEAS

1999 yılında ortaya çıkan Avrupa Ortak Sığınma Sistemi (Common European Asylum System - CEAS), temelde AB ülkelerine gelen sığınma başvurularının asgari ölçütlerinin tespit edilmesi, sığınmacılar konusunda ortak standartların belirlenmesi, sığınmacılara yönelik sorumlu devletin tespiti ve bu sığınmacıları mülteci statüsünün tanınmasında üye ülkeler arasında bir ortak nokta belirlenmesi noktasında ortaya çıkmıştır (EASO, 2016, s.15; Kaunert ve Leonard, 2012, s.8). Bu temelde sistemin 1990 yılında imzalanan ve 1997 yılında yürürlüğe giren Dublin Sözleşmesinin bir ürünü olmuştur.

Bunun yanında bu sistemin kuruluşunda iki farklı aşamadan oluştuğu söylenebilmektedir. İlk aşama daha çok AB üyesi ülkelerin uyması beklenen minimum standartların belirlenmesine yönelik 1999-2005 yılları arasını kapsarken, sonraki yıllarda ise ikinci aşama olarak bu standartlar temelinde üye ülkelerin kendi ulusal hukuklarında bu bakış açısıyla yasaların geliştirilmesini öngörmektedir (Bayraklı ve Keskin, 2015, s.11; Gyeney ve Molnar, 2016, s.239-240).

Bu sistem temelinde ortaya çıkan güvenli üçüncü ülke gibi kavramlar, AB'nin gelen sığınmacıların geri gönderilmesi sürecindeki işlemlerin hızlandırılmasına

yardımcı olması gibi konuların ürünü olarak değerlendirilebilmektedir. Bu noktada özellikle gelen sığınmacıların sığınma haklarının korunması, bu sorumluluğun paylaşılması ve son olarak sorumluluğun aktarılması temelinde bu sistemin ortaya çıktığı söylenebilmektedir (Kanat ve Aytaç, 2016, s.63). Bu noktada özellikle Arap Baharı sonrası sıklıkla başvuru alan bir yapı olarak karşımıza çıkan CEAS'ın başarılı olduğunu söylemek zor olacaktır (Hakverir, 2019b, s.2601).

Arap Baharı başladığı dönemden 2012 yılına kadar tamamlanması planlanan sistem, 2016 yılında Dublin IV taslağı içerisinde daha etkili ve şeffaf bir yapıya dönüştürülmek istenmiştir (Sokolska, 2019, s.4). Bunu destekler şekilde Hakverir (2019b, s.2603), bu sistemin etkili ve insancıl bir sistem olduğunu vurgulamaktadır. Buna karşın 1999 yılından günümüze ortaya çıkan yeni hukuki temeller çerçevesinde sürekli güncellenen bir sistem olarak karşımıza çıkan CEAS'ın özellikle devletlerin göç gibi güvenlik temelli yaklaşıtları bir konuda kendi ulusal yasalarını AB çerçevesinde uyumlandırmasının zor olmasından kaynaklı olarak tam olarak beklenen yapıya ulaşamayacağı ileri sürülebilmektedir.

2.3.6. EUROSUR

2010 yılında Arap Baharı'nın başlaması ile birlikte AB içerisinde düzensiz göçün engellenmesine yönelik yeni araçların eksiliği üzerine yapılan vurgu temelinde ortaya Avrupa Sınır Gözetim Sistemi (European External Border Surveillance System - EUROSUR) çıkmıştır (Rijpma ve Vermeulen, 2015, s.463). Bu yeni sistemin ortaya çıkmasında diğer göç politikası araçlarının başlayan, düzensiz göçler karşısında ki yetersizliklerinin etkili olduğu söylenebilmektedir (Dalak, 2018, s.64). Avrupa Birliği organlarından Konsey'in kararı ile 22 Ekim 2013 yılında bu kurulan sistemin temel amacı düzensiz göçün, AB sınır ötesi suçlarını ve AB'ye yetkisiz girişlerin gözetlemesini yapmaktadır (European Parliament ve Council of The European Union, 2013, s.11). Bu noktada özellikle FRONTEX'in sıklıkla eleştirildiği göç eden sığınmacıların hayatını riske atma konusunun karşılığında daha çok sınırları gözetleyerek gelen sığınmacıların hayatlarının kurtulacağı belirtilmiştir (European Parliament ve Council of The European Union, 2013, s.11; Moldovan,

2018, s.93). Bunun yanında bu niyetin aksine bu sistem ile gelen sığınmacıları daha kolay tespit edilerek FRONTEX 'in o sığınmacılara yönlendirildiği de ileri sürülmüştür (Bostancı, 2017, s.63; Rijpma ve Vermeulen, 2015, s.457).

Bu amaç ile birlikte AB'nin kara ve deniz sınırlarında gözetim yapan EUROSUR bunun yanında üye devletlerin hava sınırlarını da üye ülkelerin buna gönüllü olması ile yapmaktadır. Bu gözetim çok aşamalı bir sistem olarak oluşturulmuş iken ilk olarak AB'nin güney tarafında yer alan ve denize sınırı olan devletler ve doğuda ki sınırlarında görev yapması planlanmıştır (Rijpma ve Vermeulen, 2015, s.455). Diğer aşamada ise tüm AB üyesi devletlerin sınırlarında bu gözetime devam etmesi amaçlanmaktadır.

2.3.7. Geri Kabul Anlaşmaları

Arap Baharı sonrası özellikle göçün bir güvenlik sorunu olarak algılanması ve dışsallaştırılması için en etkili yöntemlerden biri olarak görülen aracın Geri Kabul Anlaşmaları (GKA) olduğu söylenebilmektedir. GKA'lar temelde daha önce düzensiz şekilde bir ülkeye göç etmiş veya girmiş olduğu ülkede yasal olarak kalma süresi bitmesine rağmen bu ülkeyi terk etmeyen kişi veya kişilerin kendi kaynak ülkelerine veya gelmiş oldukları transit ülkelere geri gönderilmesinin düzenlendiği anlaşmalar olarak tanımlanmaktadır (Council of Europe, 2010, s.7). Günümüz AB göç politikasının da önemli bir aracı olan GKA'lar III. Nesil olarak isimlendirilmekle birlikte bu dönemde GKA'lar ile birlikte vize serbestisi veya vize kolaylığı gibi teşvik edici unsurlar ile kullanılmaktadır (Misafir, 2021, s.56).

Avrupalı devletlerin göçe yönelik kullandıkları en eski araç olan GKA'nın köklerini 19. Yüzyıla kadar götürmek mümkündür (Duruel, 2017, s.7; Moldovan, 2018, s.84). O dönemde Prusya ve diğer Alman devletlerinde karşımıza çıkan geri kabul anlaşmaları günümüze kadar varlığına devam etmiştir (Misafir, 2021, s.61). Bununla birlikte AB'nin de bu anlaşmaları düzensiz göçlerin etkilerinin azaltılması ve önlenmesine yönelik kullanması ile birlikte 3 farklı döneme ayırmak mümkündür. Bunlar; I. Nesil olarak isimlendirilen Schengen öncesi dönem, II. Nesil Soğuk Savaşın bittiği dönemden 21. Yüzyılın başlangıcına kadar olan dönem ve son olarak

özellikle 11 Eylül sonrası göçe güvenlik temelli bakış temelinde III. Nesil GKA'lar olarak ayrılmaktadır (Tepealtı, 2020, s.132).

Soğuk Savaş sonrasında AB üyesi devletler ikili anlaşmalar ile GKA yapmışken, 1999 yılında yürürlüğe giren Amsterdam Antlaşmasından itibaren AB bu konuda karar verici bir yetki kazanmış ve AB üyesi ülkeleri adına bu anlaşmaları yapmaya başlamıştır (Panizzon, 2012, s.103). Bu temelde günümüz AB göç politikalarında GKA'nın araç olarak kullanılmasının 1999 yılından itibaren değerlendirilmesi daha doğru olacaktır. 11 Eylül sonrası daha çok güvenlik merkezli bir hale gelen AB göç politikasında 2002 Sevilla Zirvesi ile GKA'ların daha aktif kullanılması ve geliştirilmesi vurgusu temelinde önemli olmaktadır (Tepealtı, 2020, s.132). Öyle ki bu konuda iş birliği yapamayan üçüncü ülkelere karşı yaptırım uygulama konusunda gündeme de geleceğinin de üzerinde durulmuştur (European Council, 2003, s.530).

Lizbon Zirvesi ve Stockholm Programı ile birlikte anlaşmaların onaylanmasında oy birliğinden vazgeçilip nitelikli oy çoğunluğuna dönülmesi ile birlikte GKA'lar daha kolay kullanılabilir bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır (Council of Europe, 2010, s.9; Panizzon, 2012, s.103-104). Bununla birlikte AB'nin sıklıkla vurguladığı insan hakları gibi olguların aksine göçmenlerin pazarlık unsuru olarak kullanılması yönü ile de sıklıkla eleştirilmektedir (Tepealtı, 2020, s.135).

GKA'lar üçüncü ülkeler tarafından genellikle ekonomik etkileri göz önüne alınarak olumsuz şekilde değerlendirilmektedir. Bu bağlamda AB genellikle vize kolaylığı, vize serbestisi, kalkınma yardımı, teknik yardımlar ve karşılıksız hibe gibi destekler ile bu anlaşmaların yapılabilmesini kolaylaştırmak niyetinde olmuştur (Council of Europe, 2010; Ölmez-Kıyıcı ve Kaygısız, 2018, s.477). Günümüzde AB'nin GKA yaptığı 18 devlet bulunmaktadır. Bunlar; Hong Kong¹³, Sri Lanka, Makao¹⁴, Arnavutluk, Ukrayna, Rusya, Karadağ, Sırbistan, Kuzey Makedonya, Bosna-Hersek, Moldova, Pakistan, Ermenistan, Gürcistan, Azerbaycan, Türkiye, Cape Verde ve Beyaz Rusya'dır (European Commission, 2022). Bunların yanı sıra AB halen pek çok devlet ile bu anlaşma için görüşmelerine devam etmektedir.

¹³ Çin'in Özerk Bölgesi

¹⁴ Çin'in Özerk Bölgesi

GKA'lar ile birlikte gelen düzensiz göçmenlerin FRONTEX 'in aracılığı ile gönderilirken, üçüncü ülkelere iade edilen düzensiz göçmenlerin masraflarını da yine AB karşılamaktadır (Ölmez-Kıyıcı ve Kaygısız, 2018, s.478). Günümüzde pek çok düzensiz göçmenin geri gönderilmesini sağlayan bu anlaşmaların AB göç politikası araçları içerisinde en efektif olabilen bir araç olduğu belirtilmektedir (Misafir, 2021, s.64). Özellikle 2010'da başlayan Arap Baharı ile birlikte gelen düzensiz göçmenleri engelleyebilmek adına sıklıkla başvuru GKA'lar başta Türkiye, Fas, Tunus, Belarus gibi kayna ve transit ülkeler olmak üzere ile hızlı bir şekilde yapılmaya başlanmış, bu bağlamda özellikle Arap Baharı sonrasında göçün dışsallaştırılması ve güvenlikleştirilmesinde en önemli araçlardan biri olarak görülmüş ve özellikle vize serbestisi gibi pek çok ödül ile göç kaynağı ve transit ülkeler ile yapılmıştır. Bunun yanında özellikle Fas ve Tunus gibi Kuzey Afrika ülkelere çoğu zaman göçün kaynağı ve/veya transit ülkesi durumunda oldukları için AB'nin sınır muhafızlığını yapacakları düşüncesi ve GKA'ların içeriği gereği 3. Ülke vatandaşlarını ülkelerinde tutmak istememeleri gibi sebepler ile GKA'lara olumsuz yaklaşmaktadır (Baumann, 2020). Bu bağlamda ülkelerin bakış açısının anlaşılması için Arap Baharı ve sonrası dönemde AB göç politikalarının incelenmesi önemli olmaktadır.

2.4. Arap Baharı ve Suriye İç Savaşının AB Göç Politikasına Yansımaları

2010 yılının son aylarında Tunus ve akabinde Libya gibi Kuzey Afrika ülkelerinde başlayan ve Arap Baharı olarak isimlendirilen halk ayaklanmaları ile 2011 yılında bu ayaklanmaların bir parçası olarak görülebilecek Suriye İç Savaşı birlikte AB'nin göçe yönelik yaklaşımlarında temel bir kırılma yaşamıştır (Fakhoury, 2016, s.70; Yılmaz-Elmas, 2016, s.194).

Arap Baharı ortaya çıktığında bundan ilk etkilenen bölge şüphesiz Güney Avrupa ülkeleri olmuştur. Özellikle Akdeniz üzerinden düzensiz şekilde başlayan göçlere karşı ilk etapta kayda değer bir politika üretemeyen AB, özellikle bu dönemden itibaren yeni stratejiler üretmeye çalışmıştır (Fakhoury, 2016, s.73). Arap Baharı sırasında iç karışıklıkların olduğu ülkelerde demokrasi vurgusu yapan AB, ilerleyen dönemde artan göç ile birlikte demokrasi ve insan hakları gibi temel

hassasiyetlerini göz ardı ederek daha güvenlik merkezli bir bakış açısına döndüğü görülmüştür (Yılmaz, 2021, s.176).

AB bu yeni göç dalgasının kontrol edilme sürecinde bir hayli eksik kaldığı görülmüştür. Kontrol konusunda yetersiz kalan AB coğrafyasında 2011 yılında sığınmacı sayısının 277 bin 'in üzerinde olduğu tespit edilmiştir (Yılmaz-Elmas, 2016, s.196). Aynı yıl özellikle Kuzey Afrika ve Orta Doğu bölgesine göç eden kişi sayısı ise 1 milyonu aşmaktadır. Bu dönemden itibaren AB üyesi ülkelerin en öncelikli güvenlik kaygılardan biri olan düzensiz göç, bu dönemde nispeten az bir şekilde Avrupa'ya yönelik olduğu görülmektedir (Bostancı, 2017, s.59; Triandafyllidou ve Dimitriadi, 2014, s.149). Bu durum Avrupa'da belirli etkili figürler tarafından nasıl olması gerektiğinden daha çok önemli bir güvenlik tehdidi olarak yansıtıldığının da bir göstergesi olmaktadır.

Arap Baharı 'nın Kuzey Afrika'da etkisini arttırdığı dönemde karşımıza ilk olarak Avrupa Konseyi, Avrupa Parlamentosu ve AB alt kurumları tarafından yayımlanan *Güney Akdeniz ile Demokrasi ve Refah Paylaşımı için Ortaklık* isimli ortak bildiri çıkmaktadır. Bu bildiri'de temel olarak Kuzey Afrika ülkelerinin kalkınma, demokrasi gibi konularda yapılacak reformlarda Kuzey Afrika ülkelerine verilecek desteğin üzerinde durulmuştur (European Commission, 2011a, s.2). Bunun yanında özellikle bölgede yer alan ülkelerin her birinin kendine has dinamikleri olduğu vurgulanarak farklı şekilde değerlendirilmesi gerekliliğinin de üzerinde durulmuştur (European Commission, 2011a, s.2). Bununla birlikte bu bildirinin etkisiz kaldığı ileri sürülebilmektedir (Yılmaz, 2021, s.176).

Bu dönemde başlayan göç hareketlerinde göç politikalarının bir aracı olarak kullanılan FRONTEX de Hermes adını verdiği yeni bir operasyona başlatmıştır. 20 Şubat 2011 tarihinde başlatılan bu operasyon'a EUROPOL 'de destek vermiştir. Bunun yanı sıra bu döneme İtalya'nın Kuzey Afrika'ya en yakın kara parçası olan Lampedusa adasına geçmek isteyen sığınmacıların botlarının batırılması gibi olaylar ile çoğu sığınmacı hayatını kaybetmiştir (Triandafyllidou ve Dimitriadi, 2014, s.147; Düzgel ve Özdal, 2021, s.22). Özellikle düzensiz göçmenlerin AB sınırlarına girmesinde kullanılan sertlik gibi konularda da çok sıkı şekilde eleştirilmiştir

(Bayraklı ve Keskin, 2015, s.13; Yılmaz-Elmas, 2016, s.210). Bu eleştirilerin merkezinde ise gelen düzensiz göçmenlerin güvenli şekilde AB'ye ulaşamaması ve sığınma başvurularının yapılmasının engellenmesi gibi konular yer almaktadır (Yılmaz-Elmas, 2016, s.210).

Arap Baharı ve Suriye İç Savaşının yarattığı göç dalgasının ilk örnekleri İtalya adalarında ortaya çıkmıştır. Bu doğrultuda artan düzensiz sığınmacı ile birlikte AB'nin bu duruma yönelik bir çalışma yapması gündeme gelmiştir. Güney ülkelerinde artan bu yükün azaltılmasına yönelik her üye 'nin belirli bir kota oluşturması gibi konular gündeme gelmişse de çoğu ülke bu duruma sıcak bakmamıştır (Yılmaz, 2021, s.177).

Bu çözümsüzlük temelinde 18 Kasım 2011 tarihinde resmi olarak başlatılan Göçe ve Hareketliliğe İlişkin Küresel Yaklaşım (Global Approach to Migration and Mobility - GAMM) olarak karşımıza çıkmıştır. GAMM, temelinde düzensiz göçle mücadele etme konusunda yeni bakış açıları sunarken, bunun yanında sığınma ve göçün kalkınma üzerine etkileri gibi konuları da içinde barındıran, göçün tüm alanlarında iş birliğini vurgulayan bir yaklaşım olarak değerlendirilebilmektedir (Fakhoury, 2016, s.73; Gabrielli, 2014, s.317). Bu yeni yaklaşım 2005 yılında ortaya çıkmış olan GAM 'ın revize edilmiş halidir (Yılmaz-Elmas, 2017, s.404).

GAMM ile göçe yönelik 4 farklı temel bakış açısı ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilki düzensiz göçlerin düzenlenmesi ve kolaylaştırılmak, ikinci olarak düzensiz göçle mücadele etmek ve düzensiz göçün sonuçlarından insan kaçakçılığı gibi konuları engellemek, üçüncü olarak göçün ve hareketliğin kalkınma ile etkilerinin artırılması ve son olarak uluslararası anlamda korumayı ve sığınma politikalarını güçlendirmek olarak karşımıza çıkmaktadır (European Commission, 2011b, s.7). Buradan da anlaşılabacağı üzere bu yeni yaklaşım ile özellikle gelen sığınmacıların korunması gibi konular ön planda olmakla birlikte özellikle göçün insani boyutuna vurgu yapılmaktadır. Bu yeni yaklaşımın beklendiği gibi bir etki yaptığını söylemek zor olacaktır.

Bu noktada ortaya çıkan bu yeni yaklaşımın göçe yönelik ekonomik ve siyasi iş birliklerinin yanı sıra özellikle insan hakları, kalkınma ve gelen düzensiz göçmelerin

geçtikleri kaynak ülkesi ve transit ülkeler ile olan iş birliğini de vurgu yaptığı görülmektedir (Fakhoury, 2016, s.73-74; Yılmaz-Elmas, 2017, s.405). Göçün sebepleri konusuna da eğilen bu yeni yaklaşım ile özellikle göçlerin yaşandığı ülkelerde ki kalkınma ve ekonomik sorunların üzerinde durulduğu da görülmektedir. Bu yeni yaklaşım içerdiği varsayımlar ve hedefler temelinde AB'nin özellikle düzensiz göçler konusunda belirli bir politikasının olmadığını da tekrar karşımıza çıkarmıştır. Bu yeni yaklaşımın da AB göç politikalarında etkili bir yenilik getirmediği söylenebilmektedir. Yılmaz Elmas, (2017, s.405) bunun sebebi olarak üye ülkelerin sınır güvenliği konusu gibi konularda daha çok ulusal çıkarlarını gözetmesi, göç konusunda partner olunan kaynak veya transit ülkelerinde kendi çıkarlarını gözetmesi ve daha önceki göçe yönelik çalışmaların birbirini engelleyen yapısı olarak değerlendirmektedir. Bu bakış açısıyla temelde AB göç politikalarının yaşanan kötü tecrübeler sonrası refleksle kararlar verdiği ve tutarlı bir şekilde oluşturulmadığı söylenebilmektedir. Bunun yanında bu yeni yaklaşım ile birlikte özellikle AB dışı üçüncü ülkeler ile göç konusundaki iş birliğinin de temelde bu yaklaşım ile yürütülmesi Avrupa Komisyonu'nun önerisi sonucu Avrupa Konseyi tarafından kabul edilmiştir (Carrera vd., 2013, s.2; Yılmaz-Elmas, 2017, s. 406).

Arap Baharı'nın daha doğuya doğru genişlemesiyle birlikte 2011 yılında başlayan Suriye İç Savaşı, Avrupa özelinde başta kalabalık bir sığınmacı dönmemişken özellikle 2013 yılından itibaren bölgede yaşanan şiddetin yoğunluğunun artması, ortaya çıkan milyonlarca Suriyeli sığınmacının daha güvenli olarak gördükleri AB üyesi ülkelere göç etme isteği ile hızlanmıştır. Bunun yanında GAMM'ın en önemli sonuçlarından biri 16 Aralık 2013 yılında Türkiye ile yapılan GKA ve bunun bir karşılığı olarak Vize Serbestisi konusunda görülebilmektedir.

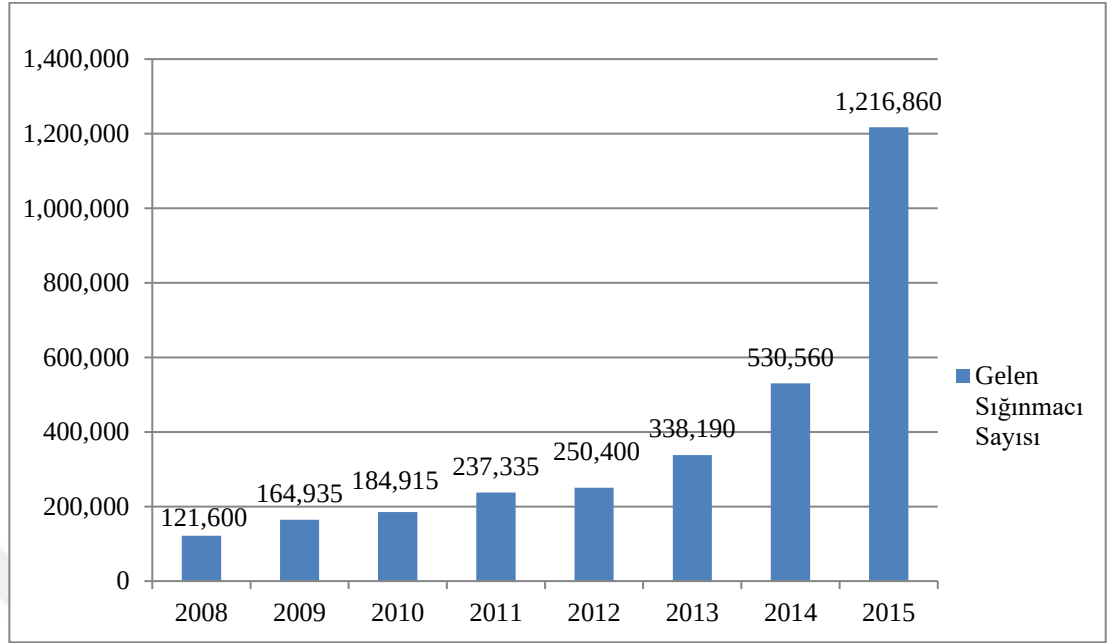
GAMM'da üzerinde durulan transit ülkeler ile iş birliği konusu altında değerlendirilebilecek bu gelişme ile AB, düzensiz göçün dışsallaştırılması yönünde bir adım atmış olduğu görülebilmektedir (Kanat ve Aytaç, 2018, s.62). Bu anlaşmanın diğer önemli bir yönü ise, Türkiye'nin Cenevre Sözleşmelerinde çekince koymuş olmasına karşın Türkiye ile yapılan bu anlaşmanın AB'nin göçü ne denli bir güvenlik sorunu olarak gördüğü konusudur (Misafir, 2021, s.69-70). Bunun sebebi Türkiye'nin Avrupa dışında gelenleri sığınmacı olarak tanımamasına karşın AB'nin

göçü uzak tutmak adına yine de Türkiye ile GKA yapmasıdır. (Duruel ,2017, s.7). Bu durum önceki kısımlarda üzerinde durulan *önleme ve geri gönderme* yaklaşımının örnekleri arasında gösterilebilmektedir.

Bu dönemde daha önce Dublin Sözleşmesinde bahsedildiği gibi Dublin Sözleşmesinin 3. Fazı olarak Dublin III de devreye girmiştir. Bu yeni faz ile birlikte temelde çok farklı politikalar üretilmek yerine Dublin Antlaşmasında vurgulanan sığınma başvurusunun tek sefer ve ilk varış ülkesinde yapılması gibi konuların üzerinde durulmuştur. Bu temelde EURODAC gibi araçlarında güncellenmesi sağlanmıştır. Ayrıca bu dönemde özellikle FRONTEX 'in düzensiz göçü önlemesi konusunda bir destek ve koordinasyon ajansı formundan daha çok askeri teçhizatlar ile donatılmış bir sınır güvenlik askeri yapısına dönüştüğü iddaa edilebilmektedir (Carrera vd., 2013, s.2). Buna örnek olarak 2014 yılında ortaya çıkan ve daha çok askeri temalar içeren Triton Operasyonu örnek gösterilebilmektedir (Lavenex, 2018, s.1197).

2015 ve 2016 yılları ise İkinci Dünya Savaşından o güne kadar Avrupa'ya yönelik en fazla sayıda düzensiz göçün yaşandığı yıl olarak karşımıza çıkmaktadır (Lavenex, 2018, s.1196). Bu dönemde AB'nin bu süreci yönetme konusunda başarısız olduğu söylenebilmektedir. Bu durum Avrupa'da aşırı sağ partilerin yükselişinde de önemli bir propaganda malzemesi olarak kullanılmıştır (Düvell, 2017, s.43-44). Bu doğrultuda devam eden yıllarda AB içerisinde ki aşırı sağ partilerin yükselişi daha anlaşılır olmaktadır. Bu dönemde Avrupa yönelik göç etmek isteyen 1 milyonun üzerinde ki sığınmacı AB için adeta bir yönetim krizi oluşturmuştur. AB'ye yönelik göç sayılarının yıllar içinde ki değişimi aşağıda yer alan Şekil-2.1'de gösterilmektedir.

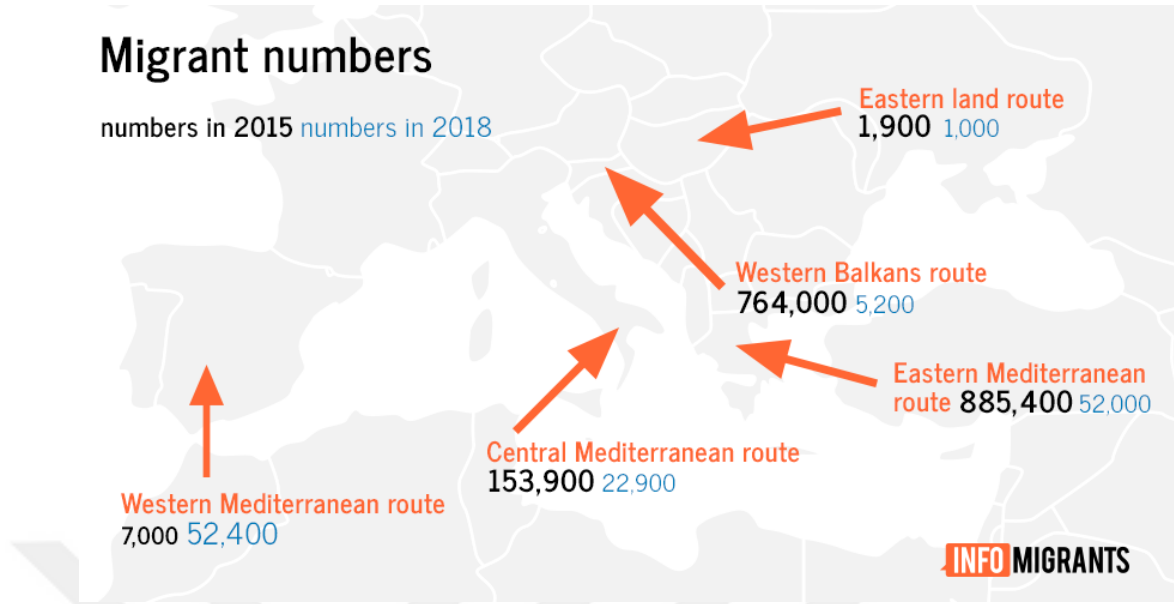
Şekil-2.1. 2008-2015 arası AB'de Sığınmacı Sayısı

Kaynak: Eurostat, 2022.

Gelen sığınmacıların genel güzergâhları incelendiği takdirde ise özellikle doğu sınırında yoğunlaştığı görülmektedir. Öyle ki bu dönemde artan düzensiz göçmen ile birlikte Kuzey Afrika'dan İtalya'ya ulaşmak isteyen bir sığınmacı gemisi şüpheli şekilde batmış ve 600 sığınmacı bu durum sonunda hayatını kaybetmiştir. Benzer şekilde Doğu Akdeniz'den Yunanistan'a ve diğer kıyısı olan ülkelere ulaşmak isteyen pek çok sığınmacı botu batmış ve önemli sayıda sığınmacı kişi hayatını kaybetmiştir (Yılmaz, 2021, s.176). Aşağıda yer alan Harita-2.1'de ise bu dönemde en sık kullanılan göç güzergâhları gösterilmiştir.

Harita-2.1. AB'ye yönelik Göç Rotaları

Kaynak: McGregor, 2019.

Bu dönemde oraya çıkan yoğun düzensiz göçmenlere karşı AB acil bir zirve toplamıştır. 23 Nisan 2015 tarihinde toplanan bu zirve sonucunda bir Acil Eylem Planının ortaya çıkmıştır. 20 Nisanda Komisyon'un ortaya çıkardığı bu Acil Eylem Planında 10 nokta önemli olmuştur. Bu noktalardan en dikkat çekenler: Akdeniz'de FRONTEX 'in yürütmekte olduğu Triton ve Poseidon operasyonlarının güçlendirilmesi ve özellikle FRONTEX 'in operasyonel yönünün güçlenmesi gerektiği, sığınmacıları kaçak yollarla AB'ye taşıyan botlara el konulması, özellikle düzensiz göçe yönelik oluşturulmuş kurumların belirli aralıklarla ortak şekilde toplantı yapması ve üye olan devletlerde bulunan göçmenlerin parmak izlerinin toplanmasıdır (European Commission, 2015a). Bununla birlikte 23 Nisan 2015 tarihinde yapılan zirve akabinde Türkiye gibi transit ülkelerle iş birliğinin güçlendirilmesine de vurgu yapılmıştır (European Council, 2015b). Bu bağlamda başta FRONTEX ve EUROSUR olmak üzere göç araçlarının daha efektif şekilde kullanılma niyeti görülmektedir.

Bu dönemde üye ülkelerin belirli kota oluşturması ve sığınmacılara kapı açması yeniden gündeme gelmekle birlikte özellikle *Vişegrad Dörtlüsü* (Macaristan, Polonya, Çekya, Slovakya) ve Romanya'nın bu konuda ki olumsuz tavrı dikkat

çekmiştir (Anadolu Ajansı, 2017). Buna karşın nitelikli oy çoğunluğu ile kota uygulaması onaylanmış olsa da, devam eden yıllarda bahsi geçen ülkeler bu kotaya itirazlarını sürdürmüş ve özellikle artan aşırı sağın etkileri ile pek çok ülke bu uygulamaya etkin bir katılım göstermemiştir (Anadolu Ajansı, 2017). Özellikle Orta ve Doğu Avrupa devletleri tarafından karşı çıkılan bu kota uygulamasına yapılan itirazların genellikle Batı Avrupa Devletleri tarafından dayatıldığı düşünülmesi ve sosyo-ekonomik sebeplerden kaynaklandığını söylemek yanlış olmayacaktır. Öyle ki Batı Avrupa devletlerine nazaran ekonomik olarak daha az gelişmiş olan bu ülkeler, kota sayılarında fazlaca sığınmacı alacak olmalarını özellikle ekonomik olarak işsizliği ve sosyo-demografik, kültürel yıpranmaları arttıracak endişesi gibi sebepler temelinde bu kota uygulamasına olumlu yaklaşmadıkları görülmektedir (Yeşiltaş ve Erdem, 2021).

Bu bağlamda başta *Vişegrad Dörtlüsü* olarak bilinen devletler olmak üzere gelen sığınmacıları genellikle bir güvenlik sorunu olarak tanımlayarak bu süreçte göçün güvenlikleştirilmesi sürecinin önemli aktörleri arasında yer almışlardır. Bunun yanında kota uygulamasına karşı çıkan ülkelerin pek çoğunda aşırı sağcı siyasi yapıların daha etkin olması da bu süreç özelinde de dikkat çekmektedir.

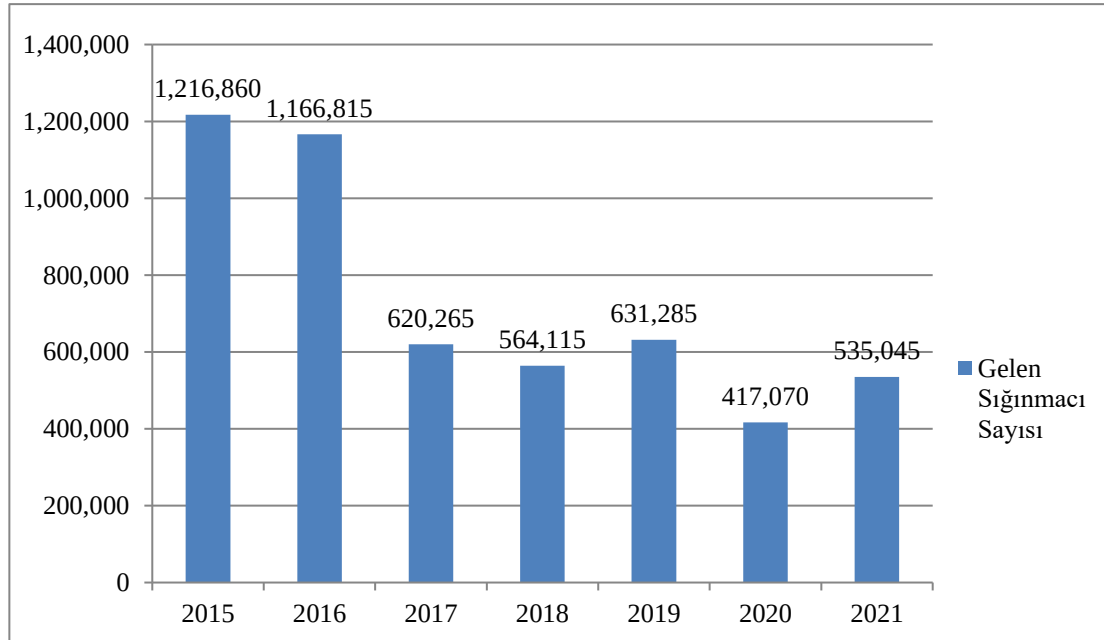
Diğer önemli bir gelişme ise, 13 Mayıs 2015 tarihinde Komisyonu'nun paylaştığı *Avrupa Göç Gündeminde* orta ve uzun vadede 4 alan üzerinde durulması olmuştur. Bu 4 alan ise, (i) Düzensiz göçlerin çeşitli araçlar ve kaynak ve transit ülkelere destekler ile azaltılması, (ii) sınırların yönetiminde kullanılan araçlar ile daha efektif olunması, (iii) güçlü bir ortak sığınma sistemi' nin oluşturulması ve (iv) yasal göç için yeni politikaların oluşturulmasıdır (Gyeney ve Molnar, 2016, s.189-190; Sunawar ve Muhammad, 2020, s.88). Avrupa Göç Gündemi ile birlikte GAM ve GAMM'ın ortaya koyduğu düzensiz göçe yönelik *önleme ve geri gönderme* merkezli politikaların desteklendiği görülmektedir.

Bu dönemde özellikle Türkiye'nin yer aldığı doğu sınırında artan sığınmacı ile birlikte AB, Türkiye ile yeni anlaşmalar yaparak Irak ve Suriye'den gelen bu sığınmacıların Türkiye'de kalmasının vurguladığı ileri sürülebilmektedir. Bu noktada karşımıza ilk olarak 15 Ekimde düzenlenen Ortak Eylem Planı ve akabinde 29 Kasım

2015 tarihinde başkanlar zirvesi ile Türkiye'nin Suriyeli sığınmacıların AB'ye yönelik düzensiz göçündeki iş birliği temelinde yapılacak 3 Milyar Euro ekonomik yardım karşımıza çıkmaktadır (European Council, 2015c).

Bunun yanında 16 Mart 2016 tarihinde yine Türkiye ile yapılan anlaşma önemli olmaktadır. *16 Mart Mutabakatı* olarak da isimlendirilen bu anlaşmaya göre AB düzensiz şekilde sınırlarına geçen sığınmacının Türkiye'ye iadesine yaparken, aynı sayıda bir kişiyi yasal işlemleri yapılmış şekilde AB ülkelerinden birine yerleştirilmesine karar verilmiştir (European Council, 2016). *Birebir formülü* olarak da isimlendirilen bu sistem, anlaşmanın imzalandığı tarihten sonra sınırları illegal şekilde geçen sığınmacıları kapsayacak şekilde planlanmıştır (Baldwin-Edwards vd. 2019, s.2146). Türkiye'ye sığınmacılar özelinde kullanılmak üzere çeşitli mali yardımlarda yapmayı kabul eden AB, bu anlaşma ile birlikte doğu rotasından gelen yoğun göçmen sayısını azaltmayı başardığı görülebilmektedir (Düvell, 2017, s.39). Aşağıda yer alan Şekil-2.2'te bu sayısal azalma kolayca tespit edilebilmektedir.

Şekil-2.2. 2015-2021 arası AB'de Sığınmacı Sayısı

Kaynak: Eurostat, 2022

Bu dönemde ortaya çıkan diğer önemli bir durum ise bu dönemde FRONTEX ve NATO'nun düzensiz göçlere karşı iş birliği yapması olmuştur (Leonard ve Kaunert, 2022, s.1425). Bununla birlikte yine bu dönemde FRONTEX'in yapısında Avrupa'ya varan göçmenlerin ilk temaslarını sağlamları amacıyla sıcak (temas) noktaları (Hotspots) kurulmuş ve bu noktalarda gelen sığınmacılara yardımcı olması amacıyla da Avrupa Sığınmacı Yardım Ofisi (European Asylum Support Office - EASO) oluşturulmuştur (Baldwin-Edwards vd., 2019, s.2145). Bu durumun özellikle gelen göçmenlerin koordinasyonun ve kayıt altına alınmasına yönelik bir girişim olduğu söylenebilmektedir.

Bu süreçte ortak şekilde hareket edilen Türkiye'de yaşanan 15 Temmuz 2016 darbe girişimi sonrası süreçte Türk Hükümeti tarafından alınan kararlar temelinde Türkiye ile ilişkilerinde gerilim yaşayan AB, bu dönemde alternatif bir göç politikası üzerine değerlendirme yapmak adına 2016'nın Kasım ayında Bratislava zirvesinde toplanmıştır. Bu zirve sonunda düzensiz göçe yönelik alternatif çalışmalar ortaya çıkarılamamışken, özellikle Avrupa'da yükselen aşırı sağ partilerin AB'ye yönelik eleştirileri de şiddetlenmeye başlamıştır.

Buna örnek olarak Macaristan, AB'nin desteklememesine karşın 2017 yılında sınırlarına çekmiş olduğu 155 km uzunluğundaki tel örgü örnek gösterilebilmektedir. Bu durum AB göç politikalarının kırılğanlığını gözler önüne getirmiş iken, radikal sağ partilerin göçün güvenlikleştirilmesi temelinde ne denli bir destek bulduklarının da önemli bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu bağlamda aşırı sağ görüşlerin sıklıkla kullandığı *Kale Avrupası* fikrinin daha çok üye devletlerin kendi topraklarını içerecek şekilde güçlendiği söylenebilmektedir

Bu dönem ile birlikte AB'ye yönelik düzensiz göçmen sayısı daha da azalmış olmakla birlikte doğu rotasında Türkiye ile yapılan anlaşmanın etkileri ile sığınmacıların alternatif bir güzergâh olarak Kuzey Afrika'yı seçmiş olduğu görülebilmektedir (Baldwin-Edwards vd., 2019, s.2146; Otto ve Steinhardt, 2017, s.21). Bu temelde FRONTEX 'in 2018 yılında Triton Operasyonu daha da güçlendirilerek Themis Operasyonu ile değiştirilirken, yine bu dönemde İspanya'ya yönelik Fas ve Tunus'tan artan göçlere karşı Minerva isimli yeni bir operasyona

başlamıştır (Turgay, 2021, s.17). Bu yeni operasyonlar birlikte başta İspanya, İtalya ve Yunanistan'a ulaşmaya çalışan pek çok sığınmacının kullandıkları araçların imha edilmesi gibi hadiseler ile pek çok sığınmacının bu dönemde de Akdeniz'de boğularak hayatını kaybettiği görülmektedir. Bunun bir uzantısı olarak Şubat 2020 tarihinde Türkiye'den kara ve deniz yolu ile Yunanistan'a geçmeye çalışan binlerce sığınmacının da görmüş olduğu muamele sonrası FRONTEX ve Yunanistan gibi bazı AB üyesi ülkelerin özellikle insan hakları gibi konular temelinde eleştirildiği ve dava edildiği görülmüştür (Misafir, 2021, s.73-74).

2020 yılına gelindiğinde ise *Yeni AB Göç ve İltica Paktı* 'da ortaya çıkmıştır. Bu pakt ile birlikte ortaya çıkabilecek yeni düzensiz göç ataklarına karşın üye devletlerin sınır güvenliklerinin ve FRONTEX gibi düzensiz göçü önleme araçlarının iş birliğine ve güçlendirilmesine önemli bir vurgu yapılmıştır (European Commission, 2020b, s.13-14). Yılmaz (2021, s.178), bu yeni anlaşma ile birlikte AB'nin göç yaklaşımını, bu dönemdeki rasyonel dinamiklerin etkisi ile oluştuğunun bir göstergesi olarak değerlendirmektedir. Pakt, GAM, GAMM ve Avrupa Göç Gündemi ile birlikte düzensiz göçe yönelik *önleme ve geri gönderme* odaklı yaklaşımın bir devamı olduğu savunulabilmektedir.

Bu yeni pakt çalışması ile birlikte Avrupa Birliği'nin göç politikalarında Kale Avrupası yaklaşımının daha da güçlendirilmeye çalışıldığı söylenebilmektedir (ETUC, 2020). Bunun yanında paktın oluşması konusunda özellikle Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin ve sığınmacıların ilk vardıkları güney ülkelerine gelen sığınmacılara karşı daha olumsuz tavrı neticesinde tıpkı kota uygulamasında olduğu gibi sosyo-ekonomik ve geri gönderilme konusu gibi sebepler temelinde halen etkin şekilde oluşturulamamıştır. Bu ülkelerin yanı sıra STKlardan da bu pakt özelinde başta insan hakları temelli çeşitli eleştiriler gelmiştir (Aktan, 2022).

2019 yılında başlayıp 2020 yılında tüm dünyayı etkisi altına alan COVID-19 ile birlikte düzensiz göç konusunun AB'nin gündeminde daha gerilediği görülebilmektedir. Bu dönemde de özellikle Kuzey Afrika'dan İtalya ve İspanya'ya yönelik düzensiz göçmenlerin girişimleri görülmekle birlikte bu sığınmacıların çok az bir kısmının AB sınırlarına ulaşabildiği görülmektedir. Bunun bir göstergesi

olarak Ekim 2020’de Türk Sahil Koruma görevlilerinin yayınladığı görüntüler sonrası özellikle medya ve uluslararası insan hakları kuruluşları tarafından başta Yunanistan olmak üzere bazı AB ülkelerinin göçmenleri tekrar Akdeniz’e itmeleri temelinde ‘geri itme skandalı’ ortaya çıkmış, FRONTEX’in ise bu insan hakları dışı davranışları görmezden geldiği, üstünü örttüğü ve hatta katıldığı iddiası ortaya çıkmıştır (Christides vd.,2020; Waters vd., 2020). Bununla birlikte 2022 yılında bu iddiaların doğruluğu kanıtlanırken, dönemin FRONTEX yöneticilerinin bu eylemlerin üstünü örtme girişimi olduğu belirtilirken bu durum FRONTEX’e yönelik eleştirileri arttırmıştır (Christides ve Lüdke, 2022). Bu durumun AB’nin FRONTEX gibi kurumlarının başarısı mı yoksa sığınmacıların insan hakları göz ardı edilerek Akdeniz’de ölüme terk edilmesi sayesinde mi olduğu önemli bir konu olarak değerlendirilmelidir.

Arap Baharı sonrası AB göç politikalarında görülen diğer önemli bir tutum ise gelen göçmenlerin kimliği üzerinden değerlendirmelerin yapılmış olmasıdır. Bunu destekler nitelikte AB özelinde 2004 Madrid ve 2005 Londra terör saldırıları’nın sıklıkla Müslüman göçmenler ile ilişkilendirilmesi sonucunda başlayan Müslüman göçmen tedirginliğinden bahsetmek mümkündür (Akdoğan ve Atalay, 2017, s.2438; Kaya, 2016, s.9). Bunun yanında 7 Ocak 2015 tarihinde Fransız karikatür dergisi olan Charlie Hebdo saldırısı, 13 Kasım 2015’de Paris’te yaşanan terör saldırısı, 2016 Noel’inde Berlin’de yaşanan terör saldırısı gibi olayların akabinde gelen göçmenlere ve daha özelde Müslüman göçmenlere yönelik daha kısıtlayıcı tedbirleri beraberinde getirmiştir (Demirbağ, 2019, s.54; Düvell, 2017, s.39-41).

Bu noktada sıklıkla düzensiz göçün olumsuz etkilerinin sürekli dile getirilmesine rağmen, AB ve AB üyesi devletler 2022 yılının şubat ayında Rusya’nın Ukrayna’yı işgal sonrası kısa süre içinde AB sınırlarına geçen 7,8 milyonun üzerinde düzensiz göçmenlere kapılarını açmışlardır. Bu durum AB’nin düzensiz göçün bir güvenlik meselesi olup olmadığını değerlendirirken kimlik temelli bir yaklaşımı belirleyip belirlemediği gündeme getirmiştir. AB’de göçün daha çok aşırı sağcı kesimler için güvenlik sorunu olarak değerlendirildiği ve bir tehdit olarak görülen göçmenlerin ise daha çok Müslümanlar olduğu, bu bağlamda 11 Eylül saldırıları sonrası kendini daha çok hissettiren ve Arap Baharı ile zirve yapan göçün

güvenlikleştirilmesini Avrupa Birliği özelinde detaylandırmak, bu güvenlikleştirmeyi yapan başat aktörleri ve bu aktörlerin temel metotlarını analiz etmek için gerekli olacaktır.

1.3. Avrupa Birliği'nde Göçün Güvenlikleştirilmesi

İkinci Dünya Savaş'ının yıkıcı etkilerinden sonra adeta harap olmuş bir görüntüde olan kıta Avrupası, Soğuk Savaşın ilk yıllarında girdikleri entegre olma süreçleri ile ulusüstü bir yapının temellerini atmıştır. Bununla birlikte aynı dönemlerde Avrupa'nın yeniden inşası için pek çok göçmen, Avrupalı ülkelerce çalışmak için davet edilmiştir. Bu durum devam eden süreçte Avrupa'nın daha özelde AB'nin göçe yönelik değişen bakış açısının tespitinde önemli olacaktır. AB'de göç ve güvenlik gibi konularda egemenlik devrinin olmaması ve bu konularda üye ülkelerin iş birliği temelinde ortak hareket etme niyeti çoğu zaman ortak bir adım atılamamasının en önemli sebebidir (Bigo, 2002, s.83; Ette ve Faist, 2007, s.4).

Waeber de (2008, s.162) AB'yi işaret ederek bu girişimin vizyonunda kültürün ve kimliklerin birbirileri ile olan bağlantıları ile olması beklenen bir siyasi birlik fikri ile rekabet ettiğini ifade etmektedir. Benzer şekilde Bilgin'de (2010, s.82) Kopenhag Okulu'nun AB'ye olan bakışını analiz ederken, AB'nin bir güvenlik toplumu olarak savaş olmadan barış ile sorunları çözmeye çalıştıkları bir girişim olarak değerlendirmiştir. Bunun yanında Tekin (2017, s.662), ortak bir kültürel kimliğe vurgu yapan *Avrupalılık* temelinde AB'nin ürettiği değerler bütünü temelinde hem üye devletler hem de dünyanın geri kalanı açısından başarılı ve iyi bir norm-girişimcisi olduğunu iddia ederek, bu bakış açısının aksini belirtmektedir. Bu iyi niyetli bir değerlendirme olmakla birlikte özellikle Arap Baharı sonrası Avrupa'da aşırı sağ partilerin güçlenmesi ve Avrupa Şüpheliği görüşlerin yaygınlaşmasının ortak bir kültürel kimliğe vurgu yapan *Avrupalılık* temelli bakış açısından daha çok ulusal kimlik temelli bakış açısını güçlendirdiği ileri sürülebilmektedir.

Ortak bir kimlik ve değerler bütünü anlayışına vurgu yapan *Avrupalılık* düşüncesi her ne kadar AB'nin dış sınırları yükselten iç sınırları ise azaltılması şeklinde ifade edilebilecek *Kale Avrupası* düşüncesine referans veriyor olsa da,

özellikle kimlik ve kültür temelli yabancı (göçmen) karşıtlığının artışı ile İki Savaş arası dönem Avrupası'na daha çok benzediği görülmektedir.

Bunun yanında Bigo da (2002, s.80), özellikle AB içi göçmenler ve üçüncü ülkeden gelen göçmenleri değerlendirirken, AB içi ülkelere gelen göçmenlerin genellikle bir güvenlik problemi olmadığı üzerinde durmakta buna karşın dışarıdan gelen göçmenlerin sıklıkla güvenlik sorunu olarak görüldüğünü belirtmektedir. Bu temelde kurulan gözetleme ve kolluk sistemlerinin de daha çok bu dışarıdan gelen 'diğerleri' için ortaya çıktığını belirtmektedir (Bigo, 2002, s.81).

Huysmans (2000, s.758), AB'de göçün güvenlikleştirilmesinde yalnızca sözediminin değil, pek çok uygulamanın etkisi olduğunu belirtirken, politik sosyal ve profesyonel aktörlerin bu süreç içinde, güvenlikleştirme aşamalarının ise bu aktörlerin konumları ve güvenlikleştirme pratikleri temelinde incelenmesi gerektiğini belirtmektedir. Paris Okulu teorisyenleri özellikle Soğuk Savaş sonrası AB'nin daha çok göçmen ve sığınmacıları ilgilendirecek şekilde kimlerin gözetiminde tutulmasını belirleyecek teknolojik gereçlerin kullanılmasını ifade eden ban-optikon bir yapı kurduğunu iddia etmektedir (Benam, 2011, s.194; Bigo, 2002, s.82). Bununla birlikte AB'nin göçü sınırlayıcı ve kontrol etme temelinde oluştuğunu iddia ettikleri Dublin, Schengen vb. sözleşmelerin yanında Geri Kabul Anlaşmaları, FRONTEX ve Avrupa Sığınmacı Parmak İzi Veri Tabanı (EURODAC) vb. gibi kurumlarında göçün güvenlikleştirilmesinin parçaları olarak değerlendirmektedir (Balzacq, 2008a; Bigo, 2009; 2014; Huysmans, 2000; 2006; Neal, 2009).

Bunun yanında göçlerin güvenlikleştirilmesinde özellikle daha önceleri yasadışı göç kavramının tercih edilmesi de göç etmenin daha çok olumsuz tarafına vurgu yaparken, bu durumun daha sonraları düzensiz/belgesiz göç olarak değiştirilme gayreti de güvenlik-dışılştırma çerçevesinde değerlendirilebilmekle birlikte yasadışı göç kavramının da düzensiz göç kavramını karşılar şekilde zaman zaman kullanılması bu girişimin tam olarak başarılı olamadığını göstermektedir (Ilgt ve Çetiner, 2019, s.518; European Parliament, 2009, s.24).

1973 yılında yaşanan Petrol Krizi 'ne kadar Avrupalı ülkeler için göçe yönelik bakış açısı daha olumlu iken, bu kriz ve yaşanan ekonomik gelişmeler neticesinde Avrupa'da göçe yönelik olumsuz bakış açısının olumsuz anlamda değiştiği görülmüştür (Krause, 1998, s.313). Bu temelde bölümün başında bahsedilen misafir

işçiler değişen şartlar altında Baştürk'ün (2009, s.516) ifadesiyle çiçeklerle karşılanan misafirlere, istenmeyen yabancılar haline gelmiştir. AB'de özellikle göçün sınırlandırılmasına yönelik çalışmaların ilk örnekleri olarak sıklıkla Trevi grubu ve Schengen anlaşmasına vurgu yapılmaktadır (Faist, 2002, s.10; Ette ve Faist, 2007, s.5-6; Türkeş-Kılıç, 2018, s.5). Buna ek olarak devam eden süreçte ortaya çıkan diğer anlaşmalar ile birlikte sınırlandırmaların kapsamının da genişlediği söylenebilir. Kültürel homojenlik fikri temelinde içeride serbest, dışarıya kale şeklinde olarak betimlenen *Kale Avrupası* fikri ile dışarıdan gelenler Avrupa için tehdit olarak algılanmaya başladığı söylenebilir (Broeders, 2007, s.72; Huysmans, 2006, s.64; İhlamur, 2008, s.131). Bu dönemde Dublin, Amsterdam, Tampere, Sevilla ve Lizbon gibi zirveler sonucu çıkan sonuçlar ile göçün ve daha özelinde düzensiz göçün bir tehdit olarak görülmeye başlandığı görülmektedir.

Bu doğrultuda özellikle Soğuk Savaşın son yıllarından itibaren AB üyesi ülkelerde sayıları bir hayli artan ve dönemin güvenliksiz ortamından destek alan yeni aşırı sağ partilerin de söylemleri ve güvenlikleştirme çabalarının etkili olduğu görülmeye başlamıştır (Türkalp, 2022, s.110; Buzan ve Waever, 2003, s.356-357). SSCB ve Yugoslavya'nın dağılma sürecinde artan göçe yönelik güvenlikleştirme çabaları, AB'nin göç politikalarının oluşumunda etkili olmuştur (Türkeş-Kılıç, 2018, s.2). Öyle ki Bigo (2002, s.77), bu dönemlerde ortaya çıkan AB anlaşmalarında özellikle askeri organizasyonların ve güvenlik profesyonellerinin komünizminden sonra yeni bir güvenlik tehdidine ihtiyacı olduklarını vurgularken, bu dönemde özellikle iş birliği temelinde ortak göç politikaları çalışmalarına başladığı ve sınırları gözetleme çalışmalarını gündeme getirdiğini belirtmektedir.

Huysmans da (2000, s.758-770; 2006, s.64) 1980'li yıllardan başlayacak şekilde AB'de göçün güvenlikleştirilmesinde kullanılan 3 tema üzerinde durmuştur. Bunlar: (i) Ekonomik Güvenlik (Refah Devleti'nin Krizi), (ii) Kültürel Güvenlik, (iii) iç güvenlik olarak sıralanmaktadır. *Ekonomik Güvenlik* ya da *Refah Devleti'nin Krizi* olarak genellikle gelen göçmenlerin üye ülkelerin işgücü piyasasını olumsuz etkilediği, işsizliği arttırdığı, sosyal hakları istismar etmesi gibi söylemler ile örneklendirilebilmektedir. Huysmans (2006, s.78-79), bu durumu AB'nin elde ettiği refahı paylaşmayı reddetmesi temelinde *refah şovenizmi* olarak adlandırmıştır. Diğer bir tema olan *Kültürel Güvenlik* ise sıklıkla Avrupalılık temelinde ortak kültürün

yıpratılacağı, dini değerlerin ortadan kaldırılacağı gibi daha kimlik ve kültür temelli söylemleri içermektedir. Son olarak *İç güvenlik* temalı söylemlere örnek olarak gelen göçmenlerin suç işleme potansiyellerinin yüksek olması, toplumsal huzuru ve güvenliği yıpratacağı gibi söylemler örnek verilebilmektedir.

Özellikle 11 Eylül 2001 New York, 2004 Madrid ve 2005 Londra saldırıları sonrası göçmenlere karşı olan olumsuz bakış açısı daha da çeşitlenmiş ve bu doğrultuda daha ivedi politikaların ve araçların ortaya çıkması sağlanmıştır (Bigo, 2006, s.49; Waever, 2008, s.173). Oğuzlu (2007, s.12) bu terör saldırıları ile birlikte AB’de güvenliğin bölünemez bir olgu haline gelmediğini iddia etmiştir. Bu noktada Benam (2011, s.202-205) ise genellikle göz ardı ediliyor olsa da, AB’de göçün güvenlikleştirilmesinde bu dönemde ‘Big Brother’ kavramı ile ortaya çıkan gözetleme ve engelleme araçlara vurgu yapmaktadır. İnsan hakları konusunda çok hassas davranan AB ve alt kurumlarının göç gibi bir insan hakları konusunu sınırlandırma ve hatta önlemeye çalışması buna bir örnek olarak gösterilebilmektedir (Topullı, 2016, s.88).

AB’de göçün güvenlikleştirilmesi ile ilgili olarak farklı bir bakış açısıyla Şemşit (2010, s.147) çalışmasında Michael Samers’in (2004) daha çok ekonomik temelde değerlendirmiş olduğu, AB’de göçün güvenlikleştirilmesinde kullanılan temel söylemlerden bazılarını analiz etmiş ve şu şekilde sıralamıştır: (ı) Avrupa’nın nüfusu fazla olduğu için göçmenlere ihtiyaç olmadığı (ıı) işgücü piyasalarında eksiklik yoktur bu sebeple göçe ’de ihtiyaç olmadığı (ııı) İşgücünde eksik olsa dahi serbest dolaşımın buna bir çözüm olmayacağı (ıv) göçün AB üyesi ülkelerde refahı istismar ettiği ve refah üzerindeki yükü arttıracığı ve (v) göçün AB üyelerindeki yaşlı nüfusu telafi edemeyeceğidir.

Bunun yanında Boswell (2007) ise 11 Eylül sonrası dönemde Avrupa’da özellikle düzensiz göçlere karşı olumsuz bir bakış açısı olduğunu ve engellenmesi yönünde çalışmalar yapıldığını kabul etmekle birlikte, bu durumun göçmenlerin terörizm ile bağlantılı olarak görülmesi temelinde değil, daha çok ülkelerde ki yüksek işsizlik sebebi gibi gerekçeler temelinde olduğunu belirtmiştir. Özellikle güvenlikleştirme pratikleri olarak değerlendirilen pek çok kurumun da 11 Eylül’den önce kurulmuş olması sebebiyle 11 Eylül sonrası yeniden güvenlikleştirme yapılmadığı üzerinde durmaktadır. Bunun yanında özellikle göçmenler ve terörizm

ilişkisinin ise daha çok 2004 yılındaki Madrid saldırısı temelinde ortaya çıktığını belirtirken yine de güvenlikleştirme olmadığını savunmaktadır (Boswell, 2007, s.597).

Bunun yanında literatürde sıklıkla üzerinde durulduğu gibi özellikle 2010 yılında başlayan Arap Baharı ile birlikte AB ve üye devletlerde yükselişe ve hatta iktidara geçen aşırı sağ partilerin etkileri ile göç daha görünür şekilde güvenlikleştirilirken, aynı zamanda dışsallaştırılmaya da başlamıştır (Glusac, 2014, s.167-168; Karabulut, 2019, s.90). Müslümanların AB'ye yönelik düzenli göçün hem ulusal hem de Avrupalı kimliğini tehdit ettiği gerekçesi ile güvenlikleştirildiği'nin üzerinde durulurken, düzensiz göçlerin ise daha geniş perspektifte devletlerin güvenliğine, ulusal kimliklerine ve ekonomilerine bir tehdit olarak algılandığı görülmektedir (Bigo, 2009, s.585; Karacasulu, 2007, s.96-98). Buradaki kimlik ve güvenlik tehdidi konusunu destekler şekilde Vidino (2009, s.65) çalışmasında Avrupa'da İslam'ın algısal dönüşümünü incelerken, Birleşik Krallıktan örneği temelinde özellikle 11 Eylül sonrası ülkede yaşayan Müslümanların sık sık terör örgütlerine sempati duyduğu algısının geliştiğini belirtmiştir.

Burada dışsallaştırmaya ve güvenlikleştirmeye en görünür örnek ise özellikle Suriyeli göçmenlerin Türkiye ile yapılan anlaşmalar ile Türkiye'de tutulmasını sağlama niyeti olarak gösterilebilmektedir. Bununla birlikte göç konusunda insan hakları temelinde değerlendiren siyasi elitlerin olduğu da vurgulanmakla birlikte AB üyelerinde yükselen aşırı sağ sebebiyle her geçen yıl bu politikacıların bahsi geçen politika üretme süreçlerine etki edebilmeleri de güçleşmektedir.

Bahsedildiği gibi özellikle Arap Baharı ve Suriye İç Savaşı sonrası göçe karşı artan ve daha etkili olan güvenlikleştirme çabaları özellikle İslam ve terör gibi olgularında sıklıkla beraber anılmasına sebep olmuştur (Eriş ve Öner, 2021, s.165; Nail, 2016, s.159). Öyle ki aşırı sağ partilerin güç kazanmasında bu türden yapılan güvenlikleştirme çabalarının özellikle 2015 yılında Paris, Berlin ve Avrupa'nın önemli kentlerinde gerçekleştirilen terör olayları ile daha çok destek bulması da önemlidir (Nail, 2016, s.158). Genellikle kültürel homojenlik ve refah devletinin bu dönemde Müslümanlar tarafından tehdit edildiği algısı, bu bakış açısının temellerinden olmaktadır (Hansen, 2003, s.37; Huysmans, 2000, s.762-763; Eriş ve Öner, 2021, s.165). Bu temelde Bartoszewicz (2016) AB'de göçe yönelik bakış

açısının başta aşırı sağ partiler olmak üzere çeşitli kurumlarca 2015 yılındaki yoğun göç ve sonrasındaki saldırılar ile kırıldığını belirterek, bu durumu aşağıda yer alan Tablo-2.1. 'de olduğu şekilde sınıflandırmaktadır.

Tablo-2.1. Bir Katalizör Olarak ‘Göç Krizi’

	“Krizden” Önce	“Krizden” Sonra
Odak Noktası	Düzensiz Göç	Tüm Göç Türleri ve Göç ile Bağlantılı Politikalar
Politik Sonuç	Siyasallaştırma	Güvenlikleştirme
Sosyal Sonuç	Polarizasyon	Radikalleştirme

Kaynak: Bartoszewicz, 2016, s.36.

AB’nin göçe yönelik ürettiği politikaların son yıllarda daha katı bir hale gelmesi, bunun yanında AB’de liderler düzeyinde bile göçün sıklıkla bir tehdit olduğu algısını arttıracak söylemlerin de çoğalmasını sağlamaktadır. Genellikle dikkat edilmeden kullanılan pek çok kelime, göçün güvenlikleştirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Buna örnek olarak özellikle 2015 yılından itibaren AB yetkililerin sıklıkla ‘göç krizi’ ve ‘mülteci krizi’ kavramlarını kullanması, temelde göçü bir tehdit olarak anlamlandıran kavramlardan biri olmaktadır (Türkeş-Kılıç, 2018, s.14). Güvenlikleştirici aktör olarak değerlendirebileceğimiz bu üst düzey yetkililerin bir kriz söylemi ile göçü güvenlikleştirildiği görülebilmektedir.

Bunu destekler şekilde Avrupa Birliği Güvenlik Çalışmaları Enstitüsünden Parkes ve Pauwels (2017)’in yapmış oldukları çalışmada özellikle 2015 yılında 1 milyon’ un üzerinde ki Suriyelinin Türkiye üzerinden AB sınırlarına geçmesi temelinde göçten kriz olarak bahsedilmiş ve ayrıca AB Komisyonu’nun 2017 yılında ortaya çıkardığı göçe yönelik ‘Avrupa Birliği ve Göç Krizi’ belgesi de göçü kriz olarak başlığına taşımış ve göçe yönelik bir güvenlikleştirmeden bahsedilebilmektedir (Şemşit, 2018, s.271). Özellikle göçe yönelik ‘göç krizinin’ ne olduğu üzerinde durulan bu belge de, düzensiz göç ile pek çok AB ülkesinin Schengen antlaşmasının geçici olarak askıya almasının sebebi paralel olarak

değerlendirilmiş ve göçün dışsallaştırılması noktasında bilgilere yer verilmiştir (European Commission, 2017a).

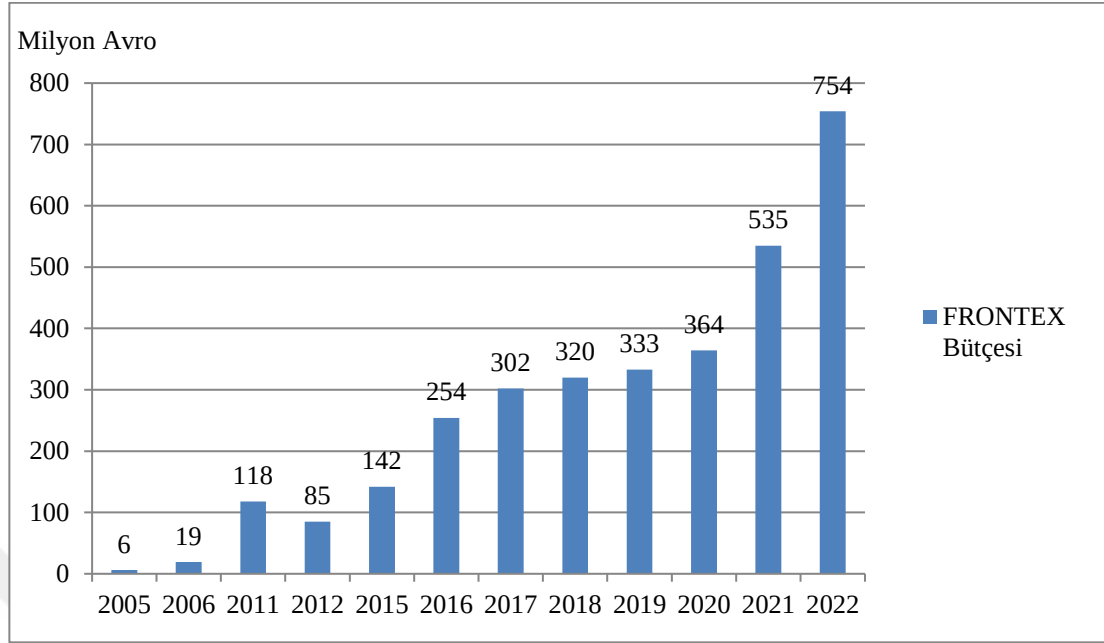
Bu perspektifle daha önceleri de bazı çalışmalar olsa da, özellikle 2015 sonrasında AB Yayın Ofisi'nde yayınlanan pek çok çalışma¹⁵ değerlendirildiğinde göçün Avrupa için bir kriz, meydan okuma veya diğer bir anlamı ile sorun olarak değerlendirildiği ve güvenlikleştirildiği söylenebilmektedir. Bunun yanında Zolberg (2006, s.239) göçlere yönelik 'kriz' söyleminin ciddi bir inceleme neticesinde oluşmadığını belirtirken, uluslararası göçlerin gerçek sorunların kaynaklarından olduğunu iddia etmektedir.

Ek olarak özellikle 11 Eylül sonrası terör saldırıları temelinde yapılan güvenlikleştirmenin sonucunda pek çok yeni sınırlayıcı ve denetleyici kurum oluşturulurken FRONTEX, Avrupa Polis Ofisi (EUROPOL) vb. kurumların daha fazla kaynak ayrılması, biyometrik resimlerin talep edilemeye başlanması ile güçlendirildiği ve yapısal değişimler yaşayarak çok daha etkili hale geldiği belirtilmektedir (Bigo, 2002, s.75; 2006, s.50-55; Leonard, 2010, s.247).

Bununla birlikte AB'nin ürettiği göç politikalarının bir ürünü olan FRONTEX'in oluşturulduğu zaman hantal şeklinde değerlendirilen yapısının bu süreç içerisinde geliştirilmesi de, bizlere Paris Okulu'nun ortaya çıkardığı güvenlik(siz)leştirme yaklaşımında bahsedilen 'pratik' kavramının bir örneğini göstermektedir (Turgay, 2021, s.22). Bu temelde FRONTEX'in yıllar içinde artan bütçesi aşağıda yer alan Şekil-2.3'de gösterilmektedir.

Şekil-2.3. Çeşitli Yıllarda FRONTEX Bütçesi

¹⁵ AB Yayın Ofisi'nin 2015'den sonra yayınladığı ve göçü veya mültecileri bir *meydan okuma* ya da *kriz* olarak isimlendiren bazı çalışmalar ve belgeler için bakınız.(Acker, 2022; Boswell, 2016; Parkes, 2017; Talo, 2017; European Commission, 2018a; European Commission, 2018b; European Commission, 2020a; European Commission, 2021a; European Commission, 2021b; European Parliament, 2021)

Kaynak: FRONTEX, 2022

FRONTEX 'in yanı sıra Paris Okulu'nun teknolojik pratikler olarak üzerinde durduğu unsurlardan olan veri tabanları, yüz tanıma sistemleri ve parmak izi sistemleri gibi teknolojik araçların da AB'de EURODAC, Avrupa Sınır Gözetim Sistemi (EUROSUR), Schengen Bilgi Sistemi (SIS), Vize Bilgi Sistemi (VIS) ve Avrupa Ortak Sığınma Sistemi (CEAS) gibi göç politikası araçları ile karşılandığı ve bu sebeple bu araçların AB'de göçün güvenlikleştirilmesinde önemli rol oynamaktadırlar (Bigo, 2002, s.67; 2006, s.58-59; 2008, s.126-128; 2014, s.212).

Bu sistemlerin yanı sıra sınır polisleri, gümrük memurları ve göçe yönelik söz hakkı olan sosyal hareketlerinde göçmenleri toplumsal algı da öteki olmalarını sağladığı ve göçmenleri ötekileştirerek bir tehdit unsuru algısına katkı sağladıkları iddia edilebilmektedir (Bigo, 2006, s.51). AB'de göçün güvenlikleştirilmesine başka bir örnek olarak Geri Kabul Anlaşmaları ve Güvenli Üçüncü Ülke uygulamaları örnek gösterilebilmektedir (Benam, 2011, s.198-199). Öyle ki bu anlaşmalar temelinde göçlerin Avrupa'ya ulaşmadan önlenmesi, gelen göçmenlerin geri gönderilmesi konularının amaçlandığı ve bu şekilde bir tehdit olarak görülen göçlerden kaçınılacağı düşüncesi olduğu ileri sürülebilmektedir (Ihlamur, 2008, s.137).

Türkiye ile yapılan 16 Mart Mutabakatında da göçün güvenlikleştirilmesi konusunda daha açık şekilde üzerinde durulduğu görülmektedir (Tekin, 2017, s.672). Bu mutabakat 'ın hemen öncesinde başlayan ve kuruluş amacının aksi şekilde Yunanistan ve İtalya kara sularında düzensiz göçlerin engellenmesinde FRONTEX'e yardım eden Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü (NATO)'de bu güvenlikleştirme sürecinin meşruiyetinin sağlanması konusunda, özellikle düzensiz göçün askeri önlemler gerektirdiği algısı temelinde önemli bir aşama olarak değerlendirilebilmektedir (Bigo, 2014, s.212; Tekin, 2017, s.672). Bunun yanında bazı AB ülkelerinin sınırlarına duvar/tel örgü çekmesi gibi konuların da güvenlikleştirmenin bir parçası olduğu söylenebilmektedir (Demirtaş, 2019, s.4).

2020 yılında Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılma sürecinde de en önemli dinamiklerden birinin göçün güvenlikleştirilmesi olduğu söylenebilmektedir (Yıldız, 2021, s.70; Becker ve Fetzer, 2017, s.38-39). BREXIT ismi ile anılan bu ayrılma sürecinde özellikle aşırı sağ partilerin popülist söylemlerinin de etkili olduğu görülebilmektedir (Becker ve Fetzer, 2017, s.38-39).

AB'de göçün güvenlikleştirilmesine yönelik Zorlu (2022) çalışmasında AB kurumlarının göç konusunda yayınladığı belgelerini incelerken, AB'de göçün güvenlikleştirilmesine yönelik hangi AB kurumunun ne sebeple ve hangi araçlar ile göçü güvenlikleştirdiğini aşağıda ki tablo 2.2'de yer alan biçimde özetlemiştir.

Tablo-2.2. AB Belgeleri Düzeyinde Uluslararası Göçü Güvenlikleştirme

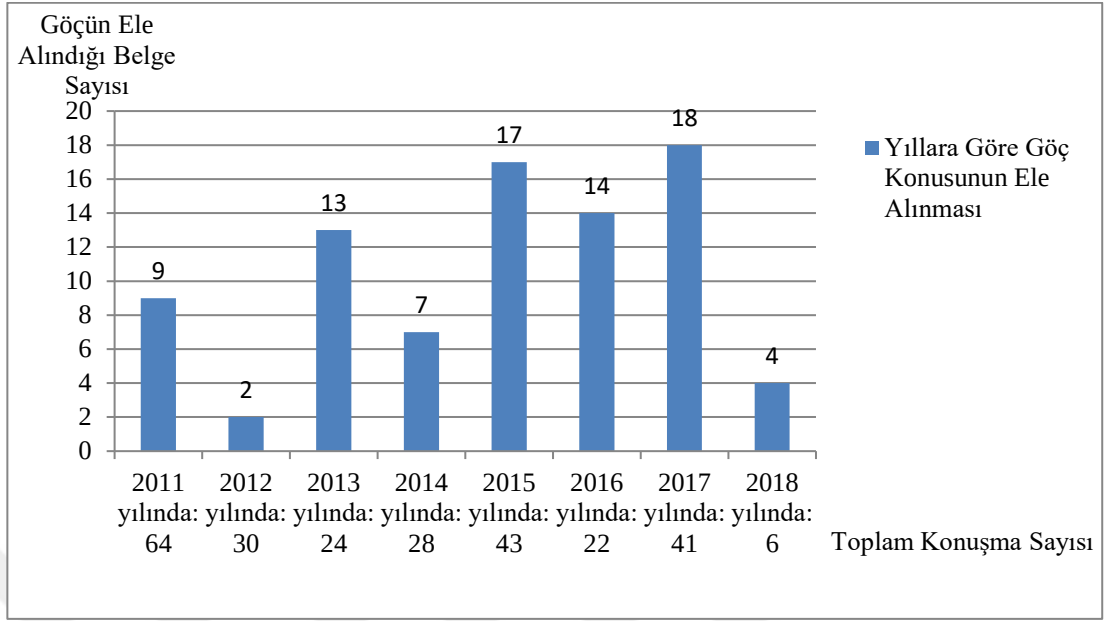
Güvenlikleştirici Aktörler	Güvenlikleştirme Temaları (Referans Nesnesi)	Güvenlikleştirme Araçları
AB Konseyi (Üye Devletler)	- İç Pazarın Korunması - İç Güvenlik ve Sınır Güvenliği - Ulusal Değerler ve AB Değerleri	- Teknoloji Uygulamaları (SIS, EURODAC, VIS, EUROSUR) - Güvenlik Kurumları

		(FRONTEX, EUROPOL)
Avrupa Komisyonu	• İşsizlik ve Sosyal Yardımlar • Sosyal ve Ekonomik Refah • AB Vatandaşlığı • Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanı • Sınır Güvenliği	• Caydırıcı ve Engelleyici Sığınma ve Göç Kabul Prosedürleri • Dışsallaştırma (Geri Kabul Anlaşmaları, Komşuluk Politikası)
Avrupa Parlamentosu (İşlevsel Aktör)	• AB Vatandaşlarının Yaşam Biçimi	(İşlevsel Aktör Olarak Doğrudan Güvenlikleştirme Aracı Üretmemektedir.)

Kaynak: Zorlu, 2015, s.52

Zorlu'nun yapmış olduğu bu tespit genel hatları ile yararlı olmakla birlikte, Avrupa Parlamentosu'nun güvenikleştirme aracı olarak Avrupa halkları değerlendirilebilmektedir. Daha açık bir ifade ile son dönemde aşırı sağ partilerin artan desteği ve Avrupa Parlamentosu'nda artan temsilci sayıları ile birlikte daha fazla söz hakkı elde etmeleri ve söylemleri ile AB üyesi halklar üzerinde yarattığı korku ve paranoya iklimi, özellikle bazı ülkelerde halkın mültecilere yönelik kötü ve suçlayıcı eylemlerini arttırmaktadır. Bu tür göçün güvenikleştirmesine katkı veren söylemler başlarda daha çok aşırı sağ partilerin söylemleri iken, artan göçmen sayısı ile birlikte AB kurumlarının ve üye devletlerde bulunan merkez partilerin söylemlerinin de daha güvenlik merkezli söylemlere döndüğü söylenebilmektedir. Bu bakış açısıyla Ilgıt ve Çetiner (2019), Avrupa Parlamento başkanlarının 2011 ve 2018 yıllarında yapmış oldukları konuşmalarda ve Avrupa Parlamentosu belgelerinde göç ve güvenlik temasını içeren konuşmaları tespit etmiştir.

Şekil-2.4. Avrupa Parlamentosu Konuşmalarında Göç Konusu

Kaynak: Ilgıt ve Çetiner, 2019, s.519

Bu tabloda yer alan bilgiler değerlendirildiğinde özellikle 2018 yılında bir hayli azalan güvenlik merkezli konuşma ve belgelerin temel sebebinin başta Türkiye ile yapılmış olan anlaşmaların etkisi ile özellikle AB'nin Doğu ülkelerinden gelen düzensiz göçmenlerde ciddi azalma olduğu görülmektedir.

Son olarak, 2022 yılında Rusya'nın Ukrayna işgali sonrası göç etmek zorunda kalan 7,8 milyonun üzerinde Ukraynalının AB'ye göçü konusunda 2010-2020 yılları arasındaki söylemlere göre fark görülmektedir. Bu da bizlere AB'de güvenlikleştirilen konunun düzensiz göçmenler mi, yoksa göç eden insanların kimlikleri mi sorusunu sormamıza sebep olmaktadır. Bunu destekler şekilde Oğuzlu da (2007, s.23) kimlik konusunda özellikle Cezayirli ve Türk gibi ağırlıklı olarak Müslüman olarak nitelendirilen ülkelere gelen göçmenlere karşı, Avrupa ülkelerinin bu göçmenleri Avrupalı olarak göremediğini ve bu göçmenlerin her zaman Avrupa için bir sorun olarak görüldüğünden bahsetmektedir. Buradan hareketle AB 'de göçün ekonomik ve siyasi yapısından daha çok genellikle kimlik ve kültür temelinde güvenlikleştirildiği söylenebilmektedir. Bu kimlik ve kültür temelli güvenlikleştirmede ise temel güvenlikleştirici aktörlerin sıklıkla aşırı sağ partiler olduğu ileri sürülebilmektedir.

Bir başka yorum ile Karamanidou da (2015, s.56) AB’de göçün güvenlikleştirilmesine yönelik yapmış olduğu çalışmada söylemler ve pratiklerin birbirlerini etkilediğinin üzerinde durmaktadır. Bununla birlikte özellikle 2015 sonrası kendi ulusal meclislerinde ve AB politikalarında etkileri bir hayli artan aşırı sağ partilerinde tutumu önemlidir (Akkerman, 2018, s.3). AB’de göçün güvenlikleştirmesinde özellikle 2015 sonrası dönemde en başat aktörler olarak aşırı sağ partiler’in temelleri, metotları ve örneklerinin anlaşılması ile başta AB kurumlarını ve toplumunu etkileme gücüne sahip olmuştur. Bu bağlamda her geçen yıl daha çok destek alan aşırı sağ partilerin etkilerini ve yükselişini anlayabilmek için aşırı sağın fikri, siyasi ve toplumsal gelişimini incelemek gerekmektedir.

Sonuç

Soğuk Savaşın başladığı dönemde ekonomik kaygılar temelinde bir araya gelen Batı Avrupa devletlerinin göçmenlere olan bakış açısı daha çok açık kapı politikası şeklinde olmuştur. 1973 Petrol Krizi’nin ortaya çıkaradığı ekonomik sorunlar ile birlikte göçmenlere olan bakış açısının da özellikle ekonomik gerekçeler ile daha olumsuz bir görüntü çizmeye başladığı görülmüştür. Soğuk Savaşın sona ermesi ile daha çok üzerinde durulan düzensiz göç olgusu, bu yeni dönemde iş birliğini arttıran AB ülkeleri içinde başlıca üzerinde durulan bir konu olmuştur. 1985 yılında imzalanan Schengen Antlaşması ile iç sınırlar denetimlerini kaldıran AB üyesi ülkeler daha sonraları iç sınırların kaldırılıp, dış sınırları yükseltmesine referans veren *Kale Avrupası* yaklaşımına yaklaştığı söylenebilmektedir. Özellikle 2001,2004 ve 2005 yıllarında gerçekleşen bir dizi terör olayı ile göçmenlere olan bakış açısı daha çok göç-terör ilişkisi üzerinde değerlendirilmiştir. Bu bağlamda gelen göçmenlerin daha çok Müslüman ülkelerden olması ve terör eylemlerinin de dini motifli terör örgütleri tarafından gerçekleştirilmesi ile göç-terör-islam üçgeni arasında kavramsal sınırlar aşırı sağcı partiler ve aşırı sağ görüşler politikacılar tarafından kaldırılmaya başlamıştır.

Arap Baharı ve Suriye İç Savaşı sonrası sayıları milyonları bulan düzensiz göçmenlerin ana hedefi olarak görünen AB’de düzensiz göçe yönelik güvenlikleştirme’nin arttığı görülmüştür. Önceleri daha çok ekonomik kaygılar temelinde gerçekleşen göçün güvenlikleştirilmesi, özellikle Arap Baharı sonrası

sosyal, kültürel, demografik ve siyasi sebepleri de kapsayacak şekilde derinleştirilmiştir. Bu güvenlikleştirilme toplum nezdinde karşılık bulmaya başlarken, AB de düzensiz göçe yönelik *önleme ve geri gönderme* yaklaşımı merkezinde politikalar üretmeye başlamıştır. Buna en güzel örnek olarak bir araç olarak GKA'ların sayılarının arttırılma girişimi ve FRONTEX, EUROSUR ve EURODAC gibi gözetim araçlarının daha operasyonel hale getirilmesi gösterilebilmektedir. Bunun yanında FRONTEX koordinasyonu ile yürütülen operasyonlarda gelen göçmenlerin denize geri itilmesi gibi vahim olaylar yaşanmıştır. Bu sebeple özellikle AB kurumları sıklıkla eleştirilmiş olsa da, üye ülkelerde aşırı sağcı artilere artan destek, doğrudan ve dolaylı olarak AB göç politikalarının daha katı bir görüntü çizmesine sebep olmaktadır. Bu bağlamda bir sonraki bölümde AB göç politikalarında daha güvenlik merkezli bir bakış açısı oluşturulmasında başlıca aktörlerden olarak değerlendirilen aşırı sağ partiler ve bu partilerin AB göç politikalarına olan etkileri güvenlikleştirme teorisi temelinde incelenecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

AB GÖÇ POLİTİKALARININ GÜVENLİKLEŞTİRİLMESİNDE AŞIRI SAĞ PARTİLERİN ROLÜ

Giriş

AB’de göçün güvenlikleştirilmesinde başlıca aktörler olarak aşırı sağ partiler öne çıkmaktadır. Bu bağlamda aşırı sağın kavramsal çerçevesinin üzerinde durulması önemlidir. Bu bölümde ilk olarak aşırı sağa yönelik kavramsal çerçeve üzerinde durulacaktır. Aşırı sağ ve diğer tanımlamaların farklarından bahsedilecek olup, ortak bir isimlendirme tespit edilmeye çalışacaktır. Akabinde aşırı sağ düşüncesinin temel unsurlarında bahsedilecektir. Aşırı sağın Soğuk Savaş’tan günümüze geçirdiği dönüşüm üzerinde durulacaktır. Aşırı sağ partilerin yükselişinin anlaşılması için bu partilere artan desteğin oy oranlarına yansıyan somut tespiti ve tarihsel süreçte üzerinde durduğu söylem ve hassasiyetler Almanya, Fransa, İtalya ve Avusturya’da yer alan aşırı sağcı partiler üzerinden incelenecektir. Son olarak örnekleri verilen partiler ve diğer AB üyesi ülkelerde yer alan aşırı sağcı partilerin AB göç politikasına olan etkileri, söylem ve pratikler temelinde incelenecektir.

3.1. Avrupa’da Aşırı Sağ

Aşırı sağ, radikal sağ veya ekstrem sağ olarak isimlendirilen kavram, daha çok milliyetçiliğin aşırılaşmış ve ırkçılık, köktencilik gibi kavramlar üzerinden şekillenmiştir. Aşırı sağın geleneksel tanımının yanında günümüzde daha farklı özellikleri ile değerlendirilmiştir. Bunun yanında özellikle İkinci Dünya Savaşı öncesi var olan aşırı sağ partilere çalışma içerisinde de kullanılacak olan geleneksel aşırı sağ olarak adlandırmak ve günümüzde kullanılabilecek yeni aşırı sağ ile olan farklarının tespiti kavramın yaşadığı anlamsal dönüşümün anlaşılması için önemlidir. Geleneksel veya eski aşırı sağ olarak isimlendirilen kavram, özellikle biyolojik ırkçılık ve köktencilik esasları üzerinden politikalar üretip, daha çok bir devlet gücünü de barındıran yapısı ile milyonlarca insanın ölümüne sebep olmuş bir görüştür. İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde karşımıza çıkan aşırı sağ akımı ile yeni aşırı sağ arasında olan en bariz farklarından biri kullandığı araçlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Geleneksel aşırı sağ görüşler daha çok ideolojik ve statik

bakış açıları ile öngörülebilir bir yol izlemesidir. Bu noktada daha çok reaktif girişimlerde bulunan yeni aşırı sağdan ayrıldığı söylenebilmektedir. Pek çok noktada çeşitli farklılıklar olsa da hem geleneksel hem yeni aşırılığın temelleri ve temel tehdit algıları örtüşmektedir.

Aşırı/ Radikal Sağ siyasi olarak yeni bir kavram değil, temelleri 16-17. Yüzyıllara kadar dayanan bir olgudur (Kallis, 2015, s.10). Bununla birlikte Avrupa’da aşırı sağın yükselişi tarihi olarak, özellikle Birinci Dünya Savaşı dönemin bir başlangıç olduğu söylenebilmektedir. Milliyetçiliğin daha radikalleşmiş halini bizlere anlatan aşırı sağ kavramı özellikle İtalya, Almanya ve İspanya’da İki savaş arası dönemde artan zorlu yaşam koşulları, savaşın getirdiği ekonomik ve endüstriyel çöküş ve nihayetinde 1929 yılındaki Büyük Ekonomik Kriz sonrası gelişme zemini bulmuştur (Kaiser ve Kaya, 2018, s.411; Tanrikulu, 2020, s.98).

Bu temelde ilk olarak 1919 yılında *Savaş Demetleri* adı ile başlayan ve İtalyan lider Benito Mussolini’nin ortaya çıkardığı ve radikal İtalyan milliyetçiliğini temel alan Faşizm, devam eden süreçte faşizm metotlarının bir farklı tezahürü olarak Yahudi karşıtlığı etrafında şekillenen ve daha önceleri Maurice Barres tarafından fikri temeli atılan, Nasyonal Sosyalist Alman İşçi Partisi’nin (NSDAP) lideri Adolf Hitler tarafından pratik olarak ortaya çıkan Nasyonal Sosyalizm diğer adıyla Nazizm ve yine aynı dönemde İspanyol İç Savaşının da bir tarafı olan İspanyol aşırı sağcı liderler Jose Antonio Primo de Rivera ve Francisco Franco öncülüğünde faşizm ’in bir başka türü olan Falanj Partisi ve Falanjizm, bu dönemde aşırı sağın güçlenmesinde etkili olmuştur (Kallis, 2015, s.10).

Bu aşırı sağ ideolojilerin temelinde saf bir milliyetçilik anlayışı olduğunu söylemek zor olacaktır. Özellikle İtalya ve Almanya’da aşırı sağ ideolojiler genel olarak sosyalist düşünceleri de temeline alarak özellikle düşük gelirli halkı hedef almışlardır. Falanjizm ’de ise milletçilikten ziyade kralcı ve otoriter bir yapı oluşması düşüncesi daha baskın düşüncelerdir.

Bu dönemin en temel özellikleri ise klasik totaliter rejimlerin hemen hemen hepsinde olduğu gibi devletin kutsanması ve yüceltilmesi ile birlikte özellikle yazılı-görsel medyanın çoğu zaman propaganda malzemesi olarak kullanılmasıdır. Bu bağlamda aşırı sağ düşüncenin erken dönemde bile medyayı popülizm için bir araç olarak kullandığı ileri sürülebilmektedir. Günümüzde yer alan çoğu aşırı sağ

hareketinde de özellikle görsel medyanın etkin kullanımında etkili olmuştur (Sunawar ve Muhammad, 2020, s.85).

Bu etkilerin yanında İkinci Dünya Savaşı sonrası bahsi geçen partiler varlığını koruyamazken, özellikle Soğuk Savaş döneminin kutuplaşmış siyasi ortamında aşırı sağ partilerin yeniden güçlenmeye başlaması imkânı olamamıştır. 1980'lerden itibaren geleneksel aşırı sağcı bakış açısında yer alan antidemokratik söylem ve isteklerden giderek vazgeçerek, yeni bir dil ve imaj belirlemeye çalışan aşırı sağ dünya görüşünü, bu süreçten sonra yeni aşırı sağ olarak adlandırmak daha kapsayıcı bir tanımlama olacaktır (Aslan, 2018, s.48).

Bu çalışmada kullanıldığı hali ile aşırı sağ kavramına yönelik yapılan tanımlar genellikle belirsiz şekilde olmaktadır. Bazı yazarlarca daha çok popülizmin yenilenmiş ve genişletilmiş hali olarak değerlendirmekle birlikte bazı yazarlar da göçmen ve yabancı karşıtlığı temelinde tanımlar yapmıştır (Halhallı, 2020, s.23; Özerim, 2013, s.926). Bununla birlikte özellikle aşırı sağ partilerin geleneksel aşırı sağ partilerin temel bakış açıları ile bir temelde buluşmaktadır (Vieten ve Poynting, 2016, s.535). Geleneksel aşırı sağ ile yeni aşırı sağ partiler arasında önemli farklarda bulunmaktadır. Ost (2018, s.114), bu farkları temelde yeni aşırı sağ partilerin geleneksel aşırı sağ partilerden farklı olarak çoğulcu demokrasiye olan katılımları, demokratik kurumların etkin kullanılması ve neo-liberal ekonomik sistemin toplum üzerindeki etkilerinden faydalanmaları olarak açıklamaktadır.

Diğer önemli bir konu ise aşırı sağa yönelik isimlendirme konusudur. Cas Mudde (2014) aşırı sağ kavramını pek çok farklı tanımla anlatmak için bir şemsiye olarak kullanmaktadır. Yapmış olduğu çalışmalarda toplam 58 farklı aşırı sağ isimlendirmesi tespit eden Mudde, üçüncü dalga olarak adlandırılan bu aşırı sağ isimlendirmelerin genel özelliklerini milliyetçilik, ırkçılık, yabancı düşmanlığı, hukuk ve düzene vurgu olarak tespit etmiştir (Mudde, 1996, s.229-230). Bu isimlendirme farklarını genellikle demokrasiye olan bakış açıları ile ilişkilendiren Mudde 'ye göre en çok kullanılan kavramlardan *aşırı sağ*, demokrasiyi tamamen reddederken, *radikal sağ* ise demokrasiyi kabul etmekte fakat liberal demokrasi yani çoğulcu ve azınlık hakları konularını reddetmektedir (Mudde, 2014, s.98).

Avrupa'da yer alan aşırı sağ partileri ise diğerleri gibi kendi öz kimliğine vurgu yapmayan ve nativizm (yerelcilik), otoriterlik ve popülizm unsurlarını birleştiren ve

refah şovenizmi, antisemitizm veya islamofobi gibi konuları içeren *popülist radikal sağ* partiler olarak isimlendirmektedir (Mudde, 2014, s.99; 2016, s.295-296). Mudde (2016, s.96) *Ekstrem Sağ* veya *neo-faşist* kavramlarını ise genellikle antidemokratik, ırkçı ve şiddet yanlısı olarak tanımlamaktadır. Ignazi de (1995, s.7) ekstrem sağ partilerin hükümet ve halktan amaçlarını ve taleplerini refah sisteminin kaldırılması, saldırgan milliyetçilik, sosyal darwinizme vurgu, ahlaki gelenekçiliğin restore edilmesi otoriter bir yapı ve yabancı düşmanı politikalar olarak ifade etmektedir.

Minkenberg (2000, s.174; 2011, s.38) ise daha çok *radikal sağ* ve *sağcı radikalizm* kavramını kullanırken, bu kavramı etnik-çoğulculuk karşısında insanlar adına hareket ettiğini savunan ve liberal demokrasi karşıtlığı temelinde aşırı milliyetçiliğin olduğu homojen bir nüfusu miti temelinde oluşan politik ideoloji olarak tanımlamaktadır. Radikal sağın unsurlarını ise ırkçılık, antisemitizm, etnik merkezcilik, köktendincilik, yabancı düşmanlığı ve yerelcilik olarak sıralamaktadır (Minkenberg, 2013, s.12).

Yukarıda bahsi geçen aşırı sağ ayrımları daha çok Avrupa’da yer alan partilerin temel söylem ve ideoloji farkları temelinde ayrı ayrı değerlendirilmesi önemli olmaktadır. Avrupa’da yer alan aşırı sağ partilerin hemen hemen hepsi neredeyse farklı sebepler ile ortaya çıktığı söylenebilmektedir (Rydgren, 2005, s.415). Bahsedilen kavramlardan farklı olarak Salzborn ’un (2016, s.36-37) da üzerinde durduğu ve 1970’lerden itibaren başta Almanya’da olmak üzere sıklıkla referans verilen *Yeni Sağ* kavramı en sık tercih edilen kavramlardan olmaktadır. Politik bir terimden ziyade daha çok bir dünya görüşü olarak kullanılan bu kavram, özellikle kendini neo-nazizm veya neo-faşizm ’den ayırma iddiası ile özellikle medya’nın kullanımında yeni hassasiyetlere vurgu yaparak, daha çok siyasi alan dışında ki kitleleri siyasi bir amaç için kullanmayı amaçlamaktadır (Salzborn, 2016, s.37).

Genel hatları itibari ile Salzborn’a benzer şekilde Kitschelt ve McGann ’in (1995) üzerinde durduğu *yeni aşırı sağ* kavramının daha kapsayıcı bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Kitschelt ve McGann, yeni aşırı sağ kavramını diğer tanımların sınıflandırma temelli yaklaşımlarının aksine daha çok değişen metotlar üzerinden kurgulamaktadır. Öyle ki daha çok orta ve alt sınıfları hedef kitlesi olarak gören bu partiler, özellikle göç ve çokkültürlülük gibi konuların karşısında sert bir tutum benimserken daha çok sosyo-kültürel otoriterlik ve ekonomik liberalizm

üzerinden bir *kazanan formül* oluşturmayı amaçlamışlardır (Kitschelt ve McGann, 1995, s. 2-3;).

Yapılan farklı isimlendirmelerin önemli bir eksiği ise özellikle popülizm gibi araçların daha çok 1973 sonrası döneme yaptığı referans ile bir noktada geleneksel aşırı sağ partiler ile bağını azaltması ve hatta koparması ve bir nevi bu partileri meşrulaştırılmasına sebep olmalarıdır. Bu temelde savaş sonrası ortaya çıkan partiler, geleneksel aşırı sağ partilerin pratik anlamda revize edilmiş ve demokratik sürece uyumlu hale getirilmiş bir tezahürü olduğu söylenebilmektedir (Kitschelt ve McGann, 1995, s.4).

Rydgren (2008, s.739) ise yeni aşırı sağ partilerin üzerine kurulduğu temel unsurları değerlendirirken bunları etnik milliyetçilik, göç karşıtlığı ve çok kültürlülük karşıtlığı şeklinde açıklamıştır. Bunun yanında burada Naziler 'in de normal demokratik süreçler dahilinde hükümete geldiğinin vurgulanması, her ne kadar savaş sonrası özellikle Batı Avrupa toplumunda ırkçılığın reddedildiği görülmüş olsa da, yeni aşırı sağın yükselişi konusunu daha önemli hale getirmektedir (Halla vd., 2012, s.2; Rydgren, 2008, s.743).

Yeni Aşırı sağ siyasi partiler 'in hepsi tamamen aynı metot ve hassasiyetleri benimsemiyor olsa da, başta demokratik devlet yapısına olan saygıları temelinde özellikle popülizm, milliyetçilik, nativizm, göçmen ve yabancı karşıtlığı, islamofobi, homofobi, hukuk ve düzen vurgusu, neo-liberal ekonomik yaklaşımın etkilerine vurgu, Avrupa Şüpheliği ve çok kültürlülük karşıtlığı gibi bazı hassasiyetleri paylaşabilmektedir (Westlake, 2018; Meç, 2018b, s.31-32; Monaco, 2022). Aşırı sağ partilerin benimsediği bu görüş ve metotlardan kısaca bahsetmek önemli olacaktır.

Popülizm, yeni aşırı sağ partiler anlatılırken hemen hepsinin barındırdığı bir kavramdır. Zariç (2021, s.2016), popülizmin temellerinin Fransız devrimine kadar uzandığını iddia etmektedir. Bununla birlikte popülizm halen tartışmalı bir konsept olarak değerlendirilmektedir (Akkerman vd., 2014, s.1326). Bu bakış açısıyla popülizm genelde seyrek merkezli bir ideoloji olarak değerlendirilmektedir (Akkerman vd., 2014; Mudde, 2004; Stanley, 2008). Stanley (2008) henüz tam

olarak denenmemiş bir şekilde tanımladığı *seyrek merkezli ideoloji*¹⁶ düşüncesini, farklı bir ideoloji olarak değerlendirirken bunu 4 ana unsur temelinde açıklamaktadır. Bunlar; (i) halk ve elitler şeklinde iki homojen analiz biriminin varlığı, (ii) halk ve seçkinlerin arasındaki düşmanca ilişki, (iii) halk egemenliği düşüncesi ve (iv) halkı olumlu değerlendirirken elitlerin aşağılanmasıdır (Stanley, 2008, s.102-108). Bunun yanında popülizmin demokrasilerin hatalı işleyişine bir tepki olduğu ve eski demokrasilerde daha yerleşmiş olduğu söylenebilmektedir (Kaltwasser, 2012).

Mudde de (2014, s.99) popülizmi toplumu homojen ve homejenliğe karşıt olarak ikiye ayıran ve bu ayrımında saf halk ve yozlaşmış elitler düşüncesi ile siyasette saf halkın egemenliğine vurgu yapan seyrek bir ideoloji olarak destekleyici şekilde yorumlamaktadır. Benzer bir bakış açısı olarak Albertazzi ve McDonnell'a (2008, s.3) göre ise popülizm, erdemli ve homojen olan bir halkı haklarından, değerlerinden, refahından ve kimliğinden yoksun bırakan veya bırakmaya çalıştığı iddia edilen elitler ve tehlikeli yabancılar ile karşı karşıya getiren ideolojidir.

Canovan (1999, s.16) ise popülizmin demokrasi ile ilişkisi üzerine yaptığı çalışmada popülizmin daha çok liberal demokrasilerdeki demokratik sınırlamaların bir eleştirisi olduğu şeklinde değerlendirmektedir. Benzer şekilde Avrupa'da popülizmi inceleyen Taggart (2004, s.269) Avrupa'da demokrasinin etkileri temelinde popülizmin verimli olduğunu vurgularken popülizmin daha çok temsili siyasetin bir özelliği olarak değerlendirmektedir. Bu temelde popülizmin başarısı için karizmatik liderlerin önemi bir hayli fazla olmaktadır (Taggart, 2004, s.276).

Akkerman vd. de (2014, s.1327) popülizmde genellikle elitleri şeytan olarak gören, halkı ise saf ve iyi olarak değerlendirildiğine değinmektedir. Kallis de (2015, s.14) benzer şekilde aşırı sağ partilerin söyleminin basit ve dünya görüşlerini sadece 'siyah-beyaz' şekilde çizdiği duygusal bir dil olarak açıklamaktadır. Çoğu yazarın vurguladığı gibi popülizmin bir siyasi düşünce veya ideoloji olmadığı, her siyasi parti 'nin sıklıkla bir 'siyaset yapma yöntemi' olarak popülizmi kullandığı yani popülizmin bir iletişim yöntemi olduğu düşüncesi güncel örnekler ile daha tutarlıdır (Öner, 2018, s.39). Bunu destekler şekilde Weyland (2001, s.14-18), popülizmin

¹⁶ Ayrı bir ideoloji olarak değerlendirilmesine karşın sosyalizm, liberalizm vb. ideolojiler ile aynı derecede entelektüel incelik ve tutarlılığa sahip değildir. Bu temelde Seyrek merkezli olması daha dar siyasi kavram yelpazesine bağlı unsurları taşıdığını ifade etmektedir. (Mudde, 2004, s.544).

daha çok siyasi bir strateji olarak tanımlarken, özellikle bir liderin takipçilerini doğrudan ve kurumsal olmayan desteğe dayalı hükümet gücünü elde etmeyi amaçlamasına vurgu yapmaktadır.

Bunun yanında Mudde ve Kaltwasser (2011, s.6) ise Weyland 'ın bu tanımına metodolojik olarak katılarak tanımın temel niteliklerinden olan karizmatik liderlik ve bir iletişim biçimi yaklaşımının varlığının kabul etmekte, buna karşın bunların rolünün tanıma etki edecek kadar büyük olmadığı iddiası ile eleştirmektedir. Bu eleştiriye karşın popülizmin bahsedildiği şekilde bir ideoloji olarak tanımlanması, eleştirel söylem analizi gibi pek çok metodu zayıflatmaktadır. Sıklıkla yeni aşırı sağ özelinde değerlendirilen popülizmin kullanımı, geleneksel aşırı sağ ve hatta daha öncesine dayandığı görülmektedir.

Popülizmin bir ideoloji olarak anlaşılması yanlış olmakla birlikte, popülizmi bir iletişim biçimi olarak kullanan aktörler tarafından ideolojilerini gizleme veya aktarma aracı olarak değerlendirilmesi ve geleneksel- eski aşırı sağ partilerden farklı olarak *yeni/neo popülizm* olarak adlandırılması daha doğru olacaktır (Jansen, 2015, s.160). Weyland (2001, s.16), neo popülizmin sıklıkla klasik popülizmin alt türü olduğu iddiasına karşı çıkararak kurumsallaşmanın daha az olması temelinde siyasi strateji olarak klasik popülizminden daha popülist olduğunu belirtmektedir.

Diğer bir unsur olarak yerelcilik düşüncesi ise temelde bir ülkede yer alan tek bir ulusun homojenliğine vurgu yapmakta, başka bir deyişle 1648 sonrası oluşan Ulus Devlet formülünü yüceltmekte ve dışarıdan gelen yabancıların bu ulusun homojenliğine bir tehdit olarak algılanmasını sağlayan milliyetçi ve yabancı/göçmen karşıtı bir birleşim olarak açıklanabilmektedir (Mudde, 2014, s.99). Golder (2016, s.480), nativizmin genel olarak kültür temelinde farklı olana karşı bir tepki olduğunu belirtirken, bu farklılıkların genel itibarı ile ırk, etnik ve din konularına odaklandığını ve etnik olarak farklı azınlıkları ve homoseksüel gruplar gibi toplumları da içerdiğini belirtmektedir. Öyle ki 'Ana Vatan' temalı bu bakış açısının özellikle Avrupa'da entegrasyon ile çeliştiği görülmekte, bu durumda aşırı sağ partilerin Avrupa Şüphesi olmasına yol açmaktadır (Taggart, 2004, s.279).

Avrupa Şüpheliği ise genelde yeni aşırı sağ partilerin Avrupa entegrasyonuna ve daha özelde Avrupa Birliğine yönelik şüpheli bakarken, bazı aşırı sağ partilerce başta AP gibi kurumlarda güçlenmeyi amaçlarken, bazılarınca da daha çok yerel

temsili kurumların güçlendirilmesi niyetini ifade etmektedir (Taggart, 2004, s.277; Cavlak ve Balıkoğlu, 2021, s.530).

Diğer önemli bir kavram olarak karşımıza çıkan İslamofobi ise temelde İslam korkusu olarak açıklanmak ile birlikte, kökleri çok eski olan bir kavramdır (Kaiser ve Kaya, 2018, s.407). Kaya (2011, s.6-40) İslamofobiye yönelik tanımlar yaparken özellikle politik ve askeri amaçlar için kullanma eğiliminde olan bir politik ideoloji olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtirken, Avrupa özelinde genel özellikleri bakımı itibari ile 19 ve 20. Yüzyıllardaki Yahudi karşıtlığına benzetmektedir.

Kaya (2016, s.5), başta Avrupa olmak üzere Batı'da ki olumsuz algısının oluşmasında 1979 İran Devrimi, 1989 Ruşdi Olayı, 1990 Birinci Körfez Savaşı, 1992 Bosna Savaşı ve 2001 Afganistan Savaşı gibi olayların etkisinin bir hayli fazla olduğu üzerinde durmaktadır. Bahsedilen bu olayların yanında özellikle 11 Eylül 2001 saldırıları sonrası ise başta ABD ve AB olmak üzere pek çok açıdan İslam'ın radikal kesimi üzerinden bir terör çekincesi oluşturmuş ve güvenlikleştirme artmıştır (Bigo, 2006, s.48; Cesari, 2012). Bu çekince Arap Baharı sonrası artan düzensiz göçler ve 2015 ve sonrasında yaşanan terör olayları ile doruk noktasına ulaşmıştır (Kaiser ve Kaya, 2018, s.408-409).

Bir başka aşırı sağ hedeflerinden olan eşcinsellik ise her aşırı sağ parti için bir tehdit olarak görülmemekte, özellikle Doğu Avrupa'da yer alan aşırı sağ partiler için bir tehdit olarak değerlendirilmektedir. Otoriterlik ise genellikle devletin otoritesinin ihlal edilmesi durumunda ağır şekilde cezalandırılacağı şeklinde olan inancı içeren düzenlenmiş bir halk amacına vurgu yapmaktadır (Mudde, 2014, s.99).

Tüm bu tanımlar ve görüşleri daha genel bir anlatı ile değerlendiren Ecevit vd. (2014, s.2) yapmış oldukları çalışmada, yeni aşırı sağ partilerin özelliklerini şu şekilde sıralamıştır: (i) otoriter, (ii) popülist, (iii) milliyetçi ve daha ötesinde ırkçı, (iv) küreselleşme ve AB karşıtı. Bunların yanı sıra genellikle islamofobi ile anılan bu partilerin bazılarında halen antisemitizm 'in de etkili olduğunu ve yabancı/ göçmen karşıtı olduklarının üzerinde durmuşlardır. Burada altı çizilmesi gereken önemli bir husus ise aşırı sağ partilerin yalnızca düzensiz göçlere karşı olmadığı, genel anlamı ile bütün göçlere karşı olduğudur (Mandacı ve Özerim, 2013, s.106; Özerim, 2013, s.923). Özellikle Avrupa dışından gelen kim olursa olsun sığınmacı, mülteci veya

göçmen gibi kavramsal farklılar yeni aşırı sağ partiler için önemli değildir (Yardım, 2017, s.220, 223)

Siyasi olarak 21. Yüzyılda daha çok varlık gösteren yeni aşırı sağ anlayışının anlaşılması için daha çok İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde Avrupa içerisindeki durumu anlamak önemli olacaktır. Minkenberg (2013, s.30) Avrupa’da ki yeni aşırı sağ partilerin savaş sonrası dönemde daha çok göç, entegrasyon ve çokkültürlülük temelinde etki gösterdiğini belirtmektedir. Öyle ki bu dönemlerde daha çok sosyal bir hareket olarak görülen bu aşırı sağ, siyasi olarak örgütlenmesi ve güçlenmesinde bu dönemde ki durum önemlidir. İkinci Dünya Savaşı sonrası sıklıkla üzerinde durulan yeni ırkçılık kavramı temelinde aşırı sağın biyolojik temelli ötekileştirme anlayışından farklı olarak, kültürel temelli ötekileştirmeye başvurduğu gözlemlenmektedir (Minkenberg, 2000, s.180; Meç, 2018b, s.28). Bununla birlikte Batı Almanya gibi Batı Bloğu ülkelerinde savaş sonrası ülkelerin yeniden inşası için başka ülkelere gelen işçilere olan bakış açısı özellikle 1973 petrol krizi sonrası değişmeye başladığı görülmüştür (Rydgren, 2005, s.414-415).

İkinci bölümde anlatıldığı üzere daha önceleri misafir işçi olarak Avrupa ülkelerine gelen insanların kısıtlanması gibi pek çok uygulamada başlamıştır. Aşırı sağın üçüncü dalgası ve en başarılı dönemi olarak isimlendirilen bu dönem de yine bu krizler temelinde ortaya çıkmıştır (Golder, 2016, s.478). Bu dönemden sonra ekonomik sistemlerini yenilemek isteyen başta Birleşik Krallık ve Batı Almanya olmak üzere Batı Avrupa devletleri *daha az devlet* mottosu ile ekonomik olarak daha az müdahaleci olmaya başlarken, özellikle Fransa, İtalya, Danimarka ve İsviçre gibi ülkeler sosyal yapılarının direnci sebebiyle Birleşik Krallık ve Batı Almanya’nın yapabildiği gibi bir refah devletine dönüşme sürecine girememiştir (Ertuğral, 2016 ,s.6; Rydgren, 2005, s.415).

Bunun yanında daha önceleri geleneksel aşırı sağın sıklıkla kullandığı antidemokratik temalar yeni aşırı sağ partilerin hedef ve söylemleri arasından çıkarken, özellikle ilerleyen dönemde artan göçün toplumsal ve ekonomik etkilerinin artması ile birlikte aşırı sağ partilerinde sayısal ve etki olarak artmaya başladığı görülmektedir (Golder, 2003, s.439-441; Mudde, 2016, s.299).

1968 sonrasında itibaren bozulmaya başlayan özellikle kıta Avrupa’sının ekonomik durumu, hâlihazırda sağ görüşlü pek çok insanın da daha radikalleşmesine

katkı sağlamıştır. İkinci Dünya Savaşı öncesinde yer alan aşırı sağ siyasi yapıların yeni dönemdeki temsilcileri de bu dönemde yavaş yavaş örgütlenerek güçlenmeye başlamıştır. Neo-Nazi ve neo-faşist örgütlerin bu dönemden itibaren etkili olmaya başladığı görülmektedir (Kallis, 2015, s.10; Çakı ve Topbaş,2018, s.61). Kısaca bu örgütlerin ortaya çıkma dinamiklerinden bahsetmek gerekirse, neo-faşizm temelde geleneksel faşizm anlayışı ile üstün ırk olmak gibi çoğu konuda aynı ilkeleri esas almakla birlikte özellikle hedef kitle ve yöntem konusunda farklılaşmaktadır (Çelikçi ve Kakışım, 2013, s.97).

Genel kanı olarak sıklıkla aşırı sağ partilerin temellerinde görülen modernleşmenin kaybedenlerinin aşırı sağa kayışı düşüncesinin de tam anlamı ile aşırı sağ partilerin artışı açıklamadığı, özellikle siyasi elitlerin politikaları temelinde halkın temsili demokrasiye karşı memnuniyetsizliklerinin önemli derece etkili olduğu söylenebilmektedir (Betz, 2001, s.396). Kendilerini daha çok sağ devrimci olarak gören bu örgütler, geleneksel anlayışta sistematik olan yöntemlerin aksine daha reaksiyonel yöntemler belirlenmektedir. Bunların arasında göçmen cinayetleri, kundaklama, gasp, sözlü veya bedensel taciz gibi yöntemler gelmektedir. Diğer önemli bir değişim ise hedef kitlede olmuştur. Önceleri daha çok antikomünist, antisemittik vb. karakterde olan aşırı sağ görüşler, yeni dönemde daha çok Müslümanları ve göçmenleri hedef almaktadır.

Bu temelde Kaiser ve Kaya (2018, s.429), önceleri Yahudi karşıtlığı temelinde yayılan ‘günah keçisi’ arayışının yeni dönemde islamofobi temelinde yayıldığına vurgu yapmaktadır. Reaksiyonel eylemlerde bulunan bu örgütler daha çok kundaklama ve gaspı tercih ederek göçmenler üzerinden bir baskı unsuru oluşturarak ülkelerini terk ettirmeyi amaçlamaktadır. Bu noktada özellikle 1990’lı yıllardan itibaren Almanya’da Türklere karşı yapılan pek çok kundaklama, gasp ve cinayeti üstlenmeleri de bu değişimin somut delili olarak karşımıza çıkmaktadır (Zariç, 2021, s.2016; Çakı ve Topbaş, 2018, s.61).

Bu dönemlerden itibaren Avrupa’da yaşayan göçmenlere yönelik ekonomik kaygıları içeren pek çok algı oluşmaya başladığı söylenebilmektedir. Bu kaygıyı destekler şekilde ortaya çıkan önemli bir konu ise yine ekonomik sorunlarla bağlantılı olarak işsizlik problemidir (Golder, 2003, s.439; Ertuğral, 2016, s.7). Öyle ki göçmenlere yönelik en büyük eleştirilerde genelde bu noktada çıkmıştır. Bu

bağlamda günümüzde aşırı sağ partilerin göçmenler konusunda yalnızca düzensiz göçmenlere değil, aynı zamanda düzenli göçlere de karşı oldukları söylenebilmektedir (Özerim, 2013, s.106). Bu dönemde özellikle Batı Avrupa’da aşırı sağa olan desteğin artmasını göçmenler temelinde değerlendiren Betz (1993, s.416) , yeni aşırı sağın yükselişini Avrupa’da ırkçılığın yeniden canlanmasına işaret ettiği şeklinde ifade etmiştir.

AB bütünleşmesinin derinleştiği dönem olan 1990’lar sonrası sınırların seyriltilmesi ve hatta ortadan kaldırılması ile birlikte başlayan insan nüfusunun daha hızlı hareket imkânı ile pek çok AB üyesi ülke vatandaşının yer değiştirdiği, bunun yanında göçmenlerin göç ettikleri ülkelerden daha kolay yer değiştirebilmesi gibi sebepler ile göçe yönelik aşırı sağcı yapıların daha katı olmasını sağladığı söylenebilmektedir (Minkenberg, 2000, s.180). Bu dönemden itibaren eski otorite merkezli aşırı sağ bakış açısının daha çok liderlerin karizmatik ve etkileyici popülist yaklaşımları ile değiştiği görülmüştür (Uzunçayır, 2014, s.134). Ayrıca yine bu dönemde radikal sağ görüşlerin fikirlerinin temeline koyduğu hassasiyetler daha çok Müslüman göçmenler ve Avrupa Şüpheliği olmaktadır (Meç, 2018a, s.129). Daha önceki süreçte göç etmiş olan pek çok vatandaşın da bu dönemde sıklıkla rahatsız edildiği, darp edildiği ve hatta öldürüldüğü olayların sayısı artışa geçmiştir.

Burada önemli bir husus olarak özellikle daha Müslüman ülkelerden ve bölgelerden gelen göçmenlere karşı bir göçmen karşıtlığı olduğudur (Kallis, 2015, s.11; Moldovan, 2018, s.76). 11 Eylül 2001 saldırısı ve 2004 Madrid metro saldırılar ile birlikte dünya genelinde doruk noktasına çıkan islamofobi, bu dönemden sonra Müslüman göçmenlere uygulanan baskının da temellerinden biri olarak düşünülebilmektedir (Sunawar ve Muhammad, 2020, s.83; Cesari, 2012, s.433; Akdoğan ve Atalay, 2017, s.2439). Bu noktada yeni aşırı sağın ilk tehdit algılarından birini Müslüman insanlar ve terörist benzeştirmesinden kaynaklandığı iddia edilebilmektedir (Tanrıkulu, 2020, s.99).

Bunu destekler şekilde Jamel El Hamri’de geçmiş dönemlerden farklı olarak aşırı sağ partlerin son 15 yılda en önemli propanga konularının başında islam karşıtlığı geldiğini vurgulamaktadır (BloombergHT, 2017). İkinci olarak geleneksel sağın yükseliş dönemine geçtiği iki savaş arası dönemde önemli bir mihenk taşı olan 1929 Büyük Ekonomik Krizi gibi 2007-2009 yılları arasında ortaya çıkan ve

etkilerini en çok 2008 yılında hissettiren ABD merkezli Ekonomik Kriz ve 2013 yılında Yunanistan'da yaşanan ve Almanya gibi AB üyesi ülkeleri de etkileyen Avro Krizi'nin de işsizliği arttırması gibi sebepler ile yeni aşırı sağın yükselişinde etkili olmaktadır (Nicoli, 2017, s.312; Mudde, 2014, s.100; Özerim, 2013, s.108). Bu dönemde yaşanan ekonomik kriz sırasında pek çok insanın işten çıkarılması, artan enflasyonlar ve refah devleti olgusunun sarsılması ile birlikte özellikle ucuz işgücü olarak görülen göçmen kesimlere yönelik daha sert bir bakış açısının toplum üzerinde oluştuğu ve bu kesimlerden özellikle merkezden sağa kayış olduğu söylenebilmektedir (Kaiser ve Kaya, 2018, s.415; Mudde, 2013, s.2). Öyle ki Mudde (2010), aşırı sağ partilerin daha çok hükümete etki eder forma dönmesi ve/veya hükümetleri aşırı sağ söylem ve uygulamalara itmesini normal patolojiden *patolojik normalliğe* evrildiği şeklinde açıklamıştır.

Son olarak bahsedilmesi gereken diğer bir durum ise özellikle Arap Baharı ile başlayan düzensiz göç dalgasıdır. Aslında bu durum bahsedilen iki tehdit algısının bir noktada birleşmesi noktasında önemlidir. Bu bağlamda çoğunluğu Müslüman ülkelerde başlayan iç karışıklar sonucu çok sayıda Müslüman göçmenin Avrupa Birliği devletlerine düzensiz göçü ile birlikte başta ekonomik daha sonra sosyal ve kültürel sebepler öne sürülerek bir göçmen karşıtlığı başlamıştır (Kallis, 2015, s.13).

Bu dönemde pek çok ülkede gücünü arttıran aşırı sağ siyasi oluşumlarında özellikle söylemlerinde sıklıkla vurguladığı göçmen karşıtlığı olmuştur. Bu dönemde göçmenlerden kaynaklanan tehditlerin önemli bir sebebinin de kültürel, dilsel ve dinsel bozulma korkusu olduğu söylenebilmektedir (Cincu, 2017, s.22; Meç, 2018a, s.128). Bunun yanında aşırı sağ partilere karşı gelen tepkilerin etkisizliği ve özellikle cumhuriyetçi ve Hristiyan demokrat partilerinde oy kaygısı temelinde aşırı sağcı söylemleri benimsemeye başlaması bu partilerin daha cesur girişimlerde bulunmalarına önemli bir kaynak olmaktadır (Ecevit vd., 2014, s.2; Tanrıkulu, 2020, s.96).

Bu gelişmeler ile birlikte AB içerisinde geniş bir destekçi bulan aşırı sağ partiler 2014 ve 2019 yılında yapılan AP seçimlerinden çok sayıda temsilci kazanmıştır (Kallis, 2015:17). Bu duruma yönelik sayısal veriler devam eden kısımlarda detaylıca açıklanacaktır. Buzan vd. (1998, s.182-186) yaptıkları çalışmada güvenlikleştirme için AP örneğini verirken özellikle yabancı düşmanlığı gibi aşırı

sağ argümanlarda örnek olarak göstermiştir. Bu sonuç pek çok Avrupalı siyasetçi için beklenen ama genel anlamıyla kabul edilmemesi gereken bir durum olarak görülmüştür (Ertuğral, 2016, s.8).

AP seçimlerinde aday olan Hollanda AP adayı aşırı sağcı Geert Wilders, Fransa'nın aşırı sağcı lideri Marine Le Pen ile yaptığı ittifak görüşmesi sonrası yapmış olduğu “Bugün Avrupa Elitlerinden, Brüksel Canavarlarından kurtuluşumuzun başlangıcıdır” açıklaması ile diğer Avrupalı siyasi partilerin endişelerini haklı çıkarır nitelikte bir söylemde bulunmuştur (Ertuğral, 2016, s.9).

Bu tür popülist söylemler ile birlikte bu seçimde pek çok ülkenin aşırı sağcı adayı seçimleri kazanırken, Le Pen seçim sonrası tüm bu adaylara birleşme çağrısı yapmıştır. Bu dönemde aşırı sağ görüşler siyasi olarak güçlenirken Avrupa’da yer alan pek çok entelektüelde bu aşırı sağcı yaklaşımı destekler nitelikte konuşmalar ve yayınlar yapmıştır. Bu düşünsel dönüşümün sebepleri konusunu analiz eden Balcı ve Göcen (2018, s.23) ise, aşırı sağın Avrupa’da yükselmesinde özellikle sol ve liberal düşüncelerin pasif kalmasına vurgu yaparken, aynı zamanda hümanizmanın da aşınmasının da önemli olduğunu vurgulamaktadırlar. Bu noktada değerlendirildiğinde özellikle Arap Baharı sonrası Avrupa Birliği’nin göç politikasındaki gelişmelerinde bu temelde anlaşılması önemli olacaktır.

Avrupa Parlamentosu’nun yanı sıra bu siyasi genişleme artan ve çeşitlenen tehdit algılamaları ile birlikte bahsedildiği gibi özellikle Arap Baharı ile birlikte toplumsal zeminini genişleten aşırı sağ partiler kendi ulusal meclislerinde ne denli büyük bir şekilde güçlendiğini göstermiştir. Bu dönemde çoğu aşırı sağcı partinin merkezine oturttuğu göçmen karşıtlığının yüksek sesle dile getirildiği bir durum olduğu karşımıza çıkmaktadır. Benzer şekilde pek çok ülkede aşırı sağ partilerin yükselişinde Arap Baharı sonrası dönem etkili olmuştur. Öyle ki bazı ülkelerde aşırı sağ partiler iktidara veya koalisyon ortaklığına bile gelebilmiştir. Aşırı sağın etkili olduğu bazı ülkelerin daha detaylı anlatılması aşırı sağın son yıllarda kazandığı yukarı doğru ivmenin anlaşılmasında önemli olacaktır.

3.2. Yeni Aşırı Sağın Yükselişi: Parti Örnekleri

Yeni aşırı sağın yükselişi Avrupa genelinde gözle görülür şekilde gerçekleşmiş olsa da, özellikle AB içerisinde daha önemli rol oynayan bazı devletler için bu durum

daha da etkili şekilde gözlemlenmektedir. Çalışma içerisinde bahsedilmeyen Polonya, Hırvatistan, Macaristan, İsveç, Finlandiya, Hollanda ve Danimarka gibi pek çok ülkede¹⁷ de aktif olarak önemli bir şekilde ulusal ve ulusüstü siyasete etki eden aşırı sağcı vekiller ve partiler vardır. Bununla birlikte Almanya, Fransa, İtalya ve Avusturya gibi AB'nin sosyal ve ekonomik olarak büyük olan ülkelerinde yer alan aşırı sağcı siyasi yapıların daha detaylı şekilde gelişim süreçleri ve söylemlerinin incelenmesi önemli olacaktır.

Aşırı sağ partilere olan desteğin yıllar geçtikçe ne denli arttığının tespiti de önemlidir. Belirtilecek olan partilerin çoğu, pek çok alanda aşırı sağ söylemlerde bulunsalar da, ortak argümanları genellikle yabancı düşmanlığı ve göç karşıtlığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle 2015 sonrası dönemde artan düzensiz göçler ve AB üyesi ülkelerde gerçekleştirilen terör saldırıları, bu aşırı sağ popülist partilerin güçlenmesi noktasında önemli bir milat olarak gösterilebilmektedir.

3.2.1.Almanya

Günümüzde yükselişe geçen AfD 'ye değinilmeden önce Almanya'da aşırı sağın İkinci Dünya Savaşından sonra nasıl bir durumda olduğunun tespit edilmesi günümüz etkileyen bu tür siyasi partilerin anlaşılması açısından önemli olacaktır.

3.2.1.1. İkinci Dünya Savaşı Sonrası Almanya'da Aşırı Sağ

Almanya'da aşırının sağın varlığı yaklaşık bir asırdır çeşitli yoğunlukta olsa da, devam ettiği görülebilmektedir. Nazilerin yükselişi ve iktidarı ile yalnızca Almanya için değil, tüm dünya güvenliği için önemli bir tehdit olmuş, buna rağmen Nazi yönetiminin yıkılması sonrası ikiye bölünen Almanya'da aşırı sağ varlığını devam ettirmiştir. Varlığını koruyan aşırı sağ eğilimlerin gözle görülür etkilerinin en önemlisi ile 1989 yılında Almanya'nın birleşmesi sonrası ortaya çıktığı gözlemlenmektedir (Castles ve Miller, 2008, s.349). Bu görünürleşmede önemli bir etken olarak birleşmenin yarattığı toplumsal ve ekonomik problemler

¹⁷ Avrupa'da etkili aşırı sağ partilere bu çalışmanın kapsamı dışında kalan Hollanda'da PVV, Polonya'da PiS, İspanya'da VOX, Belçika'da Flaman Çıkarı Partisi, Estonya'da EKRE, Finlandiya'da PS, İsveç'te SD, Macaristan'da FIDESZ ve Jobbik, Danimarka'da DFP, Bulgaristan'da ATAKA, Yunanistan'da Altın Şafak, Çekya'da SDP, Slovakya'da PPOS ve GKRY'de ELAM örnek gösterilebilmektedir

söylenebilmektedir. Bahsi geçen problemlerin kaynaklarının anlaşılması adına daha kapalı bir şekilde Sovyetler Birliği etkisinde kalmış Doğu Almanya'nın karşısında Batı Almanya'da aşırı sağın ve devam eden dönemde ortaya çıkan problemlerin anlatılması önemli olacaktır. Bu doğrultuda savaş sonrası ikiye bölünen Almanya'nın Batı Bloğunu temsil eden bölgesi daha çok ABD'nin etkisinde kaldığı söylenebilmektedir. Bahsedildiği gibi 1949 yılında oluşan yeni anayasa da bu antidemokratik yapıların tasfiyesi konusunda ABD'nin etkisi gözle görülmektedir.

Buna ek olarak yasaklanan antidemokratik partilerin ortaya çıkma süreci çok geç olmamıştır. Üst düzey bürokraside önemli mevkilere gelen eski nasyonal sosyalistler, siyasi partiler yasasında bir takım değişiklikler yaparak neo-Nazi partilerin kurulmasına imkân sağlamıştır (Virchow, 2016, s.542). Bu partilerden en dikkat çekenleri Sosyalist Reich Partisi (Sozialistische Reichpartei - SRP) ve Alman Reich Partisi (Deutsche Reischpartei - DRP) olmuş ve ilk yapılan meclis seçimlerinde %5 oy olarak aşırı sağın halen desteklendiğini göstermiştir (Mudde, 2000, s.26; Hançer, 2005, s.82).

1961 yılına kadar hiçbir seçimde başarı gösteremeyen bu partilerin aldıkları destek temelindeki gerilemeleri özellikle Batı Bloğunda yer alan diğer devletlerde oluşan aşırı sağcı rahatsızlık, tüm dünyada hızlanan küreselleşme süreci, nispeten düzelen ekonomik yapı ve Almaya özelinde yaşanmış Nazi tecrübesi gibi sebepler ile açıklanabilmektedir (Meç, 2018a, s.130; Mudde, 2000, s.26). Öyle ki özellikle aşırı sağa karşı oluşan hassasiyetin bir sonucu olarak 1952 yılında SRP'nin anayasa mahkemesince kapatılması gösterilebilmektedir (Hançer, 2005, s.82). Bunun yanında 1953 yılından itibaren seçimlerde %5lik baraj getirilmesi de farklı siyasi partilere bölünmüş ve oy oranlarını da aynı şekilde azaltmış aşırı sağcı ideoloji için bir düşüş sebebi olarak gösterilebilmektedir (Meç, 2018b, s.54-55). Burada önemli olan bir husus ise aşırı sağda olan bu düşüşün temelde siyasi olmasıdır. Bu dönemden itibaren aşırı sağcı gruplar desteklerine devam ederek, çeşitli aşırı sağcı ideoloji destekleyen gazete ve dergilere abone olup destek vererek devam etmiştir (Hançer,2005, s.83).

Aşırı sağın siyasi olarak gerilemesinin sona ermesi ise 1964 yılında Almanya Ulusal Demokratik Partisi (Nazionaldemokratische Partei Deutschlands - NPD) 'nin kurulması ile olmuş ve aşırı sağ yeniden toparlanma dönemine girmiştir (Salzborn, 2016, s.39). 28 Kasım 1964 yılında kurulan NPD, günümüze kadar gelen aşırı sağcı

partiler için önemli bir siyasi gelişme mekanizması olmuştur (Goziev ve Özcan, 2020, s.84; Çakı ve Topbaş, 2018, s.64). Partinin kuruluşunda da pek çok aşırı sağcı örgüt ve milliyetçi muhafazakâr partiler yer almıştır (Öner, 2014a, s.96; Schellenberg, 2011, s.58). Bu birleşmenin etkisi ile 1969 yılında yapılan yerel seçimlerde %4,3 oy alan NPD, bu başarısını kalıcı hale getirememiş ve yüzyılın sonuna kadar girdiği seçimlerde en fazla %0,6 oy alabilmiştir (Meç, 2018b, s.58; Schellenberg, 2011, s.58). Ayrıca 1999 yılında girdiği AP seçimlerinde ise 0,4 oy alabilmiştir. Bu dönemde yaşanan bu düşüşün başlıca sebebi ise 1969 yılında koalisyon kurulan Almanya Hristiyan Demokrat Birliği (Christlich Demokratische Union Deutschlands - CDU) ve Almanya Sosyal Demokrat Parti (Sozialdemokratische Partei Deutschlands - SPD) kurmuş olduğu koalisyon katılması ve sonra ki dönemde koalisyon içerisinde yer SPD'nin CDU'ya yapmış olduğu sert muhalefetin etkileri ile NPD oylarını da kendine çekmesi olarak açıklanabilmektedir (Hançer, 2005, s.84; Patton, 2017, s.12).

1990'lı yıllarda gitgide güç kaybeden NPD, parti programını değiştirerek geleneksel aşırı sağ ideolojilerini revize etmiştir. Yeni dönemde daha çok sosyo-kültürel konular üzerine söylem ve politika üreten bir yapıya dönmüş olan parti, günümüze kadar süre gelen yeni aşırı sağın doğmasının temellerini de atmıştır. Sosyo-Kültürel meselelere karşı hayli saldırgan bir söylem geliştiren NPD, bu dönemden itibaren neo-Nazi örgütler ile daha çok kaynaşmaya başlamıştır (Öner, 2014b, s.172; Salzborn, 2016, s.39). Özellikle aşırı sağcı gençleri kendine hedef kitle olarak belirleyen parti, 1990'lı yılların sonunda bu gençleri, neo-Nazi örgüt yapılarından kendi parti örgütlerine taşımıştır (Hançer, 2005, s.84)

NPD'nin yanı sıra önemli bir siyasi parti ise 26 Kasım 1983 yılında Ekkehard Voight, Franz Handlos ve Franz Schönhuber'in kurmuş oldukları Cumhuriyetçiler (die Republikaner - REP)'dir (Goziev ve Özcan, 2020, s.84). 1984 yılında ilk kez seçimlere girmiş olan parti, başarısız bir sonuç almasına karşın 1989 yılında Berlin Duvarının yıkılması ve devam eden süreçte Almanya'nın birleşmesi süreci sonrasında oylarında gözle görülür artışlar görülmüştür. (Minkenberg, 2000, s.185). 1989 yılında Batı Berlin bölgesinde yapılan ilk seçimlerinde almış olduğu %7,5 ve aynı yıl girdiği AP seçimlerinde %7,1'lik bir oy alan REP aşırı sağcılar için önemli bir siyasi seçenek olduğunu kanıtlamıştır (Mudde, 2000, s.33; Öner, 2014a, s.96).

Bunun yanında aynı dönemde NPD'nin düşüşü ve yine benzer şekilde Hristiyan Sosyal Birliği (Christlich-Soziale Union - CSU)'nin oylarının düşmesinde seçmenin REP'e yaklaştığı şeklinde değerlendirilebilmektedir.

NPD'nin göreceli düşüş yaşadığı bu dönemde aşırı sağcıların tercih ettiği REP, NPD'nin düşünsel olarak başlattığı yeni aşırı sağ yaklaşımın siyasi olarak kazanımların toplayan ilk siyasi partilerden olmuştur. 1992 yılında ilk kez aşırı sağcı bir vekili eyalet parlamentosuna sokmayı başaran REP, 1994 yılında yapılan AP seçimlerinde de aldığı 3,9 luk oy oranı ile bir önceki seçimin gerisinde kalsa da, gücünü korumaya devam etmiştir. NPD ile birlikte Almanya'da yer alan diğer önemli bir aşırı sağ parti ise 1970'lerin başında kurulan Alman Halk Birliği (Deutsche Volksunion - DVU) olmuştur (Tanrikulu, 2020, s.99). Partinin kurucusu aşırı sağcı bir dergi editörü olan Gerhard Frey'dir. Uzun süre kayda değer bir başarı elde edemeyen parti, 1989 yılında NPD ile ittifak yoluna giderek güçlerini birleştirmiştir (Meç, 2018b, s.62). Bu ittifak ile iki parti, liderlerinin öncülüğünde kurmuş olduğu Deutsche Volksunion Liste-D ile seçimlere girmiş, fakat beklenen olumlu gelişme yaşanmadığından dolayı bu ittifak 1990 yılında sona erdirilmiştir (Hançer, 2005, s.86; Mudde, 2000, s.62).

Yeni yüzyıla girilmesi ile birlikte bu aşırı sağcı partilerin görece daha az etkili olduğu görülmüştür. Öyle ki 2002 genel seçimlerinde tüm aşırı sağcı partilerin aldığı toplam oy %3 seviyesine kadar düşmüş, bunu takiben 2004 yılında ki AP seçimlerinde %2 oy alabilmişlerdir (Hançer, 2005, s.87). Burada önemli bir konu olarak terör eylemleri sonrası aşırı sağ partilerin neden şok oy artışları yaşamadığı konusu vardır. Bu konuda özellikle dönemin demokrat Avrupalı siyasileri bu durumun gelişmesini önlediği söylenebilmektedir. Bir ikinci konu ise bu dönemde aşır sağ popülist söylemlerin yeteri kadar etkili olamadığıdır.

2010 yılında Arap Baharı ve 2011 yılındaki Suriye İç Savaşı, dönemin ekonomik ve sosyal yapısında ki potansiyel tehdit algılama zemininde özellikle Müslüman göçmenlere özellikle de düzensiz göçmenlere karşı olumsuz bir bakış açısını da beraberinde getirdiği görülebilmektedir. Bu zemine rağmen özellikle parti içi sorunlarla zayıflayan NPD, 2011 yılında DVU ile birleşmiştir. NPD ismi altında birleşen bu partiler parti içerisinde azalmayan çekişmeler ve usulsüzlükler ile zayıflama trendini bozamamıştır (Dilbirliği, 2017, s.159), Bu zayıflama ile birlikte

aşırı sağcılar yeni bir siyasi parti kurmanın tüm AB ülkelerince hissedilen düzensiz göçmen hassasiyetinin kullanılmasında ve bu konuda popülist söylemler üretilmesi ile önemli bir parti haline geleceklerine karar vermiştir.

3.2.1.2. Almanya için Alternatif ve PEGIDA

Bu bakış açısı ile 2013 yılında, aşırı sağın günümüzdeki en önemli temsilcilerinden olan Alternative für Deutschland (AfD) partisi kurulmuştur. AfD ilk kurulduğu sıralarda daha çok AB karşıtı bir görüntü veren liberal bir parti görünümünde olmuştur (Arzheimer ve Berning, 2019, s.2; Meç, 2018b, s.71). Alexander Gauland, Konrad Adam ve Bernd Lucke'nin öncülüğünde ilk olarak 2008 ve 2013 yıllarındaki Ekonomik Krizler bağlamında Euro karşıtı bir yapıda kurulan parti, devam eden süreçte daha çok aşırı sağ görüşlerin yaygınlaştığı bir parti haline dönmüştür (Askerzoy, 2017, s.47; Lees, 2018, s.299-300). 2013 yılında yapılan Bundestag seçimlerinde ilk sınavını veren parti 4,7 oy almıştır (Meç, 2018a, s.137). Bununla birlikte seçim barajı sebebi ile parlamentoya giremeyen AfD, kurulduğu yıl aldığı bu oy oranı ile gelecek seçimlerde daha etkin bir parti olacağı sinyallerini vermiştir.

Seçimin yanı sıra temelde Almanya'da 2001 sonrası artan ve 2013 yılında AfD'nin kurulmasına paralel olarak özellikle selefi grupları kullanarak daha çok İslamofobik mesajların verilmeye başlandığı da görülmektedir (Salzborn, 2016, s.49). Bu doğrultuda aşırı sağcı örgütlerin başlattığı *Selefilere Karşı Holiganlar* (HoGeSa) adı verilen pek çok eylem planlamıştır (Virchow, 2016, s.543). Özellikle sosyal medyadan örgütlenen HoGeSa eylemlerinin ilki 23 Ekim 2014 yılında Köln'de düzenlenmiştir. Bu eyleme 3 binden fazla kişi katılmakla birlikte kontrolden çıkmış ve eylemciler polislere ve yabancılara karşı rastgele bir saldırı düzenlemiştir (Dilbirliği, 2017, s.160). Artan aşırı sağcı sosyal hareketlerin devamında medya 'da daha çok selefi grupların haberleri verilmeye başlamış, Almanya'da artan bu selefi protestoları bütün yabancıları içeren eylemleri beraberinde getirmiştir. Bu durumun olması şaşırtıcı değildir, öyle ki uzun yıllardır başta Türkler olmak üzere pek çok göçmen grubuna yapılan katliamlar, cinayetler, kundaklamalar aşırı sağcı eylemler için bir zemin olduğu söylenebilmektedir. Bunu gösterir şekilde 2015 yılında Almanya genelinde Müslüman göçmenlere yönelik toplam 923, 2016 yılında ise 929

aşırı sağcı kişilerce suç işlenmiştir (Balcı ve Göcen, 2018, s.25). Özellikle terör olayları sonrası aşırı sağcı şiddette artarak sığınmacılara karşı 2017 yılında 1903, 2018’de 1770, 2019’da 1620 ve 2020 yılında 1069 saldırı aşırı sağcı saldırı yapıldığı belirtilmiştir (Saraçoğlu, 2022, s.40).

Köln’de yapılan bu eylemi takiben 11 Ekim 2014 tarihinde *İslamlaşmasına Karşı Barışsever Avrupalılar* isimli sosyal medya grubu kurulmuştur. Bu grup hızla büyüyerek günümüzde PEGIDA olarak bilinen *Batının (akşam ülkesi ’nin) İslamlaşmasına Karşı Yurtsever Avrupalılar* Hareketine dönüşmüştür (Dilbirliği, 2017, s.161; Virchow, 2016, s.543). PEGIDA hareketinin ilk gösterileri ise 20 Ekim 2014 tarihinde Almanya’nın Dresden şehrinde *pazartesi gezmeleri* adı altında toplanan gösteri ile olmuştur (Askerzoy, 2017, s.48). İlk olarak 350 kişinin katıldığı gösteriler çok kısa bir sürede binlerce kişinin katılımına dönüşmüştür.

Devam eden süreçte eylemlerin yapıldığı yerler çeşitlenmeye başlamış ve Almanya’nın pek çok kentinde yapılan gösteriler yapılmıştır. Aynı dönemde PEGIDA’yı destekleyen ve aynı görüşleri paylaşan pek çok örgüt de kurulmuştur.¹⁸ Çeşitlenen ve sayıca kalabalıklaşan bu hareketler çoğu zaman şehir merkezinin düzenini bozmuş ve bundan dolayı özellikle esnafları memnun etmek amacı ile gösteri yapılan bölgede bulunan esnaflara müşteri göndererek onların sempatisi kazanılmaya çalışılmıştır (Dilbirliği, 2017, s.161).

AfD’nin hedef kitlesi incelendiğinde genellikle bu eylemlere katılan kişiler olduğu görülürken, bu kişilerin içinde genellikle orta düzey eğitime sahip işçiler ve işsizler yer almaktadır (Olsen, 2018, s.74-75). Bu eylemler temelinde merak edilen konulardan birisi de, eylemlere katılan insanların motivasyon ve endişeleri üzerine olmuştur. Bu bağlamda aşırı sağ hareketlerde yer alan kişiler üzerinde yapılan çalışmalar temelinde özellikle Müslümanları ve daha çok göçmenleri hedef göstererek kimlik kaybı gibi endişeleri uyandıran aşırı sağcı hareket ve partilere olan destek arttırmıştır (Maciejewski, 2022, s.42). PEGIDA yalnızca Almanya’da değil, hemen hemen tüm Batı Avrupa ülkelerinde yürüyüşler ve eylemler düzenlemektedir

¹⁸ PEGIDA ’nın yanına Köln’de KÖGIDA, Bonn’da BOGIDA, Leipzig’de LEGIDA, Münih’te MÜGIDA, Berlin’de BERGIDA isimleri altında sayıları Dresden’deki ana hareket gibi olmasa da, hatırı sayılır sayıda insanın yer aldığı gruplar ortaya çıktı. (Dilbirliği,2017, s.161).

(Gökmen, 2018, s.88). Bu durumun diğer ülkelerde bulunan aşırı sağ partiler için bir taban yarattığı ileri sürülebilmektedir.

Suriye İç Savaşının yıkımının arttığı 2014-2015 ve 2016 yıllarında artan sığınmacı sayısı ile aşırı sağcı hareketlerin gücünü arttırması aynı döneme tekabül etmektedir (Meç, 2018a, s.128; Saraçoğlu, 2022, s.46). AfD'nin bu dönemde aşırı sağcı sosyal hareket PEGIDA ile olan bağlarının artması ve dönemin Şansölyesi Angela Merkel'in yüzbinlerce sığınmacıyı Almanya'ya kabul etmesi ile partinin kuruluşunda yer alan pek çok üye partiden ayrılırken, Parti'nin liberal etkileri azalmış ve daha çok aşırı sağ unsurlara vurgu yapılmaya başlanmıştır (Arzheimer ve Berning, 2019, s.6; Berning, 2017, s.17). Bu dönemde yaptıkları eylemler ile gündemi sıklıkla meşgul eden PEGIDA lideri Lutz Bachmann ise basına yaptığı açıklamalarda sıklıkla ırkçı olmadığını belirtirken, buna karşın özellikle sosyal medya üzerinden göçmenler ve Müslümanlar hakkında 'hayvan sürüsü' ve 'pislik' gibi ifadelerde bulunmuştur (Chambers, 2015). Bu durum da aşırı sağcı ideolojinin ne kadar iki taraflı olduğunun bir göstergesi olarak gösterilebilmektedir.

PEGIDA hareketi ile birlikte siyasi olarak da AfD, Müslümanlara ve göçmenlerin Almanya'ya alınmaması gerektiği, bu kişilerin Alman kültür ve kimliğine zarar vereceği gibi argümanlar temelinde aynı üslubu kullanmıştır (Kaya ve Tecmen, 2019, s.52-56; Çakı ve Topbaş, 2018, s.63). 2016 yılında açıkladıkları parti programının içerisinde yapılan değişiklikler ile de minare yasağı, ezan yasağı, başörtüsü yasağı gibi konular parti programına katılırken İslam'ın Almanya'ya ait olmadığı bu sebeple kuran öğretiminin yasaklanması gibi konuları geniş kapsamlı değerlendirmiştir (AfD, 2016, s.45-49). Pek çok yönden günümüzde aşırın sağın toplumsal hareket olarak PEGIDA tarafından çizilen yolu AfD'nin siyasi olarak takip etmesi ile bu iki yapının birlikte değerlendirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır (Olsen, 2018, s.81). Birçok AfD yöneticisi PEGIDA eylemlerine katılmaktadır. Bunlardan birisi olan AfD, Kuzey-Ren Vestfalya Eyalet Başkanı Pretzell, parti kongresinde kendilerinin sadece AB karşıtı olmadığını aynı zamanda PEGIDA'yı temsil ettiklerini belirtmesi ile birlikte AfD'nin de göçmen ve Müslüman karşıtı bir parti olduğunu belirtmesi bu iki yapının birlikteliğinin en belirgin delillerinden olmaktadır (Meç, 2018b, s.111).

Başka bir örnek ise eski PEGIDA sözcüsü Kathrin Oertel'in yaklaşık 2000 kişi ile AfD 'ye katılması olarak gösterilebilmektedir (Saraçoğlu, 2022, s.47). PEGIDA'dan alınan destek ile birlikte AfD pek çok eyalet de meclisine girmeyi başarmıştır. AP'de temsilcileri olan AfD, burada Fransa'dan RN, Hollanda'dan PVV ve Avusturya'dan FPÖ partileri ile ortak hareket halinde olmuştur (Çağan-Elbir, 2017, s.1-2; Dilbirliği, 2015, s.164). Ayrıca parti genellikle Müslümanla göçmenleri hedef aldığı şekilde değerlendirilse de, Salzborn (2018) yapmış olduğu çalışmada, AfD'nin İslam karşıtlığının yanında antisemitizmi de barındırdığını iddia etmektedir.

Parti'nin toplumsal destek alarak yükselişi ile birlikte 2017 Bundestag seçimlerinde 'Ülkemizi Geri Getireceğiz' sloganı ile seçime giren AfD %12,6 oranında oy alarak, Nazi yönetiminden günümüze Almanya'da aşırı sağ partilerin aldığı en yüksek oyu alarak 1990'lardan o güne kadar mecliste giren ilk parti olmuştur (Clarke, 2017; Otto ve Steinhardt, 2017, s.20). Bu durum Almanya'da AfD ve PEGIDA öncülüğünde artan göçmen ve Müslüman karşıtlığının ne denli önemli şekilde arttığını göstermektedir (Demirtaş, 2019, s.6). Özellikle Doğu Almanya bölgesinden %27 oranında oy alan AfD, eski komünist yönetim altında ki insanların radikalliğini de göstermektedir (Berning, 2017, s.18; Clarke, 2017). Seçimlerde daha çok CDU/CSU seçmeninden 1 milyona yakın oy alan parti, bu dönemde Merkel'in ürettiği göçmen politikalarına karşı tepkiyi de bizlere göstermektedir (Aktaran: Goziev ve Özcan, 2020, s.86). 2019 yılında yapılan AP seçimlerinde ise %11 oy alarak 11 temsilci ile AP'de temsil hakkı kazanan AfD, bu yükseliş ile çeşitli yönlerden AB politikalarına ve özellikle AB göç politikalarına olan etkisini de arttırdığı iddia edilebilmektedir.

2017 ve 2019 seçimlerinde ki başarılar ve Alman Ekonomisinin yavaşlaması ile siyasi olarak da güçleneceği düşünülürken, 2020 yılına gelindiğinde Hanau 'da gerçekleşen ırkçı saldırı ile aşırı sağa karşı olan negatif bakış açısı yeniden artmıştır. Merkel de bu saldırı sonrası başta NPD ve AfD 'yi hedef alarak ırkçılığın ve nefretin bir zehir olduğunu vurgulamıştır (Perspektif, 2020). Benzer şekilde 2020 yılının Haziran ayında ABD'de George Floyd'un polisin ırkçı müdahalesi sonucunda ölmesi hakkında konuşan Almanya Şansölyesi Merkel, ırkçılığın geçmişten günümüze halen kendi ülkelerinde de bulunduğunu belirterek, bu konuda ülkesinde büyük bir sorun yaşadığını söylemiştir (Karadağ, 2020). Bu saldırı ile birlikte 'göçmen krizinin'

nispeten yavaşlaması ve aşırı sağcı saldırılar, partiye olan ilgi ve desteği de azaltmaya başlamıştır. Bunun bir sonucu olarak 2021 yılında yapılan Bundestag seçimlerinde parti %10,3 oranında oy alarak %2,3'lük bir kesimi kaybetmiştir. Diğer aşırı sağ parti olan NPD ise AfD'nin oluşması ile birlikte oylarını daha çok kaybetmiş ve son yapılan seçimlerden %0,4 oy alabilmişlerdir (Berning, 2017, s.18). Günümüzde AfD yöneticileri ve temsilcileri göçmenler ve Müslümanlar üzerine yapmış oldukları söylemler ile Almanya ve AB'de etkili olmaya devam etmektedir (Clarke, 2017).

3.2.2. Fransa

Fransa, AB üyeleri ülkeleri arasında merkez ve aşırı sağın dikkate alınır şekilde en çok desteklendiği ülkelerden olmuştur. Sağ ve özellikle de aşırı sağ siyasetin merkezinde ise Fransa'nın en büyük partilerinden olan Ulusal Birlik (Rassemblement National - RN) partisi yer almaktadır. Aşırı sağın Fransa'da ki varlığı konusunda ise Kütük (2019, s.7), bu partilerin temellerinin Birinci Dünya Savaşı dönemine kadar uzandığını iddia etmektedir. Bununla birlikte Soğuk Savaş döneminde ki ilk aşırı sağ yapılardan olması yönüyle Fransa'da daha sonra farklı aşırı sağ – popülist parti kurulmuş olsa da, Ulusal Cephe her zaman aralarında en çok destek alan olagelmıştır. Pierre Poujade'nin öncülüğünde 1956 yılında *Poujadism* hareketi ile başlayan yeni aşırı sağ hareket, daha sonra Ulusal Cephe partisi tarafından devam ettirilmiştir (Er, 2014, s.19). Bu sebeple Ulusal Cephenin kuruluşundan günümüze kadar olan siyasi geçmişini ve yıllar içinde partinin aldığı destekteki değişimleri incelemek önemli olacaktır.

3.2.2.1. Ulusal Cephe ve Jean Marie Le Pen

1972 yılında Aşırı Sağ Federasyon olarak Ulusal Cephe (Front National - FN) ismi ile küçük radikal sağ grupların bir araya gelmesi ile kurulan partinin kurucuları ise François Duprat, François Brigneau ve Jean Marie Le Pen' dir (Lorimer, 2022, s.49; Kaya ve Tecmen, 2019, s57). Bununla birlikte parti genellikle Le Pen'in liderliğine bağımlı şekilde değerlendirilmektedir. Parti ilk olarak Yahudi karşıtı faşist parti yapı ile kurulurken, genellikle eski Nazi kukla yönetimi Vichy hükümeti destekçileri ve neo-Nazi gruplarca ilgi görmüştür (Benveniste ve Pingaud, 2016,

s.57-59; Halhallı, 2021, s.173). Kuruluşundan itibaren göçmen karşıtı söylem ve politikalar üreten parti o dönemde temelleri atılmış olan ve entegre olma sürecini genişletmeye başlayan AB ‘nin öncüllerine şiddetle karşı olmuştur (Ceylan ve Uslu, 2022, s.85). Daha sonraları sıklıkla kullanılan ‘Fransızlar için Fransa’ mottosu da yine kendi döneminde oluşturulmuş bir mottodur (Halhallı, 2020, s.142)

Henüz kuruluş aşaması döneminde olan parti 1970’lerde girmiş olduğu seçimlerde %0,75’i aşamamışken, 1981 yılında devlet başkanı De Gaulle’nin sağcı siyasi partiler ile sorunlar yaşaması ile La Pen’in önü açılmış ve parti ilk başarısını 1983 yılında yapılan Dreux yerel seçimlerde kazanmıştır (Camus, 2011, s.83). Özellikle 1990’lara gelindiğinde dünya genelinde yaşanan çözümler beraberinde göç dalgalarını getirirken bu dönemde FN’de oylarını %12-15 arasına çıkarmayı başarmıştır (Kütük, 2019, s.6).

Jean Marie La Pen döneminde parti genel hatları ile popülist, otoriter, göçmen karşıtı, yabancı düşmanı ve gelenekçi bir görüntüde olmuştur (Yardım, 2017, s.222). 1984 yılında yapılan Avrupa seçimlerinde ise parti büyük bir başarı göstererek %11,2 oranında oy almıştır (Veugelers, 1997, s.33). Devam eden süreçte 1988 başkanlık seçimlerinde de oyunu arttırmayı başaran parti %14,4 oranında oy almayı başarmıştır. Bu başarı 1995 yılında ki başkanlık seçimlerinde de artarak devam etmiştir. Bu seçimlerde aldığı %15 oranında o ile parti yaklaşık 4,5 milyon seçmenin tercihi olmuştur (Kütük, 2019, s.55).

Bu oy artışlarının temelinde partinin kuruluşundan bu zamana gelen özellikle Kuzey Afrikalı insanların Fransa’ya olan göçüne olan karşıtlığı önemli bir dayanaktır (Halhallı, 2021, s.171). FN’nin iddialarına göre bu göçler Fransız halkının ulusal kimliğini bozacak ve kültürlerini yok edecektir (Kütük, 2019, s.27). Bu bakış açısıyla dönemin devlet başkanı François Mitterand’ın göçmenlerin sınır dışı edilmesini engelleyen yasaları desteklemesinin de bu dönemde partinin yükselişine önemli bir etki sağladığı ileri sürülmüştür (Veugelers, 1997, s.33).

Diğer önemli bir durum ise göçlerin işsizlik vasıtası ile siyasallaştırılarak bir güvenlik tehdidi haline getirilmesidir (Kütük, 2019, s.36). Bu göç ve yabancı düşmanlığı yalnızca Müslüman Kuzey Afrikalı halklarla kalmadığı, 1992’de yapılan Maastricht anlaşması öncesi Fransa’da gerçekleşen referandumda ‘hayır’ verilmesi için yapılan propaganda ile tüm halklara yönelik olduğu anlaşılabilmektedir (Kütük,

2019, s.27). Diğer önemli konu ise 1970'lerin sonunda başlayan 1980'lerde devam eden ekonomik krizler olmaktadır. Parti bu dönemde bu konular üzerine yaptığı popülist söylemler ile genişçe bir halk kitle tarafından destek görmüştür (Anarat, 2020, s.234). Partinin genel seçmen kitlesinin ise yeni aşırı sağ partilerin çoğunda olduğu gibi genellikle düşük eğitim seviyesinde ve düşük gelirli kesimler olduğu yapılan çalışmalarda tespit edilmiştir (Anarat, 2020, s.235-236).

1980'lerde önemli bir gelişme gösteren parti, 1990'larda ise daha çok parti içi sorunlarla uğraşmak durumunda kalmıştır. Özellikle *Megretist bölünmesi* olarak bilinen süreçte, parti lideri Le Pen ve genel temsilci Bruno Megret arasında yaşanan Avrupa Parlamentosu için belirlenen liste sebebiyle artan görüş ayrılıkları daha yüksek sesle söylenir bir hale gelmiştir (Camus, 2011, s.83). Bu dönemde parti Lepenistler ve Megretistler olarak ikiye bölünmüştür (Kütük, 2019, s.47). Daha çok yerel temsilcilerin desteklediği Megret, yaşanan parti içi çekişme sonucu partiden ayrılmış ve kendisinin lideri olduğu Cumhuriyetçi Milli Hareket (Mouvement National Republicain - MNR)'i kurmuştur (Camus, 2011, s.89).

Ulusal Cephe ve Le Pen ise, bu süreçte çok büyük oranda destek kaybetmiştir. Parti içi çekişmelerin üzerine seçim başarısızlıkları ile parti giderek popülarlığını kaybetmiştir. Buna örnek olarak Parti'nin Megretist ayrılış süresi sonrası adlıği oylar; 2002 genel seçimlerinde ilk tur %11,2, ikinci turda ise %1,9, 2007 yılında yapılan seçimlerde ise ilk turda %4,3, ikinci turda ise 0,1 olarak karşımıza çıkmıştır (Camus, 2011, s.85). Bu dönemdeki düşüşün diğer bir önemli sebebi olarak da AB'nin siyasi ve ekonomik olarak yapısını güçlendirmesidir. Bu dönemde yapılan 2002 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Le Pen, ilk turda %16,9 oy olarak ikinci tura kalmayı başarmış olsa da, ikinci turda %17,8 oy alarak seçimi kaybetmiştir. 2007 seçimlerinde ise %10,4 alan Le Pen ikinci tura kalamamıştır. Son olarak dönemin AP seçimleri incelendiğinde 1999 yılında ki AP seçimlerinde %5,7 oy alan parti, 5 milletvekili kazanırken, 2004 yılında yapılan seçimlerde %9,8 oy alarak 7 sandalye kazanmıştır (Camus, 2011, s.85).

3.2.2.2. Ulusal Birleşim ve Marine Le Pen

Partide yaşanan bu düşüş ile birlikte partinin kurucusu ve lideri olan Jean-Marie Le Pen, 2011 yılında partinin başkanlığından çekilmiştir. Bu karar ile birlikte

parti üyeleri iki isim etrafında toplanmıştır. Jean-Marie Le Pen'in kızı olan Marine La Pen ve Bruno Gollnich arasında parti liderliği konusunda önemli bir çekişme yaşanmıştır. Buna karşın 2011 yılında yapılan yeni parti başkan seçimlerinde Marine Le Pen partinin yeni lideri olmuştur.

Marine Le Pen de babası gibi uzun yıllardır Fransa'nın gevşek hükümetler ve yozlaşmış elitler tarafından yöneltildiğini vurgularken, Fransızların uzun yıllardır zarar gören bir millet olduğunun üzerinde durmaktadır (Halhallı, 2021, s.175). Bunun yanında Marine Le Pen partinin başına geçtiğinde babası Jean-Marie Le Pen'in belirlediği pek çok politika ve ilkeyi de partiden çıkarmıştır. Bunların arasında özellikle partinin uzun yıllar eleştirilmesine ve Nazi bağlantısı ile suçlanmasına sebep olan antisemitizm olmak üzere LGBT karşıtlığı, kürtaj ve idam gibi konuları bulunmaktadır (Benveniste ve Pingaud, 2016, s.63). Öyle ki önceleri AB'ye karşı sert şekilde muhalif olan parti, Marine Le Pen'in parti lideri olması ile Avrupa Şüphesi partiler arasında önemli bir yere gelirken, Le Pen'in 2012 ve 2017 yıllarındaki seçim kampanyalarında Birleşik Krallıkta kullandığı kısaltmaya benzer şekilde FREXIT ismi ile AB karşıtı tutumunu daha yüksek sesle ifade etmiştir (Lorimer, 2022, s.49).

2015 yılında babası Jean-Marie La Pen'i partiden tasfiye ederek, partiden ve üyelere uzaklaştıran Marine La-Pen, 2018 yılında da partinin ismini Ulusal Birlik (Rassemblement National - RN) olarak resmen değiştirilmiştir (Ceylan ve Uslu, 2022, s.86-87). Parti yeni dönemde sıklıkla NATO'nun askeri kanadından çıkılması gibi konular üzerinde durmaktadır. Marine Le Pen'in partinin başına geçtiği dönemden itibaren parti olağanüstü bir şekilde oylarını arttırmayı başarmıştır. Özellikle partinin başına geçtiği yıllardan itibaren artan Müslüman düzensiz göçünü sıklıkla eleştiren ve güvenlikleştiren Le Pen, daha sonra Paris ve Berlin gibi şehirlerde IŞİD tarafından gerçekleştirilen terör olayları sonrası çok daha fazla destekçi bulmuştur (Benveniste ve Pingaud, 2016, s.71-74).

Bu desteği ise seçim sonuçlarında görmek mümkündür. 2012 yılında yapılan genel seçimlerde Marine La-Pen liderliğinde ki parti, bir önceki seçimin ilk turunda aldığı %4,3'lik oy oranını %13,6'ya çıkarmıştır (Keskin ve Boyraz, 2017, s.19). Aynı seçimin ikinci turunda ise alınan %0,1'lik oy oranını %3,7'ye yükseltmeyi

başarmıştır. Aynı yıl yapılan cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ise %17,9'luk bir oy alan La Pen bu seçimi 3. Olarak tamamlamıştır (Keskin ve Boyraz, 2017, s.18).

Burada dikkat çekilmesi gereken yer ise Marine La Pen'in partinin başına geçişinden kısa süre sonra bile partiye bu kadar etki edebilmesi olmuştur (Anarat, 2020, s.229). Bu seçimlerden sonra RN'nin oy oranı her seçim artmaya devam etmiştir. Bunun bir örneği olarak 2014 yılında ki AP seçimlerinde %24,86'luk bir oy alan RN, bu seçimlerde birinci parti olmayı başarmıştır (Ecevit vd., 2014, s.2). Öyle ki bu sonuç ile daha sonra AB politikalarını da etkileme dönemleri başlamıştır. İlk dönemlerinde yapmış olduğu değişiklikler ile daha ılımlı bir lider imajı çizen Le Pen, özellikle 2015 yılında ki artan düzensiz göç dalgası ve terör olayları ile birlikte 'Fransa ve Fransızların artık güvende olmadığı' ifadeleri ile daha önceleri partinin antisemitizm tavrına benzer şekilde İslamofobik bir dil üzerinden söylemler üretmeye başlamıştır (Halhallı, 2020, s.144; 2021, s.174).

Kullandığı popülist dil ile her yıl daha fazla seçmeni kazanan Le Pen, 2017 yılında yapılan seçimlerin ilk turunda %13,2 oy alırken ikinci turda partinin o döneme kadar ki en yüksek oranı olan %8,8'i almayı başarmıştır. Bunun yanında Le Pen'in bu dönemde en önemli başarısı aynı yıl yapılan cumhurbaşkanlığı seçimlerinde aldığı %21,3'lük oy oranı ile ikinci tura kalması olmuştur. İkinci turda da oylarını %33,9'a çıkarıp seçimleri kaybetmiştir. Bununla birlikte RN'nin o döneme kadar en önemli başarısı olan bu seçimlerden sonra RN yükselişine devam etmiştir. 2019 yılında ki AP seçimlerinde %23,34 oy almasına karşın 23 sandalye almayı başarmış buna karşın 2022 yılında yapılan genel seçimlerin ilk turunda oyunu %18,7'ye, seçimin ikinci turunda %8,8'lik oyu %17,30 a çıkararak bir önceki seçimlerde kazanmış olduğu 8 sandalyenin tam 81 fazlasını kazanarak ülkenin üçüncü partisi olmayı başarmıştır. Aynı yıl yapılan cumhurbaşkanlığı seçimlerinde aday olan Le Pen ilk turda %23,2 ve ikinci turda aldığı %41,5'lik oy oranı ile seçimi kaybetmesine karşın aşırı sağın ne denli etkili bir siyasi güce dönüştüğünü göstermiştir (Armstrong, 2022).

RN'nin Fransa'da yükselişi özellikle AB ve AP'yi aşırı sağcı argümanların yüksek sesle ifade edilmesi sebebiyle son derece etkilemektedir. Avrupa'da yer alan diğer aşırı sağcı partiler ile birlikte dikkate değer sayıda aşırı sağ temsilcisi bu kurumlarda bulunmaktadır. *Time* dergisi tarafından 2011 ve 2015 yıllarında dünyanın

en etkili 100 kişisinden biri olarak gösterilen Le Pen, 2016 yılında Amerika merkezli *Politico* dergisi tarafından da AP'de başkandan sonra en etkili milletvekili olarak gösterilmiştir (Bamat, 2011; Heath, 2016; Walt, 2015). Bunun yanında partiyi 2019 AP ve 2022 genel seçimlerde partiye liderlik eden başkan vekili Jordan Bardella, sıklıkla Le Pen'in kuklası olarak eleştirilmekle birlikte popülerliğini ve gücünü arttırmakta ve RN içinde önemli bir figür haline gelmektedir.

3.2.3. İtalya

Geleneksel aşırı sağın en çok destek gördüğü ülkelerden biri olan İtalya, faşist diktatör Benito Mussolini'nin İtalya'yı soktuğu savaş sonrası büyük yaralar almış ve pek çok insanını kaybetmiştir. Bununla birlikte savaşa sonrası dönemde Avrupa'da yer alan ülkeler içerisinde aşırı sağın en güçlü olduğu, neo-faşist örgütlerin çoğaldığı ülke olan İtalya'da bu aşırı sağ siyasi partilere olan ilgi yıllar geçtikçe artmıştır. İtalya'da kurulan aşırı sağ partilerin geçmişini incelemek günümüzde yer alan partilerin temellerinin anlaşılması için önemli olacaktır. Öyle ki çoğu parti eski partilerin bölünmesi ile ortaya çıkmıştır. Bunun yanında Kuzey İtalya'da ortaya çıkan Lig ve Meloni 'nin liderliğindeki İtalya'nın Kardeşleri günümüzde önemli siyasi figürler olarak yer almaktadır.

3.2.3.1. İkinci Dünya Savaşı Sonrası İtalya'da Aşırı Sağ

Savaş sonrası İtalya'da ortaya çıkan ilk neo-faşist parti, pek çok küçük faşist partinin birleşmesi ile İtalyan Sosyal Hareketi (Movimento Sociale Italiano - MSI) olmuştur (Zanotti, 2019, s.125). Bu parti savaştan öncede faşist olan kişilerce kurulmuş ve kurulduğu yıllarda partinin siyasi amaç olarak antikomünizm, antiamerikanizm, antisemitizm ve antikapitalizm gibi gerekçeler olmuştur (Campani, 2016, s.27-29). Bu parti özellikle Soğuk Savaş dönemi boyunca aktif olarak siyasetin içinde olsa da, özellikle İtalyan halkındaki faşizmle olan bağlantılar algısı ile iktidar için bir figür olmamıştır (Tarchi, 2013, s.698). İktidar amacından uzaklaşan partiyi geçmiş dönemin faşizm temelli algısından kurtararak yeniden bir araya getirmeyi başaran kişi Gianfranco Fini olmuştur (Campani, 2016, s.33).

1995 yılında MSI'yı, Ulusal İttifak (Alleanza Nazionale - AN) olarak değiştiren Fini 'ye muhalif olan kesimler ise Üç Renkli Alev Sosyal Hareketi

(Movimento Sociale Fiamma Tricolor - MSFT)'yi kurmuş olsa da, bu parti günümüze kadar elle tutulur bir başarı yakalayamamıştır (Uzunçayır, 2020, s.268). AN ise yeni yapısı ile birlikte daha çok merkez sağ, neo-liberal olarak değerlendirilen ve Silvio Berlusconi'nin liderliğini yaptığı popülist İleri İtalya (Forza Italia - FI) ve Kuzey Ligi (Lega Nord - LN) ittifakında koalisyona katılarak 1994 yılında yapılan seçimlerde %13,47 alarak önemli bir başarı göstermiştir (Tarchi, 2013, s.697; Hançer,2005, s.33).

Bu dönemde partinin temel yaklaşımlardan en önemlisi özellikle Yugoslavya'nın dağılması ile birlikte başlayan artan göçe yönelik göçün önlenmesi ve kaçak göçmenler cezalandırılması gibi sert yaklaşımlar olmuştur (Zanotti, 2019, s.125-127). 1994 seçimlerinde elde edilen başarı sonrası oluşturulan koalisyon arasında çıkan görüş ayrılıkları temelinde yeniden seçimlere giden İtalya'da 1996 yılında yeniden seçim yapılmış, AN bu seçimde %15,7 oy alarak yeniden önemli bir başarı yakalasa da, devam eden dönemde hükümet koalisyonlarında da yer almasına rağmen aldığı oy oranı nezdinde görece düşüş yaşamıştır (Tarchi, 2013, s.700-701). Bu dönemde AP'de girmiş olduğu üç farklı seçimde ortalama %11 oy alan parti için bir değişim gerektiği söylenir olmuştur.

Kuruluşundan 2006 yılına kadar Fini yönetiminde devam eden parti içerisinde pek çok farklı aşırı sağcı partide çıkmıştır.¹⁹ 2006 yılında koalisyon 'un seçimleri kaybetmesi ile birlikte Berlusconi tarafından oluşturulan Özgürlük Halkı (Il Popolo della Liberta - PdL) isimli parti ile birleşen FI ve AN, 2007 Kasım ayından itibaren varlığını sona erdirmiştir (Campani, 2016, s.36; Uzunçayır, 2020, s.283). PdL kuruluş aşamasını gerçekleştirirken, İtalya'da iktidarda yaşanan siyasi kriz nedeniyle hükümetin düşmesiyle yeni bir seçim kapıda belirmiştir. 2008 yılında gerçekleştirilen bu seçim ile birlikte oyların %46,8'ni alan PdL iktidara geçmiştir. Bu oy düşüşü ile birlikte eski AN lideri Fini, özellikle 2009 yılından itibaren partinin başkanı olan Berlusconi'yi sık sık eleştirmeye başlamıştır (Uzunçayır, 2020, s.284). Özellikle sağ siyasetin düşmeye başlaması ile ortaya çıkan yeni partilerin çıktığı görülmektedir. 2010 yılında PdL 'de ayrılan Fini, kendi partisi olan Özgür İtalya'nın Geleceği

¹⁹ D-Destra, Destra Sociale Destra e Liberta, Nuova Alleanza partiler AN veya PdL içerisinde yer alıp ayrılan kişilerce kurulmuştur.

(Futuro e Liberta l'Italia - FLI)'yı kurmuş olsa da, devam eden yıllarda önemli bir gelişme gösterememiş ve parti 2015 yılında lağvedilmiştir.

Yine aynı dönemde ortaya çıkan ve günümüzde de varlığını devam ettiren temelde aşırı sağ argümanlar kullansa da tam olarak aşırı sağ parti olarak değerlendiremeyeceğimiz Beş yıldız Hareketi (M5S) önemlidir. 2009 yılında Beppe Grillo tarafından kurulan Beş Yıldız Hareketi Partisi (Movimento 5 Stelle - M5S), temelde özellikle Berlusconi etrafında toplanan merkez sağ siyasi yapıların yozlaştığı düşüncesi ile ortaya çıkmıştır (Uzunçayır, 2020, s.291).

İtalya'da yer alan merkez sağ partilerin karşısında daha çok popülist söylemler üreten M5S, temelde saf İtalyan vatandaşlarını temsil ettiği iddiasında olmaktadır (Manucci, 2019, s.6; Sokullu, 2018, s.28). Bunun yanında özellikle demokrasiye bağlılık vurgusu yapan parti, çoğu zaman İtalya'da son dönemde artan aşırı sağ partilerin arasında değerlendirilmese de özellikle kullandığı popülizm ve temellerini oluşturan saf İtalyan milletçiliği temelinde başta internet ve medya olmak üzere teknolojik gelişmelerin siyasette etkin olmasını amaçlayan ve bu araçları etkin kullanan reformist bir oluşum olarak tanımlanmaktadır (Manucci, 2019, s.7-8; Zariç, 2021, s.2018).

Parti genellikle yozlaştığını iddia ettikleri elitlere karşı bir oluşum olarak değerlendirilmekle birlikte bu durum özellikle halkın üstünlüğü, İtalyan milliyetçiliği ve kurulduğu yıllardaki Avrupa Şüpheliği gibi konuları içermesi sebebi ile aşırı sağın diğer unsurlarını da içermektedir (Sokullu, 2018, s.29,35). Bunun yanında özellikle göç konusunda daha esnek bir bakış açısı sunan parti bu temelde kimi yazarlarca da sol özgürlükçü biçimde isimlendirilmekte ve sağ ve sol siyasi yaklaşımlardan hangisi olduğu konusunda tartışmaya yol açmaktadır (Zariç, 2021, s.2021; Zanotti, 2019, s.162). Bunu destekler şekilde Parti'de kendini ne sağ ne de sol dünya görüşü içerisinde değerlendirmekten kaçınmaktadır. Bunun temel sebebi olarak seçmen kaybı endişesi olduğu iddia edilebilmektedir. Öyle ki parti bu tavrı ile birlikte girmiş oldukları seçimlerde geniş kesimlerden destek görmektedir. Buna yönelik en önemli örneklerden biri 2013 yılında yapılan genel seçimlerde almış olduğu %39,1 ile birinci parti olması olarak gösterilebilmektedir. Bu seçimler özelinde partinin oylarının pek çok sağ ve sol kesimden aldığı yapılan çalışmalar ile tespit edilmektedir (Sokullu, 2018, s.32). 2018 ve 2022 seçimlerinde de önemli bir

başarı M5S'nin zaman zaman aşırı sağ partiler arasında gösterilmesine karşın, sağ veya sol olarak kategorize edilmesine karşın daha çok popülist bir parti olarak üçüncü bir taraf olarak anlaşılması önemli olmaktadır (Campani ve Lazaridis, 2017, s.2).

3.2.3.2. Kuzey Ligi

1991 yılında *il sanatur* (senatör) lakabı ile tanınan Umberto Bossi tarafından kurulan Kuzey Ligi (Lega Nord - LN), temelde özellikle Kuzey İtalya'da yer alan hareketlerin birleşmesi ile ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkmasında 4 önemli etkenin olduğu söylenebilmektedir. Bunlar, (i) Kuzey ve Güney İtalya'nın birbirleri ile tam olarak entegre olamaması sebebi ile bölgeselciliğin kuvvetli olması, (ii) özellikle 1980'ler ile birlikte mevcut olan sistemin krize girdiği ve hükümetlerin yozlaşması iddiası ile popülist söylemlerin güç kazanması (iii) 1990'lar ile birlikte özellikle Kuzey İtalya'nın sanayisinde ekonomik küreselleşme ile yaşanan olumsuz etkiler (iv) ve Kuzey İtalya'da daha önceleri varlığını sürdüren diğer bölgeselci ligler ve toplulukların Umberto Bossi 'nin göstermiş olduğu liderlik ve kurduğu parti yapısının organizasyonel başarısı olarak sıralanabilmektedir (Arısoy, 2010, s.4; Bartlett vd., 2012, s.19).

Anlaşılabacağı üzere özellikle 1970 ve 1980'li yıllardan itibaren daha çok Padania şeklinde isimlendirdikleri Kuzey İtalya Bölgeselciliği temelinde kurulan hareketler ve partilerin, Kuzey Ligi altında toplanması ile daha sonraki süreçte tüm İtalya'yı kapsayacak şekilde popülist söylemleri genişletmiştir. Başlarda Kuzey Bölgeselciliği yapılmasının en önemli sebebi olarak da özellikle ekonomik olarak daha gelişmiş ve refah içindeki Kuzey'in, Güney'in yarattığı maliyetlere ve eşitsizliğine bir tepki olduğu şeklinde değerlendirilebilmektedir (Longo,2016, s.18; Uzunçayır, 2020, s.256).

Bu temelde önceleri güneylilere yönelik geliştirilen eleştiriler, yeni dönemde daha çok İtalyan siyasi elitlerine yöneltilmeye başlamış ve Roma'da yer alan hükümetlerin Kuzey İtalya'yı sömürdüğü ve Kuzey İtalyanlar'ı onlardan kurtarma niyetinde olmuştur (Ignazi, 2005, s.345; Uzunçayır, 2020, s.256). Yeni kurulan bu Parti'nin girmiş olduğu ilk seçim olan 1992 seçimlerinde önemli bir başarı göstererek %8,7 oranında oy alarak bölgesel bir parti yapısından daha çok ulusal bir parti haline

gelmiştir (Ignazi, 2005, s.345). Bununla birlikte Parti, göçe yönelik keskin görüşler belirtmekten kaçınmasının yanında özellikle diğer aşırı sağ partilerin vurgulamış olduğu refah sisteminin göçmenler tarafından istismar edilmesine vurgu yapmaktadır (Ignazi, 2005, s.345-346; Moldovan, 2018, s.77).

Çoğu aşırı sağ partide olduğu gibi genellikle düşük gelirli ve düşük eğitilmiş genç erkekler tarafından destek gören parti, bahsi geçen yolsuzluk ve kirli ilişkilerin ortaya çıkması sonrası yapılan olağanüstü 1994 seçimlerinde %8,3 oranında oy alırken, Berlusconi'nin FI'sı ve Fini'nin AN'si ile yapmış oldukları ittifak ile seçimden galip çıkmış ve "Özgürlükler Kutbu ve İyi Hükümet" koalisyonunda yer almıştır (Arısoy, 2010, s.4-5). Bunun yanında özellikle AN ile yan yana değerlendirilme eğiliminde olunan LN, ortaya çıkışındaki kuzey vurgusu ile daha çok Güney İtalya'da etkin olan AN'den ayrılmaktadır (Tarchi, 2013, s.698-699). Bu temellerde 1994 seçimlerinde kurulan koalisyonun ömrü de uzun olmamıştır. Koalisyonun dağılmasında sebeplerden bir diğeri ise, Berlusconi'nin özellikle Kuzey İtalya'da ki LN seçmenlerini kendi saflarına çekme çabası olarak söylenebilmektedir (Carvalho, 2014, s.7). Bu temelde 1996 seçimlerinde de koalisyona dâhil olmayan LN, %10,1 oranında oy almayı başarmıştır (Longo, 2016, s.18; Zanotti, 2019, s.120).

Bu dönemde Fransız aşırı sağ parti FN ve Avusturyalı aşırı sağ parti FPÖ ile ilişkiler kurmaya başlayan LN, özellikle göç, islamofobi, LGBT karşıtlığı, Avrupa Şüpheciliği ve çokkültürlülük karşıtlığı gibi temaları da daha çok kullanmaya başlamıştır (Bartlett vd., 2012, s.20; Betz, 2001). Daha önceleri güneyliler üzerinden yapılan ötekileştirmenin yeni hedefi göçmenler olmaya başlamıştır (Eriş ve Öner, 2021, s.171). Parti'nin değişen tehdit söylemleri ile birlikte boy oranları da düşmeye başlamıştır. 1999 yılında ki AP seçimlerinde partinin almış olduğu oy %4,5 seviyelerinde kalmıştır (Longo, 2016, s.18). Alınan bu başarısız sonuçlar ile yeniden Berlusconi ile ittifak yapmak durumunda kalan parti, özellikle 11 Eylül saldırıları sonrası İslam ve göç karşıtı söylemlerini arttırmıştır. Bu temelde daha çok Batı ve Hristiyan değerlerin korunmasına vurgu yapan parti, özellikle Müslüman göçmenleri terörist olarak değerlendirmiştir (Arısoy, 2010, s.8; Carvalho, 2014, s.7).

Bu dönemde daha önceleri eleştirdikleri AN ile ortak şekilde oluşturulan yasalar ile göçmenlerin kısıtlanması ve düzensiz göçmenlere karşı sert yaptırımlar uygulanmaya başlamıştır (Carvalho, 2014, s.8-9). LN'nin göçe karşı olumsuz bakış

açısının temelinde ise AN 'ye benzer şekilde kültürlerin korunması vurgusu olduğu söylenebilmektedir (Uzunçayır, 2020, s.286). Göçmen karşıtı söylemler ile girilen 2006 seçimlerinde %4,6 oranında oy alabilen parti, 2008 yılında yapılan genel seçimlerde aldığı %8,3'lük oy ile AN ve FI gibi sağ partilerin kurmuş olduğu PdL ile ittifak yaparak koalisyonda yer almayı başarmıştır (Arısoy, 2010, s.9-10; Zanotti, 2019, s.120). Koalisyon sonucunda İçişleri Bakanlığı gibi özellikle göçün engellenmesini sağlayabilecekleri bakanlıklarda yer alan LN'li isimler, 2009 yılında yürürlüğe girecek olan yeni göçmenlere karşı güvenlik tedbirlerini içeren yasalarda etkili olmuştur (Bartlett vd., 2012, s.21; Uzunçayır, 2020, s.288).

2012 yılında LN lideri Bossi ve Ailesi'nin partinin fonlarını yasadışı şekilde kullandığının ortaya çıkması ile birlikte Bossi istifa etmek zorunda kalmıştır (Bartlett vd., 2012, s.21; Sokullu, 2018, s.23; Longo, 2016, s.26). Bossi 'nin istifası sonrasında LN'nin yeni lideri ise Roberto Maroni olmuştur. Yaşanan skandal ve M5S partisinin popülist söylemleri sonrası seçmenleri arasında büyük bir kayıp yaşayan partide seçmenleri kişileri tekrar inandıramayan Maroni, 2013 yılının aralık ayında yapılan seçimde parti liderliğini günümüzde de devam ettiren Matteo Salvini 'ye devretmiştir (Longo, 2016, s.26).

Salvini liderliği gelmesi ile birlikte Parti'nin genel söylem ve politikalarında radikal şekilde değişiklikler yapmıştır. Öyle ki Bölgeselciliği neredeyse tamamen göz ardı eden Salvini, Lig'in tamamen ulusal bir parti olmasını amaçlamıştır (Passarelli ve Tuorto, 2022, s.403). Uzunçayır (2020, s.294), bu dönüşümü Salvini 'nin Lig'i İtalya'nın Ulusal Cephesine dönüştürme hedefi olarak açıklamaktadır. Bunu destekler şekilde, bu dönemden sonra Salvini 'nin söylemlerinde Marine Le Pen'e benzeyen temalar öne çıkmaktadır. Özellikle göçe yönelik hayli sert söylemlerde bulunan Salvini, Avrupa entegrasyonun gevşekliğine dikkat çekerken ulusal sınırların yeniden yükseltilmesi gerekliliği üzerinde durmuştur (Longo, 2016, s.17). Bu dönemde daha önceleri ağır şekilde ötekileştirilen İtalya'nın güneyli vatandaşlarından da daha önceki süreç için özür dileyen Salvini, özellikle ulusal kimliğe vurgu yaparak göç, Euro karşıtlığı ve Avrupa Şüpheliği temelinde bir söylem alanı oluştururken, yeni dönemde tehdidin Roma değil, Brüksel olduğu üzerinde durmuştur (Uzunçayır, 2020, s.295). Çoğu AB üyesi ülke tarafından ortak olarak kullanılan Euro'nun temelde Almanya'ya ekonomik fayda sağlamak için

ortaya çıktığını iddia eden Salvini, bu durumun İtalya için yıkım getireceğini savunurken, Euro'nun kaldırılması gerektiğini savunmaktadır (Uzunçayır, 2020, s.296).

Değişen söylemleri ve stratejisi ile kaybettiği seçmeni yeniden kazanmayı başaran parti, 2014 yılındaki AP seçimlerinde %6,2 oranında oy almayı başarmıştır. Özellikle Arap Baharı sonrası yıllar geçtikçe artan göçmen sayıları ve bu göçmenlerin Dublin sözleşmesi gereği genellikle ilk geldikleri ülkeler olan Akdeniz ülkelerinde iltica başvuru yapması ile Salvini 'nin popülist göçmen karşıtı söylemlerinin de bu yükselişte etkili olduğu ileri sürülmüştür (Zanotti, 2019, s.121; Uzunçayır, 2020, s.300). Salvini bu dönemde sıklıkla AB'yi İtalya'yı yalnız bıraktığı gerekçesi ile suçlamıştır (Longo, 2016, s.26-28).

Salvini 'nin partinin değişiminde en önemli etkisi ise 2018 genel seçimlerinden önce yaşanmıştır. Daha önceleri partinin üzerinde durduğu kuzey-güney ayrımını tamamen kaldırdığı belirtilecek şekilde Parti'nin isminde yer alan Kuzey kelimesini çıkarırken, partinin adı Lig-Başbakan Salvini (Lega-Salvini Premier) olmuştur (Zariç, 2021, s.2019; Passarelli ve Tuorto, 2022, s.403). Bunun yanında parti isminde yer alan kuzey ifadesi halen parti tüzüğünde yer almaktadır (Uzunçayır, 2020, s.302). Seçimler öncesi sıklıkla AB'nin göç ve ekonomi politikalarını eleştiren Salvini, AB'nin dayattığını iddia ettiği politikalara meydan okuduğunu belirterek halkı ikna etmeyi amaçlamıştır. Özellikle AB'nin İtalya'nın egemenliğini zayıflatıldığını belirten söylemler ile girdiği seçimde %17,4 oranında oy alan parti önemli bir gelişme göstermiştir. Diğer bir popülist parti olan M5S ile koalisyon kuran parti, bu dönemden sonra başta göç konusu olmak üzere pek çok konuda AB'yi rahatsız edecek şekilde kararlar almıştır. Bu kararlar ile önemli bir destek kazanan Parti'nin belki de en önemli zaferlerinden birisi ise 2019 yılında yapılan AP seçimlerinde alınan %34,26'lık oy oranı olduğu söylenebilmektedir (Passarelli ve Tuorto, 2022, s.401).

2018 sonrası Başbakan Yardımcısı ve İçişleri Bakanı olarak görev yapan Salvini bu dönemde özellikle göçmenlere yönelik tutumu ile sıkça eleştirilmiştir. Öyle ki Göçmenlerin yardımına giden veya göçmenleri Avrupa'ya taşıyan gemilerin engelleneceğine yönelik söylemi bu sert tutuma bir örnek olarak gösterilebilmektedir (Pınar, 2019). Bununla bağlamda Guida da (2022, s.2), Salvini 'nin COVID-19

döneminde değişken politikaları sebebi ile desteğinin azaldığını belirtmektedir (Passarelli ve Tuorto, 2022, s.401). Bunu destekler şekilde 2022 yılında Başbakanın istifası sonrası yapılan genel seçimlerde parti, %9 civarında oy alarak bir düşüş yaşamış olsa da, FdI 'nin sağ koalisyon hükümetinde yer almaktadır (Kakissis, 2022).

3.2.3.3. İtalya'nın Kardeşleri

İtalya'nın Kardeşleri (Fratelli d'Italia - FdI), Berlusconi'nin istifa etmesinden sonra gelen hükümeti desteklemesi sonucunda 12 Aralık 2012 tarihinde Giorgia Meloni, Ignazio La Russa ve Guido Crosetto tarafından kurulmuştur (Sondel-Cedarmas, 2022, s.60-61). Parti'nin adı İtalya milli marşının ilk satırından alınmıştır (Guida, 2022, s.2). Partinin kurulması ile birlikte özellikle eski AN 'li daha sert tutumlu isimlerin yanı sıra pek çok merkez ve aşırı sağ siyasetçinin partiye katılması ile birlikte, İtalya'da sağ siyasi taban için önemli bir alternatif haline gelmiştir. Öyle ki FdI, AN 'nin bir devamı olduğunu iddia ederken, yine AN-MSI tarafından kullanılan üç alevli sembolü kullanmaya devam etmektedir (Ongaro vd., 2022, s.98; Uzunçayır, 2020, s.308). Bunun yanında toplumsal eylemleri ile tanınan ve pek çok yer altı neo-Nazi grubu ile neo-faşist partiler Yeni Kuvvet (Forza Nuova - FN) ve CasaPound ile sıkı ilişkiler içerisinde olan FdI, bu durum sebebiyle sıklıkla eleştirilmektedir (Campani ve Lazaridis, 2017, s.5). FN ve CasaPound, göçmenler ve eşcinseller gibi aşırı sağın karşında olduğu pek çok konuda şiddet kullanımını meşru gören siyasi partiler olarak bilinmektedir. Bu temelde bahsi geçen partilerin genel ideolojileri neo-faşist ve popülist olarak belirtilmektedir (Campani, 2016, s.35-38).

AB Şüphecisi bir parti olarak da bilinen FdI, özellikle Arap Baharı ve Suriye İç Savaşı sonrası Kuzey Afrika'dan İtalya'ya gelen düzensiz göçmenlere karşı ürettiği sert politikalar ile popülerliğini arttırmıştır (Sondel-Cedarmas, 2022, s.60). Göçmenlere karşı hiç toleransı olmayan partinin ulusal kimliğin devamı amacıyla sıklıkla İtalyan vatandaşlarını çocuk yapmaya teşvik ettiğini görülmektedir. Özellikle Sosyal Medya'da yaptığı propagandalar ile geniş kitlelere ulaşabilen parti, neo-Nazi sosyal medya grupları ile ortak hareket etmektedir. Bu durum parti temsilcileri ve partinin günümüzdeki lideri Meloni tarafından reddedilmiş olsa da, genel kanı bunun tam tersi yönünde fikir belirtmektedir (Roberts, 2022).

Parti günümüz İtalya ve AB siyasetinde önemli bir yer tutmaktadır. Partinin kurulmuş olduğu 2012 yılından günümüze gelen süreçte ki yükselişini incelemek aşırı sağın İtalya’da ki durumunun anlaşılmasında önemli olacaktır. 2013 yılında ilk genel seçimlerine katılan parti, yalnızca %2 oy almış ve Parlamento’ya 9 milletvekili göndermeyi başarmıştır. Aynı yıl gerçekleştirilen cumhurbaşkanlığı seçimlerinde de diğer sağ partiler ile birlikte Franco Marini’yi desteklemiş olsa bu seçimlerden istenile sonuç alınamamıştır. 2014 yılında diğer bir aşırı sağcı parti AN ile yakınlaşan FdI, bu dönemde pek çok AN ’li yönetici ve vekilde kendi bünyesine katmıştır. Partinin bu genişleme ile 2014 yılında yapılan AP seçimlerinde %3,7 oranında oy alarak herhangi bir sandalye kazanamamıştır. Bu durum özellikle parti içine yeni gelen eski AN ’li üyelerce eleştirilmiş ve bu dönemde bir kopma yaşanmıştır.

Bu bölünme ile gücünü daha çok kaybedeceği düşünülen parti, 2015 yılından itibaren çok büyük kitlelerce düzensiz göçe maruz kalan İtalya’da ki toplumsal rahatsızlık sebebiyle eskiye nazaran daha çok ilgi görmeye başlamıştır. Bu desteği sıklıkla yaptıkları göçmen karşıtı popülist söylemleri ile güçlendiren parti, toplumsal bir korku iklimini hedeflemiştir (Sondel-Cedarmas,2022, s.66). Bu söylemlerin bir etkisinin sonucu olarak da değerlendirilebilecek 2018 yılında yapılan genel seçimlere sağ koalisyonun parçası olarak girmiş ve oylarını iki katından fazla arttırarak %4,4 oy alarak parlamento’ya 23 vekil sokmayı başarmıştır. Bununla birlikte, sağ koalisyonda bu seçimlerde önemli bir başarı göstermiştir. Aynı yıl yapılan senato seçimlerine katılan parti, 2013 yılında kayda değer bir sonuç alamamasına karşın bu yeni seçimlerde %4,3 oy alarak 18 senatör kazanmıştır. Meloni ’nin özellikle gençlerin siyasette etkisiz bırakıldığı ve göz ardı edildiği söylemleri ile aldığı desteği arttırdığı görülmektedir (Guida, 2022, s.3).

Büyük bir çıkış yaptığı görülen partinin bu gelişmesi yalnızca ulusal seçimler değil, AB ve AP’yi de etkilemiştir. 2019 yılında yapılan AP seçimlerinde oylarını yeniden arttıran parti %6,44 oy alarak 5 vekil kazanmıştır. 2020 yılında Uluslararası Muhafazakârlar Konferansına katılan Meloni liderliğindeki parti, burada oluşturulan ‘Yeni Avrupa için Manifestoyu’ ’da ortaya çıkarmıştır. Bu konferansta yeni manifestoyu şekillendirecek şekilde Meloni, Yeni Avrupa’nın üzerine kurulması gereken 3 temel politik ve ekonomik elementi açıklamıştır. Bunlar: (i) Ulusal çıkarların savunulması ve halkların egemenliği, (ii) ekonomik özgürlük ve devlet ile

vergi mükellefleri arasında doğru bir ilişki ve (iii) dini ve ahlaki değerleri el üstünde tutan sosyal değerlerdir (Sondel-Cedarmas,2022, s.61). Konferans sonrası aldığı desteği ve popülerliğini arttırmayı başaran Meloni ve FdI, 2022 yılının Temmuz ayında mevcut başbakanın hükümeti fesih etmesi üzerine 25 Eylül 2022 tarihinde yapılan yeni seçimlerde özellikle desteği azalan LN ve M5S gibi partilerin seçmenini de kendine çekmiş ve oyların %26,2'sini alarak birinci parti olmayı başarmıştır (Dinçer ve Seçkin, 2022; Guida, 2022, s.1-2). Kuzey Ligi ve Forza İtalya ile sağ koalisyonu kurması beklenen FdI ile başbakan olması beklenen Meloni, bu gerçekleştiği takdirde Benito Mussolini'den günümüze Başbakan olmuş ilk aşırı sağcı lider olmuştur (Euronews, 2022). İktidara gelir gelmez özellikle limanlara ve kaçakçıların cezalarına yönelik daha katı bir politika benimseyen Meloni, Sivil Toplum Kuruluşu gemilerine limanlarını açmadığı için başta Fransa olmak üzere diğer AB üyelerini eleştirmiştir (Cumhuriyet, 2022). Başbakan olarak en önemli vaatlerinden biri düzensiz göçmenleri engellemek olan Meloni, 2023 yılının Nisan ayında İtalya'da 6 aylık Olağanüstü Hal (OHAL) ilan etmiştir. OHAL'in temel gerekçesi olarak ise son dönemde artan düzensiz göçün daha etkili yönetilebilmesi ve sonuç alınabilmesi gösterilmiştir (Seçkin, 2023).

3.2.4. Avusturya ve Avusturya Özgürlük Partisi

Avrupa içerisinde aşırı sağ kültürünün ve ideolojisinin uzun yıllar boyunca etkili temsil edildiği ülkelerden biri olan Avusturya'da aşırı sağ, İkinci Dünya Savaşının hemen sonrasında da yeni siyasi partiler ile temsil edilmiştir (Batur, 2019, s.95). Savaş sonrası ortaya çıkan ve çoğu eski Nazi olan Bağımsızlar Federasyonunun devamı olarak kurulan Avusturya Özgürlük Partisi (Freiheitliche Partei Österreichs - FPÖ), ülke uzun yıllardır aşırı sağın en önemli temsilcisi olarak varlığını devam ettirmektedir (Halhallı, 2020, s.114). 1956 yılında Anton Reinthaller liderliğinde kurulan parti, kuruluşuna dâhil olan eski Nazi askerleri ve bürokratları ile o dönemden günümüze kadar NSDAP devamı olarak görülmüştür (Aktaş, 2018, s.277). Öyle ki partinin ilk lideri Reinthaller 'de Nazi döneminde müsteşar yardımcısı olarak görev yapmıştır. Bunun yanında daha sonra partinin lideri olacak Friedrich Peter'de Nazilerin askeri kanadı olan Waffen-SS'de görev yapmıştır (Er, 2014, s.12). Kurulduğu dönemde parti sıklıkla Nazi dönemini öven ve haklı gören

ifadeleri kullanmıştır (Doğan, 2019, s.110). Bu sebep ile parti kurulduğu yıllarda halk tarafından çok destek görememiş ve siyasi gücünde her geçen yıl azalmıştır.

Destek görememesinin sebeplerinden bir diğeri ise partinin kendi içerisinde örgütlenmesini tamamlayamaması ve parti programında yer alan Avusturya'yı bir Alman devleti olarak görme gibi ilkeler olduğu söylenebilmektedir (Cavlak ve Balıkoğlu, 2021, s.531). 1958 yılında partinin başına geçen Friedrich Peter ile birlikte parti daha liberal bir parti pozisyonuna doğru ilerlemiştir. Daha liberal temalar içinde olan partinin bu dönemini normalleşme dönemi olarak isimlendirmektedir (Doğan, 2019, s.112). Bu dönemde partinin liberal söylemleri ile hitap ettiği seçmen kitlesini artırma niyetinde olduğu görülmektedir. Buna karşın dikkate değer oy artışları alamayan parti, 1970 yılında yapılan seçimler sonucunda, İkinci Dünya Savaşından o güne kadar iktidarda olan koalisyonun dağılması sonucu yeni oluşturulan azınlık hükümetini dışarıdan desteklemiştir.

1979'un Kasım ayında partinin lider kadrosunda bir değişim yaşanarak Norbert Steger parti lideri seçilmiştir. Steger döneminde parti, sağ 'dan uzaklaşarak liberal bir merkez formuna dönmeye başlamıştır (Batur, 2019, s.97). Bu dönemde parti liberal enternasyonale katılırken, sıklıkla Alman milliyetçisi olduğunu belirten Steger yönetimi buna karşın daha fazla kitleye ulaşmak adına partiyi Alman milliyetçisi görünümünden olabildiğince uzaklaştırmıştır (Liebhart 2019, s.86). 1983 yılında yapılan seçimler ile yine hükümette koalisyon ortağı olmayı başarmıştır. FPÖ'nün bu dönemde çok düşük oylar almasına rağmen hükümette olabilmeyi başarmasının sebebini daha ılımlı bir parti kimliğine bürünmesi olduğu iddia edilebilmektedir.

3.2.4.1. Jörg Haider Dönemi

FPÖ, hükümet ortağı olduğu dönemde ortaya çıkan kamu borçlarının artışı ve işsizlik gibi konular sebebiyle kendi seçmeninden de büyük kayıplar yaşamak durumunda kalmıştır (Doğan, 2019, s.115). Parti'nin dikkate değer anlamda yükseliş dönemi ise 1986 yılında partinin başına Jörg Haider'in geçmesi ile birlikte yaşanmıştır (Tanrıku, 2020, s.102). Liberalleşme çabalarını başarısız bulan Haider, partiyi tekrar popülist bir aşırı sağ partisine döndürmek istemiştir (Batur, 2019, s.98). Luther (Aktaran: Doğan, 2019, s.115) bu döneme Avrupa'da ki aşırı sağcı partilerin *Popülist Protesto* dönemi olarak isimlendirmektedir (Çolakoğlu, 2019, s.936). Bir

önceki seçimlerde hükümette koalisyon ortağı olarak yer alsa da düşük bir oy oranına sahip olan parti, Haider ile birlikte girdiği 1986 seçimlerinde %9,7 oranında oy alarak nerdeyse bir önceki seçimin iki katı almıştır (Betz, 2001, s.398). Haider bu dönemde kendini elitlere karşı savaşıyor bir halk kahramanı olarak göstermeye başlayarak popülaritesine arttırmaya başlamıştır (Aktaş, 2018, s.279). Liberallikten tekrar aşırı sağa kayışın yaşandığı bu dönemde FPÖ'de artık bir iktidar adayı olarak görülmeye başlamıştır (McGann ve Kitschelt, 2005, s.151).

1990'lı yıllara gelindiğinde parti içinde yeni aşırı sağcı argümanlarda oluşmaya başlarken, Haider'in temel yaklaşımı ünlü 'Önce Avusturya' şeklinde sloganlaştırdığı yaklaşım temelinde olmuştur (Krzyzanowski, 2013, s.136; Sauer ve Ajanovic, 2016, s.87). Öyle ki bu dönemde yaşanan Yugoslavya'nın dağılması, SSCB'nin dağılması gibi süreçler ile birlikte yukarıda ki mottounun bir tezahürü olarak parti 'de yabancı düşmanlığı ve göçmen karşıtlığı yüksek sesle ifade edilen durumlar haline gelmiştir (Liebhart 2019, s.86; Mandacı ve Özerim, 2013, s.110; Öner, 2018, s.43). Ayrıca yine bu dönemde parti temel ideolojisini Alman milliyetçiliğinden daha çok Avusturya vatanseverliğine dönüştürmeye başlamıştır (Lorimer, 2022, s.50).

Gelen düzensiz göçmenleri ülkedeki suçların kaynağı olarak gören parti bir güvensizlik ortamı yaratmak için çaba göstermiştir (Doğan, 2019, s.117). Bu çaba ile birlikte FPÖ, 1994 seçimlerinde %22,5 oranında oy almayı başarmıştır. Bu başarı ile birlikte parti liberal görüşleri tamamen kendinden uzaklaştırırken daha popülist söylemlerde bulunmaya ve aşırı sağcı ideolojisini yaymaya başlamıştır (Doğan, 2019, s.118). 1996 yılındaki AP seçimlerinde de %27,5 oy alan parti AP ve AB içerisinde de daha aşırı sağcı popülist söylemlerini kullanmıştır (Aktaş, 2018, s.279).

Parti korunması gereken temel değer olarak ise 1997 yılından itibaren vatan anlamına gelen fakat vatan kavramının sınırlarını genişleterek daha toplumsal bir anlam katan, Alman dili ve kültürü etrafında şekillenen *Heimat* kavramı olmuştur (Mandacı ve Özerim, 2013, s.113-114; Cavlak ve Balıkoğlu, 2021, s.531). Heimat vurgusu ile 1999 yılında yapılan parlamento seçimlerinde tarihinin en yüksek oyunu alan parti, %26,9 oranında oy alarak yeni hükümette Avusturya Halk Partisi (Österreichische Volkspartei - ÖVP) ile koalisyon kurmuştur (McGann ve Kitschelt, 2005, s.147). Seçim sonrası kurulan koalisyon hükümeti ile birlikte özellikle AB, çok

sert bir tutum izlemiş, Haider'in ırkçı ve AB karşıtı söylemleri ile Avusturya'ya yaptırım uygulamıştır (Krzyzanowski, 2013, s.139; Öner, 2014b, s.171).

Buna karşın FPÖ, 1999 yılında ki AP seçimlerinde yine bir öncekine benzer şekilde 23,4 oranında oy almayı başarabilmiştir. Buna karşın AB'nin 14 üye ülkesinin yaptırım söylemlerinin artması ve Avusturya'nın aşırı sağcı bir ülkeye dönmesi endişesi ile birlikte AB Haider iktidarında ki söylemlerine yönelik Avusturya'yı siyasi izolasyona sokacağını söylemiştir (Halhallı, 2020, s.116; Doğan, 2019, s.120). Bu sorunlar ile girilen 2002 seçimlerinde parti tam anlamıyla bir hüsrana yaşamıştır (Krzyzanowski, 2013, s.139). Bu seçimde %10,2 oy almayı başarabilen parti buna rağmen yeni kurulan hükümette yeniden ÖVP ile koalisyon kurmayı başarmıştır. Bu noktada halkın pek çok kesimi tarafından direkt olarak şahsı eleştirilen Haider, 2000 yılında FPÖ liderliğinden ayrılarak bir süre daha kalmış, 2005 yılında kendi aşırı sağcı politikalarını devam ettirmek için yeni bir parti kurmuşsa da, FPÖ'de yakalamış olduğu başarıyı yakalamamıştır (Tanrikulu, 2020, s.102).

3.2.4.2. Heinz-Christian Strache Döneminden Günümüze

Haider liderliği sonrasında 2000-2005 yılları arasında sırasıyla Susanne Riess-Passer, Herbert Haup ve Ursula Haubner parti liderliği yürütmüş olsa da partinin oy oranlarında kayda değer bir başarı gösterememiştir (Er, 2014, s.15; Liebhart, 2019, s.88). Bu dönem içerisinde 2004 AP seçimlerinde alınan %6,3 'lük oran ise partinin düşüşünün bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaşanan düşüş dönemi ise 2005 yılında Heinz-Christian Strache 'nin partinin liderliğine gelmesi ile sona ermiştir (Krzyzanowski, 2013, s.139). Strache 'de Haider'in popülist söylemleri gibi bir politik söylem dili benimsemiş bunun yanında Haider'in antisemitizm merkezli üslubunu daha çok islam karşıtlığı içeren bir üsluba çevirmiştir (Liebhart, 2019, s.89; Sauer ve Ajanovic, 2016, s.87).

Sürekli dost-düşman, biz-ötekiler gibi ayrımları barındıran konuşmaları ile yabancıları ve göçmenleri güvenlikleştirme çalışmaları yapmıştır (Sauer ve Ajanovic, 2016, s.88). Döneminde yapmış olduğu ihtişamlı ve kalabalık kongreler ile geleneksel ve dijital medyayı çok aktif şekilde bir propaganda aracı olarak kullanarak popülaritesini de arttırmıştır (Doğan, 2019, s.122). Bu dönemde kendisi ve parti için

temel hedef olarak Müslümanları seçen Strache, söylemlerinde sıklıkla Avusturya'nın İslamlaşma tehlikesi altında olduğunu iddia etmiştir (Aktaş, 2019, s.281; Krzyzanowski, 2013, s.141-142).

İslam'a karşı olan bu olumsuz tavır zaman zaman FPÖ'lü üyelerce skandallara varan söylemler ile kendini göstermiştir. Buna örnek olarak FPÖ'lü milletvekili Susana Winter'in İslam ve Hz. Muhammed hakkında söylemiş olduğu söz kendisine dava açılması noktasına kadar ilerlemiştir (Doğan, 2019, s.123). Bunun yanında özellikle göçmenler konusunda da işsizlik ve suç gibi konuları bir arada tutan Strache, ülkede bulunan diğer partilerin bu konularda sessiz olmasının büyük bir güvenlik sorunu olarak görülmesi için çalışmıştır (Liebhart, 2019, s.90-91).

Popülist söylemlerin sonucu olarak, parlamento seçimlerinde partinin aldığı oylar sırasıyla; 2006'da %11,05, 2008'de %17,5 ve 2013 yıllarında %20,5 olarak devamlı artan bir örüntüde ilerlemiştir (Krzyzanowski, 2013, s.139-140; Liebhart, 2019, s.89). Benzer şekilde partinin AP seçimlerinde aldığı oylar ise 2009 yılında %12,71 ve 2014 yılında 19,72'ye yükselmiştir. Şüphesiz ki özellikle İslam ve göçmenler üzerinden sıklıkla yapılan söylemler ile bu konuların siyasallaştırılması ve güvenlik sorunu haline getirilmesi bu seçimlerde elde edilen başarılar nezdinde önemlidir.

Strache döneminde FPÖ, en büyük desteği ise, Avrupa'da bulunan diğer aşırı sağ popülist partilerin çoğu gibi 2015 sonrası dönemde yaşamıştır. 2015 yılında 1 milyonun üzerinde başlayan düzensiz Müslüman göçmenler ve devamında Avrupa'nın büyük şehirlerinde yaşanan terör olayları ile birlikte parti de daha öncelerinde yaptığı gibi İslam ve göçmenlik üzerinden bir terörizm teması oluşturma gayretinde olmuştur (Tanrıkulu, 2020, s.102). Bu dönemde yaşanan olaylar da bu korku ikliminin oluşmasında etkili oluş ve parti ilk olarak 2016 yılında ki başkanlık seçimlerinde büyük bir başarı göstermiştir.

Seçime 'Önce Avusturya' sloganıyla FPÖ adayı olarak giren Norbert Hofer, seçimin ilk turunda %32,1 alarak ikinci tura kalmış ve bu turda da %46,7 alarak seçimi kaybetmesine karşın nerdeyse ülkenin yarısı partiyi desteklemiştir (BBC News, 2016). Bu başarıyı takiben 2017 yılında yapılan genel seçimler FPÖ parti rekoruna çok yaklaşıp, %26 oy alarak ÖVP ile koalisyon kurarak iktidara geçmiştir (Çağan-Elbir, 2017, s.2). ÖVP lideri Sebastian Kurz'da bu seçimlerden

önce özellikle aşırı sağ unsurlar içeren konuşmalar ile FPÖ'lü seçmenlerin sempatisini kazanmayı amaçlamıştır (Batur, 2019, s.104).

Yeni kurulan iktidarda çeşitli bakanlıkların başına geçen FPÖ'lü kişilerinde devam eden süreçte Müslüman göçmenlerin güvenlikleştirilmesinde etkili olduğu iddia edilebilmektedir. Bu seçim sonrası önemli bir başarı yakalayan Strache, 2019 yılında ortaya çıkan *İbiza Skandalı*²⁰ ile partisinden ayrılmak zorunda kalmıştır (Liebhart, 2019, s.92). Bu videoların ortaya çıkması ile birlikte Strache hem Avusturya başbakan yardımcılığından hem de FPÖ liderliğinden istifa etmiştir. Bu skandal ile birlikte FPÖ'nün de halk nezdinde ki güveni sarsılmış, istifa sonrası yapılan yeni seçimlerde partinin oy oranı %16,2'ye düşmüştür (Eser ve Çiçek, 2020, s.122). Buna benzer şekilde yine aynı yıl yapılan AP seçimlerinde FPÖ, %17,2 oranında oy alabilmiştir. Bu siyasi skandala rağmen parti halen Avusturya için önemli bir seçenek olarak durmaktadır. 2021 yılında partinin yeni lideri Strache ile aynı ideolojik söylem ve yöntemleri kullanan Herbert Kickl olmuştur. Bu temelde güç kaybettiği söylenebilecek olan parti, 2022 yılında yapılan cumhurbaşkanlığı seçimlerinde partinin aday olan Walter Rosenkranz %18,9 oranında oy alarak ikinci olurken, partinin popülaritesi yaşanan skandaldan ne denli olumsuz etkilendiği görülmüştür (Miner, 2022)

3.3. Göç Bağlamında Aşırı Sağ ve AB

Günümüzde AB Göç politikasında sıklıkla üzerinde durulan güvenlikleştirme sürecinde aşırı sağ partilerin etkileri bir hayli fazladır (Mandacı ve Özerim, 2013, s.125). Aşırı sağ partiler özellikle söylemleri ve AB kurumlarındaki varlıkları ile bu süreci yürütmektedirler. Öyle ki 2015 sonrası AB üyesi ülke liderleri ve AB yetkililerin de söylemlerinde bu etkiler önemli şekilde tespit edilebilmektedir. Son olarak Ekim 2022 yılında FdI 'nın İtalya'da birinci parti olması ile iktidara gelmesi Avrupa Birliği'nin zor bir sürece girdiği ve iş birliği temelinde ortak politikaların oluşmasının artık daha zor olacağı ileri sürülmüştür (Guida, 2022, s.4). Bu temelde

²⁰ İbiza skandalından kısaca bahsetmek gerekirse, İspanya'nın İbiza kentinde özgürlük partisi genel başkan yardımcısı ile birlikte kendisini büyük Rus Oligark Igor Makarova 'nın akrabası Alyana Makarova olarak tanıtan kadın ile yapmış oldukları görüşmenin videoları sızmıştır. Bu videoda yer alan kadın, Strache 'ye 2017 seçimlerinde yardım yapılması teklifini sunuyor ve buna sıcak bakan Strache bunun karşılığında kadına Avusturya'dan yeni iş fırsatları verileceğini söylemektedir. Bununla birlikte, Detaylı bilgi için bakınız.(France 24, 2019).

son yıllarda artan güçleri ile birlikte daha fazla kamuoyu desteği alan aşırı sağcı partilerin AB göç politikalarının oluşumunda ve AB vatandaşları üzerinde etkilerinin analiz edilmesi önemli olacaktır.

3.3.1. Avrupa Birliği Göç Politikası'nda Aşırı Sağın Etkileri

Bir önceki kısımda bahsedilen AB üyesi ülkelerde bulunan aşırı sağ partilerin genelinde ortak olan tehdit algıları ve ürettikleri söylemler temelde benzer olmuştur. Söylemlerinde yer alan temel temalar ise genellikle göç karşıtlığı, İslam karşıtlığı ve AB karşıtlığı olarak özetlenebilmektedir. Bu aşırı sağ partilerin özellikle 2010'da başlayan Arap Baharı ile birlikte göçmenlere karşı ürettiği olumsuz göçmenlik algılarının arttığı görülebilmektedir (Gökmen, 2018, s.94). Genellikle göçmenleri terör, suç, işsizlik ve buna benzer toplumu yıpratıcı konular ile değerlendiren aşırı sağ partiler bu tarihten itibaren gelişen bir takım olayla toplumdan da destek bulmuş ve girdikleri seçimlerde daha güçlü hale gelmişlerdir. Buldukları destek ile başta kendi ulusal Meclislerinde güçlenerek iktidar dahi olmayı başaran bu partiler, AP seçimlerinde elde ettikleri başarılar ile de AB politikaları üzerinde etkili oldukları görülebilmektedir (Nicoli, 2017, s.313; Taggart ve Szczerbiak, 2002, s.6). Başta daha çok ekonomik ve ticari anlam çerçevesinde kullanılmaya başlayan *Kale Avrupası* fikrinin özellikle göç ve sığınmacı konularında aşırı sağ partilerin etkileri ile yeni anlam kazanmaya başladığı söylenebilmektedir (Taggart, 2004, s.279).

Genel itibari ile AP 'de ki milletvekili sayıları ile AB politikalarına doğrudan bir karar verme etkileri zor olmakla birlikte elde ettikleri başarılar temelinde başta medya olmak üzere operasyonel girişimleri pek çok etkileme aracına ulaşım imkanları artmıştır (Mandacı, 2012, s.62; Ongaro vd., 2022, s.94-95). Bunun yanında Avrupa Parlamentosu ve Konsey'in üye ülkelerden aldığı geri dönüşler çerçevesinde düzenlendiği ve organize ettiği dış sınırların korunması da 2016 yılında alınan kararla yürürlüğe daha da arttırılması ve genişletilmesi girmiş ve bu durum AP'de yer alan Aşırı sağ partilerin AB göç Politikalarına olan etkileri önemli derecede etkilemiştir (European Parliament ve Council of The European Union, 2016).

Bunu destekler şekilde Taggart 'da (2004, s.279) özellikle göç ve sığınmacı gibi konuların kimlik, vatandaşlık ve demografik sebepler ile aşırı sağ partiler için geniş bir etki alanı oluşturduğunu belirtmektedir. Bu temelde aşırı sağ partilerin diğer

AB politikalarını etkileyebildikleri diğer bir metot ise kendi ulusal politikalarını etkilemesinden geçmektedir (Schain, 2006, s.272-273; Sunawar ve Muhammad, 2020, s.87). Bunun en önemli sebebi AB politikaları karar alma süreçlerinin AB üyesi devletlerin liderlerinin ve ulusal politikalarının etkilerinden bağımsız olamayacağıdır. Bu politikaların oluşumunda genellikle AB Üyesi devletlerin liderleri ve halklarının tercihleri belirleyici olmaktadır (Ongaro vd., 2022, s.93-95). Burada önemli olan bir konu olarak karşımıza aşırı sağ partilerin parlamento seçimlerinde neden genellikle kendi ulusal meclis seçimlerine nazaran daha başarılı olduğu sorusu çıkmaktadır. Buna cevap olarak, özellikle AP seçimlerine katılımın az olması ve genellikle aşırı sağcı partilerin seçmenlerinin bu seçimlere ilgi göstermesi olduğu ileri sürülebilmektedir (Mandacı, 2012, s.59; Ecevit vd. 2014, s.3-4).

Tablo-3.1. AfD, FN/RN, LN, FdI ve FPÖ 'nün 2004 yılından itibaren AP seçim sonuçları

	2004		2009		2014		2019		AP'de Yer Aldığı Grup
	Oy	Temsilci	Oy	Temsilci	Oy	Temsilci	Oy	Temsilci	
AFD	-	-	-	-	%7,10	7	%11	11	ID
FN/RN	%9,81	7	%6,30	3	%24,86	23	%23,34	22	ID
LN	%4,96	4	%10,20	9	%6,15	5	%34,26	28	ID
FdI	-	-	-	-	%3,7	0	%6,44	5	ECR
FPÖ	%6,31	1	%12,71	2	%19,72	4	%17,20	3	ID
TOPLAM Temsilci	12		14		39		69		

Kaynak: European Parliament, 2019. Yazar tarafından derlenmiştir.

Aşırı sağ partilerin AP’de kendilerine ait çeşitli grupları vardır. Avrupa Muhafazakârlar ve Reformistler Grubu (ECR), Kimlik ve Demokrasi Grubu (ID)²¹ ve herhangi bir gruba bağlı olmayan bazı vekiller ile AP içerisindeki aşırı sağcı partilerin bir arada hareket etme ve başta göç olmak üzere çeşitli konular üzerinde AB’yi baskı altına almak istedikleri belirtilmektedir (Demirkıran, 2021). Avrupa genelinde özellikle 2015 sonrası artan göçler ile eskiye nazaran daha fazla yükselme eğilimine giren aşırı sağ düşüncenin üye ülkelerin vatandaşlarını daha fazla etkilediği belirtilmektedir (Akdoğan ve Atalay, 2017, s.2438).

Mudde (2012) ve Akkerman (2018) gibi yazarlar da aşırı sağ partilerin göç politikalarına olan etkilerini benzer şekilde direkt ve dolaylı etkiler olarak ikiye ayırmaktadır. Direkt etkileri, aşırı sağ partilerin kendi ulusal hükümetlerinde koalisyon parçası olması ve bu şekilde göçü sınırlayan politikalar üretmesi tanımlarken, dolaylı etkileri ise halkı korku iklimine sokması ve seçimlerde elde etmiş oldukları başarı neticesinde ana akım politika yapıcılar üzerindeki etkileri olarak tanımlanmaktadır (Mudde, 2012, s.16-21; Akkerman, 2018, s.4-8; Grande vd. 2019, s.1445).

Bununla birlikte bu aşırı sağcı partiler sıklıkla bir araya gelerek gündeme yönelik yen değerlendirmeler ve politika önerileri yapmaktadır. Avrupa Parlamentosu’nda ortak karar ve söylem üretmeyi amaçlayan bu partilerin etkileri ise kayda değer şekilde yüksektir. Bu perspektifle Aydemir (2022, s.17), bu grupların ve grubu olmayan vekillerin 2019-2023 yılları için göç konusunu içeren toplamda 43 soru yönelttiğini tespit etmiştir²². Bu çalışmanın gösterdiği gibi aşırı sağ gruplar Hristiyan Demokratlar ve Sol gruptan sonra en çok soru veren yapı olarak karşımıza çıkmaktadır (Aydemir, 2022, s.17).

Benzer şekilde diğer bir etki alanı olarak Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi de önemli olmaktadır. Öyle ki 2017 yılında Parlamento’nun AB göç politikasında reform yapılmasına yönelik yayınlamış olduğu belge ’de aşırı sağ argümanların etkisi görülebilmektedir. Bu belge ’de direkt olarak gelen göçmenlerin yaşanan terör saldırıları ile bağlantılı olduğu, gelen göçmenlerin yarattığı kültürel ve sosyal

²¹ Bu gurubun eski adı Avrupa Milletler ve Özgürlük Grubu – Europe of Nations and Freedom (ENF)’dir.

²² ECR ve ID başta olmak üzere AP gruplarının göçe yönelik güvenlik temelli sorularından örnekler için bakınız. Aydemir, 2022, s.17-20.

problemler vurgulanmış ve göç politikasında reform yapılması, düzensiz göçün önlenmesine yönelik iş birlikleri ve araçların etkin kullanımı vurgulanmıştır (Council of Europe, 2017).

Bu temelde çalışmanın ikinci bölümünde AB’de göçün güvenlikleştirilmesi başlıklı tabloda verilen Avrupa Parlamento verisi, aşırı sağın göçe olan etkileri açısından önemlidir. Diğer yandan göçün Avrupa’da güvenlikleştirme dönemini İkinci Dünya Savaşı öncesine kadar götürülebilmekle birlikte çalışmanın temel öznesi olan yeni aşırı sağın 1990’lar sonu 2000’ler başında güvenliği modern ulus devlet yapısı içerisinde büyük bir tehdit olarak siyasallaştırdığını ve dahası güvenlikleştirmeye başlamıştır. Yeni aşırı sağın göçü güvenlikleştirilmesinin özellikle 11 Eylül 2001 yılında ABD’de yapılan terörist saldırıyla başladığı, Avrupa için ise özellikle 2004 Madrid metro saldırısı ve 2005 Londra terör saldırıları ile daha yüksek sesle tartışılır bir hale geldiği ve Avrupalı halklar için göçün ve İslam’ın bir tehdit olarak algılanmasını kolaylaştırdığı gözlemlenmektedir (Özerim, 2014, s.18; Tekin, 2019, s.1253).

Bu dönemde yapılan terör saldırılarını üstlenen sözde cihatçı terör örgütleri ile birlikte bu göç ve terör, göç ve İslam gibi kavramlar beraber kullanılma eğiliminde olmuştur (Sadura, 2021). Bu durum daha sonraları gerçekleşen Arap Baharı ve sonrası dönemdeki göçlere yönelik güvenlik tehdidi olarak değerlendirilen bakış açısının da temellerinden olmuştur (Aktaran: Tekin, 2019, s.1254). Bu dönemden itibaren başta göçmenlerin ilk güzergâhı olan İtalya, Fransa gibi ülkelerde bu göçmen karşıtı popülist söylemler ile halk nezdinde kimlik temelli bir korku bir tehdit varlığı oluşturulmaya başlamıştır. Bu dönemde ülkelerde bulunan aşırı sağ partilerdeki çıkışın da temel dinamikleri arasında bu durum gösterilebilmektedir. Aşırı sağ partilerin göçü güvenliklestirmesi aşağıda yer alan Tablo-3.2 temelinde özetlenebilmektedir.

Tablo-3.2. Aşırı Sağ Partilerin Göçü Güvenliklestirmesi

Güvenlikleştirici Aktörler	Referans Nesnesi	İşlevsel Aktörler	Kolaylaştırıcı Koşullar	Güvenlikleştirme Araçları

AB’de bazı Aşırı Sağ Partiler* (AfD, RN, FdI, Lega Nord, FPÖ)	- Ekonomik Özgürlük, Güven ve Refah - Ulusal Kimlik ve Demografik Güvenlik - İç Güvenlik - Toplumsal Kimlik ve Kültür - Toplumsal Ahlak	- Yazılı ve Görsel Medya(Televisyon, Gazete, Dergi, Sinema, Radyo) - Sosyal Medya - AB’de bazı Merkez Sağ Partiler - Aşırı Sağ Topluluklar (PEGIDA vb.) - AB kurumları - AB Temsilcileri	- Terör Olayları - Artan İşsizlik - Artan Suç Oranları - Artan Göçmen Sayısı	Röportajlar, Basın Açıklamaları, Konferanslar, Parti Programları, Manifestolar, Sosyal Medya paylaşımları, Parti Reklamları, Parti Broşürleri, Yürüyüşler ve Protestolar, Ulusal ve Yerel politikalar, Ulusal ve Yerel Kolluk Kuvvetleri
--	---	---	---	--

*Parti Liderleri, Sözcüleri ve Temsilcileri
Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bununla birlikte özellikle Arap Bahar’ının Avrupa’ya olan göçmen ve özellikle de düzensiz göçmenlerin artması ile birlikte aşırı sağ partiler, AB politikaları üzerinde olan etkilerini popülist söylemler ile yaratılan korku iklimi sayesinde arttırdığı gözlemlenmektedir. Söylem kavramı birinci bölümde bahsedildiği gibi liderlerin, yetkililerin veya kurumsal yapıların üretmiş oldukları söz-edimi olarak değerlendirilmiştir. Burada özellikle sosyal medya çalışmaları, lider ve temsilci ifadelerine yer verilmektedir (Cincu, 2017, s.41-44; Demirtaş, 2019, s.6).

Diğer önemli bir konu güvenlikleştirmenin nasıl imkân bulduğu konusudur. Bahsi geçen aşırı sağcı partiler AB göç politikalarında direkt olarak söz sahibi olmamakla birlikte kimi zaman AB’yi AP mekanizmasını kullanarak baskı altına alırken, genellikle AB vatandaşlarını korkuya sevk ederek göçün bir tehdit olduğu algısı ile AB’yi baskı altına almaktadır. Bu bağlamda göçün güvenlikleştirilmesini amaçlayan ilk söylemler Soğuk Savaş döneminde başlamış olsa da, özellikle 2001

terör saldırısı ve devamında yoğunlaşması günümüzdeki aşırı sağın yükselmesinin başlangıç dönemi olarak ifade edilmektedir (Uzunçayır, 2014, s.142).

11 Eylül 2001 'de New York'ta El-Kaide'nin yapmış olduğu saldırı ile özellikle Humeyni ve Taliban gibi grupların yaratmış olduğu radikal İslami gruplar endişesi tüm dünyada özellikle de Avrupa'da artmıştır (Gökmen, 2018, s.90). Bununla birlikte 2004 yılında Madrid'de bulunan bir metro istasyonunda yapılan terör eylemi ve 2005 yılında Londra yapılan eylemler ile birlikte özellikle islamofobi ve göçmen karşıtlığı artmış ve sıklıkla terörizm konusu ile birlikte değerlendirilmeye başlamıştır (Akdoğan ve Atalay, 2017, s.2438; Uzunçayır, 2014, s.142). 2004-2005 yıllarından itibaren terör eylemini gerçekleştiren teröristler ile göçmenler arasında bağlantı kuran pek çok aşırı sağcı siyasi yapı, özellikle ulusal ve AB düzeyinde yeni politikalar oluşmasında önemli bir etki yapmıştır (Avcu, 2020, s.240; Fakhoury, 2016, s.72). Bu temelde PVV lideri Wilders' in Kuran'ı Adolf Hitler'in *Mein Kampf* kitabına benzeterek Müslümanları Naziler ile bir tutması ve yasaklanması istemesi buna bir örnek olarak gösterilebilmektedir (Halhallı, 2020, s.90-91).

Bir başka örnek olarak ise dönemin Fransa İçişleri Bakanı olan Nicolas Sarkozy aşırı sağcı Ulusal Cephe'nin argümanlarını kullanarak, Fransa'da tespit edilen yasadışı göçmenlerin eskiye nazaran iki katı daha fazla olacak şekilde sınır dışı edilmesi için önemli çalışmalar yapması karşımıza çıkmaktadır (Kallis, 2015, s.20; Tekin,2019, s.1256). Sarkozy'nin bu çalışmalarının bir sonucu olarak 2005 yılında Paris'te iki gencin polislerden kaçarken elektrik trafosunda elektrik çarpması sonucu ölmesi ile banliyö ayaklanmaları başlamış, buna karşın 2006 yılında yine Sarkozy önderliğinde çıkarılan göç ve entegrasyon yasası ile birlikte Fransa'da göçün olumsuz bir algıda olmasının sebebinin ekonomik katkılarının olmaması ve düzeli bir şekilde entegre edilememeleri olarak açıklamıştır (Avcu, 2020, s.238-239; Kaiser ve Kaya, 2018, s.427). Bu yasa, temelinde Fransa ve Avrupa Birliği'nin göç politikası(zlığı)nı eleştirmekle birlikte devam eden dönemde yapılan 2008 Avrupa Göç ve İltica Paktı ve Lizbon zirvesinde göçe yönelik önemli kararlar alınmasında ve düzensiz göçün engellenmesinde ortaya çıkan ve güçlendirilen araçlarda etkili olduğu görülmektedir (Bigo, 2009, s.586-591).

Bir başka örnek olarak yine 2008 öncesinde Hollanda'da Theo Van Gogh isimli gencin Faslı radikal bir göçmen tarafından öldürülmesi de, ülkede büyük bir

kutuplaşma ve sorunların İslam-Göç-Terör üçgeninde görülmesini sağlamıştır (Wildman, 2017). AB göç politikaları konusuna farklı bir eleştiri ise Polonyalı aşırı sağcı parti Hukuk ve Adalet Partisi (Prawo i Sprawiedliwość - PiS) 'in Lizbon antlaşması öncesi bu sözleşmenin daha çok Almanya gibi ülkelerin AB'de daha belirleyici olacağını iddia etmesi ve Lizbon antlaşmasının etkilerini azaltmaya çalışması olarak karşımıza çıkmaktadır (Reeves, 2010, s.524). Bu dönemde daha çok üzerinde konuşulmaya başlayan göçmen olayları ile daha fazla kitleleri etkilemeyi amaçlayan aşırı sağ partiler AB üzerine de ortak katı bir göç politikası için ısrarcı olmuşlardır. Özellikle işsizliğin azaltılması ve bahsi geçen aşırı sağ partilerin etkileri ile her geçen yıl işgücüne yönelik mülteci alım kotası düşürülmüştür (Atasü-Topçuoğlu, 2019).

Göçe daha insancıl politikalar üretme gayretinde olan AB, bu dönemde yalnızca göçmenlerin entegrasyonu, düzensiz göçün kontrolüne yönelik FRONTEX gibi sınır korumaları ve yine düzensiz göçmenlere yönelik üçüncü ülkelerle iş birliği gibi konular üzerinde politikalar belirlemeye çalışmıştır. Günümüzde AB göç politikasının temeli olarak görülen birçok kurum 2010 öncesinde ortaya çıksa da, bu üretilen politika ve araçlar aşırı sağ partileri memnun ettiğini söylemek zor olacaktır. O dönemlerde aşırı sağ partiler günümüze benzer şekilde Müslüman göçmenlerin önlenmesine yönelik çalışmalar beklemiştir.

Bu isteğin bir göstergesi olarak Hollandalı PVV partisinin lideri Geert Wilders, *Fitne* isimli bir film çekerek, Kuran-ı Kerim'de yer alan Enfâl Suresi'nde geçen ayetleri değiştirerek yansıtmış, buna en çarpıcı örnek 'to strike terror' (terörle vur) gibi saldırgan cümleleri ekleyerek terörist Müslüman imajı çizerek, Müslüman göçmenlere yönelik bir tehdit algısı oluşturmayı amaçlamıştır (Gökmen, 2018, s.93). Yine bu dönemde, Avusturyalı parti FPÖ lideri Strache seçim öncesi yaptığı konuşmada Hristiyanlık ve Avrupa'nın İslamlaşmaması adına partisinin seçilmesini söyleyerek İslam'ı ve ülkesinde bulunan Müslümanları bir tehdit unsuru olarak anlatmıştır (Akdemir, 2009, s.14; Wildman, 2017).

Bununla birlikte 2010 öncesi dönemde terör olayları ile birlikte başlayan göçmen terörist algısının oluşmasına ve göçün güvenlikleştirilmesine medya da önemli katkılar sağlamıştır (Sunawar ve Muhammad, 2020, s.89; Gökmen, 2018, s.94). Örnek olarak L'Express gibi yüksek satışlı gazeteler göçmenlerin ülkelerini

istila ettiğini iddia etmiş, pek çok başka medya kuruluşu da gelen göçmenlere ‘sosyal parazitler’ gibi isimler ile haberlerinde yer vermiştir (Aktaran: Yardım, 2017, s.223). Arap Baharı ile medyanın da daha çok göçmen karşıtı bir tutum benimsediği görülebilmektedir.

Buna örnek olarak Gökmen (2018, s.94-95) yapmış olduğu çalışmada, Hollanda’da etkili olan 5 önemli gazete olan De Telegraf, De Volkskrant, Metro, Brabants Dagblad ve Algemeen Dagblad gazetelerin haberlerinde Müslüman göçmenlere yönelik yapılan haberleri incelemiş ve yapılan haberlerin ortalama %70’inde olumsuz şekilde yapılan haber ve yorumlar olduğunu tespit etmiştir. Yine aynı dönemlerde aşırı sağ partilerin propagandaları incelendiğinde de yapılan haberler ile paralel olduğu gözlemlenebilmektedir.

Buna örnek olarak Çakı ve Topbaş (2018) yapmış oldukları çalışmada, AfD’nin 2017 seçimleri öncesi yapmış olduğu propaganda faaliyetlerini analiz ederken, özellikle Müslüman göçmenlerin Alman kimliğini yıpratacağı temasının işlendiğinin üzerinde durulurken özellikle referans nesnesi olarak refah, huzur, mutluluk, düzen ve istikrar gibi toplumsal konulardan bahsedildiğini tespit etmiştir. Bir başka örnek olarak Klinger vd. (2022) yaptıkları çalışmada güvenlikleştirme aracı olarak başta Twitter olmak üzere sosyal medya bağlantılarının önemli şekilde kamplastırıcı bir etkide olduğunu gözlemlenmektedir. Yine başka bir örnek olarak Almanya’da yayın yapan ZDF ve ARD gibi televizyon kanalları üzerinde yapılan araştırma sonucunda, İslam ile ilgili en çok haberleri terörizm hakkında yapıldığı sonucuna varılmıştır (UHİM, 2011, s.48) .

2010 yılından sonra başlayan yüksek sayıdaki Müslüman düzensiz göçmenin Avrupa’yı hedef alan hareketleri ile birlikte ise hâlihazırda yeşeren göçmen karşıtlığı alevlenmiş ve aşırı sağ partilerin söylem ve isteklerinin daha da sertleştiği görülmüştür. Buna bir örnek olarak PVV lideri Wilders’ in *Onların Brüksel’i Bizim Hollanda’mız* mottosu temelinde AB’den gelen Müslüman göçmenlerin engellenmesi isteği gösterilebilmektedir (Lucardie ve Voerman, 2013, s.193). Yine benzer şekilde Le Pen’in daha önceleri babasının kullandığı şekilde ‘Bir Milyon daha fazla göçmen, bir milyon daha fazla işsiz’ gibi ifadeleri de özellikle göçmenlerin işsizlik temelinde bir güvenlik sorunu yaratacağı düşüncesini desteklemektedir (Halhallı, 2021, s.181).

Suriye İç Savaşından kaynaklanan düzensiz göçün ağır yükünü Türkiye'ye devreden AB, 2014 ve 2015 yılında artan ve sayısı milyonların üzerine çıkan yeni göçmenleri sınırlı da olsa kabul etmiştir. Bu dönemde Macaristan gibi aşırı sağ iktidarda olduğu ülkeler gelen göçmenlere karşı şiddet gösterip, sınırlarını tel örgü ile kapatırken, özellikle İtalya, Fransa ve Almanya'da aşırı sağ, AB'nin ve hükümetlerinin yetersiz önlemlerini sıklıkla eleştirmiştir (BBC News Türkçe, 2015a). Benzer şekilde aşırı sağın AB göç politikalarına olan etkisinin bir tezahürü olarak FRONTEX tarafından başlatılan Triton operasyonunda gelen göçmenlerin kurtarılmasından daha çok, sınırların sert şekilde korunması ve gelen göçmenlerin hayatlarının tehlikeye atılması olmuştur (Bayraklı ve Keskin, 2015, s.14). Bu durum özellikle insan hakları konusunda AB'nin pek çok tepki almasına da sebep olmaktadır.

Artan sığınmacı sayısı ile Almanya şansölyesi Angela Merkel 'bunu yapabiliriz' açıklaması yaparak binlerce Suriyeli sığınmacıyı Almanya'ya kabul etmiş, buna karşın aşırı sağcı parti AfD adına konuşan Alexander Gauland 'bunu yapmak istemiyoruz' diyerek Merkel'in bu kabulüne büyük eleştiriler getirmiş ve Merkel'i istifaya davet etmiştir (Leonard ve Kaunert, 2022, s.1417; Lees, 2018, s.301). Kısa süre içinde birlikte ülkede artan suç oranları sonucunda başta Almanya olmak üzere Hollanda, Çek Cumhuriyeti gibi ülkelerin sınırlarını kapatması, Merkel gibi göç konusunda daha ılımlı olan liderlere olan güveni azaltırken AfD önemli bir güç kazanmıştır (Akdoğan ve Atalay, 2017, s.2448).

Arzheimer ve Berning (2019, s.8) bu dönemde AfD başta olmak üzere aşırı sağ partilerin Avrupa Şüphesi söylemlerinde azalma olmadığını belirtirken, genellikle Avrupa, Göç ve İslam merkezli politikalar üzerinde durduklarından bahsetmektedir (Akdoğan ve Atalay, 2017, s.2441). Buna örnek olarak Fransız aşırı sağ RN lideri Marine Le Pen de bu dönemdeki mülteci artışını 'Avrupa'nın işgali' olarak ifade ederek toplumsal kaygıyı arttırması gösterilebilmektedir (BBC News Türkçe, 2015b).

Bir başka örnek ise, PiS lideri Jaroslaw Kaczynski'nin gelen göçmelerin *her türlü paraziti* beraberinde getirdiği söylemi ve yine dönemin Polonya İç İşleri Bakanı olan Mariusz Blaszczak'ın hem daha önceki hükümetleri hem de AB'yi hedefine alarak gelen mülteciler ile ülkelerinin altına bomba koyulduğu söylemidir (Colyer, 2021, s.7; Al Jazeera, 2016). Türkiye ile imzalanan 16 Mart mutabakatı ile

Suriye’den gelen göçü tamamen dışsallaştıran AB, buna karşın Türkiye’ye ekonomik yardım vaadinde bulunurken, bu anlaşmanın Avrupalı aşırı sağ partiler için önemli bir başarı olduğu göz ardı edilmemelidir.

Kendi ülkelerinde destekçilerini artıran aşırı sağ partilerin önemli bir sıçrama yaptığı diğer bir olay ise Paris, Berlin gibi önemli şehirlerde gerçekleşen terör saldırıları olmuştur. Bu dönemde sıklıkla bir korku aracı olarak kullandıkları Müslüman göçmenlerin terör potansiyeli tezi geniş kitlelerce dikkate alınır bir konu olmuştur (Fakhoury, 2016, s.72; Akdoğan ve Atalay, 2017, s.2441). Bunun yanında AB’nin göçe yönelik üzerinde durduğu politikalardan olan kota uygulamasının da Macaristan, Romanya, Slovakya ve Çekya gibi aşırı sağın güçlü olduğu ülkelerin bu karara uymaması ve bu temelde AB’ye olan eleştirilerini arttırması, ek olarak Fransa gibi Batı Avrupa ülkelerinin de çekince ile yaklaşması sebebi ile rafa kaldırdığı gözlenmiştir (Colyer, 2021, s.7; Kaiser ve Kaya, 2018, s.421-422).

Bu dönemde özellikle üye ülkelerde bulunan merkez partilerde ve hükümetlerinde bulunan liderlerinin veya temsilcilerinin söylemlerinin de aşırı sağ partilerin argümanlarını taşır şekilde olduğu gözlemlenmektedir (Öner, 2014b, s.165; Tanrikulu, 2020, s.95). Oy kaygısı temelinde yaşanan bu tavır değişikliğine en güzel örneklerin başında Hollanda Başbakanı Mark Rutte’nin Müslüman göçmenleri işaret eder şekilde yapmış olduğu “ya normal davranın ya da gidin, seçme şansın var git buradan, burada olmana gerek yok” açıklaması gelmektedir (Taylor, 2017).

Devam eden süreçte AB’nin göç politikalarının yetersizliği ile birlikte aşırı sağ partilerin çözümlerine destek verdiği ve yine bu partilerin taleplerinden olan reformların gündeme alındığı görülmektedir. Buna örnek olarak Avrupa Komisyonun 2017 yılında yayınladığı *Avrupa’nın Geleceğine Dair Beyaz Kitap* örnek gösterilebilmektedir. Bu belgede özellikle göç ve güvenlik kavramlarının sıklıkla yana yana kullanıldığı görülmektedir (European Commission, 2017b). Ayrıca belgede Arap Baharı sonrası başlayan göç hareketlerini İkinci Dünya Savaşından o güne değin yaşanmış en büyük ‘mülteci krizi’ olarak değerlendirilirken özellikle terör saldırıları üzerinde durduğu ve sınır güvenliği ve AB halkının güvenliğinde bahsedildiği görülmektedir (European Commission, 2017b, s.11).

Aşırı sağın AB görevlilerinin söylemlerinde yarattığı etkiye bir örnek olarak ise Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen’i göstermek mümkündür. 2020

yılında Türkiye'nin sınırlarını açacağını açıklaması ile birlikte Almanya ve Fransa'dan pek çok aşırı sağcı Yunanistan'a giderken, Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen, Avrupa Konseyi başkanı Charles Michel ve AP başkanı David Sassoli' de Yunanistan-Türkiye sınırına girmiş ve 2015 yılında Almanya savunma bakanı olarak Suriyeli göçmenleri evinde konuk edecek kadar hoşgörülü olan Ursula von der Leyen şu sözleri ifade etmiştir “Mevzileri tutacağız. Birlik ve beraberliğimizi ispat edeceğiz. Avrupa'nın Birliği'ni sınava kalkışanlar, düş kırıklığına uğrayacaktır”. Von der Leyen bu ifadeleri kullanırken, burada insan haklarını hiçe sayarak gelen mültecilere şiddet uygulayan Yunanistan hükümetini Avrupa'nın koruma kalkanı olarak nitelendirmiştir (Özcan, 2020). Bunun yanında Hollandalı aşırı sağcı lider Geert Wilders 2021 yılında açıkladığı seçim vaadinde özellikleri Müslüman göçmenleri hedef alarak seçilmeleri takdirde Göçmenlik ve İslamiyetten Kurtulma Bakanlığı kuracağını açıklayarak, bu kesimleri toplum önünde bir tehdit olarak göstermiştir (Özkan, 2021).

2022 yılında Rusya'nın Ukrayna'ya saldırması sonucu başlayan büyük göç karşısında aşırı sağcı partilerin söylemlerinde belirgin bir değişiklik gözlemlenmektedir. Öyle ki 4,5 milyondan fazla sığınmacı Polonya üzerinden AB ülkelerine geçerken aşırı sağcı partiler destek olmak için Polonya Ukrayna sınırına kadar gitmiştir. Örnek olarak sınıra giden İtalya'nın Kuzey Ligi partisi başkanı Matteo Salvini burada yaptığı açıklamada Avrupa'dan gelen göçmenler için yardım isteyerek, bu mültecilerin yalnızca Polonya'da olmamasını söylemesi gösterilebilmektedir (Perspektif, 2022).

Buradan hareketle Rydgren 'in (2008, s.761) üzerinde durduğu gibi aşırı sağ partilerin genellikle Hristiyan göçmenlere karşı olumlu bir bakış açısı olduğu düşüncesini gündeme getirmektedir. Aşırı sağ partilerin AB göç politikaları üzerinde etkileri, üretilmek istenilen politikaların doğasında yer alan ulusallık engeline rağmen özellikle bu konu üzerine yapılmış olan zirveler, iş birlikleri ve sınır kontrollerinin arttırılması gibi konularda bir hayli fazla olduğu tespit edilebilmektedir. Aşırı sağ partiler yaptıkları göçmen karşıtı eleştiriler ile özellikle son 10 yılın AB göç politika ve kararlarını etkilemişken, AB'nin göç ve güvenlik konularında ki doğal etkisizliğin göz önüne gelmesini sağlamıştır.

Birleşik Krallığın AB'den ayrılması (BREXIT) de Kıta Avrupası'ndaki aşırı sağ partileri etkilemiştir (Akdoğan ve Atalay, 2017, s.2438). Buna örnek olarak Fransız aşırı sağcı Marine Le Pen'in FREXIT için referandum vaadi ve diğer aşırı sağcı partilerin kendi ülkelerinde de bu süreci vurgulayan söylemleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Keskin ve Boyraz, 2017, s.13). Schimmelfennig 'de (2018) yapmış olduğu çalışmada, BREXIT sürecine yönelik analizlerinde özellikle Avrupa Şüphecisi partilerin yükselişi temelinde Avrupa entegrasyonunun sorgulanmasının önemine vurgu yapmaktadır.

Diğer AB ülkelerinde ki söylemler özellikle BREXIT ile sarsılan AB'yi endişelendirmekte olduğu görülmektedir. Buna bir örnek olarak 2017 yılında Avrupa Komisyonu başkanı Jean Claude Juncker 'in böyle bir sürecin yaşanması halinde AB'nin dağılacağını belirtmesi gösterilebilmektedir (Adler, 2017). Öyle ki bu tür söylemlerin endişelen AB'nin aşırı sağcı politikalara yönlendirdiği ileri sürülebilmektedir.

Triandafyllidou ve Dimitriadi (2014, s.147) Avrupa Birliği'nin göç politikalarını değerlendirirken özellikle Birliğin güney ülkeleri çerçevesinde göçe karşı ortak bir girişimin başarılı ve efektif olamadığını iddia etmektedir. Avrupa Birliği ülkelerinde aşırı sağcı partiler oylarını arttırırken hâlihazırda çoğu yazarca tartışılan ortak göç politikalarının, üretilme ihtimali de düşmektedir. Aşırın sağın yükselişine karşın iktidar olan diğer partiler, kendilerine karşın artan aşırı sağ muhalefeti ve seçmeni rahatsız etmemek için ılımlı politikalardan kaçınırken, kendi seçmeni rahatsız etmemek için sert politikalara yanaşmamaktadır. Bu temelde aşırı sağ partilerin AB göç politikalarına olan etkilerinin başında kullanmış oldukları popülist söylemler ile karar alıcıları etkilemeleri ve özellikle göçün önlenmesine yönelik daha sert politikaların ortaya çıkmasını sağlamaları olduğu iddia edilebilmektedir (Aydemir, 2022, s.16).

Sıklıkla aşırı sağ parti tabanını kazanmak için diğer partilerin de ürettiği sınır güvenliklerini arttırma gibi politikalar, AB politikalarını da benzer şekilde dönüştürmektedir (Kallis, 2015, s.22). Bu durum bizlere AB'nin ulusüstü yapısını sorgulamaya sevk etmektedir. Bahsedildiği üzere göç ve güvenlik gibi konularda üye ülkeler egemenliğini paylaşma konusunda sorunlar yaşarken işsizlik, yasadışı

istihdam, iç güvenlik konuları temelinde daha çok ulusal güvenliklerini düşünmek durumunda kalmaktadırlar (Sheryazdanova, 2015, s.90).

Mudde (2013, s.13), aşırı sağ partilerin özellikle göç olmak üzere pek çok konuda politikaya olan etkileri ile özellikle Batı Avrupa'nın politikalarında daha otoriter ve katı olmaya başladığını ifade etmektedir. Benzer şekilde Guida da (2022, s.5) yaptığı analiz ile gelecek yıllarda başta İtalya olmak üzere AB ülkelerinin aşırı sağ partiler tarafından yönlendirilmesi sebebi ile ulusal göç politikalarının daha da güçlendirileceğini iddia etmektedir. Bu analize başka bir açıdan bakıldığında gelecek yıllarda AB göç politikası çabalarının daha da etkisiz kalacağı ileri sürülebilmektedir. Bu sebep ile aşırı sağ partilerin yükselmesinin hem bir nedeni hem de bir sonucu olarak Avrupa Birliği göç politikalarının etkisizliğinde aşırı sağın etkileri yadsınamayacak kadar çoktur.

3.3.2. Aşırı Sağın Göçe Bakış Açısının Toplumsal Etkileri

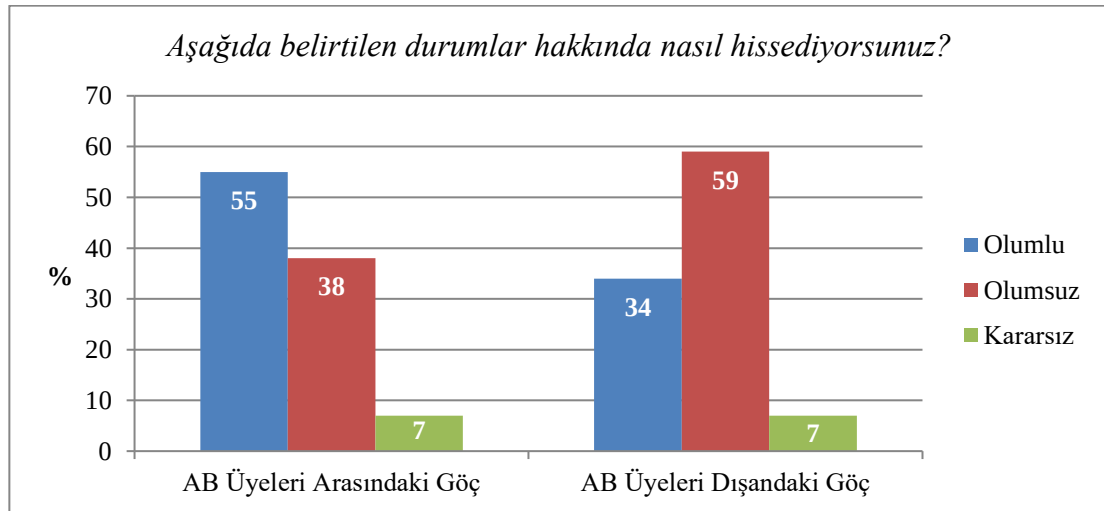
Son 30 yıl özelinde değerlendirildiğinde 21. Yüzyıl başında yavaş yavaş ortaya çıkan islamofobi 'nin de göçmenlikle bir görülmesi ile aşırı sağ partilerin etkisi özellikle AB üyesi ülke vatandaşlarınca kayda değer bir artış göstermiştir (Mudde, 2013, s.6). Bu yönüyle aşırı sağ partilerin toplumsal etkilerinin incelenmesi de önemli olacaktır. Aşırı sağ partilerin özellikle 2004 ve 2005 terör saldırıları sonrası göçe ve göçmenlere bakış açısında temel kırılmalar yaşandığı göze çarpmaktadır. Bu dönemde özellikle yaptıkları popülist konuşmalar ve medya 'yı etkin şekilde kullanmaları ile popülarlığını yavaş yavaş arttırmaya başlayan aşırı sağ partiler, özellikle 2008 ve Yunanistan merkezli 2013 ekonomik krizi sonrası işsizliğin artması ve 2011 yılında ki Suriye İç Savaşı sonrası gelen göçmenler sebebiyle daha radikal bir dünya görüşüne doğru geçiş yapmaya başlamıştır (Akdoğan ve Atalay,2017, s.2438; Cincu, 2017, s.23; Grande vd., 2019, s.1449).

Özellikle 2015 sonrası artan göçmen sayısı ve belki de bu aşırı sağa yönelimin en önemli etkenlerinden olan Paris, Berlin, Viyana, Nice ve Brüksel gibi şehirlerde düzenlenen yıkıcı terör olayları ile aşırı sağ partilere olan ilgiyi zirve noktasına çıkarmıştır. Aşırı sağ partilere karşı artan bu desteği bir örneği olarak 2016 yılında yapılan anketlere göre Fransa'da yaşayan halkın %70'i AB'nin göç politikalarını başarısız bulmakta ve eleştirmektedir (Keskin ve Boyraz, 2017, s.19). Benzer başka

bir veride ise 2017 yılında yapılan bir ankette ana akım birçok politikacıların dürüstlüğüne güven sorulduğunda Hollanda’da %56, Fransa’da %65, Birleşik Krallık’da %61 ve Almanya’da %59 oranında olumsuz şekilde sonuç alınmıştır (Aktaran: Ignazi, 2021, s.104).

Yükselen aşırı sağın popülist yaklaşımı ve göç’ü bir tehdit olarak güvenlik sorununa dönüştürmesi AB toplumunda göçe yönelik bakışı da daha olumsuz bir hale dönmüştür. Öyle ki başta neo-nazi ve neo-faşist yer altı örgütlenmeleri, ayrıca PEGIDA olmak üzere pek çok aşırı sağcı toplumsal örgütünden de güçlenmesi, çeşitli eylemler yapması ve bu eylemlere olan katılımın toplumun her kesiminden vatandaş ile çeşitlenmesi de, aşırı sağ siyasi partilerin topluma olan etikleri arasında değerlendirilebilmektedir. Özellikle 2015 yılında Paris’te gerçekleştirilen terör saldırısı sonucunda terör ve göçün bir arada değerlendirilmesi halkın bakış açısında da etkili olmuştur. 2015 yılının Kasım ve Aralık aylarında Avrupa Komisyonun her yıl düzenli olarak AB üyesi ülkelerde yapmış olduğu anketlerde özellikle terör saldırıları sonrası AB toplumu nezdinde özellikle AB dışı ülkelere AB’ye yapılan göçlere karşı %59’luk bir kesim olumsuz görüş belirtmiştir. Aynı yılın İlkbahar ayında yapılan ankette %56 olan bu oranın çok kısa bir sürede artmasının en temel sebeplerinden biri aşırı sağ partilerin yapmış olduğu tehdit yaklaşımıdır. Şekil 3.1.’de buna örnek olarak sonuç gösterilmektedir.

Şekil-3.1. 2015 yılında AB vatandaşlarının göçe bakışı

Kaynak: European Commission, 2015b, s.27.

Bunun yanında AB toplumunun yapı içerisinde en önemli konu olarak değerlendirdikleri konularda 'da göçlerin en önemli konu haline gelmesi özellikle göç karşıtı söylem ve propagandaların etkisinden bağımsız değildir. Gelen göçmenlerin kimliğinin güvenlikleştirmede ne derece önemli olduğunun anlaşılması da önemli olacaktır. Aşağıda yer alan Tablo-3.3'de 2013 ve 2022 yılları arasında Avrupa Komisyonu tarafından düzenlenen kamuoyu anketlerinde AB halkı tarafından en öne çıkarılan 5 konuya yer verilmiştir.

Tablo-3.3. Şu an AB'nin karşısındaki en önemli konunun ne olduğunu düşünüyorsunuz?

Yıllar/ Öncelik	1.	2.	3.	4.	5.
2013/1	Ekonomik Durum	İşsizlik	Kamusal Harcamalar*	Yükselen Fiyatlar/ Enflasyon	Göç
2013/2	Ekonomik Durum	İşsizlik	Kamusal Harcamalar	Göç	Yükselen Fiyatlar/ Enflasyon
2014/1	Ekonomik Durum	İşsizlik	Kamusal Harcamalar	Göç	Yükselen Fiyatlar/ Enflasyon
2014/2	Ekonomik Durum	İşsizlik	Kamusal Harcamalar	Göç	Terörizm
2015/1	Göç	Ekonomik Durum	İşsizlik	Kamusal Harcamalar	Terörizm
2015/2**	Göç	Terörizm	Ekonomik Durum	İşsizlik	Kamusal Harcamalar
2016/1	Göç	Terörizm	Ekonomik Durum	Kamusal Harcamalar	İşsizlik

2016/2	Göç	Terörizm	Ekonomik Durum	Kamusal Harcamalar	İşsizlik
2017/1***	Terörizm	Göç	Ekonomik Durum	Kamusal Harcamalar	İşsizlik
2017/2	Göç	Terörizm	Ekonomik Durum	Kamusal Harcamalar	İşsizlik
2018/1	Göç	Terörizm	Ekonomik Durum	Kamusal Harcamalar	İşsizlik
2018/2	Göç	Terörizm	Kamusal Harcamalar	Ekonomik Durum	İklim Değişikliği
2019/1	Göç	İklim Değişikliği	Ekonomik Durum	Kamusal Harcamalar	Terörizm
2019/2	Göç	İklim Değişikliği	Ekonomik Durum	Terörizm	Kamusal Harcamalar
2020/1****	Ekonomik Durum	Kamusal Harcamalar	Göç	Sağlık	Çevre ve İklim Değişikliği
2020/2	Sağlık	Ekonomik Durum	Kamusal Harcamalar	Çevre ve İklim Değişikliği	Göç
2021/1	Ekonomik Durum	Çevre ve İklim Değişikliği	Göç	Kamusal Harcamalar	Sağlık
2021/2	Çevre ve İklim Değişikliği	Yükselen Fiyatlar/ Enflasyon/ Hayat Pahalılığı	Göç	Ekonomik Durum	Sağlık
2022/1*****	Yükselen Fiyatlar/ Enflasyon/ Hayat	Enerji Tedariği	Uluslararası Durum	Çevre ve İklim Değişikliği	Ekonomik Durum

	Pahalılığı				
--	------------	--	--	--	--

*Üye Ülkelerde

** ‘Mülteci Krizi’ olarak isimlendirilen dönem.

*** Paris, Berlin ve Viyana gibi büyükşehirlerde terör olaylarının yaşandığı dönem.

**** COVID-19 vakalarının arttığı dönem.

***** Rusya’nın Ukrayna Topraklarına Müdahale ettiği ve Milyonlarca Ukraynalı sığınmacının AB sınırlarına ulaştığı dönem.

Kaynak: Avrupa Komisyonu tarafından 2013-2022 yılları arasında yaptırılan Eurobarometer verileri kullanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Yukarıda yer alan konular değerlendirildiğinde özellikle 2015 yılı sonrası artan göç karşıtı söylemlerin toplum nezdinde karşılık bulduğu görülmektedir. Aşırı sağ partiler tarafından sıklıkla ekonomik iktidarsızlık, terörizm ve kültürel asimilasyon temelli gerçekleşen söylemlerin halk tarafından desteklendiği ve yine çalışma içerisinde üzerinde durulan AfD, RN, FdI ve FPÖ gibi aşırı sağ partilerin oy oranlarının arttığı ve hatta bazı aşırı sağ partilerin iktidar partisi olmayı başardığı ve BREXIT süreci ile aşırı sağcı Birleşik krallık Bağımsızlık Partisi’nin de önemli etkileri ile Birleşik Krallığın AB’den ayrılma sürecinin yaşandığı gözlemlenmektedir (Akdoğan ve Atalay, 2017, s.2443).

Bunun yanında özellikle 2020 yılından itibaren tüm dünyayı etkisi altına alan ve çoğu AB ülkesinde de etkili olan COVID-19 salgını ve 2022 yılında Rusya’nın Ukrayna topraklarına müdahalesi ile AB topluluklarının öncelik konularında doğal bir değişim gözlemlenmiştir. Burada üzerinde durulması gereken en önemli konulardan biri ise Ukrayna’da yaşanan trajedi sonu AB ülkelerine sığınmak zorunda kalan ve sayıları günümüzde 7,8 milyonu geçen sığınmacıya karşı, AB halklarında göç ve terörizm gibi konuların en önemli 5 öncelik içerisinde değerlendirilmemesidir (UNHCR, 2022). Bu durumun ana sebeplerinden birisinin özellikle aşırı sağ partilerin gelen Ukraynalı sığınmacılara karşı olumlu yaklaşımıdır. Bu durum özellikle Ukrayna’dan AB’ye yönelik göçlerin başlaması ile birlikte batı medyasının genel söylemlerine bile yansımıştır. Buna örnek olarak NBC’nin gelen Ukraynalı göçmenlere yönelik Ukraynalıların Hristiyan ve beyaz olduğuna yaptığı vurgu örnek gösterilebilmektedir (Ersen, 2022). Bu durum literatür içerisinde de kendinde yer

bulan göçün güvenlikleştirilmesinde özellikle Müslümanların olduğu savını güçlendirmektedir.

Bu temelde çalışmanın üzerinde durduğu kimlik temelli güvenlikleştirmenin toplum nezdinde karşılığı tespit edilebilmektedir. Öyle ki Arap Baharı ve Suriye İç Savaşı sonrası gelen sığınmacılar genellikle terörizm, suç ve ekonomik problemler ile ilişkilendirilirken, göçe yönelik güvenlik merkezli yaklaşımında temelde kimliklerin güvenlikleştirmesine işaret etmektedir (Fakhoury, 2016, s.72; Türkalp, 2022, s.121). Aşırı sağ partilerin göç bağlamında toplumuna bir diğer örnek olarak AB'ye karşı bakış açısında yarattığı söylenebilmektedir. Bunu destekler şekilde AB'nin geleceğine dair bakış açılarında 2007 yılında %69 oranında optimist olan toplum, 2016-2017 yıllarına gelindiğinde %50 seviyelerine inmiştir (Eurobarometer, 2022, s.13). Bunun yanında devam eden yıllarda AB'ye olan optimist bakış açısı yeniden yükselme trendine girmiş olsa da bu artışta Göç ve Sığınma politikalarından daha çok Covid-19 ve Rusya'nın saldırgan politikalarının etkisi olduğu ileri sürülebilir (Eurobarometer, 2022, s.16-25).

Sonuç

Literatür içerisinde pek çok farklı kavram ile değerlendirilen aşırı sağ kavramı sıklıkla radikal sağ, ekstrem sağ ve yeni aşırı sağ kavramları ile kullanılmaktadır. Bu kavramlardan McGann ve Kitschelt'in üzerinde durduğu Yeni Aşırı Sağ kavramı daha kapsayıcı bir tanım olmaktadır. Yeni aşırı sağ kavramı geleneksel aşırı sağ kavramından hassasiyet ve yöntem noktasında ayrılmaktadır. Bu bağlamda günümüz Avrupalı aşırı sağcı partilerin yeni aşırı sağın temsilcileri olduğu söylenebilmektedir. Yeni aşırı sağ önceleri daha çok demokrasi karşıtı söylemlere başvuruken, günümüzde daha çok Avrupa şüheciliği, islam karşıtlığı, yabancı karşıtlığı ve göç karşıtlığı gibi ilkeler üzerinde popülist söylem ve politikalar üretmektedir. Bu bağlamda özellikle 11 Eylül 2001 ve devamında gerçekleşen bir dizi terör saldırısı ve Arap Baharı ile göç-islam-terör merkezli güvenlikleştirme çalışmaları toplum nezdinde karşılık bulmuş ve bu partilerin yerel, ulusal ve ulusüstü meclislerde temsil oranı artmıştır. Artan bu desteğin en etkili örnekleri ise Almanya'da AfD, Fransa'da Ulusal Birleşim Partisi, Avusturya'da FPÖ ve İtalya'da Kuzey Ligi ve son

seçimlerde iktidara gelen FdI'dir. Bunun yanında özellikle Polonya'da bulunan PiS arap baharı sonrası iktidarını sağlamlaştırmıştır. Hollanda'da yer alan PVV, merkez sağ partileri etkileyerek başbakan Mark Rutte'nin söylemlerini de daha katı şekilde değiştirmeye nlendirmiştir. Bu bağlamda göçün gvenikleştirilmesi merkezinde aşırı sağ partilerin bir yükselişte olduğu görülmektedir.

Aşırı sağcı partilerin AB göç politikalarına olan etkileri ise temelde 2 şekilde olmuştur. Bu etkilerden doğrudan etkiler genellikle partilerin kendi ulusal ve yerel meclislerinde elde ettikleri başarılar temelinde ürettikleri ulusal göç politikalarında olmaktadır. AB'nin göç konusunda ülkeler arasında bir ortak politika üretme değil, bir iş birliğini tesis etmeyi amalamasıyla ülkelerin ulusal göç yaklaşımları AB göç politikalarını doğrudan etkilemektedir. Diğer bir etki olarak karşımıza çıkan dolaylı etkiler ise, aşırı sağ görüşlü temsilcilerin Avrupa Parlementosu'nda artan sayıları ve parlamentoda kurmuş olduğu gruplar ile sıklıkla gvenikleştirici söylemlerini daha etkin şekilde ifade edebilmesidir. Öyle ki son yıllarda AP'de yapılan konuşmalarda düzensiz göçün engellenmesine yönelik yapılan söylemler artmıştır. Aşırı sağcı partilerin AB göç politikalarına olan bu etkisinin ispatı için 2015 yılında göçmenlere yönelik olumlu açıklamaları ile bilinen Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula Von der Leyen'in 2020 yılında Yunanistan'da yaptığı ve AB sınırlarının altını çizdiği mevzi benzetmesi örnek gösterilebilmektedir. Bunun yanında aşırı sağcı partiler toplumda oluşturduğu güvensizlik algısının merkezine de göçmenleri koymuştur. PEGIDA başta olmak toplumsal hareketlerde yine göçmen ve islam karşıtlığı ile destekçi kazanmıştır. Yaratılan bu korku iklimi AB vatandaşları nezdinde yapılan anketlerde de açıkça görülmektedir. Daha önceleri ekonomik temelli konularda hassasiyet belirten AB vatandaşları, özellikle yaşanan terör saldırıları ve artan göçmen sayıları ile göçü bir sorun olarak görme eğiliminde olmuştur. AB'de göçün gvenikleştirilmesinde aşırı sağcı partilerin en etkili aktörlerden biri oldukları görülmektedir.

SONUÇ

Soğuk Savaşın sona ermesi ile birlikte Uluslararası İlişkiler teorileri nezdinde güvenliğe yönelik yapılan tanımlamalar da değişikliğe uğramıştır. Daha önceleri güvenliğin yalnızca askeri konular temelinde incelenmesinde özellikle sürekli yaşanan savaşlar ve Soğuk Savaş ile nükleer bir savaş tehdidi olması etkilidir. Bu bağlamda uluslararası siyasette yaşanan büyük kırılmalar ile güvenliğe yönelik bakış açısı da genişlemiştir. Soğuk Savaş'ın sona ermesi ile Barry Buzan'ın üzerinde durduğu güvenliğı 5 sektörde incelenmesi fikri, güvenliğin kapsamını genişleterek yalnızca askeri değil, insan hayatına etki eden tüm konular nezdinde değerlendirilmesi gerekliliğini vurgulamıştır. Buna karşın her ne kadar 5 sektör kendi içerisinde farklı potansiyel konuları öne çıkarsa da günümüzde güvenliğe yönelik yapılan tanımların, tanımı yapan kişi ve kurumlarca farklı şekilde değerlendirildiğı tespit edilmiştir. Bu bağlamda daha kapsayıcı ve insan merkezli tanımların yapılması gerekmektedir. Ayrıca özellikle insanların günlük hayatını doğrudan ilgilendiren toplumsal güvenliğin temelinde kimlik, kültür ve din gibi olgular ile incelenmesi gerekli olacağı sonucuna varılmıştır.

Bir başka konu olarak güvenliğin algısal boyutuna dikkat çeken başta Ole Waever ve Barry Buzan olmak üzere Kopenhag Okulu temsilcileri, bir konunun güvenlik meselesi haline nasıl geldiğı üzerinde durmuştur. Söz-edim kavramı üzerine yoğunlaşan yazarların bu noktada söylemin eylemsel boyutuna odaklanması ile Güvenlikleştirme teorisi ortaya çıkmıştır. Güvenlikleştirme teorisi sözün eylemselliğine vurgu yapan bir dil teorisinin Uluslararası İlişkilere adapte edilmesi ile güvenliğin genellikle politik elitlerin söylemleri temelinde şekillendiğine vurgu yapmıştır. Buna karşın güvenlikleştirme teorisi temelde söz-edim üzerinden değerlendirilmekle birlikte pek çok eleştirenin de hedefi olmuştur. Bu eleştirilerin içinde sayılabilecek Paris Okulu'nun profesyoneller ve pratikler önermesi de günümüzde güvenlikleştirme için önemli bir referans olmaktadır. Özellikle göçün son yıllarda sıklıkla bir güvenlik tehdidi olarak gösterilmesinde söz edimin yanında bu pratiklerin önemi tespit edilebilmektedir. Bu bağlamda güvenlikleştirme merkezli bir analiz'de pratikleri göz ardı ederek yalnızca söz edim'i değerlendirirerek, değerlendirilen konunun tam anlamıyla anlaşılamayacağı sonucuna varılmıştır.

Güvenlikleştirme teorisinin söz-edim ve pratikler temelinde analiz edilmesinde özellikle göç önemli bir örnek olmaktadır. Göç olgusu insanlık tarihi kadar eski bir olgu olmakla birlikte genellikle göçün türüne göre farklı sebepleri barındırmıştır. Düzenli göçler genellikle daha iyi bir hayat arzusu temelinde çeşitlenirken, düzensiz göç ise genellikle daha zorunlu şekilde insanların hayatını kurtarmak niyeti ile ivedi şekilde ve daha kalabalık şekilde gerçekleşmektedir. Bunun yanında göçmenlerin kimliği de önemli olmakla birlikte, göçün neden ve nasıl güvenlikleştirildiğinin tespitinde 11 Eylül 2001 saldırısı sonrası başta medya olmak üzere kitle iletişim araçlarının kullanılması ile göç-islam-terör algısının yaygınlaşması yardımcı olmaktadır. Bu algının oluşması ile özellikle kitlesel ve transit ve hedef ülkelerin yasal göç prosedürlerini aşarak gerçekleşen düzensiz göçlerin genellikle kimlik üzerinden bir güvenlikleştirmeye maruz kaldığı tespit edilmiştir. Göçün bir güvenlik tehdidi olarak görülmesi genelde ekonomileri istikrarsızlaştırdıkları, suç oranlarını arttırdıkları ve kültürel homojenliği zedelediği gibi gerekçeler etrafında olmaktadır. Bunun bir sonucu olarak ABD’de ortaya çıkan Vatanseverlik yasası, Meksika sınırına duvar örülmesi, AB’de ortaya çıkan FRONTEX, CEAS, VIS, SIS, EURODAC, GKA ve EUROSUR gibi düzensiz göçü önleme ve sınırlandırma araçları göçün güvenlikleştirilmesinin pratik karşılıkları olduğu sonucuna varılmıştır.

Bu bakış açısı ile özellikle son yıllarda göçün güvenlikleştirilmesi daha çok gelişmiş olarak nitelendirilen ülkelerde görülmektedir. ABD ve Avustralya gibi ülkelerin yanı sıra göçün güvenlikleştirilmesi Avrupa Birliği’nde de dikkat çekici şekilde daha görünür gerçekleşmektedir. AB’de göçe karşı uygulanan bu güvenlikleştirmenin temel sebeplerinin başında ise özellikle ekonomik entegrasyon konusunda önemli bir mesafe alan Avrupa ülkelerinin bu entegrasyonu dış ve güvenlik politikalarını iş birliği temelinde derinleştirme isteğinin yetersizliği olduğu iddia edilebilmektedir.

Ayrıca 21. Yüzyılın başından itibaren artan uluslararası terörizm konusunun daha çok Müslüman göçmenler ile eşleştirilmesi ile başta merkez sağ ve aşırı sağ partilerin önemli etkileri ile göçün bir güvenlik konusu olarak görüldüğü ve akademik çalışmalarda sıklıkla referans verilen ve çalışmanın ikinci bölümde bahsedilen *Kale Avrupası* düşüncesinin gerçeğe tezahürü olduğu gözlemlenmektedir.

Özellikle son yıllarda göçe yönelik sıklıkla ‘kriz’, meydan okuma’ gibi söylemlerin kullanılması ve AB göçü engelleme çabalarında artan zor kullanımı da, AB’de göçün güvenlikleştirildiği’nin en net şekilde karşımıza çıktığı durumları oluşturmaktadır.

Avrupa Birliği’nin göç politikalarının zaman içinde nasıl değiştiği ve Arap Baharı sonrası AB’de göçe bakış açısının anlaşılması açısından AB göç politikalarının genel hukuki çerçevesi ve göç politikasının araçları yardımcı olmaktadır. AB göç politikasının hukuki altyapısını oluşturan zirvelerin özellikle 11 Eylül 2001 terör saldırıları sonrası her geçen yıl daha çok güvenlik merkezli bir çerçevede olduğu tespit edilmiştir. Bu dönemden itibaren düzensiz göçü önlemek için başta FRONTEX, EUROSUR, GKA ve CEAS gibi araçların aktif kullanımı, Paris Okulu’nun üzerinde durduğu profesyoneller ve pratikler yaklaşımının açıkça karşılığıdır.

Soğuk Savaş döneminin başlarında özellikle ekonomik kalkınma temelinde göçlerin istenen bir olgu olarak algılanması, devam eden süreçte AB ülkelerinin ekonomik güçlerini kazanması ve bir refah toplumuna dönüşmesi ile temelde kendi ekonomilerinin temellerini oluşturan göçmenlere karşı daha çok bir refah sömürücüsü mantığının geliştiği tespit edilmiştir. Bu durum özellikle AB ülkelerinin göç örneğinden yola çıkarak çoğu konudaki çıkar odaklı tavrının bir yansıması olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Bunun yanında özellikle göç gibi insan hakları arasında yer alan bir konu sıklıkla bir tehdit olarak değerlendirirken, 2020 yılında ortaya çıkan belgeler ile Yunanistan’a ulaşmak isteyen sığınmacıların FRONTEX ile koordine olarak çalışan Yunan Sahil Güvenlikleri tarafından denize geri itildiği ortaya çıkmıştır. Buna benzer başka örnekler İtalya ve İspanya karasularında da yaşanırken, bu yaklaşım daha da katılışarak gelen sığınmacıların gemilere kelepçelenmesi ve bu şekilde hapis tutularak geri gönderilmesi gibi olaylar yaşanmaktadır (Sanderson, 2023). Bu noktada AB’nin göç hakkının korunmasına yönelik bağlayıcı çerçeveler oluştur(a)mayarak göçmenlerin insan onuruna yakışan mücadelesini tanımadığı sonucuna varılmaktadır. Bu durum için genelleme yapmak yanlış olmakta, özellikle FRONTEX olmak üzere AB’nin düzensiz göçe yönelik politikası son dönemlerde Avrupa Parlamentosu’nda eleştiri almaktadır. Özellikle son yıllarda gelen sığınmacı

botlarının geri itilmesi konusu dikkat çekerken, AP’de bulunan Sivil Özgürler Komitesinin raporlarına da bu eleştiri yansımıştır.

AB’de TREVI grubu ile başlayan göç politikası üretme girişiminin baştan suç, terör ve şiddet gibi konular ile birlikte değerlendirilmesi, daha sonraları yaşanan terör olayları ile arttığı ve üzerinde durulan güvenlik, özgürlük ve adalet alanı düşüncesinin bizatihi dış sınırları yükselten, iç sınırları ise kaldıran Kale Avrupası yaklaşımı olduğu ileri sürülebilir. Göçe yönelik ortaya çıkan pek çok belgede bu motto vurgulanmakta, bu temelde göç başından beri bir güvenlik sorunu olarak görülmektedir. Özellikle Sevilla Zirvesi ile birlikte göçün önlenmesine yönelik araçların ortaya çıkması ve güçlendirilmesi konusu da daha anlaşılır olmaktadır.

Bunun yanında özellikle Arap Baharı sonrası AB’nin göçe yönelik bakış açısının değişmesinde verimli ve etkili bir politika üretilmemesi olduğu söylenebilmektedir. Bu yetersizlik özellikle düzensiz göçün engellenmesine yönelik kullanılan araçların daha sert tutumlarını birlikte getirmiştir. Bu dönemde daha önceleri GAM ile başlayan *önleme ve geri gönderme* yaklaşımı merkeze alınarak GAMM, Avrupa Göç Gündemi ve Yeni AB Göç ve İltica Paktı gibi antlaşmalar ortaya çıkmıştır. Bu yaklaşımın en etkili uygulama araçlarından olan GKA’lar yaygınlaşırken, başta FRONTEX olmak üzere sıklıkla göç hakkına yönelik kısıtlayıcı girişimlerin çeşitlenmesi ile günümüzde AB, göçe yönelik insan merkezli bakış açısını daha çok güvenlik merkezli bir forma dönüştürmüştür. Bu dönüşümde en önemli aktörler ise aşırı sağ partiler ve onların etkileri ile hükümetlerde bulunan partilerin artan aşırı sağcı popülist yapılar olmaktadır. Arap Baharı sonrası süreçte AB’de göçün güvenlikleştirilmesinde başlıca araçlar olarak GKA ve FRONTEX etkili olduğu sonucuna varılmıştır. Bu araçlar özellikle göçmenlerin gelmesini önlemek ve gelen göçmenlerin geri gönderilmesi noktasında başlıca araçlar olmuştur. Bunun yanında göçe yönelik sıklıkla “Kriz” ve “Meydan Okuma” gibi söylemler göçün bir tehdit haline getirilmesine sebep olmuştur.

Bu çalışma ile aşırı sağ argümanlarında önceleri daha çok biyolojik ırkçılığa referans verilirken günümüzde genellikle kültürel ırkçılık ve din düşmanlığına dönmeye başladığı sonucuna varılmıştır. Bu temelde bu yeni aşırı sağ partiler daha önceleri Avrupa Şüpheciliği ve Yabancı Düşmanlığı gibi kaynaklardan beslenirken özellikle 2001 Terör Saldırısı ve 2010 Arap Baharı ile bu propaganda kaynağı olarak

başlıca Müslümanların hedefe alındığı, yeni dönemde gelen Müslüman göçmenlerin sıklıkla kültürel homojenliğe zarar verdiği, toplumda suç oranını arttırdığı ve kültürel kimliği yozlaştırdığı düşüncesi temelinde yeni aşırı sağ partiler, AB vatandaşları tarafından önemli derecede destek almaktadır. Bu destek günümüzde İtalya gibi başlıca AB üyeleri ülkelerde aşırı sağ partileri iktidara getiriyorken, Almanya’da ortaya çıkan PEGIDA gibi aşırı sağcı örgütlenmelerin de daha fazla destekçi bulmasına sebep olmaktadır. Özellikle daha eski dönemlerden beri varlığını sürdüren aşırı sağcı toplumsal örgütler, bu dönemler de daha rahat hareket edebilme, saldırıda bulabilme imkânına sahip olmaya başlamıştır. Bu durum özellikle gelen göçmenlere karşı saldırıları arttırırken, şiddetten kaçan insanları şiddetin ortasına atmaktadır. Bunun bir göstergesi olarak çalışmanın son kısmında ortaya konan AB verilerinde göçün toplumsal tehdit algılamalarındaki yeri dikkat çekicidir.

Toplumun aşırı sağ partilere verdiği bu destek özellikle Yunanistan’ın ekonomik olarak zor bir durumda olması ile çoğu AB ülkesini etkileyen 2013 Avro krizi ve 2015 sayısı bir milyonu aşan düzensiz göçmenin AB’ye ulaşması ile zirve yapmıştır. Bu bağlamda gelen göçmenlerin işsizlik ve artan enflasyonla olan bağlantısı sebebiyle yeni aşırı sağ partiler göçün ekonomi üzerindeki olumsuz etkisini sıklıkla vurguladığı ve bu durumun kaynağı olarak gösterilen AB’ye karşı Avrupa şüpheciliğini yaygınlaştırdığı ve göç karşıtlığı temelinde oylarını arttırmada etkili olduğu tespit edilmiştir. Bu sebepler ile yeni aşırı sağ partiler başta ulusal seçimler olmak üzere yerel seçimler ve AP seçimlerinde de oylarını arttırmaktadır. Buna örnek olarak 2017 seçimlerinde Almanya’da AfD’nin federal mecliste üçüncü partiyi olmayı başarması ve üretilen politikalarda ki dolaylı etkileri ve en önemlisi Polonya, Avusturya, Macaristan ve İtalya gibi ülkelerde aşırı sağ partilerin iktidar partisi veya koalisyon parçası olmayı başararak başta ulusal ve ötesinde AB göç ve ekonomi politikalarındaki etkileri gösterilebilmektedir.

Burada önemli olan bir diğer husus aşırı sağ partilerin daha çok etki kazandığı bölgenin genellikle AB’nin güney ve doğusunda yer alan üyeler olmasıdır. Gelen düzensiz göçlerin sıklıkla Kuzey Afrika ve Balkanlar üzerinde gelmesi sebebiyle sığınmacıların ilk geldikleri ülkeler olan Yunanistan, İtalya, Polonya, Macaristan ve İspanya’da göçe yönelik olumsuz bakış açısı daha serttir. Bunun sebebi çok fazla sayıda düzensiz göçmenin bu ülkelerde demografik yapıda yarattığı daha büyük

değişiklik olduğu sonucuna varılmıştır. Öyle ki bu ülkelerde göçler ekonomik, dini ve kültürel etkenlerin yanında demografik ve sosyal konular temelinde güvenlikleştirilirken, İsveç, Almanya, Belçika ve Hollanda gibi ülkelerde göçe yönelik olumsuz bakış açısında ekonomik, kültürel ve dini gerekçeler daha sık vurgulanmıştır.

Aşırı Sağ partilerin AB göç politikalarını etkilemelerinde özellikle ulusal meclislerinde edindikleri başarıların yanında yarattıkları toplumsal korku ortamı ve AB kurumlarındaki temsilci sayıları önemlidir. Bu doğrultuda 2 ve 3. bölümlerde bahsedildiği şekilde AB'nin de göç politikalarında yaşanan güvenlik merkezli dönüşüm bir başka deyişle sınırları keskin hatlarla belirlenmiş bir *Kale Avrupası* anlayışı gün geçtikçe güçlenmektedir.

Bu bağlamda çalışmanın ana sorusu olan aşırı sağ partilerin AB göç politikalarını nasıl etkilediği sorusuna da özellikle yaratılan korku ortamı neticesinde toplumsal destek ile AB kurumlarını etkileme yeteneklerini geliştirmeleri ve liderler seviyesinde sıklıkla dile getirelerek göçün başta sosyal, demografik, ekonomik ve kültürel bir güvenlik tehdidi olarak güvenlikleştirilmesi şeklinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna en açık örneklerin başında Avrupa Komisyonu başkanı Ursula Von der Leyen'in 2015 yılında göçmenlere karşı hoşgörülü söylemlerinin 2020 yılında bu göçmenleri bir askeri tehdit gibi görerek AB sınırlarını mevzilere benzetmek daha olumsuz söylemlere dönüşmesi olarak gösterilebilir (Özcan, 2020). Bunun yanında aşırı sağ partiler sıklıkla Avrupa şüpheciyi yaklaşımlarını vurgularken, bu durum BREXIT sonrası AB'de bütünleşme sürecinin aksama endişesine sebep olmakta ve doğal olarak AB göç politikalarını da bu doğrultuda daha katı olacak şekilde etkilemektedir. Günümüzde AB'nin üzerinde yoğunlaştığı en önemli konulardan biri düzensiz göç konusudur. Ukrayna'dan gelen sığınmacılar ile birlikte yeniden gündeme gelen göç konusunda daha az gelişmiş olarak değerlendirilebilecek Kuzey Afrika ve Suriye bölgesinden gelen sığınmacıları karşı daha katı bir tutum sergileyerek bu göçleri önleme yolunu arayan AB üyeleri, Ukrayna'dan gelen sığınmacılara karşı ise daha yumuşak bir tutum benimsemektedir. Bu bağlamda gelen sığınmacıların kimliğinin karşılaçakları tutum konusunda belirleyici olduğu sonucuna varılmıştır.

Bu perspektifle özellikle gelecek yıllarda aşırı sağın daha çok destek kazanması ile geçmişte yaşanan acı tecrübelerin tekrarlanma ihtimali de artmaktadır. Yeni aşırı sağ partilerin yükselişinin özellikle ilerleyen yıllarda su kaynaklarının yetersizliği, çevresel zorluklar ve iç savaşlar gibi sebepler temelinde devam edeceği öngörülebilmektedir. Her ne kadar halen AB vatandaşlarının çoğu aşırı sağ partilere destek vermese de, unutulmamalıdır ki bu partilerin günümüzdeki desteklerini kazanması neredeyse 15-20 yıl gibi kısa bir sürede olmuştur. Bu sebeple aşırı sağ partilerin etki alanının azaltılması için 1980'lerden günümüze çeşitli belgeler ortaya çıkartılmışsa da yeterli olamamış ve bu konu özelinde çalışılması her ne kadar geç olsa da ivedi ve kararlı şekilde arttırılmalıdır.

AB'de göçe yönelik ortak bir politika oluşamamasında da farklı yaklaşımları ve ulus temelli yaklaşımları ile aşırı sağ partiler etkili olmaktadır. Bu etkilerin en önemli karşıklarında biri olarak diğer siyasi partilerin söylemsel ve ilkesel değişiklikler göstermesi olduğu sonucuna varılmıştır. Özellikle ana akım merkez partilerin söylemleri ve ürettiği politikalarda artan aşırı sağ argümanlar ile göçmenlere karşı olumsuz bakış adeta bir oy arttırma metodu olarak görülmektedir. Buna örnek olarak Hollanda Başbakanı Mark Rutte'nin göçmenlere yönelik değişen yaklaşımı gösterilebilmektedir. Bu durum bir nebze aşırı sağ partilerin oy oranlarına olumsuz etki yapabilecek olsa da, temelde merkez partilerinde daha çok aşırı sağa yaklaştırdığı için aslında aşırı sağ seçmen sayısını arttıracaktır. Bu bağlamda insan hakları ihlalleri daha sık yaşanırken, FRONTEX ve EUROSUR gibi AB kurumlarının da bu ihlallerle ilgili anılması yaygınlaşacaktır. Bunun engellenmesi için demokratik sistemi aşındırmadan yeni aşırı sağ zihniyetin etki alanının azaltılması, yabancı düşmanlığının önlenmesi amacıyla daha caydırıcı cezaların getirilmesi, inanç ve ibadet özgürlüğünün korunması ve göç gibi bir insan haklarının korunmasında daha kararlı olunması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Acker, Stephanie. (2022). Doing the maths to end the refugee crisis : modelling responsibility-sharing in refugee response : policy brief, *European University Institute*. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c89b3c44-0709-11ed-acce-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-270449984> [Erişim Tarihi: 25.07.2022].
- Adler, Katya. (2017). EU 'not in hostile mood' as Brexit talks beckon, says Juncker, *BBC News*, 24 March 2017. <https://www.bbc.com/news/world-europe-39375966> [Erişim Tarihi: 21.09.2022].
- AfD (Alternative für Deutschland). (2016). Manifesto for Germany: The Political Programme of the Alternative for Germany. https://www.afd.de/wp-content/uploads/sites/111/2017/04/2017-04-12_afd-grundsatzprogramm-englisch_web.pdf [Erişim Tarihi: 19.09.2022].
- Akdemir, Erhan. (2009). 11 Eylül 2001, 11 Mart 2004 VE 7 Temmuz 2005 Terörist Saldırılarının Ardından İslam'ın Avrupa'da Algılanışı. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 8(1), 1-26.
- Akdoğan, Esra ve Merve Atalay. (2017). Avrupa Birliği'ni Değişime Zorlayan Güç: Göç, *SDÜ İİBF Dergisi*, Cilt:22,(Kayfor15 Özel Sayısı), 2437-2454.
- Akgül-Açıkmeşe, Sinem. (2011). Algı mı, Söylem mi? Kopenhag Okulu ve Yeni Klasik Gerçekçilikte Güvenlik Tehditleri, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 8(30), 43-73.
- Akgün, Adem. (2016). Avrupa Birliği'nin Değişen Göç Politikalarının Sığınma Hakkı Kapsamında Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Akkerman, Agnes vd.. (2014). How Populist Are the People? Measuring Populist Attitudes in Voters, *Comparative Political Studies*, 47(9), 1324-1353.

Akkerman, Tijitske. (2018). *The Impact of Populist Radical-Right Parties on Immigration Policy Agendas: A Look at the Netherlands*. Washington DC: Migration Policy Institute.

Akmanlar, Hakan. (2019). Soğuk Savaş Sonrasında Güvenlik Algısının Değişimi: Doğu Avrupa ve Türkiye Karşılaştırması, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Aktan, Sertaç. (2022). Avrupa Birliği bir göç anlaşmasına çok yaklaştı; reformda hangi maddeler bulunuyor?. *Euronews* 10 Haziran 2022, <https://tr.euronews.com/my-europe/2022/06/10/avrupa-birligi-bir-goc-anlasm-na-cok-yaklast-anlasmada-hangi-maddeler-bulunuyor> [Erişim Tarihi: 30.04.2023].

Aktaş, Murat. (2018). Avusturya’da Aşırı Sağın Meşrulaşması, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(60), 276-286.

Al Jazeera Türk. (2016). Mülteci karşıtı propaganda ve aşırı sağ. 20 Eylül 2016, <http://www.aljazeera.com.tr/haber/multeci-karsiti-propaganda-ve-asiri-sag> [Erişim Tarihi: 20.09.2022].

Albertazzi, Daniele ve Duncan McDonnell. (2008). Introduction: The Sceptre and the Spectre. Daniele Albertazzi ve Duncan McDonnell (Edited by.). İçinde, *Twenty-First Century Populism*, (ss. 1-11). London: Palgrave Macmillan.

Anadolu Ajansı. (2017). Polonya, Slovakya ve Macaristan'dan kota kararına tepki, *AA-Dünya*. 6 Eylül 2017. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/polonya-slovakya-ve-macaristandan-kota-kararina-tepki/902895> [Erişim Tarihi: 25.07.2022].

- Anarat, Cemal C.. (2020). Fransız Seçmenin Üç Eksenli Siyasete Yönelmesi, *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (11), 213-244.
- Arends, J. Frederik M.. (2009). Homeros’dan Hobbes ve Ötesine: “Güvenlik” Kavramının Avrupa Geleneğindeki Boyutları, (Çev.: Burcu Yavuz). *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 6(22), 3-33.
- Arı, Tayyar. (2014). Uluslararası İlişkilerde Büyük Tartışmalar ve Post-Modern Teoriler. Tayyar Arı (Edited by.). İçinde, *Postmodern Uluslararası İlişkiler Teorileri-2: Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Yaklaşımlar*,(ss. 1-47), Bursa: Dora Yayınları.
- Arı, Tayyar (2021). *Uluslararası İlişkiler Teorileri: Modern ve Post-modern Teoriler*, (10. Baskı), Bursa: Aktüel 16.
- Arısoy, Alper. (2010). İtalya’da Kuzey Bölgeselciliği ve Kuzey Ligi Hareketi. *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 26-44.
- Armstrong, Martin. (2022). France: The Unrelenting Rise of the Le Pen Vote, *Statista*, 25 April 2022. <https://www.statista.com/chart/27303/vote-of-the-national-rally-candidate-in-french-presidential-elections-le-pen/> [Erişim Tarihi: 20.09.2022].
- Arzheimer, Kai and Carl. C. Berning. (2019). How the Alternative for Germany (AfD) and their voters veered to the radical right, 2013–2017, *Electoral Studies*, 60, 1-39.
- Askerzoy, Rana. (2017). Uluslararası Göçün Güvenlikleştirme Politikalarına Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Aslan, Halil K... (2018). Aşırı Sağın Yükselişi: Resme Küresel Perspektiften Bakmak. *Muhafazakar Düşünce Dergisi*, 14(53), 47-70.

- Atasü-Topçuoğlu, Rehan. (2019). Avrupa’da Refah Devleti Çözünürken Uluslararası Göç ve Yeni Sağın Yükselişi: İsveç ve Almanya Örnekleri, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, (2), 941-974.
- Ateş, Hamza ve Öznur Yavuz. (2017). (G)öçmen (Ö)tekileştirme ve (Ç)okkültürlülük, *SDÜ İİBF Dergisi*, 22(Göç Özel Sayısı), 1287-1301.
- Austin, John L.. (1962). *How to do Things with Words*, Oxford: Clarendon Press.
- Avcu, Tülin. (2020). Avrupa’da Aşırı Sağ’ın Yükselişinin Göç Politikalarına Etkileri: Hollanda Örneği. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(1), 235-247.
- Ay, Emine. (2019). Avrupa Birliği’nin Ortak Göç ve Mülteci Politikası: Suriye İç Savaşı Örneği, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Aydemir, Nermin. (2022). Avrupa Parlamentosunda İltica Tartışmaları: Siyasi İdeolojilerin Etkisi. *Akdeniz İİBF Dergisi*, 22(1), 13-25.
- Aykaç, Mustafa ve Umut Yertüm. (2017). Avrupa Birliği Göç Politikalarının Gelişimi: Misafir İşçi Kabulünden Sığınmacı Akınına, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (70), 1-29.
- Balcı, Merve ve Ceren Ece Göcen. (2018). Avrupa Birliği’nde Artan Zorluklar: Göçmen Krizi ve Irkçılık, *SOS-CON 2018 Uluslararası Sosyal Bilimler ve İnovasyon Kongresi*. 11.05.2018. 20-27.
- Baldwin-Edwards, Martin vd.. (2019). The politics of evidence-based policy in Europe’s ‘migration crisis’, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 45(12), 2139-2155.

- Balzacq, Thierry. (2005). The Three Faces of Securitization: Political Agency, *Audience and Context*, *SAGE Publications and ECPR-European Consortium for Political Research*, 11(2), 171–201.
- Balzacq, Thierry. (2008a). The Policy Tools of Securitization: Information Exchange, EU Foreign and Interior Policies, *Journal of Common Market Studies*, 46(1), 75-100.
- Balzacq, Thierry. (2008b). The external dimension of EU justice and home affairs: Tools, processes, outcomes, *CASE Network Studies & Analyses*, No. 377, Warsaw: CASE.
- Balzacq, Thierry. (2011). A theory of securitization: origins, core assumptions, and variants. Thierry Balzacq (Edited by.). İçinde, *Securitization Theory: How security problems emerge and dissolve* (ss. 1-30), London: Routledge.
- Balzacq, Thierry vd.. (2016). ‘Securitization’ revisited: theory and cases, *International Relations*, 30(4), 494-531.
- Balzacq, Thierry ve Sergio Carrera. (2005). *Migration, Borders and Asylum: Trends and Vulnerabilities in EU Policy*. Brussels: Centre for European Policy Studies.
- Bakan, Selahaddin ve Sonay Şahin. (2018). Uluslararası Güvenlik Yaklaşımlarının Tarihsel Dönüşümü ve Yeni Tehditler, *JILSES*, 4(2), 135-152.
- Bamat, Joseph. (2011). Far-right leader makes TIME's 'most influential' list, *France24*, 22 April 2011. <https://www.france24.com/en/20110422-national-front-leader-far-right-marine-lepen-shocks-french-time-magazine-top-100-most-influential> [Erişim Tarihi: 23.09.2022].
- Baran, Dani. (2016). AB Dış Güvenlik ve Göç Politikaları Üzerinden Mülteci Krizinin Değerlendirilmesi, *EURO Politika Dergisi*, (2), 26-33.

- Barışık, Salih. (2020). Göç Kavramı ve Türleri. Salih Barışık (Edited by.). İçinde, *Küreselleşen Dünyada Fırsat Eşitliği Arayışında Uluslararası Göç ve Türkiye'nin Suriye Deneyimi*,(ss. 1-24), Ankara: Gazi Kitabevi.
- Bartlett, Jamie vd. (2012). *Populism in Europe: Lega Nord*, 1. Edition, London: DEMOS. https://demosuk.wpengine.com/files/Lega_Nord_-_web.pdf?1349354875 [Erişim Tarihi: 28.09.2022].
- Bartoszewicz, Monika G.. (2016). Festung Europa: Securitization of Migration and Radicalization of European Societies. *ACTA Universitatis Carolinae Studia Territorialis*, (2), 11-37.
- Baştürk, Şenol. (2009). “Uyum”dan “Dışlanma”ya: Yirmi Birinci Yüzyılda Göçmenler ve Sosyal Politika, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (57), 515-548.
- Batalova, Jeanne. (2022). Top Statistics on Global Migration and Migrants?. *Migration Policy Institute*. 21 July 2022. https://www.migrationpolicy.org/sites/default/files/source_images/Global_FRS2022-PRINT_FINAL.pdf [Erişim Tarihi: 25.07.2022].
- Battır, Osman. (2021). *Dünden Bugüne Uluslararası Göç: Kuram, Algı ve Siyasa*. (2. Baskı), Ankara: Nobel Bilimsel Eserler.
- Batur, Celil. (2019). Mülteci Krizinin Avrupa’da Aşırı Sağın Yükselmesine Etkisi: Almanya, Avusturya ve Hollanda Örnekleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Baumann, Bauke. (2020). Kuzey’de yeni bir şey yok: AB’nin Yeni Paktı, Fas açısından pek bir yenilik getirmiyor. *Heinrich Böll Stiftung Derneği Türkiye Temsilciliği*. 12 October 2020. <https://tr.boell.org/tr/2020/10/12/kuzeyde-yeni-bir-sey-yok-abnin-yeni-pakti-fas-acisindan-pek-bir-yenilik-getirmiyor> [Erişim Tarihi: 24.06.2023].

- Baylis, John. (2008). Uluslararası İlişkilerde Güvenlik Kavramı, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 5(18), 69-85.
- Bayraklı, Enes ve Kazım Keskin. (2015). Türkiye, Almanya ve AB Üçgeninde Mülteci Krizi. *SETA Analiz*, No.2015 / 143. Kasım 2015. http://file.setav.org/Files/Pdf/20151129125812_analiz_143_-1.pdf [Erişim Tarihi: 03.08.2022].
- Baysal, Başar. (2020). 20 Years of Securitization. *International Relations*, 17(67), 3-20.
- Baysal, Başar ve Çağla Lüleci. (2015). Kopenhag Okulu ve Güvenlikleştirme Teorisi, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 11(22), 61-96.
- BBC News. (2016). Austria far-right candidate Norbert Hofer defeated in presidential poll, BBC News, 5 December 2016. <https://www.bbc.com/news/world-europe-38202669> [Erişim Tarihi: 29.08.2022].
- BBC News Türkçe .(2015a). Almanya: Diğer AB ülkeleri de mültecilere kapısını açmalı. 7 Eylül 2015. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/09/150907_almanya_multeci [Erişim Tarihi: 18.08.2022].
- BBC News Türkçe. (2015b). Le Pen, Müslümanlara nefreti körüklemekle yargılanıyor. 20 Ekim 2015. https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/10/151020_le_pen_dava [Erişim Tarihi: 24.09.2022].
- Becker, Sascha O. and Thiemo Fetzer. (2017). Does Migration Cause Extreme Voting?, *Working Paper Series*, No.8. https://warwick.ac.uk/fac/soc/economics/research/centres/cage/manage/publications/306-2016_becker_fetzer.pdf [Erişim Tarihi: 06.09.2022].
- Benam, Çiğdem H.. (2011). Emergence of a “Big Brother” in Europe: Border Control and Securitization of Migration, *Insight Turkey*, 13(3), 191-207.

- Benveniste, Annie ve Etienne Pingaud. (2016). Far-Right Movements in France: The Principal Role of Front National and the Rise of Islamophobia. Gabriella Lazaridis vd. (Edited by.) *The Rise of the Far Right in Europe: Populist Shifts and 'Othering'* (ss. 55-79), London: Palgrave Macmillan.
- Berning, Carl C.. (2017). Alternative für Deutschland (AfD) – Germany's New Radical Right-wing Populist Party, *DICE Report*, 15(4), 16-19. <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/181255/1/dice-report-2017-4-50000000000855.pdf> [Erişim Tarihi: 11.09.2022].
- Betz, Hans-George. (1993). The New Politics of Resentment: Radical Right-Wing Populist Parties in Western Europe. *Comparative Politics*, 25(4), 413-427.
- Betz, Hans-George. (2001). Exclusionary Populism in Austria, Italy, and Switzerland. *International Journal*, 56(3), 393-420.
- Bigo, Didier. (2000). When Two Become One: Internal and External Securitisations in Europe. M. Kelstrup, ve M. Williams (Edited by.). İçinde, *International Relations Theory and The Politics of European Integration. Power, Security and Community* ,(ss. 320-360), London: Routledge.
- Bigo, Didier. (2001). The Möbius Ribbon of Internal and External Security(ies). Mathias Albert vd. (Edited by.). İçinde, *Identities, Borders, Orders: Rethinking International Relations Theory*,(ss. 91-116), Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Bigo, Didier. (2002). Security and Immigration: Toward a Critique of the Governmentality of Unease. *Alternatives*, 27(Special Issue), 63-92.
- Bigo, Didier. (2006). Security, Exception, Ban and Surveillance. David Lyon (Edited by.). İçinde, *Theorizing Surveillance. The panopticon and beyond* (ss. 46-68). London: Wilan.

- Bigo, Didier. (2008). International Political Sociology, Paul D. Williams (Edited by.). İçinde, *Security Studies: An Introduction*, (ss. 116-129). London: Routledge.
- Bigo, Didier. (2009). Immigration controls and free movement in Europe. *International Review of the Red Cross*, 91(875), 579-591.
- Bigo, Didier. (2012). Security, surveillance and democracy. Kirstie Ball vd. (Edited by.). İçinde, *Routledge Handbook of Surveillance Studies*,(ss. 277-284), Abingdon: Routledge.
- Bigo, Didier. (2014). The (in)securitization practices of the three universes of EU border control: Military/Navy – border guards/police – database analysts. *Security Dialogue*, 45(3), 209-225.
- Bigo, Didier ve Emma McCluskey. (2018). What Is a PARIS approach to (in)securitization? Political anthropological research for international sociology. Alexandra Gheciu ve William C. Wohlforth (Edited by.). İçinde, *The Oxford Handbook of International Security* (ss.116-130). Oxford: Oxford University Press.
- Bilgin, A. Aslı. (2017). Göçmenlere Yönelik Deniz Operasyonlarında Frontex 'in Müdahale Yetkisinin Uluslararası Hukuk Kapsamında Değerlendirilmesi, *Hacettepe HFD*, 7(2), 55-82.
- Bilgin, Pınar. (2010). Güvenlik Çalışmalarında Yeni Açılımlar: Yeni Güvenlik Çalışmaları, *Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 8(14), 69-96.
- Birdişi, Fikret. (2011). Ulusal Güvenlik Kavramının Tarihsel ve Düşünsel Temelleri, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (31), 149-169.

- Birdişli, Fikret. (2014). Eleştirel Güvenlik alışmaları Kapsamında Frankfurt Okulu ve Soğuk Savaş Sonrası Güvenlik Sorunlarına Eleştirel Bir Yaklaşım: Galler Ekolü, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 10(20), 229-256.
- Black, Richard vd.. (2011). The effect of environmental change on human migration, *Global Environmental Change*, (21), 3-11.
- BloombergHT. (2017). Avrupa’da sandıklar aşırı sağın kısıkacında. 09 Mart 2017. <https://www.bloomberght.com/haberler/haber/1992192-avrupada-sandiklar-asiri-sagin-kiskacinda> [Erişim Tarihi: 29.04.2023].
- Booth, Ken. (1991). Security and Emancipation, *Review of International Studies*, 14(4), 313-326.
- Booth, Ken. (1994). Security and Self Reflections of a Fallen Realist, *YCISS Occasional Paper* Number 26. <https://yorkspace.library.yorku.ca/xmlui/bitstream/handle/10315/1414/YCI0073.pdf?sequence=1&isAllowed=y> [Erişim Tarihi: 04.07.2022].
- Booth, Ken. (2005). Strategic Culture: Validity and Validation, *Oxford Journal on Good Governance*, 2(1), 25-28.
- Bostancı, Meltem. (2017). Gle Mcadele Stratejisi Kapsamında AB Sınır Gvenliği Ajansı Frontex ve Avrupa Sınır Gözetim Sistemi Eurosur’un Analizi, *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 4(7), 56-67.
- Boswell, Christina. (2003). The 'External Dimension' of EU Immigration and Asylum Policy. *International Affairs*, 79(3), 619-638.
- Boswell, Christina. (2007). Migration Control in Europe After 9/11: Explaining the Absence of Securitization. *Journal of Common Market Studies*, 45(3), 589-610.

- Boswell, Christina. (2016). Understanding and tackling the migration challenge : the role of research, International conference, 4-5 February 2016, Brussels, *Publication Office*. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/afb8ba32-3cf2-11e6-a825-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-270445558>
- Bourbeau, Philippe. (2014). Moving Forward Together: Logics of the Securitisation Process. *Millennium: Journal of International Studies*, 43(1), 187-206.
- Brauch, Hans Günter. (2008). Güvenliğin Yeniden Kavramsallaştırılması: Barış, Güvenlik, Kalkınma ve Çevre Kavramsal Dörtlüsü, (Çev.: Zeynep Arkan). *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 5(18), 1-47.
- Broeders, Dennis. (2007). The New Digital Borders of Europe: EU Databases and the Surveillance of Irregular Migrants, *International Sociology*, 22(1), 71-92.
- Bunyan, Tony. (1993). Trevi, Europol and the European State, Statewatching the new Europe. <https://www.statewatch.org/media/documents/news/handbook-trevi.pdf> [Erişim Tarihi: 25.07.2022].
- Buzan, Barry. (1983). *People, States, and Fear: The National Security Problem in International Relations*, Brighton: Wheatsheaf Books.
- Buzan, Barry. (1991). New Patterns of Global Security in the Twenty-First Century, *International Affairs*, 67(3), 431-451.
- Buzan, Barry. (1997). Rethinking Security after the Cold War. *Cooperation and Conflict*, 32(1), 5-28.
- Buzan, Barry. (2008). Askeri Güvenliğin Değişen Gündemi, (Çev.: Burcu Yavuz), *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 5(18), 107-123.

- Buzan, Barry vd..(1998). *Security: A New Framework For Analysis*, Colorado: Lynne Rienner Publishers.
- Buzan, Barry ve Ole Waever. (1997). Slippery? Contradictory? Sociologically Untenable? The Copenhagen School Replies. *Review of International Studies*, 23(2), 241-250.
- Buzan, Barry ve Ole Waever. (2003). *Regions and Power: The Structure of International Security*, New York: Cambridge University Press.
- Buzan, Barry ve Ole Waever. (2009). Macrosecuritisation and Security Constellations Reconsidering Scale in Securitisation Theory. *Review of International Studies*, 35(2), 253-276.
- Campani, Giovanna. (2016). Neo-fascism from the Twentieth Century to the Third Millennium: The Case of Italy. Gabriella Lazaridis vd. (Edited by.) *The Rise of the Far Right in Europe: Populist Shifts and 'Othering'* (ss. 25-54), London: Palgrave Macmillan.
- Campani, Giovanna ve Gabriella Lazaridis. (2017). Introduction: the concept and its definitions, Gabriella Lazaridis ve Giovanna Campani (Edited by.). İçinde, *Understanding the Populist Shift: Othering in a Europe in crisis* (ss.1-12). London: Routledge.
- Camus, Jean-Yves. (2011). The extreme right in France: Redrawing of the map to be expected. Nora Langenbacher ve Britta Schellenberg (Edited by.). İçinde, *Is Europe on the 'Right' Path?: Right-wing extremism and right-wing populism in Europe*, (ss. 83-99). Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Canovan, Margaret. (1999). Trust the People! Populism and the Two Faces of Democracy. *Political Studies*, 47(1), 2-16.

- Carrera, Sergio vd... (2013). EU Migration Policy After The Arab Springs: The Pitfalls of Home Affairs Diplomacy. *CEPS Policy Paper* 74, 1-6. <https://institutdelors.eu/wp-content/uploads/2020/08/arabspringmigration-carreradenhertogparkin-ne-jdi-feb13.pdf> [Erişim Tarihi: 16.08.2022].
- Carvalho, Joao. (2014). The impact of extreme-right parties on immigration policy in Italy and France in the early 2000s, *Comparative European Politics*, 1-23
- C.A.S.E. Collective. (2006). Critical Approaches to Security in Europe: A Networked Manifesto. *Security Dialogue*, 37(4), 443-487.
- Castles, Stephen. (2004). Why migration policies fail. *Journal of Social, Ethnic and Racial Studies*, 27(2), 205-227.
- Castles, Stephen ve Mark J. Miller. (2008). *Göçler Çağı: Modern Dünyada Uluslararası Göç Hareketleri* (Çev.: Bülent U. Bal ve İbrahim Akbulut). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cavlak, Hakan ve Selin Balıkoğlu. (2021). Avrupa’da Göçmen Karşıtı Retorik, Kopenhag Okulu ve Güvenikleştirme: Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ) ve Hollanda Özgürlük Partisi (PVV). *BŞEÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(2), 521-541.
- Cesari, Jocelyne. (2012). Securitization of Islam in Europe. *Die Welt des Islams*, 52(3-4), 430-449.
- Ceylan, Ahmet ve İsa Uslu. (2022). Göç ve Siyaset: 50. Yılında Ulusal Cephe/Ulusal Birlik’in Göç Politikaları, *UPA Strategic Affairs*, 3(1), 79-92.
- Chambers, Madeline. (2015). German PEGIDA leader resigns after Hitler pose prompts investigation, *Reuters*, 21 January 2015. <https://www.reuters.com/article/us-germany-islam-pegida-idUSKBN0KU1S520150121> [Erişim Tarihi: 27.07.2023].

Christides, Giorgios vd.. (2020). EU Border Agency Frontex Complicit in Greek Refugee Pushback Campaign, *Spiegel International*, 23 October 2020. <https://www.spiegel.de/international/europe/eu-border-agency-frontex-complicit-in-greek-refugee-pushback-campaign-a-4b6cba29-35a3-4d8c-a49f-a12daad450d7> [Erişim Tarihi: 27.08.2022].

Christides, Giorgios ve Steffen Lüdke. (2022). Classified Report Reveals Full Extent of Frontex Scandal, *Spiegel International*, 29 July 2022. <https://www.spiegel.de/international/europe/frontex-scandal-classified-report-reveals-full-extent-of-cover-up-a-cd749d04-689d-4407-8939-9e1bf55175fd> [Erişim Tarihi: 27.08.2022].

Cincu, Adina-Elena. (2017). Far Right Populist Challenge in Europe: Alternative For Germany and The National Front. *EUROPOLITY*, 11(1), 21-49.

Clarke, Sean. (2017). German elections 2017: full results, *The Guardian*, 25 September 2017. <https://www.theguardian.com/world/ng-interactive/2017/sep/24/german-elections-2017-latest-results-live-merkel-bundestag-afd> [Erişim Tarihi: 11.09.2022].

Collyer, Michael vd.. (2014). Introduction: Transit Migrations and European Spaces. Franck Düvell, Irina Molodikova ve Michael Collyer (Edited by.). İçinde, *Transit Migration in Europe*, (ss. 13-33), Amsterdam: Amsterdam University Press.

Colyer, Isabel. (2021). The Polish Law and Justice Party's Strategic Approach to Its Relationship With the European Union, *Undergraduate Journal of Humanistic Studies*, (11), 1-19.

Coşkun, Bezen B.. (2014). Kopenhag Okulu ve Gvenikleştirme: Değişen Güvenlik Ortamı, Zorluklar, Fırsatlar ve Meydan Okumalar. Tayyar Arı (Edited by.). İçinde, *Postmodern Uluslararası İlişkiler Teorileri-2: Uluslararası İlişkilerde Eleştirel Yaklaşımlar* (ss. 179-202), Bursa: Dora Yayınları.

Council of Europe.(2010). Readmission agreements: a mechanism for returning irregular migrants, *Parliamentary Assembly Resolution 12168*, 16 March 2010. <https://www.refworld.org/pdfid/4bdadc1c3.pdf> [Erişim Tarihi: 25.07.2022].

Council of Europe.(2017). The need to reform European migration policies, *Parliamentary Assembly Resolution 2147*, 7 February 2017. <https://www.refworld.org/docid/5899d1154.html> [Erişim Tarihi: 11.09.2022].

Council of The European Union. (2003). Thessaloniki European Council 19 and 20 June 2003, *Presidency Conclusions*, 11638/03, 1 October 2003, Brussels. <https://www.consilium.europa.eu/media/20847/76279.pdf> [Erişim Tarihi: 06.07.2022].

Council of The European Union. (2004). Council Decision of 8 June 2004 establishing the Visa Information System (VIS), *Official Journal of the European Union*, L 213, 15 June 2004. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004D0512&from=EN> [Erişim Tarihi: 12.07.2022].

Council of The European Union. (2005). The Hague Programme: Strengthening Freedom, Security and Justice in The European Union, *Official Journal of the European Union*, C 53, 3 March 2005. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005XG0303\(01\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52005XG0303(01)&from=EN) [Erişim Tarihi: 03.07.2022].

Council of The European Union. (2009). The Stockholm Programme An open and secure Europe serving the citizen, , 14449/09, 16 October 2009, Brussels. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14449-2009-INIT/en/pdf> [Erişim Tarihi: 06.07.2022].

Cumhuriyet. (2022). Meloni'den Fransa ve Avrupa'ya göç tepkisi: Türkiye'ye milyarlarca Euro harcadık, *Cumhuriyet*, 11 Kasım 2022.

<https://www.cumhuriyet.com.tr/dunya/meloniden-fransa-ve-avrupaya-goc-tepkisi-turkiyeye-milyarlarca-avro-harcadik-2001855> [Erişim Tarihi: 24.06.2023].

Çağın-Elbir, Hazel. (2017). Avrupa'nın Aşırı Sağ ile Sınavı: Avusturya. *Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Analiz No.2017 / 23*. 22 Aralık 2017. <https://avim.org.tr/tr/Analiz/AVRUPA-NIN-ASIRI-SAG-ILE-SINAVI-AVUSTURYA> [Erişim Tarihi: 11.09.2022].

Çağlayan, Savaş. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi, *Muğla Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 67-91.

Çakı, Caner ve Hasan Topbaş. (2018). Almanya İçin Alternatif Partisi'nin Göçmen Karşıtı Propaganda Faaliyetlerini 2017 Alman Federal Seçimleri Üzerinden Okumak, *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 59-74.

Çakmak Gizem Alioğlu. (2018). Avrupalılaşmasının Aşıl Tendonu: Göç Politikaları ve Yunanistan Örneği, *Mukaddime Dergisi*, 9(Özel Sayı 1), 39-57.

Çelebi, Özlen, Saime Özçürümez ve Şirin Türkay. (2011). Giriş. Çelebi, Özlen, Saime Özçürümez ve Şirin Türkay (Edited by.). İçinde, *İltica, Uluslararası Göç ve Vatansızlık: Kura, Gözlem ve Politika*,(ss. 1-6), Ankara: BMMYK.

Çelikçi, Abdül S. ve Can Kakışım. (2013). İtalyan Faşizmi ve Tarihsel Gelişimi, *ANEMON*, 1(2), 83-99.

Çetinkaya, Sevinç. (2018). AB Göç Politikalarının Güvenlikleştirme Ekseninde İncelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.

Çil, Esra. (2019). Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Uluslararası Göç Olgusu ve Toplumsal Güvenliğe Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

- Çolakoğlu, Elif. (2019). Avrupa’da Mülteciler, Yükselen Aşırı Sağ ve Seçim Süreçleri, *AÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 33(3), 933-961.
- Dalak, Öykü. (2018). Güncel Gelişmeler Işığında AB Göç Politikası, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- De Genova, Nicholas. (2013). Spectacles of migrant ‘illegality’: the scene of exclusion, the obscene of inclusion. *Ethnic and Racial Studies*, 36(7), 1180-1198.
- De Haas, Hein. (2011). Mediterranean migration futures: Patterns, drivers and scenarios, *Global Environmental Change*, (21), 59-69.
- Dearden, Stephen J.H. (1997). Immigration policy in the European Community. <https://e-space.mmu.ac.uk/1879/1/dearden%204.pdf> [Erişim Tarihi: 14.08.2022].
- Dedemen, Fatih. (2019). Güvenikleştirme Pratiklerinin Değişen Doğası: ABD ve İran Örneği, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Demirbağ, Sadık. (2019). Avrupa Birliği Göç Politikalarının Ekonomik ve Mali Boyutu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Demirkıran, Tarık. (2021). Budapeşte zirvesi: Muhafazakar popülist partiler, Avrupa Parlamentosu'nda yeni bir grup kurmayı hedefliyor, *BBC News Türkçe*, 1 Nisan 2021. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-56610830> [Erişim Tarihi: 29.09.2022].
- Demirtaş, Birgül. (2019). Mülteciler ve Güvenikleştirme, *Güvenlik Yazıları Serisi, No.8*. <https://trguvenlikportali.com/wp->

content/uploads/2019/10/MultecilerGuvenliklestirme_BirgulDemirtas_v.2.pdf
[Erişim Tarihi: 04.09.2022].

Dilbirliği, Muhterem (2017). Avrupa Aşırı Sağının Görünüş şekilleri: Almanya rneği, *Liberal Düşünce Dergisi*, 22(86), 145-168.

Dinęer, Selin ve Fatma Pınar Eşsiz. (2021). Uluslararası G Olgusu ve ‘‘Arap Baharı’’ Sürecinde Değişime Uğrayan Avrupa Birliği G Politikaları, *Bursa Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 7(1), 68-84.

Doğan, Fatih. (2019). Sağ Popülizm Fenomeni: Avusturya- FP rneği, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Doğan, Serap. (2007). Avrupa Birliği’nde Uluslararası Göçün Güvenlikleştirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Doğru, Alaattin. (2020). Fransa’da Aşırı Sağcı Le Pen’den Başörtüsü Yasaklansın ağrısı. *Anadolu Ajansı*, 25 Ekim 2020. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/fransada-asiri-sagci-le-penden-basortusu-yasaklansin-cagrisi/2018741> [Erişim Tarihi: 08.08.2022].

Duruel Mehmet. (2017). Avrupa Birliği G Politikası Ve Kitlemel G Akınları Karşısındaki Durumu, *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 3(3), 1-12.

Düvell, Franck. (2008). Transit, Migration and Politics: Trends and Constructions on the Fringes of Europe, *IMISCOE Policy Brief, No. 12*, https://www.compas.ox.ac.uk/wp-content/uploads/ER-2008-Transit_Migration_Trends_Fringes_IMISCOE.pdf [Erişim Tarihi: 03.08.2022].

Düvell, Frank. (2017). The EU’s International Relations and Migration Diplomacy at Times of Crisis: Key Challenges and Priorities. *Perceptions*, 22(4), 35-54.

- Düzgel, Ayca ve Barış Özdal. (2021). Kale Avrupası Yaklaşımı Bağlamında Avrupa Birliği'nin Düzensiz Göç Politikası'nın Analizi, *Bursa Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 40(2), 17-25.
- EASO (European Asylum Support Office). (2016). An Introduction to the Common European Asylum System for Courts and Tribunals, *A Judicial Analysis*. <https://euaa.europa.eu/sites/default/files/public/BZ0216138ENN.PDF> [Erişim Tarihi: 16.08.2022].
- Ecevit, Yüksel A. vd.. (2014). Avrupa Parlamentosu Seçimleri ve Aşırı Sağ Partilerin Yükselişi. *BETAM Araştırma Notu 14/167*. 4 Haziran 2014. <https://betam.bahcesehir.edu.tr/wp-content/uploads/2014/06/ArastirmaNotu1672.pdf> [Erişim Tarihi: 26.08.2022].
- Ekici, Süleyman ve Gökhan Tuncel. (2015). *Göç ve İnsan, Birey ve Toplum Dergisi*, 5(9) 9-22.
- Embel, Merve Ö. Ve Cem Savaş. (2022). Fransa'daki Uluslararası İlişkiler Anlayışının Temel Nitelikleri: Disiplini Anglo-Amerikan Yaklaşımların Ötesinde Düşünmek, *EOÜ İİBF Dergisi*, 17(1), 29-45.
- Er, Ayşegül. (2014). A Comparative Analysis of the Far Rights Parties in Europe: National Front in France, Freedom Party of Austria and Danish People's Party, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Ereker, Fulya A.. (2022). Paris Okulu, *Secopedia*. <http://www.secopedia.org/paris-okulu/> [Erişim Tarihi: 03.07.2022].
- Ergüven, Nasih S.. (2016). Uluslararası Hukuk Açısından Güvenlik Kavramının Teorik Temelleri, *AÜ Hukuk Fakültesi. Dergisi*, 65(3), 771-835.

- Eriş, Özgür Ü. ve Selcen Öner. (2021). Securitization of Migration and the Rising Influence of Populist Radical Right Parties in European Politics, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 20(1), 161-193.
- Ersen, Enes T.. (2022). Ukraine-Russia war shows EU's hypocritical stance on refugees, AA, 14 September 2022. <https://www.aa.com.tr/en/russia-ukraine-war/ukraine-russia-war-shows-eus-hypocritical-stance-on-refugees/2684884> [Erişim Tarihi: 19.09.2022].
- Eser, Hamza B. ve Ali Çiçek. (2020). Avrupa’da Aşırı Sağın Ayak Sesleri: Zenofobinin Patolojik Normalleşmesi. *Alternatif Politika Dergisi*, 12(1), 114-144.
- Ertuğral, Yusuf. (2016). Liberal Avrupa ve Sosyal Avrupa Tartışması Gölgesinde Avrupa’da Aşırı Sağ’ın Yükselişi, *EURO Politika Dergisi*, (1), 6-13.
- Ette, Andreas ve Thomas Faist. (2007). The Europeanization of National Policies and Politics of Immigration: Research, Questions and Concepts. Thomas Faist ve Andreas Ette (Edited by.). İçinde, *The Europeanization of National Policies and Politics of Immigration*, (ss. 3-31). London: Palgrave Macmillan
- ETUC (European Trade Union Confederation). (2020). Stronger borders and more returns cannot be dressed up as solidarity, *Press Release*. <https://www.etuc.org/en/pressrelease/stronger-borders-and-more-returns-cannot-be-dressed-solidarity> [Erişim Tarihi: 29.04.2023].
- Euronews. (2022). İtalya’da aşırı sağcı Giorgia Meloni liderliğindeki yeni hükümet yemin ederek göreve başladı, *Euronews*, 22 Ekim 2022. <https://tr.euronews.com/2022/10/22/italyada-asiri-sagci-giorgia-meloni-liderligindeki-yeni-hukumet-yemin-ederek-goreve-baslada#:~:text=%C4%B0talya'da%2068'inci%20h%C3%BCk%C3%BCmeti,huzurunda%20tek%20tek%20yemin%20etti>. [Erişim Tarihi: 24.06.2023].

European Commission. (2011a). A Partnership for Democracy and Shared Prosperity with The Southern Mediterranean, COM(2011) 200 final, 3 March 2011, Brussels. <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0200:FIN:en:PDF> [Erişim Tarihi: 26.08.2022].

European Commission. (2011b). The Global Approach to Migration and Mobility, , SEC(2011) 1353 final, 18 November 2011, Brussels. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0743&from=EN> [Erişim Tarihi: 28.08.2022].

European Commission. (2015a). Joint Foreign and Home Affairs Council: Ten point action plan on migration, *Press Release*, 20 April 2015, Luxembourg. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_15_4813 [Erişim Tarihi: 28.08.2022].

European Commission. (2015b). Standart Eurobarometer 84, *December* 2015. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2098> [Erişim Tarihi: 09.10.2022].

European Commission. (2017a). The EU and the migration crises, *Publication Office*. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e9465e4f-b2e4-11e7-837e-01aa75ed71a1> [Erişim Tarihi: 25.07.2022].

European Commission. (2017b). *White Paper on the Future of Europe: Reflections and scenarios for the EU27 by 2025*. Brussels: European Commission. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/white_paper_on_the_future_of_europe_en.pdf [Erişim Tarihi: 29.09.2022].

European Commission. (2018a). EU budget for the refugee crisis and improving migration management : the Commission's contribution to the leaders' agenda, *Publication Office*. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/162493fe-04a9-11e8->

b8f5-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-270449884 [Erişim Tarihi: 25.07.2022].

European Commission. (2018b). 2018 EU budget : jobs, investments, migration challenge and security, *Publication Office*. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/58eb9131-0e8e-11eb-bc07-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-270453259> [Erişim Tarihi: 25.07.2022].

European Commission. (2020a). Commission Recommendation (EU) 2020/1366 of 23 September 2020 on an EU mechanism for preparedness and management of crises related to migration, *Official Journal of the European Union*, L 317, 1 November 2020, Brussels. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/12263a42-03ae-11eb-a511-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-270448430> [Erişim Tarihi: 25.07.2022].

European Commission. (2020b). New Pact on Migration and Asylum, COM(2020) 609 final, 23 September 2020, Brussels. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/1_en_act_part1_v7_1.pdf [Erişim Tarihi: 21.08.2022].

European Commission. (2021a). Study on best practices in irregular migration awareness campaigns : interim report : phase II, *Publication Office*. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/eb7855c5-a24f-11eb-b85c-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-270450109> [Erişim Tarihi: 25.07.2022].

European Commission. (2021b). Commission Decision (EU) 2021/826 of 17 May 2021 on relief from import duties and VAT exemption granted for goods imported by Belgium as response to the assistance requested by Greece in order to deal with the migration crisis, , *Official Journal of the European Union*, L 184, 25 May 2021, Brussels. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/6fe97edb-bcf3->

11eb-8aca-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-270448798 [Erişim Tarihi: 25.07.2022].

European Commission. (2022). Migration and Home Affairs - Return and Readmission, *Policies*. https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/irregular-migration-and-return/return-and-readmission_en [Erişim Tarihi: 26.08.2022].

European Communities. (1992). Treaty on European Union, *Official Journal of the European Communities*, C 191, 29 July 1992. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11992M/TXT&from=EN> [Erişim Tarihi: 03.08.2022].

European Council. (1999). Tampere European Council 15 and 16 October 1999, *Presidency Conclusions*, 16 October 1999, Tampere. https://www.europarl.europa.eu/summits/tam_en.htm/ [Erişim Tarihi: 04.08.2022].

European Council. (2000). Implementing The Schengen Agreement of 14 June 1985, *Official Journal of the European Communities*, 22 September 2000. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:42000A0922\(02\)&from=EN](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:42000A0922(02)&from=EN) [Erişim Tarihi: 29.07.2022].

European Council. (2001). European Council Meeting in Laeken 14 and 15 December 2001, *Presidency Conclusions*, 15 December 2001, Laeken. <https://www.consilium.europa.eu/media/20950/68827.pdf> [Erişim Tarihi: 05.08.2022].

European Council. (2003). European Parliament resolution on the preparation of the European Council in Seville, , *Official Journal of the European Union* ,C 261, 21-22 June 2002, Brussels. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:90e1f5f1-b738-4e9e-a0f2-431d4b1d7e06.0004.01/DOC_90&format=PDF [Erişim Tarihi: 04.08.2022].

European Council. (2004). Council Regulation (EC) No 2007/2004, of 26 October 2004, establishing a European Agency for the Management of Operational Cooperation at the External Borders of the Member States of the European Union, , *Official Journal of the European Union*, L 349, 25 November 2004, Brussels. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32004R2007&from=EN> [Erişim Tarihi: 25.07.2022].

European Council. (2015a). European Council Meeting 17 and 18 December 2015, *Conclusions*, EUCO 28/15, 18 December 2015, Brussels. <https://www.consilium.europa.eu/media/21669/201512-euco-conclusions.pdf> [Erişim Tarihi: 26.08.2022].

European Council. (2015b). Special meeting of the European Council, 23 April 2015 - statement, *Press Release*, 23 April 2015, Brussels. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/04/23/special-euco-statement/> [Erişim Tarihi: 26.08.2022].

European Council. (2015c). Meeting of the EU heads of state or government with Turkey, *International Summit*, 29 November 2015, Brussels. <https://www.consilium.europa.eu/en/meetings/international-summit/2015/11/29/> [Erişim Tarihi: 26.08.2022].

European Council. (2016). EU-Turkey statement, *Press Release*, 16 March 2016, Brussels. <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/> [Erişim Tarihi: 26.08.2022].

European Parliament. (2009). Situation of fundamental rights in the European Union 2004-2008. P6_TA(2009)0019. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-6-2009-0019_EN.pdf [Erişim Tarihi: 06.08.2022].

European Parliament. (2019). 2019 European election results. EP, 02 July 2019. <https://www.europarl.europa.eu/election-results-2019/en> [Erişim Tarihi: 22.09.2022].

European Parliament. (2021). Mobilisation of the Flexibility Instrument to finance immediate budgetary measures to address the on-going challenges of migration, refugee inflows and security threats, , *Official Journal of the European Union*, C 232, 16 June 2021, Brussels. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/c0136f5e-ce40-11eb-ac72-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-270453099> [Erişim Tarihi: 25.07.2022].

European Parliament ve Council of The European Union. (2013). Regulation (EU) No 1052/2013 of The European Parliament and of The Council, *Official Journal of the European Union*, L 295, 6 November 2013. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R1052&from=EN> [Erişim Tarihi: 25.07.2022].

European Parliament ve Council of The European Union. (2016). Regulation (EU) 2016/399 of the European Parliament and the council of 9 March 2016 on a Union Code on the rules governing the movement of persons across borders (Schengen Borders Code), *Official Journal of the European Union*, L 77, 23 March 2016. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32016R0399&from=EN> [Erişim Tarihi: 25.07.2022].

European Union. (1997). Treaty of Amsterdam, 2 October 1997. https://www.avrupa.info.tr/sites/default/files/2016-08/amsterdamtreaty_0.pdf [Erişim Tarihi: 04.08.2022].

European Union. (2007). Treaty of Lisbon, *Official Journal of the European Union* ,C 306, 17 December 2007. http://publications.europa.eu/resource/cellar/688a7a98-3110-4ffe-a6b3-8972d8445325.0007.01/DOC_19 [Erişim Tarihi: 06.08.2022].

Eurostat. (2022). Annual Asylum statistics. *Eurostat Statistics Explained*. 18 March 2022. <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics->

explained/index.php?title=Asylum_statistics&oldid=558844 [Erişim Tarihi: 26.08.2022].

Faist, Thomas. (2002). "Extension du domaine de la lutte": International Migration and Security before and after September 11, 2001. *The International Migration Review*, 36(1), 7-14.

Fakhoury, Tamirace. (2016). Securitising Migration: The European Union in the Context of the Post-2011 Arab Upheavals. *The International Spectator*, 51(4), 67-79.

Floyd, Rita. (2007). Towards a consequentialist evaluation of security: bringing together the Copenhagen and the Welsh Schools of security studies. *Review of International Studies*, 33(1), 327-350.

Floyd, Rita. (2011). Can securitization theory be used in normative analysis? Towards a just securitization theory. *Security Dialogue*, 42(4-5), 427-439.

France 24. (2019). Austria's 'Ibiza-gate' video: What we know. 23 May 2019. <https://www.france24.com/en/20190523-austrias-ibiza-gate-video-what-we-know> [Erişim Tarihi: 11.09.2022].

FRONTEX. (2022). What is the budget of the Agency?, *Key Facts*. <https://frontex.europa.eu/about-frontex/faq/key-facts/#:~:text=The%20budget%20decreased%20in%202012,finally%20EUR%20754%20in%202022>. [Erişim Tarihi: 10.07.2022].

Gabrielli, Lorenzo. (2014). Securitization of Migration and Human Rights: Frictions at the Southern EU Borders and Beyond. *Lide Mesta*, 16(2), 311-322.

Garner, Steve. (2007). The European Union and the Racialization of Immigration, 1985-2006. *Race/Ethnicity: Multidisciplinary Global Contexts*, 1(1), 61-87.

- Gençler, Ayhan. (2005). Avrupa Birliği'nin Göç Politikası, *Sosyal Siyaset Konferanslar Dergisi*, (49), 173-197.
- Givens, Terri ve Adam Luedtke. (2004). The Politics of European Union Immigration Policy: Institutions, Saliency, and Harmonization. *The Policy Studies Journal*, 32(1), 145-165.
- Glover, Robert W.. (2011). The theorist and the practitioner: Linking the Securitization of Migration to Activist Counter-Narratives. *Geopolitics, History, and International Relations*, 3(1), 77-102.
- Glusac, Luka. (2014). Securitizing Migration in the European Union: from Openness to Ban-Opticon. *Serbian Political Thought*, 10(2), 159-177.
- Golder, Matt. (2003). Explaining Variation in the Success of Extreme Right Parties in Western Europe. *Comparative Political Studies*, 36(4), 432-466.
- Golder, Matt. (2016). Far Right Parties in Europe. *The Annual Review of Political Science*, (19), 477-499.
- Goziev, Ravshan ve Merve S. Özcan. (2020). Aşırı Sağın Yükselişi ve Almanya İçin Alternatif Partisi (AFD). *Akademi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(21), 76-89.
- Gök, Gonca O..(2016). Kimin Güvenliği? Uluslararası Göç-Güvelik İlişkisi ve Uluslararası Örgütlerin Rolü, *KOSBED*, (31), 65-82.
- Gökmen, Hasan. (2018). Hollandalı Politikacı Geert Wilders'ın "Fitna" Filmi Çerçevesinde Bir Algı ve İmaj Olarak İslamofobi, *ANTAKİYAT Dergisi*, 1(1), 84-98.
- Grande, Edgar vd..(2019). Politicizing immigration in Western Europe. *Journal of European Public Policy*, 26(10), 1444-1463.

- Guida, Michelangelo. (2022). Giorgia Meloni ve İtalya Palamento Seçimleri. *SETA Perspektif*, No.2022 / 347. Ekim 2022. <https://setav.org/assets/uploads/2022/10/P347.pdf> [Erişim Tarihi: 10.10.2022].
- Guild, Elspeth vd.. (2008). The Changing Dynamics of Security in an Enlarged European Union. *CLS Research Paper No.12*. <http://aei.pitt.edu/11457/1/1746.pdf> [Erişim Tarihi: 16.08.2022].
- Guzzini, Stefano. (2015). A dual history of ‘securitisation’, *DIIS Working Paper No:2*. https://www.files.ethz.ch/isn/192491/DIIS_WP_2015_02_A_dual_history_of_Securitisation.pdf [Erişim Tarihi: 29.06.2022].
- Güleç, Cansu. (2015). Avrupa Birliği’nin Göç Politikaları ve Türkiye’ye Yansımaları, *TESAM Akademi Dergisi*, 2(2), 81-100.
- Gyeney, Eva ve Tomas Molnar. (2016). The Immigration and Asylum Policy of the European Union. Petra Lea Lantos vd. (Edited by.). İçinde, *Union Policies*,(ss. 183-249), Den Haag: Eleven International Publishing.
- Hakverir, Beril. (2019a). Schengen ’den Stockholm’e İnsan Hakları Bağlamında Avrupa Birliği Göç Politikaları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hakverir, Beril. (2019b). Avrupa Birliği Göç ve Sığınma Politikası Perspektifinde CEAS, *Social Sciences Studies Journal*, 5(35), 2597-2606.
- Halhallı, Bekir. (2020). Batı Avrupa’da Popülist Radikal Sağın Öteki İnşası ve Söylemsel Stratejileri: Hollanda, Avusturya ve Fransa Örnekleri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Halhallı, Bekir. (2021). Fransa Ulusal Birleşme Partisi ve Göçmen Karşıtlığı. *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 170-190.

Halla, Martin vd.. (2012). Does immigration into their neighborhoods incline voters toward the extreme right? The case of the freedom party of Austria, *IZA Discussion Papers*, No. 6575. <https://docs.iza.org/dp6575.pdf> [Erişim Tarihi: 25.07.2022].

Hançer, zlem. (2005). Avrupa’da Aşırı Sağın Yükselişi ve Nedenleri zerine Bir İnceleme: Fransa ve Almanya rnekleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Hansen, Randall. (2003). Migration to Europe since 1945: Its History and its Lessons. *The Political Quarterly*, 74(1), 25-38.

Hatton, Timothy J. ve Jeffrey G. Williamson. (2004a). International Migration in the Long-Run: Positive Selection, Negative Selection and Policy, *IZA Discussion Paper 1304*, Bonn: The Institute for the Study of Labor. <https://www.econstor.eu/bitstream/10419/20570/1/dp1304.pdf> [Erişim Tarihi: 24.07.2022].

Hatton, Timothy J. ve Jeffrey G. Williamson. (2004b). Refugees, Asylum Seekers and Policy in Europe, *NBER Working Paper 10680*, Cambridge: National Bureau of Economic Research. <https://www.nber.org/papers/w10680> [Erişim Tarihi: 24.07.2022].

Heath, Ryan. (2016). The 40 MEP’s who actually matter, *Politico*. <https://www.politico.eu/list/the-40-meps-who-actually-matter-european-parliament-mep/> [Erişim Tarihi: 19.09.2022].

Huysmans, Jef. (2000). The European Union and the Securitization of Migration, *Journal of Common Market Studies*, 38(5), 751-777.

Huysmans, Jef. (2006). *The Politics of Insecurity Fear, migration and asylum in the EU*, London: Routledge.

- Huysmans, Jef. (2011). What's in an act? On security speech acts and little security nothings. *Security Dialogue*, 42(4-5), 371-383.
- Ignazi, Piero. (1995). The re-emergence of extreme right-wing parties in Europe. *Reihe Politikwissenschaft / Institut für Höhere Studien, Abt. Politikwissenschaft*, 21. Wien: Institut für Höhere Studien (IHS), <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-267154> [Erişim Tarihi: 11.09.2022].
- Ignazi, Piero. (2005). Legitimation and Evolution on the Italian Right Wing: Social and Ideological Repositioning of Alleanza Nazionale and the Lega Nord. *South European Society & Politics*, 10(2), 333-349.
- Ignazi, Piero. (2021). The failure of mainstream parties and the impact of new challenger parties in France, Italy and Spain, *Italian Political Science Review*, (51), 100-116.
- Ihlamur, Suna G. (2008). AB ve ABD Göç Politikaları Çerçevesinde Uluslararası Göçün Güvenlikleştirilmesi, *Demokrasi Platformu Dergisi*, 4(16), 111-154.
- Ilgıt, Aslı ve Özge Çetiner (2019). Suriye Krizi Döneminde Avrupa'ya Yönelik Göçlerin Güvenlikleştirilmesi: Avrupa Birliği Kurumlarının Söylemleri Kapsamında Bir İnceleme, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 10(2), 493-533.
- IOM (International Organization for Migration). (2019). *International Migration Law: Glossary on Migration No:34*, Alice Sironi, Celine Bauloz and Milen Emmanuel (Edited by.). Genova: IOM .
- Iov, Claudia A. ve Maria C. Bogdan. (2017). Securitization of Migration in the European Union – Between Discourse and Practical Action. *Research and Science Today*, 1(13), 12-19.

- İşcan-Erdoğan, Yasemin. (2019). Düzensiz Göç ve AB Kapsamında Geri Kabul Anlaşmaları, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Karabük.
- Jansen, Robert S. (2015). Populist Mobilization: A New Theoretical Approach. C. de la Torre (Edited by.). İçinde, *The Promise and Perils of Populism – Global Perspectives*, (ss. 159-188). Lexington: University Press of Kentucky.
- Kabacaoğlu, Selin ve Fulya Memişoğlu. (2021). Siyasal Liderlerin Söylemleri ve Göçün Güvenlikleştirilmesi: Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri Karşılaştırması, *İnsan ve Toplum Dergisi*, 11(3), 1-38.
- Kaiser, Bianca ve Ayhan Kaya. (2019). Küresel Finansal Kriz, Mülteci Krizi ve İslamofobizm Bağlamında Türkiye-AB İlişkileri, *ATAUM 30. Yıl Armağanı*. Sinem Akgül Açıkmeşe, Begün Akçay ve Çağrı Erhan (Der.), (ss.407-434). Ankara. <http://ataum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/209/2018/12/Kaiser-ve-Kaya-30.-Yil-Armagani.pdf> [Erişim Tarihi: 03.09.2022].
- Kakissis, Joanna. (2022). Provisional results show Italy set for first far-right government since World War II, *NPR*, 25 September 2022. <https://www.npr.org/2022/09/25/1124969934/italy-election-voting-europe> [Erişim Tarihi: 10.10.2022].
- Kallis, Aristotle. (2015). Avrupa’da Radikal Sağın Yükselişi. *SETA Analiz*, No.2015 / 119. Mart 2015. http://file.setav.org/Files/Pdf/20150313172544_avrupada-radikal-sagin-yukselisi-pdf.pdf [Erişim Tarihi: 03.09.2022].
- Kaltwasser, Cristobal R.. (2012). The ambivalence of populism: threat and corrective for democracy. *Democratization*, Vol:19, No:2, 184-208.

- Kanat Selim ve Merve Aytaç. (2018). Suriyeli Mülteciler Özelinde Avrupa Birliği Ortak Göç Politikası ve Birlik İle Üye Devletler Arasında Egemenlik Tartışmaları, *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(40/2), 55-86.
- Karabulut, Bilal. (2019). Uluslararası İlişkilerde Göç ve Göçmenlik Sorunu: Avrupa Birliği Örneği, *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 80-102.
- Karabulut, Bilal. (2021). Uluslararası İlişkiler Kuramlarının Güvenlik Yaklaşımları: Karşılaştırmalı Bir Analiz, *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 51-87.
- Karacasulu, Nilüfer. (2007). Avrupa Entegrasyon Kuramları ve Sosyal İnşaatçı Yaklaşım, *Uluslararası Hukuk ve Politika Dergisi*, 3(9), 82-100.
- Karadağ, Cüneyt (2020). Almanya Başbakanı Merkel ırkçılık konusunda öz eleştiride bulundu.<https://www.aa.com.tr/tr/dunya/almanya-basbakani-merkel-irkcilik-konusunda-oz-elestiride-bulundu/1865796> [Erişim Tarihi: 09.09.2022].
- Karamanidou, Lena. (2015). The Securitisation of European Migration Policies: Perceptions of Threat and Management of Risk. Gabriella Lazaridis ve Khursheed Wadia (Edited by.). İçinde, *The Securitisation of Migration in the EU: Debates Since 9/11*,(ss. 37-61), London: Palgrave Macmillan
- Karaşahin, Murat. (2012). Avrupa Birliği'nde Ortak Göç Politikası Oluşturma Çabaları ve Ulusal Farklılıklar Sorunu, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Karyotis, Georgios. (2019). European Migration Policy in the Aftermath of September 11: The Security-Migration Nexus, *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 20(1), 1-17.

- Kaunert, Christian ve Sarah Leonard. (2012). The European Union Asylum Policy After The Treaty of Lisbon and The Stockholm Programme: Towards Supranational Governance in a Common Area of Protection?. *Refugee Survey Quarterly*, 31(4), 1-20.
- Kaya, Ayhan. (2011). Islamophobia as a Form of Governmentality: Unbearable Weightiness of the Politics of Fear. Erica Righard (Edited by.). İçinde, *Willy Brandt Series of Working Papers in International Migration and Ethnic Relations* 1/11.(ss.105-136). Malmö: MIM.
- Kaya, Ayhan. (2016). *İslam, Göç ve Entegrasyon: Güvenlikleştirme Çağı* (Çev.: Nur Yasemin Ural). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Kaya, Ayhan ve Ayşe Tecmen. (2019). Europe versus Islam?: Right-Wing Populist Discourse and the Construction of a Civilizational Identity. *The Review of Faith & International Affairs*, 17(1), 49-64.
- Kemal, Nursel. (2019). Göç Olgusu, Avrupa'ya Giden Güncel Göç Rotaları ve Bu Göçlerin AB Ekonomisine Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Keskin, Kazım ve Hacı M. Boyraz. (2017). Fransa'da Aşırı Sağın Yükselişi ve Cumhurbaşkanlığı Seçimleri, *SETA Analiz*, No:200. <https://setav.org/assets/uploads/2017/04/FransadaAsiriSaginYukselisi.pdf> [Erişim Tarihi: 17.09.2022].
- Kıyıcı, Hakan. (2012). Uluslararası İlişkiler Teorilerinde Güvenlik Kavramı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
- Kitschelt, Herbert ve Anthony J. McGann. (1995). *Radical Right in Western Europe. A Comparative Analysis*. Ann Arbor, Michigan: University of Michigan Press.

- Klinger, Ulrike vd.. (2022). From the fringes into mainstream politics: intermediary networks and movement-party coordination of a global anti-immigration campaign in Germany. *Information, Communication and Society*, 1-18.
- Knudsen, Olav F..(2001). Post-Copenhagen Security Studies: Desecuritizing Securitization, *Security Dialogue*, 32(3), 355-368.
- Koç, Yeliz Y..(2020). *Avrupa Birliği'nin Yasadışı Göç Politikası: Türkiye Örneği Çerçevesinde İnsan Hakları Sorunsalı*.(4. Baskı). İstanbul: Milenyum Yayınları.
- Koçak Orhan ve R. Demet Gündüz. (2016). Avrupa Birliği Göç Politikaları ve Göçmenlerin Sosyal Olarak İçerilmelerine Etkisi, *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(12), 66-91.
- Krause, Keith. (1998). Critical Theory and Security Studies: The Research Programme of 'Critical Security Studies'. *Cooperation and Conflict*, 33(3), 298-333.
- Krzyzanowski, Michal. (2013). From Anti-Immigration and Nationalist Revisionism to Islamophobia: Continuities and Shifts in Recent Discourses and Patterns of Political Communication of the Freedom Party of Austria (FPÖ). Ruth Wodak, Majid KhosraviNik ve Brigitte Mral (Edited by.). İçinde, *Right-Wing Populism in Europe: Politics and Discourse* (ss. 135–148). London: Bloomsbury Academic.
- Küçük, Bahtiyar. (2022). Fransa Senatosundan Spor Müsabakalarında Başörtüsünü Yasaklayan Değişikliğe Onay. *Euronews*. 19.01.2022. <https://tr.euronews.com/2022/01/19/fransa-senatosu-ndan-spor-musabakalar-nda-basortusunu-yasaklayan-degisiklige-onay> [Erişim Tarihi: 17.07.2022].
- Küçük, Mine Nur. (2021). Göç-Güvenlik Bağlantısını Yeniden Düşünmek: Eleştirel Güvenlik Yaklaşımları, Özgürleşme ve Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 18(69), 3-28.

- Kütük, Betül Ş.. (2019). Fransa’da Aşırı Sağ’ın Yükselişi: Ulusal Cephe Hareketi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Lavenex, Sandra. (2018). ‘Failing Forward’ Towards Which Europe? Organized Hypocrisy in the Common European Asylum System. *Journal of Common Market Studies*, 56(5), 1195-1212.
- Lees, Charles. (2018). The ‘Alternative for Germany’: The rise of right-wing populism at the heart of Europe. *Politics*, 38(3), 295-310.
- Leonard, Sarah. (2010). EU Border Security and Migration into the European Union: FRONTEX and Securitisation Through Practices, *European Security*, 19(2), 231-254.
- Leonard, Sarah ve Christian Kaunert. (2022). The securitisation of migration in the European Union: Frontex and its evolving security practices, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 48(6), 1417-1429.
- Liebhart, Karin. (2019). The Normalization of Right-Wing Populist Discourses and Politics in Austria. Stefanie Wöhl vd. (Edited by.). İçinde, *The State of the European Union: Fault Lines in European Integration*,(ss. 79-101), Wiesbaden: Springer VS.
- Lindstrom, Channe. (2005). European Union Policy on Asylum and Immigration. Addressing the Root Causes of Forced Migration: A Justice and Home Affairs Policy of Freedom, Security and Justice?. *Social Policy and Administration*, 39(6), 587-605.
- Longo, Michael. (2016). Italy’s Lega Nord: Changing Poses in a Shifting National and European landscape. *Australia and New Zealand Journal of European Studies*, 8(1), 15-30.

- Lorimer, Marta. (2022). Pro-European, anti-EU?: The National Rally and European integration. Joanna Sondel-Cedarmas and Francesco Berti (Edited by.). İçinde, *The Right-Wing Critique of Europe: Nationalist, Sovereignist and Right-Wing Populist Attitudes to the EU*, (ss. 49-59). London: Routledge.
- Lucardie, Paul and Gerrit Voerman. (2015). Geert Wilders and the Party for Freedom: A Political Entrepreneur in the Polder. Karsten Grabow and Florian Hartleb (Edited by.). İçinde, *Exposing the Demagogues: Right-wing and National Populist Parties in Europe*, (ss. 187-204). Brussels: Centre for European Studies.
- Luedtke, Adam. (2009). Uncovering European Union Immigration Legislation: Policy Dynamics and Outcomes. *International Migration*, 49(2), 1-27.
- Maciejewski, Marek. (2022). The Nationalism of the New Right in the Federal Republic of Germany. Joanna Sondel-Cedarmas and Francesco Berti (Edited by.). İçinde, *The Right-Wing Critique of Europe: Nationalist, Sovereignist and Right-Wing Populist Attitudes to the EU*, (ss. 35-48). London: Routledge.
- Mandacı, Nazif. (2012). Avrupa'daki Radikal Sağ Partiler ve Balkanlı Kuzenleri: Çanlar Türkiye İçin Çalışıyor. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 9(33), 41-71.
- Mandacı, Nazif ve M. Gökay Özerim (2013). Uluslararası Göçlerin Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü: Avrupa'da Radikal Sağ Partiler ve Göçün Güvenlikleştirilmesi, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 10(39), 105-130.
- Manucci, Luca. (2019). Populism in Italy: Exploring the Ideological Roots of Lega and the Five Star Movement. *Cicero Foundation Great Debate Paper No:19/05*, 1-12.
- McAuliffe, Marie, Taehoon Lee and Guy Abel.(2021). Migration and migrants: A global overview, Marie McAuliffe, Anna Triandafyllidou (Edited by.). İçinde, *World Migration Report 2022*. Geneva: International Organization for Migration (IOM).

- McCaskill, Nolan D.. (2016). Trump promises wall and massive deportation program. *Politico*. 31.08.2016. <https://www.politico.com/story/2016/08/donald-trump-immigration-address-arizona-227612> [Erişim Tarihi: 17.07.2022].
- McConnell, Andrew. (2016). Mülteci ve Göçmen?: Sözcük Seçimleri Önemlidir, *UNHCR Representation in Cyprus*, 1-9. https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/02/UNHCR_Refugee_or_Migrant_TR.pdf [Erişim Tarihi: 07.07.2022].
- McDonald, Matt. (2008). Securitization and the Construction of Security. *European Journal of International Relations*, 14(4), 563-587.
- McGann, Anthony J. ve Herbert Kitschelt. (2005). The Radical Right in the Alps: Evolution of Support for the Swiss SVP and Austrian FPÖ. *Party Politics*, 11(2), 147-171.
- McGregor, Marion. (2019). Changing journeys: Migrant routes to Europe. *INFOMIGRANTS*. 13.02.2019. <https://www.infomigrants.net/en/post/15005/changing-journeys-migrant-routes-to-europe> [Erişim Tarihi: 25.07.2022].
- McSweeney, Bill. (1996). Identity and security: Buzan and the Copenhagen school. *Review of International Studies*, 22(1), 81-93.
- Meç, Sabiha Nur. (2018a). Göçün Güvenlikleştirilmesi: Almanya’da Aşırı Sağ Parti AfD’nin Yükselişi ve Suriyeli Mülteci Krizi, *ViraVerita E-Dergi: Disiplinlerarası Karşılaşmalar*, (8), 123-150.
- Meç, Sabiha Nur. (2018b). Göçün Güvenlikleştirilmesi: Almanya’da AfD’nin Yükselişi ve Suriyeli Mülteci Krizi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Mesjasz, Czeslaw. (2004). Security as an Analytical Concept, *5th Pan-European conference on International Relations, in The Hague, 9-11 September 2004 (Draft Version)*. http://www.afes-press.de/pdf/Hague/Mesjasz_Security_concept.pdf [Erişim Tarihi: 16.06.2022].
- Miner, Louise. (2022). Austrian president secures second term, election forecast shows. *Euronews*. 10.10.2022. <https://www.euronews.com/2022/10/09/austrian-president-secures-second-term-election-forecast-shows> [Erişim Tarihi: 11.10.2022].
- Minkenberg, Michael. (2000). The Renewal of the Radical Right: Between Modernity and Anti-modernity. *Government and Opposition*, 35(2), 170-188.
- Minkenberg, Michael. (2011). The radical right in Europe today: Trends and patterns in East and West. Nora Langenbacher ve Britta Schellenberg (Edited by.). İçinde, *Is Europe on the ‘‘Right’’ Path?: Right-wing extremism and right-wing populism in Europe*, (ss. 37-55). Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Minkenberg, Michael. (2013). The European Radical Right and Xenophobia in West and East: Trends, Patterns and Challenges. Ralf Melzer ve Sebastian Serafin (Edited by.). İçinde, *Right-Wing Extremism in Europe: Country Analyses, Counter-Strategies and Labor-Market Oriented Exit Strategies*, (ss. 9-33). Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Misafir, Selim. (2021). Readmission Agreements in Europe and the European Union-Turkey Readmission Agreement: From Past to Present. *Law and Justice Review*, 13(23), 55-78.
- Miş, Nebi. (2011). Gvenlikleştirme Teorisi ve Siyasal Olanın Güvenlikleştirilmesi, *Akademik İncelemeler Dergisi*, 6(2), 345-381.
- Moldovan, Raluca. (2018). Towards a Common European Union Immigration Policy: Navigating a Difficult Obstacle Course. *On-Line Journal Modelling The New Europe*, (28), 74-104.

- Monaco, Davide. (2022). The rise of anti-establishment and far-right forces in Italy: Neoliberalisation in a new guise?, *Compation and Change*, 1-20.
- Moore, Will H. and Stephen M. Shellman. (2004). Fear of Persecution: Forced Migration, 1952-1995, *The Journal of Conflict Resolution*, 48(5), 723-745.
- Mor, Hasan. (2010). Avrupa (Birliği) Bütünleşme Süreci ve Sorunları, *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14(2), 499-541.
- Moraes, Claude. (2003). The Politics of European Union Migration Policy. *The Political Quarterly*, 74(1), 116-131.
- Mudde, Cas. (1996). The War of Words Defining the Extreme Right Party Family. *West European Politics*, 19(2), 225-248.
- Mudde, Cas. (2000). *The ideology of the extreme right*, Manchester: Manchester University Press.
- Mudde, Cas. (2004). The Populist Zeitgeist. *Government and Opposition*, 39(4), 541-563.
- Mudde, Cas. (2010). The Populist Radical Right: A Pathological Normalcy. *West European Politics*, 33(6), 1167-1186.
- Mudde, Cas. (2012). *Between Immigration and Nativism in Europe and North America*, Washington DC: Migration Policy Institute.
- Mudde, Cas. (2013). Three decades of populist radical right parties in Western Europe: So what?, *European Journal of Political Research*, (52), 1-19.
- Mudde, Cas. (2014). The Far Right and the European Elections, *Current History*, (113), 98-103.

- Mudde, Cas. (2016). Populist Radical Right Parties in Europe Today. İçinde, *Transformations of Populism in Europe and the Americas: History and Recent Tendencies* (ss. 295–307). London: Bloomsbury Academic.
- Mudde, Cas ve Cristobal R. Kaltwasser. (2011). Voices of the People: Populism in Europe and Latin America Compared, *Working Paper 378*, Notre Dame: Kellogg Institute. https://kellogg.nd.edu/sites/default/files/old_files/documents/378_0.pdf [Erişim Tarihi: 03.09.2022].
- Nail, Thomas. (2016). A Tale of Two Crises: Migration and Terrorism after the Paris Attacks, *Studies in Ethnicity and Nationalism*, 16(1), 158-167.
- Neal, Andrew W.. (2009). Securitization and Risk at the EU Border: The Origins of FRONTEX, *Journal of Common Market Studies*, 47(2), 333-356.
- Nicoli, Francesco. (2017). Hard-line Euroscepticism and the Eurocrisis: Evidence from a Panel Study of 108 Elections Across Europe, *Journal of Common Market Studies*, 55(2), 312-331.
- Oğuzlu, H. Tarık. (2007). Dünya Düzenleri ve Güvenlik: Ulus-Devlet Güvenlik Anlayışı Aşılıyor mu?, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 3(6), 1-35.
- Olsen, Jonathan. (2018). The Left Party and AfD, *German Politics and Society*, 36(1), 70-83.
- Ongaro, Edoardo vd.. (2022). How the European Union responded to populism and its implications for public sector reforms. *Global Public Policy and Governance*, (2), 89-109.
- Ost, David. (2018). Workers and the Radical Right in Poland. *International Labor and Working-Class History*, (93), 113-124.

- Otto, Alkis H. ve Max F. Steinhardt (2017). The Relationship between Immigration and the Success of Far-right Political Parties in Germany, *DICE Report*, 15(4), 20-23.
- Ölmez-Kıyıcı, Gülnihal ve Ümmühan Kaygısız. (2018). Avrupa Birliği'nin Geri Kabul Anlaşmalarının Avrupa Birliği Göç Politikaları ve İnsan Hakları Çerçevesinde Değerlendirilmesi, *MAEÜ SBÜ Dergisi*, 10(25), 467-484.
- Öner, Selcen. (2014a). Different Manifestations of the Rise of Far-Right in European Politics: The Cases of Germany and Austria. *Marmara Journal of European Studies*, 22(2), 85-106.
- Öner, Selcen. (2014b). Avrupa'da Yükselen Aşırı Sağ, Yeni 'Öteki'ler ve Türkiye'nin AB Üyeliği. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 13(1), 163-184.
- Öner, Selcen. (2018). Avrupa'da Yükselen Popülizm ve Radikal Sağ: Avusturya Örneği İlişkileri, *EURO Politika Dergisi*, 39-53.
- Özcan, Celal. (2020). Avrupa'nın çirkin yüzü. *Hürriyet*, 15 Mart 2020, <https://www.hurriyet.com.tr/galeri-avrupanin-cirkin-yuzu-41469435> [Erişim Tarihi: 06.08.2022].
- Özdemir, Özlem ve Emrah Özdemir. (2018). Suriyeli Mülteci Kadınlar ve İnsani Güvenlik, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 14(27), 113-145.
- Özerim, M. Gökay. (2013). European Radical Right Parties as Actors in Securitization of Migration. *International Journal of Social, Human Science and Engineering*, 7(8), 923-927.
- Özerim, M. Gökay.(2014). Avrupa'da Göç Politikalarının Ulusüstüleşmesi ve Bir Güvenlik Konusuna Dönüşümü: Avrupa Göç Tarihinde Yeni Bir Dönem mi?, *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 11-48.

- Özkan, Yusuf. (2021). Hollanda’da aşırı sağcı lider Wilders’in seçim vaadi ‘Suriyelileri sınır dışı etmek’. *BBCNews Türkçe*, 17 Ocak 2021, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-55695686> [Erişim Tarihi: 29.04.2023].
- Panizzon, Marion. (2012). Readmission Agreements of EU Member States: A Case for EU Subsidiarity or Dualism. *Refugee Survey Quarterly*, 31(4), 101-133.
- Parkes, Roderick. (2017). Nobody move! : myths of the EU migration crisis, *Publication Office*. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/a07945c8-f4f0-11e7-be11-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-search> [Erişim Tarihi: 17.09.2022].
- Parkes, Roderick ve Annelies Pauwels (2017). The EU migration crisis: Getting the Numbers right. *Brief Issues-9*, EUISS. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9152196d-2599-11e7-ab65-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-270445535> [Erişim Tarihi: 17.09.2022].
- Passarelli, Gianluca ve Dario Tuorto. (2022). From the Lega Nord to Salvini’s League: changing everything to change nothing?. *Journal of Modern Italian Studies*, 27(3), 400-415.
- Patton, David F.,(2017). The Alternative for Germany’s radicalization in historical-comparative perspective. *Government and International Relations Faculty Publications*.No: 9. <http://digitalcommons.conncoll.edu/govfacpub/9> [Erişim Tarihi: 13.09.2022].
- Perspektif. (2020). Merkel’den Hanau Yorumu: “İrkçilik Bir Zehir ve Bu Zehir Bizim Toplumumuzda Mevcut”. 20 Şubat 2020. <https://perspektif.eu/2020/02/20/merkelden-hanau-yorumu-irkcilik-bir-zehir-ve-bu-zehir-bizim-toplumumuzda-mevcut/> [Erişim Tarihi: 17.09.2022].

- Perspektif. (2022). Göçmen Karşıtı Aşırı Sağcı Lider, Ukraynalı Mültecileri Karşılıyor. 9 Mart 2022. <https://perspektif.eu/2022/03/09/gocmen-karsiti-asiri-sagci-lider-ukraynali-multecileri-karsiliyor/> [Erişim Tarihi: 29.09.2022].
- Pınar, Övgü. (2019). Avrupa Konseyi İtalya'yı eleştirdi, Salvini Türkiye üzerinden yanıt verdi, *BBC News Türkçe*, 25 Ocak 2019. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-47004788> [Erişim Tarihi: 29.09.2022].
- Reeves, Christopher. (2010). Reopening the Wounds of History? The Foreign Policy of the 'Fourth' Polish Republic, *Journal of Communist Studies and Transition Politics*, 26(4), 518-541.
- Rijpma, Jorrit ve Mathias Vermeulen. (2015). EUROSUR: saving lives or building borders?. *European Security*, 24(3), 454-472.
- Roberts, Hannah. (2022). I'm not a fascist - I like the Tories, says Italy's far-right leader. *Politico*. 10.08.2022. <https://www.politico.eu/article/giorgia-meloni-im-not-a-fascist-i-like-the-tories-says-italys-far-right-leader/> [Erişim Tarihi: 24.09.2022].
- Rydgren, Jens. (2005). Is extreme right-wing populism contagious? Explaining the emergence of a new party family. *European Journal of Political Research*, 44(3), 413-437.
- Rydgren, Jens. (2008). Immigration sceptics, xenophobes or racists? Radical right-wing voting in six West European countries. *European Journal of Political Research*, 47(6), 737-765.
- Sadura, Przemyslaw. (2021). The migration crisis as a strategy of struggle for political power. The case of Law and Justice, *Heinrich Böll Stiftung-Warsaw*, 12 November 2021. <https://pl.boell.org/en/2021/11/12/kryzys-migracyjny-jako-strategia-zdobywania-wladzy-przypadek-polski> [Erişim Tarihi: 11.09.2022].

- Salzborn, Samuel. (2016). Renaissance of the New Right in Germany?. *German Politics and Society*, 34(2), 36-63.
- Salzborn, Samuel. (2018). Antisemitism in the “Alternative for Germany” Party, *German Politics and Society*, 36(3), 74-93.
- Samers, Michael. (2004). An Emerging Geopolitics of ‘Illegal’ Immigration in the European Union, *European Journal of Migration and Law*, 6(1), 23-41.
- Sancak, Kadir. (2013). Güvenlik Kavramı Etrafındaki Tartışmalar ve Uluslararası Güvenliğin Dönüşümü, *Sosyal Bilimler Dergisi*, (6), 123-134.
- Sanderson, Sertan. (2023). Pushbacks within the EU: How Italy uses brute force to offload some of its unwanted migrant arrivals, *InfoMigrants*, 20 January 2023. <https://www.infomigrants.net/en/post/46221/pushbacks-within-the-eu-how-italy-uses-brute-force-to-offload-some-of-its-unwanted-migrant-arrivals> [Erişim Tarihi: 27.07.2023].
- Sandıklı, Atilla ve Bilgehan Emeklier. (2012). Güvenlik Yaklaşımlarında Değişim ve Dönüşüm. Atilla Sandıklı (Edited by.). İçinde, *Teoriler Işığında Güvenlik, Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri*, (ss. 3-67), İstanbul: BİLGESAM Yayınları.
- Saraçoğlu, Cansu. (2022). 2015 Sonrası Almanya’ya Suriyeli Göçünün Siyasi Yansımaları: PEGIDA Hareketi ve AfD Partisi Örneği, *Journal of International Relations and Political Science Studies*, (4), 36-53.
- Sauer, Birgit ve Edma Ajanovic. (2016). Hegemonic Discourses of Difference and Inequality: Right-Wing Organisations in Austria. Gabriella Lazaridis vd. (Edited by.) *The Rise of the Far Right in Europe: Populist Shifts and ‘Othering’* (ss. 81-108), London: Palgrave Macmillan.

- Schain, Martin A.. (2006). The extreme-right and immigration policy-making: Measuring direct and indirect effects, *West European Politics*,29(2), 270-289.
- Schellenberg, Britta. (2011). The radical right in Germany: Its prohibition and reinvention. Nora Langenbacher ve Britta Schellenberg (Edited by.). İçinde, *Is Europe on the "Right" Path?: Right-wing extremism and right-wing populism in Europe*, (ss. 57-81). Berlin: Friedrich-Ebert-Stiftung.
- Schierup, Carl-Ulrik vd.. (2006). *Migration, Citizenship, and the European Welfare State: A European Dilemma*. (1. Baskı). Oxford: Oxford University Press.
- Schimmelfennig, Frank. (2018). Brexit: differentiated disintegration in the European Union. *Journal of European Public Policy*, 25(8), 1154-1173.
- Seçkin, Barış. (2023). İtalya'da hükümet, artan düzensiz göç akınlarını yönetebilmek için OHAL ilan etti, AA *ayrımcılık/hattı*. <https://www.aa.com.tr/tr/ayrimcilikhatti/ayrimcilik/italyada-hukumet-artan-duzensiz-goc-akinlarini-yonetebilmek-icin-ohal-ilan-etti/1815944> [Erişim Tarihi: 24.06.2023].
- Sheryazdanova, Kamilla. (2015). Illegal Immigration and Fight against Illegal Migration in Member States of the European Union. *ACTA Univ. Sapientiae European and Regional Studies*, (8), 89-102.
- Smith, Steve. (2002). The Contested Concept of Security. IDSS Working Paper No:23. İçinde, *The Concept of Security Before and After September 11* (ss.1-11). Singapore: Institute of Defence and Strategic Studies.
- Sokolska, Ina. (2019). Common European Asylum System: achievements during the legislative term 2014-2019, *European Parliament- Briefing: Requested by the LIBE committee*. 1-12. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/608877/IPOL_BRI\(2019\)608877_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/608877/IPOL_BRI(2019)608877_EN.pdf) [Erişim Tarihi: 16.08.2022].

- Sokullu, Ebru C.. (2018). İtalyan Siyaseti, Popülizm ve Beş Yıldız Hareketi. Ebru C. Sokullu (Edited by.). İçinde, *Popülizmle Dönüşen Avrupa ve Türkiye – AB İlişkilerinin Geleceği*, (ss.15-38), İstanbul: BİLGESAM Yayınları ve EURO Politika.
- Sondel-Cedarmas, Joanna. (2022). Giorgia Meloni's new Europe: Europe of sovereign nations in the Brothers of Italy party manifestos. Joanna Sondel-Cedarmas and Francesco Berti (Edited by.). İçinde, *The Right-Wing Critique of Europe: Nationalist, Sovereignist and Right-Wing Populist Attitudes to the EU*, (ss. 60-75). London: Routledge.
- Stanley, Ben. (2008). The thin ideology of populism. *Journal of Political Ideologies*, 13(1), 95-110.
- Stritzel, Holger. (2007). Towards a Theory of Securitization: Copenhagen and Beyond. *European Journal of International Relations*, 13(3), 357-383.
- Sula, İbrahim Erkan. (2021). Güvenlikleştirme Kuramında ‘Söz Edim’ ve ‘Pratikler’: Türkçe Güvenlikleştirme Yazınında ‘Yöntem’ Arayışı, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 17(37), 85-118.
- Sunawar, Lubna ve Raza Muhammad. (2020). Securitization of Immigration in Europe and Role of Populist Right-Wing Parties. *Margalla Papers*, 24(2), 83-92.
- Şahal-Çelik, Didem ve Sühal Şemşit. (2020). Türkiye – Avrupa Birliği Geri Kabul Anlaşmasının Uygulanmasında Suriyelilerin Etkisi ve Rolü, *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(Özel Sayı), 66-84.
- Şemşit, Sühal. (2010). Avrupa Birliği Göç Politikasının Güvenlikleştirilmesi ve Dışsallaştırılması: Türkiye’ye Yansımaları, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

- Şemşit, Sühal. (2018). Avrupa Birliği Politikaları Bağlamında Uluslararası Göç Olgusu ve Türleri: Kavramsal Bakış, *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 25(1), 269-289.
- Taggart, Paul. (2004). Populism and representative politics in contemporary Europe. *Journal of Political Ideologies*, 9(3), 269-288.
- Taggart, Paul ve Aleks Szczerbiak. (2002). The Party Politics of Euroscepticism in EU Member and Candidate States, *Sussex European Institute Working Papers*, No. 51. <https://www.sussex.ac.uk/webteam/gateway/file.php?name=sei-working-paper-no-51.pdf&site=266> [Erişim Tarihi: 07.09.2022].
- Talo, Teresa. (2017). Public attitudes to immigration in Germany in the aftermath of the migration crisis, *European University Institute*. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/66fd1561-7439-11e8-9483-01aa75ed71a1/language-en/format-PDF/source-270449106> [Erişim Tarihi: 25.07.2022].
- Tan, Rukiye. (2019). AB'nin Göç Politikası, EURODAC ve Türkiye'ye Etkileri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Tanrikulu, Faik. (2020). Avusturya'da Aşırı Sağın Yükselişinin Ana Akım Siyasete ve Göçmenlerin Hayatlarına Etkileri, *Amme İdaresi Dergisi*, 53(1), 93-118.
- Tapinos, Georges. (1999). Clandestine Immigration: Economic and Political Issues. *Trends in International Migration: Continuous Reporting System on Migration. Annual Report*, 1999 Edition (ss. 229-251), Paris: OECD. <https://www.oecd.org/migration/mig/2717683.pdf> [Erişim Tarihi: 09.07.2022].
- Tarchi, Marco. (2013). What's Left of the Italian Right?, *Romanian Political Science Review*, 13(4), 693-709.

- Taşdelen, Servet ve Filiz Giray. (2020). Yeni Güvenlik Yaklaşımlarının Savunma Harcamaları Üzerine Etkileri: G-7, BRICS Ülkeleri ile Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme, *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 16(34), 273-308.
- Taureck, Rita. (2006). Securitisation Theory and Securitisation Studies, *Journal of International Relations and Development*, (9), 53-61.
- Taylor, Adam. (2017). Dutch PM tells immigrants: ‘Act normal or go away’, *The Washington Post*, 23 January 2017. <https://www.washingtonpost.com/news/worldviews/wp/2017/01/23/dutch-pm-tells-immigrants-act-normal-or-go-away/> [Erişim Tarihi: 19.09.2022].
- TDK.(2022). *Güvenlik*. <https://sozluk.gov.tr/> [Erişim Tarihi: 16.06.2022].
- TDK.(2022). *Göç*. <https://sozluk.gov.tr/> [Erişim Tarihi: 08.07.2022].
- Tekin, Beyza Ç.. (2017). Düzensiz Göçün Yönetimi Konusunda Varılan Türkiye-AB Mutabakatının Avrupa Birliği’nin Uluslararası Kimliği Üzerindeki Etkileri, *MÜ İİBF Dergisi*, 39(11), 659-678.
- Tickner, J. Ann. (2004). Feminist responses to international security studies, *Peace Review*, 16(1), 43-48.
- Toprak, Turan. (2017). Avrupa Birliği Göç Politikaları Bağlamında Türkiye’nin Göç Politikası, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Topullı, Enela. (2016). Securitization of Migration and Human Rights in Europe. *European Journal of Multidisciplinary Studies*, 1(5), 86-92.
- Triandafyllidou, Anna ve Angeliki Dimitriadi. (2014). Deterrence and Protection in the EU’s Migration Policy. *The International Spectator*, 49(4), 146-162.

- Turgay, Salih. (2021). Avrupa Birliği'nin Göçü Güvenlikleştirme Politikasında FRONTEX'in Rolü, *Journal of International Relations and Political Science Studies*, (3), 5-26.
- Türkalp, Mehmet. (2022). Güvenlikleştirme Örneği Olarak Göç: AB'nin Göç Politikalarında Güvenlik Merkezli Bakış. Metin Aksoy (Edited by.) İçinde, *Uluslararası İlişkilerde Güvenlik ve Jeopolitik: Teorik Tartışmalar ve Güncel Gelişmeler* (ss. 101-125), Ankara: Nobel Akademik Yayınları.
- Türkeş-Kılıç, Selin. (2018). Avrupa Komşuluk Politikası'nda Uluslararası Göçün Güvenlikleştirilmesi, *Mukaddime Dergisi*, 9(1), 1-20.
- Ullman, Richard H.. (1983). Redefining Security, *International Security*, 8(1), 129-153.
- UN (The United Nations). (1951). *Convention Relating to the Status of Refugees*, https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocities-crimes/Doc.23_convention%20refugees.pdf [Erişim Tarihi: 06.07.2022].
- UN DESA (United Nations Department of Economic and Social Affairs) Population Division. (2020). *International Migration 2020: Highlights*. ST/ESA/SER.A/452. New York: United Nations. https://www.un.org/development/desa/pd/sites/www.un.org.development.desa.pd/files/undesd_pd_2020_international_migration_highlights.pdf [Erişim Tarihi: 06.07.2022].
- UNHCR (The office of the United Nations High Commissioner for Refugees). (2017). *Mültecileri Korumak: Kıbrıs, Nicosia: BMMYK Kıbrıs Ofisi*. https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/05/UNHCR_Brochure_TR.pdf [Erişim Tarihi: 06.07.2022].

UNHCR (The office of the United Nations High Commissioner for Refugees). (2022). Ukraine Refugee Situation, *UNHCR Operational Data Portal*. <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine> [Erişim Tarihi: 25.07.2022].

UHİM (Uluslararası Hak İhlalleri İzleme Merkezi). (2011). *Tarihten Bugüne Ülke İhlal Karneleri* (Rapor No: 6957). İstanbul: UHİM

Uslu-Ak, Büşra. (2021). Göç Kavramı ve Kuramları. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(72), 1749-1758.

Uzunçayır, Cihan. (2014). Göçmen Karşıtlığından İslamofobiye Avrupa Aşırı Sağı, *MÜ Siyasal Bilimler Dergisi*, 2(2), 131-147.

Uzunçayır, Cihan. (2020). Post-Faşist Dönemde Avrupa Aşırı Sağı: Almanya ve İtalya Örnekleri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.

Ünver, Can. (2003). Almanya'ya Türk İşgücü Göçü, Geçmişten Geleceğe Sorunlar, İmkanlar Ve Fırsatlar, *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (45), 177-226.

Van Mol, Christof ve Helga de Valk. (2016). Migration and Immigrants in Europe: A Historical and Demographic Perspective. Blanca Garces-Mascarenas, ve Rinus Penninx, (Edited by.). İçinde, *Integration Processes and Policies in Europe* (ss.31-55). Cham: Springer.

Vardar, Nilay. (2015). Mülteci, Göçmen, Sığınmacı Arasındaki Farklar?. *Bianet*. 08.09.2015. <https://bianet.org/bianet/toplum/167434-multeci-gocmen-siginmaci-arasindaki-farklar> [Erişim Tarihi: 06.07.2022].

Vardar-Tutan, Esra. (2018). Soğuk Savaş Sonrası Dönemde Avrupa Birliği-Türkiye İlişkilerinde Göç Olgusunun Analizi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.

- Veugelers, John. (1997). Social Cleavage and the Revival of Far Right Parties: The Case of France's National Front, *Acta Sociologica*, 40(1), 31-49.
- Vidino, Lorenzo. (2009). Europe's New Security Dilemma. *The Washington Quarterly*, 32(4), 61-75.
- Vieten, Elrike M. ve Scott Poynting. (2016). Contemporary Far-Right Racist Populism in Europe. *Journal of Intercultural Studies*, 37(6), 533-540.
- Virchow, Fabian. (2016). PEGIDA: Understanding the Emergence and Essence of Nativist Protest in Dresden. *Journal of Intercultural Studies*, 37(6), 541-555.
- Waever, Ole. (2003). Securitization: Taking Stock of a Research Programme in Security Studies, Basılmamış Konferans Tebliği, Chicago: PIPES.
- Waever, Ole. (2004). Aberystwyth, Paris, Copenhagen: New 'Schools' in Security Theory and their Origins between Core and Periphery, Basılmamış Konferans Tebliği, 17-20 March 2004. Montreal: International Studies Association.
- Waever, Ole. (2007). Securitization and Desecuritization, Barry Buzan and Lene Hansen (Edited by.). İçinde, *International Security Volume III: Widening Security* (ss. 66-98). California: SAGE Publications.
- Waever, Ole. (2008). Toplumsal Güvenliğin Değişen Güvenliği, (Çev.: Birgül D. Coşkun), *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 5(18), 151-178.
- Waever, Ole. (2011). Politics, security, theory. *Security Dialogue*, 42(4-5), 465-480.
- Waever, Ole. (2015). The Theory Act: Responsibility and Exactitude As Seen From Securitization, *International Relations*, 29(1), 121-127.

- Walt, Stephen M.. (1991). The Renaissance of Security Studies. *International Studies Quarterly*, 35(2), 211-239.
- Walt, Vivienne. (2015). The 100 Most Influential People: Marine Le Pen, *Time*, 16 April 2015. <https://time.com/collection-post/3823288/marine-le-pen-2015-time-100/> [Erişim Tarihi: 11.09.2022].
- Waltz, Kenneth N.. (1990). Realist Thought and Neorealist Theory, *Journal of International Affairs*, 44(1), 21-37.
- Waters, Nick vd.. (2020). Frontex at Fault: European Border Force Complicit in ‘Illegal’ Pushbacks, *Bellingcat*, 23 October 2020. <https://www.bellingcat.com/news/2020/10/23/frontex-at-fault-european-border-force-complicit-in-illegal-pushbacks/> [Erişim Tarihi: 26.08.2022].
- Wendt, Alexander E.. (1995). Constructing International Politics. *International Security*, 20(1) 71-81.
- Wendt, Alexander. (1999). *Social Theory of International Politics*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Wendt, Alexander E..(2013). Anarşı Devletler Ne Anlıyorsa Odur: G Politikalarının Sosyal İnşası, (ev.: ř. Gke Gezer). *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 10(39), 3-43.
- Westlake, Daniel. (2018). Multiculturalism, political parties, and the conflicting pressures of ethnic minorities and far-right parties, *Party Politics*, 24(4), 421-433.
- Weyland, Kurt. (2001). Clarifying a Contested Concept: Populism in the Study of Latin American Politics. *Comparative Politics*, 34(1), 1-22.
- Wildman, Sarah. (2017). Geert Wilders, the Islamophobe some call the Dutch Donald Trump, explained, *VOX*, 15 March 2017.

<https://www.vox.com/world/2017/3/14/14921614/geert-wilders-islamophobia-islam-netherlands-populism-europe> [Erişim Tarihi: 09.09.2022].

Wilkinson, Claire. (2007). The Copenhagen School on Tour in Kyrgyzstan: Is Securitization Theory Useable Outside Europe?. *Security Dialogue*, 38(1), 5-25.

Williams, Paul D.. (2008). Security Studies: An Introduction. Paul D. Williams (Edited by.). İçinde, *Security Studies: An Introduction*,(ss. 1-12), Oxford: Routledge.

Wolfers, Arnold. (1952). National Security' as an Ambiguous Symbol, *Political Science Quarterly*,67(4), 481-502.

Wyn-Jones, Richard. (1999). *Security, Strategy, and Critical Theory*, London: Lynne Rienner Publishers.

Yardıı, Müşerref. (2017). Aşırı Sağ ve okkültürlük: Avrupa'da Ötekileştirilen "Göçmenler". *Akademik İncelemeler Dergisi*, 12(2), 217-234.

Yazgan, Hatice. (2021). Brexit'in Avrupa Birliği'nin Genişleme Politikası ve Avrupa Komşuluk Politikası'na Etkileri, *Ankara Avrupa alışmaları Dergisi*, 20(Brexit Özel Sayısı), 267-289.

Yeşiltaş, Yeşim ve Tolga Erdem. (2021). Vişegrad grubu üzerine bir analiz: Oluşumu, işleyişi, etkileri ve sorunlar, *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18(40), 2961-2998.

Yıldırım, Elif. (2020). Uluslararası İlişkiler Yaklaşımlarında Güvenlik Kavramı, *Turkish Studies – Economics, Finance, Politics*, 15(3), 1697-1714.

Yıldız, Ayselin G.. (2021). Brexit, Göç ve Avrupa Bütünleşme Süreci, *Ankara Avrupa alışmaları Dergisi*, 20(Özel Sayı:Brexit), 69-94.

Yılmaz-Elmas, Fatma. (2016). Avrupa Birliği Göç-Dış Politika İlişkisinde Paradigma Değişimi, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yılmaz-Elmas, Fatma. (2017). AB Dış Göç Politikasındaki Kayıp Parça: Göçmen-Odaklı Yaklaşım, *ATAUM*, (564), 401-430.

Yılmaz, Eren Alper. (2021). Arap Baharı Sonrası Avrupa Birliği'nin Göç Politikaları, *Social Science Development Journal*, 6(25), 170-183.

Zanotti, Lisa. (2019). Populist Polarization in Italian Politics, 1994-2016: An Assessment from a Latin American Analytical Perspective, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Leiden Üniversitesi, Leiden.

Zariç, Sami. (2021). İtalyan Siyasetinde Dijital Medya Destekli Sıra Dışı Bir Popülist Parti Deneyimi: Beş Yıldız Hareketi. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 7(46), 2015-2023.

Zolberg, Aristide R.. (2006). Managing a World on the Move. *Population and Development Review*, 32(1), 222-253.

Zorlu, Merve. (2022). Kale Avrupası'nda Göç Gerçekliği: Güvenlikleştirme Yaklaşımı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Osmangazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.